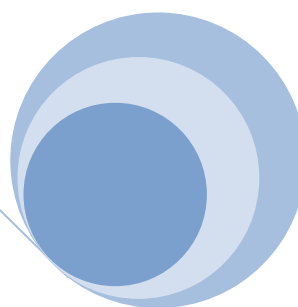
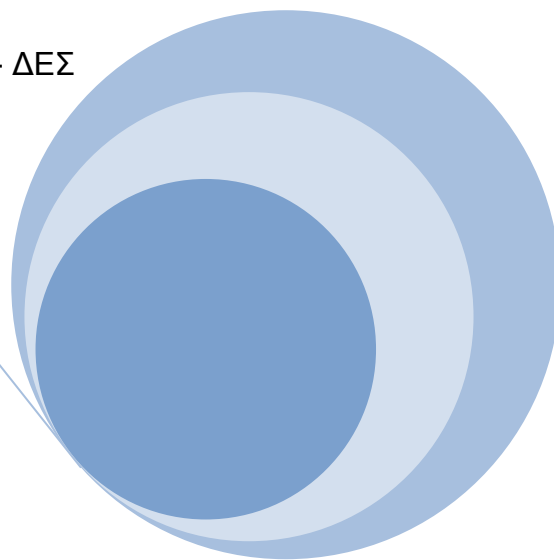
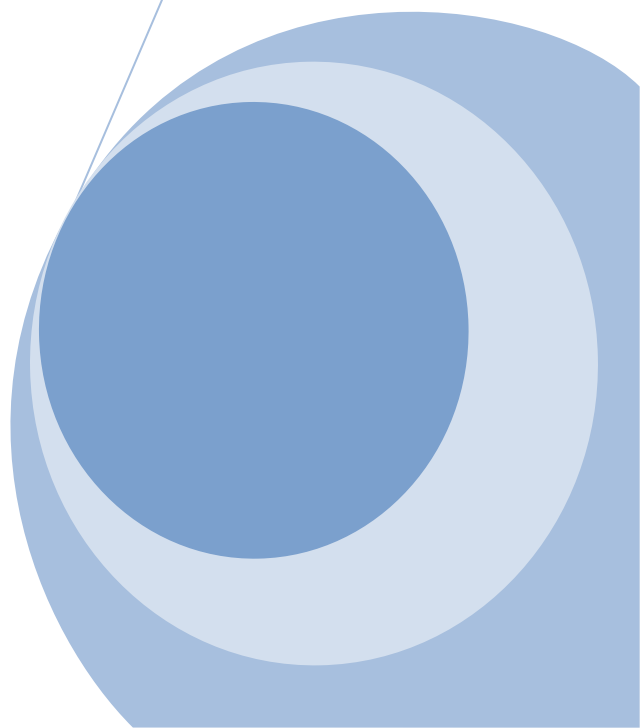

ΠΜΣ - ΔΕΣ

*Το σύστημα εποπτείας και κοινωνικής
λογοδοσίας της Ευρωπαϊκής Κεντρικής
Τράπεζας (ΕΚΤ)*

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

UNIVERSITY OF PIRAEUS

Πανεπιστήμιο Πειραιώς
Σχολή Οικονομικών Επιχειρηματικών και Διεθνών
Σπουδών

Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στις Διεθνείς και
Ευρωπαϊκές Σπουδές

Διπλωματική Εργασία

*Το Σύστημα Εποπτείας και Κοινωνικής
Λογοδοσίας της Ευρωπαϊκής Κεντρικής
Τράπεζας (ΕΚΤ)*

ΕΥΔΟΚΙΑ Χρ. ΤΣΩΝΗ

Πειραιάς, 2015

Η Ευδοκία Τσώνη βεβαιώνω ότι το έργο που εκπονήθηκε και παρουσιάζεται στην υποβαλλόμενη διπλωματική εργασία είναι αποκλειστικά ατομικό δικό μου. Όποιες πληροφορίες και υλικό που περιέχονται έχουν αντληθεί από άλλες πηγές, έχουν καταλλήλως αναφερθεί στην παρούσα διπλωματική εργασία. Επιπλέον τελώ εν γνώσει ότι σε περίπτωση διαπίστωσης ότι δεν συντρέχουν όσα βεβαιώνονται από μέρους μου, μου αφαιρείται ανά πάσα στιγμή αμέσως ο τίτλος.

(υπογραφή)

Στο Χρήστο και το Νίκο

Το Σύστημα Εποπτείας και Κοινωνικής Λογοδοσίας της ΕΚΤ

Ευδοκία Χρ. Τσώνη

Περίληψη

Θα έπρεπε οι κεντρικές τράπεζες (ΚΤ) να είναι επιφορτισμένες με την επιδίωξη της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας μέσω της προληπτικής εποπτείας των επιμέρους τραπεζών (μικρό – προληπτική εποπτεία); Και αν ναι, θα πρέπει να έχει αυτό επίπτωση στον τραπεζικό λογοδοτικό μηχανισμό; Το ερώτημα αυτό είναι μακροχρόνιο.

Στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), ενός θεσμού, υπό συνεχή ανάπτυξη και μετάλλαξη τα τελευταία 60 χρόνια, παρουσιάστηκε ένα μοναδικό και πρωτοφανές οικονομικό, πολιτικό και ακόμη και κοινωνικό πείραμα με αβέβαιο αποτέλεσμα, η υπερεθνική τραπεζική εποπτεία. Συγκεκριμένα, σε ότι αφορά το ευρωπαϊκό τραπεζικό σύστημα, η ΕΕ υιοθέτησε μια θεμελιώδη αλλαγή στην τραπεζική πολιτική μετατοπίζοντας την εποπτεία των τραπεζών σε υπερεθνικό επίπεδο, με την δημιουργία του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού (ΕΕΜ) υπό την εξουσία της ΕΚΤ δημιουργώντας κατά αυτόν τον τρόπο ένα σημείο χωρίς επιστροφή για την Τραπεζική Ένωση. Επί του παρόντος, φαίνεται ότι η ευρωπαϊκή εποπτεία συνδέεται σαφώς με την εν εξελίξει κρίση αλλά και με μια βαθύτερα ριζωμένη πανευρωπαϊκή ανάγκη για εποπτεία.

Αυτό το άρθρο περιγράφει το γενικό πλαίσιο και τα κύρια χαρακτηριστικά του νέου πλαισίου εποπτείας, τα μοντέλα τραπεζικής ρύθμισης που προσεγγίζει η ΕΚΤ καθώς και τους λόγους δημιουργίας του κανονισμού του ΕΕΜ στο πλαίσιο των κύριων θεωριών ολοκλήρωσης.

Ένα άλλο θέμα άξιο αναφοράς είναι η υποχρέωση λογοδοσίας των ΚΤ, η οποία είναι κατανοητή ως η νομική και πολιτική υποχρέωση μιας ανεξάρτητης ΚΤ να δικαιολογεί και να εξηγεί τις αποφάσεις της στους πολίτες και τους εκλεγμένους αντιπροσώπους τους. Συγκεκριμένα, η ΕΚΤ γνώρισε μια άνευ προηγουμένου επιδείνωση του επιπέδου εμπιστοσύνης των πολιτών, η οποία σε συνάρτηση με την έλλειψη λογοδοσίας και διαφάνειας, όσον αφορά όχι μόνο τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα αλλά και τα κράτη μέλη της ευρωζώνης, καθιστά επικίνδυνο το όλο εγχείρημα εποπτείας.

Προκειμένου να αξιολογηθούν τα ζητήματα αυτά, τα κύρια ερευνητικά προβλήματα είναι οι καθοριστικοί παράγοντες εμπιστοσύνης στις ΚΤ και η αποτελεσματικότητα των διαύλων λογοδοσίας της ΕΚΤ και δη στην Ελλάδα.

Ουσιαστικά, παρά τις προθέσεις της ΕΕ, τα μέλη της οποίας τάσσονται υπέρ ενός κοινού εποπτεύων του χρηματοπιστωτικού τομέα, οι κίνδυνοι που συνεπάγονται δεν πρέπει να υποτιμώνται. Το ερώτημα που παραμένει, συνεπώς, είναι αν τα θεσμικά όργανα της ΕΕ, τα κράτη μέλη και οι Ευρωπαίοι πολίτες, είναι στην πραγματικότητα έτοιμοι για 'αυτό το τεράστιο άλμα.

Σημαντικοί όροι: *ΕΚΤ, Εποπτεία, Λογοδοσία, Εμπιστοσύνη, Κεντρικές Τράπεζες (ΚΤ), Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός (ΕΕΜ)*

Ευχαριστίες

Αυτή η διπλωματική εργασία δεν θα ήταν δυνατή χωρίς τη βοήθεια, την υποστήριξη και τις πολύτιμες συμβουλές πολλών προσώπων που συνέβαλαν στην εκπλήρωση του έργου αυτού.

- Πρώτα απ' όλα, θα ήθελα να εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου στον Δρ Κότιο για τη υποστήριξή του και τις γνώσεις που μου μετέφερε κατά την διάρκεια της εκπόνησης αυτής της διπλωματικής εργασίας. Επίσης, θερμές ευχαριστίες θα ήθελα να μεταφέρω στα μέλη της τριμελούς επιτροπής - Δρ Μενδρινού και Δρ Φαραντούρη - .

- Είμαι ευγνώμων στους ερωτηθέντες που δέχτηκαν να απαντήσουν στο ερωτηματολόγιο και που μοιράστηκαν την γνώμη τους μαζί μου.

- Ένα ιδιαίτερο ευχαριστώ στην οικογένεια μου για την ηθική υποστήριξη και την ενθάρρυνσή τους, ειδικά στον πατέρα μου και τον σύζυγο μου για την ανιδιοτελή υποστήριξη τους καθ' όλη τη διάρκεια της συγγραφής της διπλωματικής εργασίας.

Σας ευχαριστώ.

Ευδοκία Τσώνη

Περιεχόμενα

Περίληψη-----	4
Ευχαριστίες -----	6
Περιεχόμενα -----	7
Κατάσταση Πινάκων-----	11
Κατάσταση Διαγραμμάτων-----	12
Κατάσταση Σχημάτων-----	13
Συνομογραφίες -----	14
Κεφάλαιο Ένα – Εισαγωγικό Κεφάλαιο	
1.1 Εισαγωγή -----	15
1.2 Οι Στόχοι της Εργασίας και Ερευνητικές Ερωτήσεις-----	19
1.3 Η Αιτιολόγηση της παρούσας έρευνας-----	20
1.4 Η Μεθοδολογία της έρευνας-----	22
1.5 Η Διάρθρωση της έρευνας-----	23
1.6 Συμπεράσματα -----	25
Κεφάλαιο 2 – Θεωρητικό υπόβαθρο	
2.1 Οι Κεντρικές Τράπεζες (ΚΤ)-----	26
2.2 Τα Μοντέλα ρύθμισης τραπεζικού συστήματος και μικρό - προληπτικής εποπτείας--	27
-----	27
2.2.1 Τα Μοντέλα Ρύθμισης τραπεζικού συστήματος-----	27
2.2.2 Τα Μοντέλα μικρό - προληπτικής εποπτείας τραπεζικού συστήματος----	28
2.3 Ο Νέο - λειτουργισμός (ΝΛ) και Φιλελεύθερος Διακυβερνητισμός (ΦΔ)-----	30
2.3.1. Οι κύριες Θεωρητικές Προσεγγίσεις-----	30
2.3.2 Ο Νέο-Λειτουργισμός (Neo-functionalism)-----	31
2.3.2.1. Οι Κύριοι Παράγοντες-----	32
2.3.2.2.Οι Μηχανισμοί-----	32
2.3.3 Ο Φιλελεύθερος Διακυβερνητισμός ΦΔ (Liberal Intergovernmentalism)-----	35
2.3.3.1 Οι Κύριοι Παράγοντες-----	36
2.3.3.2.Οι Μηχανισμοί-----	36
2.3.4. Συμπεράσματα-----	41
2.4 Η Λογοδοσία-----	43
2.4.1. Τα Μοντέλα Λογοδοσίας -----	43
2.4.2. Η Εμπιστοσύνη των πολιτών προς την ΕΚΤ και Εμπειρικά Δεδομένα---	46
Κεφάλαιο 3 – Μεθοδολογία Έρευνας	
3.1 Εισαγωγή-----	52

3.2 Η Αιτιολόγηση της Μεθόδου Διερεύνησης Ισχύος της Θεωρίας με χρήση Περιπτωσιολογικής Μελέτης -----	52
3.2.1 Η Περιπτωσιολογική Μελέτη -----	52
3.2.2 Η Κατηγοριοποίηση της παρούσης Περιπτωσιολογικής Μελέτης: Διερεύνηση Ισχύος Θεωρίας (Testing Theory) ή Θεμελίωση Θεωρίας (Grounded theory)-----	53
3.2.3. Η Γενίκευση -----	54
3.3 Ο Σχεδιασμός της παρούσης Περιπτωσιολογικής Μελέτης -----	55
3.3.2. Ο Σχεδιασμός της παρούσης Επεξηγηματικής Μελέτης Περίπτωσης και η Διερεύνηση Ισχύος Θεωρίας-----	56
3.4 Ο αριθμός των περιπτωσιολογικών μελετών: Μία vs πολλαπλές περιπτώσεις----	56
3.5 Οι Πηγές και η Συλλογή δεδομένων -----	57
3.5.1 Το Ερωτηματολόγιο-----	58
3.5.2 Η Δομή του Ερωτηματολογίου -----	59
3.5.3 Οι Τύποι των Ερωτήσεων-----	61
3.5.4 Η Κλίμακα Διαβαθμίσεων-----	61
3.5.5 Η Επιλογή και η Αλληλουχία των Ερωτημάτων-----	62
3.5.6 Το Δείγμα -----	63
3.5.7 Η Άρνηση συμμετοχής και απόκρισης-----	63
3.6 Η Ποιοτική και Ποσοτική Προσέγγιση-----	63
3.7 Η Ανάλυση Δεδομένων -----	65
3.8 Τα Κριτήρια Εγκυρότητας και Αξιοπιστίας της περιπτωσιολογικής μελέτης και Ηθικά ζητήματα -----	66
3.9 Συμπεράσματα-----	67
Κεφάλαιο 4 – Ανάλυση Δεδομένων	
4.1 Εισαγωγή-----	68
4.2 Σύντομη Ιστορική Εξέλιξη του ΕΕΜ-----	68
4.2.1 Η εικόνα της προ-κρίσης εξυγίανσης των τραπεζών και η έκθεση de Larosière-----	68
4.2.2. Ο ΕΜΣ, το ΕΣΣΚ και το ΕΣΧΕ-----	69
4.2.3 Η ΕΤΕ και ο ΕΕΜ-----	70
4.3 Οι Αντιδράσεις των Δρώντων για τον ΕΕΜ εντός και εκτός της ΕΕ -----	74
4.3.1 Τα Κράτη Μέλη (ΚΜ)-----	74
4.3.2 Τα θεσμικά όργανα της ΕΕ και άλλοι διεθνείς παράγοντες -----	75
4.4 Ο ΕΕΜ -----	75
4.4.1 Εισαγωγή -----	75
4.4.2 Ο καταμερισμός των καθηκόντων μεταξύ της ΕΚΤ και των ΕΕΑ -----	76

4.4.3	Λήψη αποφάσεων εντός του ΕΕΜ	78
4.4.4	Η Λειτουργική δομή του ΕΕΜ	79
4.4.5	Η διαδικασία εποπτικού ελέγχου και αξιολόγησης	80
4.4.6	Η διενέργεια της εποπτείας στον ΕΕΜ	82
4.4.7	Η Εποπτεία των σημαντικών πιστωτικών ιδρυμάτων	84
4.4.8	Ο ΕΜΕ	84
4.5	Τα Μοντέλα ρύθμισης και μικρό - προληπτικής εποπτείας τραπεζικού συστήματος	85
4.5.1	Τα Μοντέλα Ρύθμισης τραπεζικού συστήματος	85
4.5.2	Τα Μοντέλα μικρό – προληπτικής εποπτείας	86
4.6	Νέο-Λειτουργισμός (ΝΛ) vs Φιλελεύθερος Διακυβερνητισμός (ΦΔ)	87
4.6.1	Η Εφαρμογή του ΝΛ στον ΕΕΜ	88
4.6.2	Η Εφαρμογή του ΦΔ στον ΕΕΜ	89
4.6.3	Η επιβεβαίωση ή μη των θεωρητικών προσεγγίσεων	90
4.6.3.1	Η ανάγκη για ένα ΕΕΜ σε επίπεδο ΕΕ	90
4.6.3.2	Η παροχή και επίτευξη του ΕΕΜ σε επίπεδο ΕΕ	91
4.6.4	Συμπεράσματα	93
4.7	Η Λογοδοσία της ΕΚΤ (Επιβεβαίωση ή μη Θεωρητικών Προσεγγίσεων) και τα Ευρήματα από το Ερωτηματολόγιο (Επιβεβαίωση ή μη Εμπειρικών Ευρημάτων)	96
4.7.1	Η Λογοδοσία της ΕΚΤ	96
4.7.1.1	Η Λογοδοσία της ΕΚΤ περί νομισματικής πολιτικής	97
4.7.1.1.1	Η Υποχρέωση υποβολής Εκθέσεων	97
4.7.1.1.2	Οι Σχέσεις με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο	98
4.7.1.2	Η Λογοδοσία της ΕΚΤ περί εποπτικού μηχανισμού	99
4.7.2	Η Επιβεβαίωση ή μη των μοντέλων λογοδοσίας	101
4.7.3	Ευρήματα ερωτηματολογίου	103
4.8	Συμπεράσματα	115
Κεφάλαιο 5 - Συμπεράσματα		
5.1	Εισαγωγή	116
5.2	Η Εφαρμογή του ΕΕΜ	116
5.3	Συμπεράσματα ερευνητικών ερωτημάτων	117
5.3.1	Ερευνητικό Ερώτημα 1 – Ο τρόπος διενέργειας της εποπτείας της ΕΚΤ	117
5.3.2	Ερευνητικό Ερώτημα 2 – Τα Μοντέλα ρύθμισης και μικρό - προληπτικής εποπτείας της ΕΤΕ	118
5.3.3	Ερευνητικό Ερώτημα 3 – Η εξήγηση της ολοκλήρωσης της ΕΤΕ στα πλαίσια του Νέο – Λειτουργισμού (ΝΛ) και Φιλελεύθερου Διακυβερνητισμού(ΦΔ)	119

5.3.4 Ερευνητικό Ερώτημα 4 – Οι δίαυλοι λογοδοσίας και μοντέλα λογοδοσίας της ΕΚΤ	120
5.3.5. Ερευνητικό Ερώτημα 5 - Ο βαθμός εμπιστοσύνης των Ελλήνων στην ΕΚΤ	121
5.4 Οι επιπτώσεις της έρευνας	124
5.4.1 Συνέπειες σε πολιτικό και πρακτικό επίπεδο	124
5.4.2 Προτάσεις περαιτέρω έρευνας	125
5.5 Περιορισμοί της μελέτης	126
5.6 Τελικές παρατηρήσεις	127
6. Βιβλιογραφία	129
6.1 Παραπομπές	129
6.2 Επίσημα έγγραφα της Ευρωπαϊκής Ένωσης - Official Documents of the European Union	142
6.2.1 Ξενόγλωσσα	142
6.2.2 Ελληνόγλωσσα	144
6.3 Αρθρογραφία και Μέσα ενημέρωσης – Articles and Media	147
6.3.1 Ξενόγλωσσα	147
6.3.2 Ελληνόγλωσσα	148
6.4 Ιστοσελίδες – Websites	149
7. Παραρτήματα	150
Παράρτημα Ι	150
Παράρτημα ΙΙ	151

Κατάσταση Πινάκων

Πίνακας 2.1	Το Πλαίσιο Ανάλυσης του Φιλελευθέρου Διακυβερνητισμού-----	40
Πίνακας 2.2	Οι κύριες υποθέσεις του ΝΛ και ΦΔ-----	42
Πίνακας 2.3	Αξιολόγηση των αποφάσεων ΚΤ-----	50
Πίνακας 2.4	Αξιολόγηση Αποτελεσματικότητας και Διαφάνειας των ΚΤ-----	50
Πίνακας 3.1	Η γενίκευση μιας περιπτωσιολογικής μελέτης μέσω Διερεύνησης Ισχύος Θεωρίας και Θεμελίωσης Θεωρίας-----	55
Πίνακας 3.2	Το Ερωτηματολόγιο-----	59
Πίνακας 4.1	Η Επιβεβαίωση των Θεωρητικών Προσεγγίσεων του ΝΛ και ΦΔ-----	93
Πίνακας 4.2	Οι Βασικοί Δίαυλοι Λογοδοσίας για την Εποπτεία-----	100

Κατάσταση Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 2.1	Η Κοινή Γνώμη για τις Κεντρικές Τράπεζες (ΚΤ) στην Ευρώπη-----	46
Διάγραμμα 2.2	Η Κρίση και η Εμπιστοσύνη των πολιτών στην ΕΚΤ-----	48
Διάγραμμα 4.1	Η Συμμετοχή ΚΤ στην Εποπτεία-----	87
Διάγραμμα 4.2	Το Φύλο των Ερωτηθέντων-----	104
Διάγραμμα 4.3	Η Ηλικία των Ερωτηθέντων-----	105
Διάγραμμα 4.4	Η Εκπαίδευση των Ερωτηθέντων-----	105
Διάγραμμα 4.5	Η Άποψη των Ερωτηθέντων για το Ενιαίο Νόμισμα-----	106
Διάγραμμα 4.6	Η Γνώση των Ερωτηθέντων για την ΕΚΤ-----	107
Διάγραμμα 4.7	Η Εμπιστοσύνη των Ερωτηθέντων στην ΕΚΤ-----	108
Διάγραμμα 4.8	Οι Λόγοι έλλειψης Εμπιστοσύνης των Ερωτηθέντων στην ΕΚΤ---	109
Διάγραμμα 4.9	Η σημασία της Λογοδοσίας-----	110
Διάγραμμα 4.10	Οι Δίαυλοι Λογοδοσίας της ΕΚΤ-----	111
Διάγραμμα 4.11.1	Η Αντίληψη των Ερωτηθέντων για την Νομισματική Πολιτική της ΕΚΤ-----	112
Διάγραμμα 4.11.2	Η Αντίληψη των Ερωτηθέντων για την Εποπτική πολιτική της ΕΚΤ---	112
Διάγραμμα 4.12.1	Η Διαφάνεια της ΕΚΤ-----	113
Διάγραμμα 4.12.2	Η Αποτελεσματικότητα της ΕΚΤ-----	114
Διάγραμμα 4.13	Ο Αντίκτυπος της Ανεξαρτησίας της ΕΚΤ-----	115

Κατάσταση Σχημάτων

Σχήμα 1.1	Η Δομή της Εργασίας-----	24
Σχήμα 2.1.	Μοντέλα Ρύθμισης Τραπεζικού Συστήματος-----	27
Σχήμα 2.2	Μοντέλα Μικρό - Προληπτικής Εποπτείας Τραπεζικού Συστήματος----	28
Σχήμα 2.3	Θεωρητικές Προσεγγίσεις Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης-----	30
Σχήμα 2.4	Μηχανισμός Ολοκλήρωσης στα πλαίσια του Νέο-Λειτουργισμού-----	32
Σχήμα 2.5	Η Διάχυση-----	33
Σχήμα 2.6	Το Πλαίσιο Ανάλυσης του Νέο – Λειτουργισμού-----	35
Σχήμα 2.7	Ο Μηχανισμός Ολοκλήρωσης στα πλαίσια του Φιλελεύθερου Διακυβερνητισμού-----	37
Σχήμα 2.8	Οι Διακρατικές Διαπραγματεύσεις-----	38
Σχήμα 2.9	Οι Διαφορές ΝΛ και ΦΔ-----	41
Σχήμα 2.10	Μοντέλα Λογοδοσίας-----	44
Σχήμα 2.11	Δημοκρατική - Διαφανής Λογοδοσία-----	45
Σχήμα 3.1	Η Κατηγοριοποίηση της Μελέτης Περίπτωσης-----	53
Σχήμα 3.2	Τεχνικές Ανάλυσης Δεδομένων για Μελέτη Περίπτωσης-----	65
Σχήμα 4.1	Χρονολόγιο 2012-----	71
Σχήμα 4.2	Χρονολόγιο 2013-----	72
Σχήμα 4.3	Χρονολόγιο 2014-----	73
Σχήμα 4.4	Διπλή Προσέγγιση Εποπτείας των ευρωπαϊκών τραπεζών-----	76
Σχήμα 4.5	Ο Καταμερισμός των Καθηκόντων εντός του ΕΕΜ-----	77
Σχήμα 4.6	Η Διαδικασία μη διατύπωσης αντίρρησης-----	79
Σχήμα 4.7	Η Οργάνωση των Εποπτικών Μονάδων του ΕΕΜ-----	80
Σχήμα 4.8	Ο Εποπτικός Κύκλος-----	81
Σχήμα 4.9	Η Διαδικασία Εποπτικού Ελέγχου και Αξιολόγησης-----	82
Σχήμα 4.10	Οι Κοινές Διαδικασίες-----	83
Σχήμα 4.11	Η Τελική Απόφαση Κοινών Διαδικασιών-----	83
Σχήμα 4.12	Η Εποπτεία των "Σημαντικών" πιστωτικών ιδρυμάτων-----	84
Σχήμα 4.13	Το Μοντέλο Ρύθμισης τραπεζικού συστήματος της ΕΕ-----	85
Σχήμα 4.14	Το Οικονομικό Τρίλημα-----	88
Σχήμα 4.15	Η Λογοδοσία της ΕΚΤ για την νομισματική πολιτική-----	97
Σχήμα 4.16	Η Υποβολή Εκθέσεων-----	98
Σχήμα 4.17	Οι Σχέσεις με το ΕΚ-----	99
Σχήμα 4.18	Το Μοντέλο Λογοδοσίας της ΕΚΤ-----	101
Σχήμα 4.19	Η Δημοκρατική και Διαφανής Λογοδοσία της ΕΚΤ-----	102
Σχήμα 4.20	Οι Δείκτες Λογοδοσίας της ΕΚΤ-----	103

Συντομογραφίες

- ΓΔ** Γενικές Διευθύνσεις
- ΔΝΤ** Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (International Monetary Fund – IMF)
- ΔΣ** Διοικητικό Συμβούλιο
- ΚΤ** Κεντρική Τράπεζα
- ΚΜ** Κράτη Μέλη
- ΕΑΑΕΣ** Ευρωπαϊκή Αρχή Ασφαλίσεων και Επαγγελματικών Συντάξεων
- ΕΑΚΑΑ** Ευρωπαϊκή Αρχή Κινητών Αξιών και Αγορών
- ΕΑΤ** Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών
- ΕΒ** Ευρωβαρόμετρο
- ΕΕ** Ευρωπαϊκή Ένωση
- ΕΕΑ** Εθνικές Εποπτικές Αρχές
- ΕΕΜ** Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός (Single Supervisory Mechanism - SSM)
- ΕΚ** Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο
- ΕΚΤ** Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα
- ΕΜΕ** Ενιαίος Μηχανισμός Εξυγίανσης (Single Resolution Mechanism - SRM)
- ΕΜΣ** Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας (European Stability Mechanism - ESM)
- ΕΜΧΣ** Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Χρηματοπιστωτικής Σταθεροποίησης (European Financial Stabilisation Mechanism – EFSM)
- ΕΣΚΤ** Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών
- ΕΣΣΚ** Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Συστημικού Κινδύνου (European Systemic Risk Board - ESRB)
- ΕΣΧΕ** Ευρωπαϊκό Σύστημα Χρηματοπιστωτικής Εποπτείας (European System of Financial Supervisors - ESFS)
- ΕΤΕ** Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση (European Banking Union - EBU)
- ΕΤΕΤ** Ενιαίο Ταμείο Εξυγίανσης Τραπεζών (Single Bank Resolution Fund – SBRF)
- ΕΤΧΣ** Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (European Financial Stability Fund - EFSF)
- ΜΕΟ** Μεικτές Εποπτικές Ομάδες
- ΝΛ** Νέο – Λειτουργισμός
- ΣΛΕΕ** Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Treaty on the Functioning of the European Union)
- ΦΔ** Φιλελεύθερος Διακυβερνητισμός

Κεφάλαιο Ένα – Εισαγωγικό Κεφάλαιο

1.1 Εισαγωγή

Η κρίση που ξέσπασε το 2007 αποτελεί τη μεγαλύτερη χρηματοοικονομική κρίση που έπληξε την παγκόσμια οικονομία μεταπολεμικά και εκδηλώθηκε ως κρίση χρέους αλλά και εμπιστοσύνης μεταξύ των πιστωτικών ιδρυμάτων (Sapienza & Zingales, 2012). Η οικονομική αυτή δυσπραγία κατέδειξε κυρίως τις αδυναμίες στις θεσμικές δομές που αποσκοπούσαν στην προστασία της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας.

Ειδικότερα, στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), η οικονομική κρίση κατά πρώτον φανέρωσε ότι μακροοικονομικοί χρηματοδοτικοί παράγοντες, όπως η διασύνδεση των αγορών, διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη διάδοση του συστημικού κινδύνου και κατά δεύτερον ανέδειξε την σημασία της μακρο αλλά και μικρό - προληπτικής εποπτείας του χρηματοπιστωτικού συστήματος, η οποία παρέμενε αποκεντρωμένη (Clement, 2010; Galati & Moessner, 2011). Επιπροσθέτως, μολονότι οι κύριες Κεντρικές Τράπεζες (ΚΤ), συμπεριλαμβανομένης της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ), ήταν επιτυχής στην διατήρηση πληθωρισμού σε χαμηλά επίπεδα, αυτό δεν εμπόδισε την έκρηξη μιας οικονομικής κρίσης και δημοσίου χρέους στην ευρωζώνη. Η οικονομική κρίση έθεσε υπό αμφισβήτηση την επικρατέστερη άποψη, ότι η σταθερότητα των τιμών θα πρέπει να είναι ο μοναδικός στόχος μιας ΚΤ και η ευθύνη για τη διατήρηση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας θα ανήκει σε εποπτικές και ρυθμιστικές αρχές.

Όλες οι χώρες και δη, η ευρωζώνη, αντέδρασαν - αν και ετεροχρονισμένα - με λήψη μέτρων για την αντιμετώπιση της κρίσης. Στην ΕΕ τα μέτρα εστιάστηκαν στην διατήρησης της νομισματικής σταθερότητας και σε ρυθμιστικούς χειρισμούς για τον χρηματοπιστωτικό τομέα. Είναι γνωστό ότι όλες οι προηγούμενες προσπάθειες για κοινή ευρωπαϊκή εποπτική αρχή είχαν αποτύχει λόγω διαφόρων οικονομικών και πολιτικών ιδεοληψιών (Donnelly, 2013). Η έννοια της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Ένωσης (ΕΤΕ) εισήχθηκε το Δεκέμβριο 2011 (Veron, 2011) και μετέπειτα η ιδέα για μεταφορά αρμοδιοτήτων σε επίπεδο ΕΕ εκβαθύνθηκε (Spendzharova, 2013). Είχε προηγηθεί όμως από το 2009 η κρίση δημοσίου χρέους της Ελλάδας η οποία εξαπλώθηκε και έπληξε και άλλες χώρες της ευρωζώνης (Samitas & Tsakalos, 2013; Zettelmeyer et al., 2013) θέτοντας υπό αμφισβήτηση την ακεραιότητα της ζώνης του ευρώ (Ioannou et al., 2015) με αποτέλεσμα την εκταμίευση των δανείων υπό προϋποθέσεις από την "τρόικα".

Κατά συνέπεια, οι συνέπειες της χρηματοπιστωτικής κρίσης οδήγησαν σε μεταρρυθμίσεις και σε μια διαδικασία βαθύτερης ολοκλήρωσης του τραπεζικού συστήματος (Beetsma & Eijffinger, 2009) ως αποτέλεσμα «εξωγενών λειτουργικών προκλήσεων» (Moravcsik, 2005, σ. 358) μέσω της σύστασης μιας ΕΤΕ, για να δημιουργηθεί ένας ασφαλέστερος και υγιέστερος χρηματοπιστωτικός τομέας στην ενιαία αγορά. Το ενιαίο εγχειρίδιον κανόνων για χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες – η βάση της ΕΤΕ - αποτελείται από δύο άξονες:

- ❖ Ενιαίο Εποπτικό Μηχανισμό (ΕΕΜ), και
- ❖ Ενιαίο Μηχανισμό Εξυγίανσης (ΕΜΕ).

Η έρευνα αυτή εστιάζεται στον ΕΕΜ, ο οποίος λειτουργεί μέσω της ΕΚΤ από τον Νοέμβριο του 2014. Η ΕΚΤ αποτελεί ένα θεσμό που η εξουσία του επεκτάθηκε σημαντικά (νομισματική και εποπτική αρχή) λόγω της οικονομικής κρίσης καθώς πιστώθηκε την αποτελεσματικότητα της διαχείρισης κρίσεων (Salines et al., 2012; Schwarzer, 2012) όταν τα ΚΜ (Κράτη Μέλη) δεν αντέδρασαν, γεγονός που οδήγησε σε περαιτέρω ενοποίηση (Yiangou et al., 2013). Ο χαρακτηρισμός της ΕΚΤ ως ανεξάρτητη και μοναδική αρχή εποπτείας επέφερε κολακευτικά σχόλια καθώς και αντιδράσεις. Οι επικριτές σημειώνουν ότι «δεν ήταν ρεαλιστική» (Beetsma & Eijffinger 2009, σ. 3) η μεταφορά τέτοιας εξουσίας σε υπερεθνικό επίπεδο, ενώ άλλοι επισημαίνουν ότι μια ΚΤ, χωρίς εποπτικές εξουσίες θα ήταν «ανίκανη να εκτιμήσει τη ρευστότητα του τραπεζικού συστήματος [...] και ενδέχεται να δημιουργούνταν στρεβλώσεις» (Smaghi, 2013, σ. 89).

Όλα τα ανωτέρω σε συνδυασμό με την δυαδικότητα των (νομισματικών και εποπτικών) εξουσιών της ΕΚΤ εγείρουν ερωτήματα που οφείλονται εν μέρει στο σημερινό πολιτικό και οικονομικό κλίμα καθώς μόνο οι οικονομικές θεωρίες αδυνατούν να συλλάβουν τις βαθύτερες ρίζες και τη διαχείριση της κρίσης (Leblond, 2012).

Η δρομολόγηση του ΕΕΜ είναι σύμφωνη με την έναρξη της διαδικασίας ολοκλήρωσης της ΕΤΕ, όπου η ΚΤ αναλαμβάνει αυξημένα καθήκοντα πέραν των τυπικών. Το πρώτο ερώτημα που εγείρεται είναι η συνάφεια του ευρωπαϊκού εποπτικού μοντέλου με άλλα προκειμένου να διαπιστωθεί επιβεβαίωση ή διάψευση συναφών τάσεων και άρα να συγκριθούν τα αποτελέσματα και οι συνέπειες μελλοντικά. Προκειμένου να βελτιωθεί η κατανόηση και αξιολόγηση περί της ολοκλήρωσης θα γίνει εφαρμογή των βασικών θεωρητικών προσεγγίσεων – μοντέλα ρύθμισης και μικρό - προληπτικής εποπτείας και

του Νέο – Λειτουργισμού (ΝΛ) και Φιλελεύθερου Διακυβερνητισμού (ΦΔ) – στα πλαίσια της ΕΕ. Μέσω της συνεισφοράς αυτών των προσεγγίσεων θα αναλυθούν και εξηγηθούν τα γεγονότα που έλαβαν χώρα και θα διεξαχθούν συμπεράσματα σχετικά με την εφαρμογή και χρησιμότητα των θεωρητικών προσεγγίσεων. Ένα άλλο θέμα που εγείρεται είναι τα μέσα υλοποίησης και εφαρμογής της εποπτικής πρακτικής καθώς και διαδικασίας λήψης αποφάσεων εντός του ΕΕΜ ώστε να εξηγηθεί ο τρόπος με τον οποίο θα λειτουργεί η ΕΚΤ υπό νέα δομή στα πλαίσια της εποπτικής και νομισματικής επίβλεψης.

Η δεύτερη ενότητα αυτής της έρευνας αφορά την λογοδοσία και εμπιστοσύνη των πολιτών προς τις ΚΤ και δη της ΕΚΤ.

Τις τελευταίες δεκαετίες η ανεξαρτησία των ΚΤ έχει αναδειχθεί ως θεμελιώδης συνιστώσα άσκησης πολιτικής (Crowe & Meade, 2007; Arnone et al., 2007). Ωστόσο θεμελιακή αρχή των δημοκρατικών κοινωνιών είναι ότι κάθε ανεξάρτητο ίδρυμα πρέπει να υπόκειται σε αυστηρές απαιτήσεις λογοδοσίας. Συνεπώς, η λογοδοσία συνιστά το πιο σημαντικό συμπλήρωμα της ανεξαρτησίας των ΚΤ, και δη της ΕΚΤ, ενός ιδρύματος τόσο ισχυρού με νομισματικά και προσφάτως εποπτικά καθήκοντα. Υπάρχει πληθώρα θεωρητικών ερευνών σχετικά με την εποπτική ανεξαρτησία (Quintyn & Taylor, 2003) και την υποχρέωση λογοδοσίας (Hürkes et al., 2005) οι οποίες συνηγορούν υπέρ της ανεξαρτησίας υπό ένα σύνολο ρυθμίσεων προς αντιστάθμιση της έλλειψης εποπτικής ομοιομορφίας λόγω εκτάκτων αναγκών που προκύπτουν (Schuler, 2003; Dijkstra, 2010).

Συγκριμένα, η ΕΚΤ είναι μια από τις πιο ανεξάρτητες ΚΤ στον κόσμο (Hayo & Hefeker, 2002; Arnone et al., 2007), έχει πλήρη λειτουργική και οικονομική ανεξαρτησία αλλά και ανεξαρτησία στόχου. Επομένως, πρέπει να διαθέτει αποτελεσματικούς διαύλους λογοδοσίας και ευθύνης διότι καθορίζει την ζωή όλων των Ευρωπαίων πολιτών ιδιαίτερα στα πλαίσια του εξελισσόμενου ρόλου της με την πρόσφατη εισαγωγή του ΕΕΜ. Η ΕΚΤ πρέπει να υποβάλλεται σε δημόσιο έλεγχο και να *«ενεργεί εντός των ορίων και αρμοδιοτήτων που τίθενται από τη Συνθήκη»*¹, ώστε να νομιμοποιεί την εξουσία της παρά τις πιέσεις από πολιτικούς και οικονομικούς παράγοντες ειδικά σε περιόδους οικονομικής και χρηματοπιστωτικής κρίσης.

---

¹ Συνθήκη περί ίδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, (1997), άρθρο 8, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:12002E/TXT>

Ωστόσο πληθώρα αντιδράσεων και ερωτημάτων προκύπτουν για την προθυμία λογοδοσίας της ΕΚΤ. Κατά πρώτον, τα θεσμικά όργανα της ΕΕ έχουν κατηγορηθεί για περιορισμένο βαθμό λογοδοσίας και "*δημοκρατικό έλλειμμα*" που περιορίζει την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση (Rohrschneider, 2002). Κατά δεύτερον, οι εποπτικές αρχές που βρίσκονται εντός ΚΤ έχουν υψηλό επίπεδο πολιτικής και δημοσιονομικής ανεξαρτησίας και καθώς είναι προσανατολισμένες προς τη δημόσια χρηματοδότηση δεν έχουν εξελιγμένες ρυθμίσεις λογοδοσίας (Masciandaro et al., 2007; Masciandaro et al., 2011). Τέλος, το καθεστώς της ΕΚΤ διαφέρει από άλλες ΚΤ εξαιτίας του χάσματος μεταξύ της νομισματικής και πολιτικής ολοκλήρωσης που εγείρει ερωτήματα σχετικά με τη δημοκρατική λογοδοσία και νομιμότητα (Hodson & Maher, 2002) καθώς «*η ΕΚΤ βρίσκεται σε αχαρτογράφητο και προβληματικό πολιτικό έδαφος*» (Dyson, 2000, σ. 248).

Άρα, το πρώτο ερώτημα που εγείρεται είναι το θεωρητικό μοντέλο λογοδοσίας που προσεγγίζει η ΕΚΤ εντός μιας "*εξελισσόμενης υπερεθνικής πολιτείας*" που διαφέρει από τις συναφείς. Ο ΕΕΜ έχει καταναείμει καθήκοντα νομισματικά και εποπτικά στην ΕΚΤ και αυτό γεννά το ερώτημα αν το υφιστάμενο πλαίσιο λογοδοσίας πρέπει να αναθεωρηθεί λόγω της περιπλοκότητας της εποπτικής λογοδοσίας σε σύγκριση με την νομισματική που προκύπτει από εκτεταμένες νομικές εξουσίες συνδυασμένες με ασυλία. Ακόμη, οι νομικές, θεσμικές και πρακτικές πτυχές και ισχύουσες διατάξεις της λογοδοσίας της ΕΚΤ θα περιγραφούν εντός αυτής της μελέτης.

Αναφορικά με την εμπιστοσύνη των πολιτών, σύμφωνα με συναφείς μελέτες μετά το ξέσπασμα της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης έχει παρατηρηθεί μεγάλη πτώση της εμπιστοσύνης στις ΚΤ (Gros & Roth, 2009; Walti, 2012) και δη στην ΕΚΤ (Gros & Roth, 2010; Bursian & Furth, 2011; Ehrmann et al., 2012; Farvaque et al., 2012; Walti, 2012; Bursian & Faia, 2013). Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η εμπιστοσύνη του κοινού στις ΚΤ είναι θεμελιώδους σημασίας για τη μακροπρόθεσμη επιτυχία τους καθώς αντλούν τη δημοκρατική νομιμότητά τους από τους πολίτες. Η ΕΚΤ οφείλει να διασφαλίζει ότι οι αποφάσεις της δικαιολογούνται κατάλληλα ώστε να νομιμοποιεί την πολιτική της συμπεριφορά και να λαμβάνει δημόσια στήριξη για τις οικονομικές επιδόσεις της.

Με βάση τα ανωτέρω, το δεύτερο ερώτημα που προκύπτει είναι οι ακριβείς λόγοι που έχουν προκαλέσει απώλεια εμπιστοσύνης των πολιτών στις ΚΤ. Κατά συνέπεια σε αυτή την εργασία θα εντοπιστεί αν όντως η ΕΚΤ γνώρισε μια άνευ προηγουμένου επιδείνωση του επιπέδου εμπιστοσύνης στην Ελλάδα και ποιοι παράγοντες καθορίζουν τη διαδικασία οικοδόμησης εμπιστοσύνης σε μακροπρόθεσμη βάση.

1.2 Οι Στόχοι της Εργασίας και Ερευνητικές Ερωτήσεις

Ο στόχος της έρευνας αυτή είναι να περιγραφεί, να μελετηθεί και να διερευνηθεί το σύστημα εποπτείας και κοινωνικής λογοδοσίας της ΕΚΤ. Με βάση την αναθεώρηση της πρόσφατης βιβλιογραφίας σχετικά με τη ολοκλήρωση της ΕΤΕ, τη ρύθμιση και εποπτεία καθώς και τους διαύλους λογοδοσίας και την εμπιστοσύνη των πολιτών στις ΚΤ, πέντε ζητήματα έχουν χαρακτηριστεί ως τα πιο βασικά.

Το *πρώτο* θέμα είναι ο τρόπος λειτουργίας και οι πρακτικές του συστήματος ευρωπαϊκής τραπεζικής εποπτείας το οποίο εισήχθη πρόσφατα. Η υλοποίηση και η μεθοδολογία του κανονισμού, ο τρόπος διενέργειας της εποπτείας καθώς και οι κύριες εποπτικές διαδικασίες, που εφαρμόζονται στο πλαίσιο του ΕΕΜ, αποτελούν τα βασικότερα σημεία και τις βάσεις της ευρωπαϊκής εποπτείας. Κατά συνέπεια το *πρώτο* ερώτημα αφορά τον τρόπο που λαμβάνει χώρα η συνολική επίβλεψη των πιστωτικών ιδρυμάτων εκ μέρους της ΕΚΤ.

Το *δεύτερο* ζήτημα είναι η ρύθμιση του τραπεζικού συστήματος η οποία εστιάζεται στο ρόλο της εκάστοτε ΚΤ. Το ζήτημα αυτό είναι άξιο αναφοράς διότι το ευρωπαϊκό μοντέλο ρύθμισης και μικρό - προληπτικής εποπτείας θεωρείται "*μοναδικό*", όπως και ο ρόλος της ΕΚΤ για τα ΚΜ (κράτη μέλη). Ως εκ τούτου, το *δεύτερο* θέμα που διερευνάται σε αυτή τη μελέτη είναι το μοντέλο που προσεγγίζει η ΕΚΤ σε συνάφεια με τα ανωτέρω.

Επιπροσθέτως, το *τρίτο* θέμα που έχει εντοπιστεί στην μέχρι τώρα βιβλιογραφία είναι η ολοκλήρωση της ΕΤΕ. Τα κύρια ζητήματα αναφοράς αφορούν τις συνθήκες μετάλλαξης της αρχιτεκτονικής του χρηματοοικονομικού συστήματος, τους παράγοντες που εξηγούν τη διαδικασία λήψης αποφάσεων σχετικά με το ΕΕΜ και την ερμηνεία του φαινομένου της ολοκλήρωσης. Επομένως, το *τρίτο* ερώτημα αφορά τον ΕΕΜ στα πλαίσια των καίριων θεωρητικών προσεγγίσεων του ΝΛ και ΦΔ που δύναται να απαντήσουν στα ανωτέρω ζητήματα.

Κατά συνέπεια, τα τρία πρώτα ερωτήματα της έρευνας είναι:

Ερώτημα 1: Ποιος είναι ο κανονισμός λειτουργίας του συστήματος εποπτείας της ΕΚΤ;

Ερώτημα 2: Ποιό είναι το μοντέλο ρύθμισης και μικρό - προληπτικής εποπτείας του ευρωπαϊκού τραπεζικού συστήματος;

Ερώτημα 3: Πώς μπορεί να εξηγηθεί η βαθύτερη ολοκλήρωση της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Ένωσης (ΕΤΕ) σε σχέση με τις θεωρητικές προσεγγίσεις του **Νέο – Λειτουργισμού (ΝΛ) και Φιλελεύθερου Διακυβερνητισμού(ΦΔ);**

Το *τέταρτο* ζήτημα που εντοπίστηκε στην ανασκόπηση της βιβλιογραφίας είναι η λογοδοσία η οποία είναι συνυφασμένη με το θεωρητικό πλαίσιο λογοδοσίας, ευθύνης και ανεξαρτησίας και τους διαύλους επικοινωνίας που έχει έκαστη ΚΤ, τα οποία θα εξεταστούν σε συνάρτηση με το τρέχον πλαίσιο της ΕΚΤ.

Το *πέμπτο* θέμα αφορά τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην εμπιστοσύνη των πολιτών προς την ΕΚΤ με την παρουσίαση πρόσφατων εμπειρικών αποτελεσμάτων στην Ελλάδα. Συγκεκριμένα, θα διερευνηθεί η επίδραση προσδιοριστικών παραγόντων όπως οι μακροοικονομικές συνθήκες στην συστημική εμπιστοσύνη του κοινού στην ΕΚΤ.

Κατά συνέπεια, το *τέταρτο* και *πέμπτο* ερώτημα που εξετάζονται είναι:

Ερώτημα 4: Ποιοί είναι οι κύριοι **δίαυλοι λογοδοσίας των πολιτών με την ΕΚΤ και ποιο κύριο **μοντέλο λογοδοσίας** προσεγγίζει η ΕΚΤ;**

Ερώτημα 5: Ποιος είναι ο **βαθμός εμπιστοσύνης των Ελλήνων πολιτών στην ΕΚΤ;**

1.3 Η Αιτιολόγηση της παρούσας έρευνας

Η παρούσα μελέτη έχει ως στόχο να συμβάλει στην κατανόηση της τραπεζικής εποπτείας και λογοδοσίας της ΕΚΤ. Ενώ η τραπεζική ρύθμιση, εποπτεία, λογοδοσία και εμπιστοσύνη έχουν ερευνηθεί, στη σχετική βιβλιογραφία υπάρχουν ασυμμετρίες αλλά και διαφορετικά ευρήματα για τα διάφορα θέματα και επιμέρους ζητήματα.

Στην πρώτη ενότητα, το πρώτο θέμα είναι η περιγραφή του τρόπου λειτουργίας του ΕΕΜ. Θα αναπτυχθεί ένας σύντομος οδηγός εφαρμογής τραπεζικής εποπτείας αναφορικά με τον καταμερισμό των καθηκόντων μεταξύ ΕΚΤ και των εθνικών εποπτικών αρχών (ΕΕΑ), τη διαδικασία λήψης αποφάσεων, την επιχειρησιακή δομή, τον εποπτικό κύκλο και τον συνολικό τρόπο διενέργειας της εποπτείας. Είναι σημαντικό να περιγραφεί το νέο συστήματος χρηματοπιστωτικής εποπτείας καθώς αποτελεί ορόσημο εφαρμογής της ΕΤΕ, η οποία «είναι η πιο σημαντική εξέλιξη στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση μετά τη συνθήκη του Μάαστριχτ» (Howarth & Quaglia, 2014, σ. 125).

Το δεύτερο ζήτημα που εξετάζεται είναι ο ρόλος των ΚΤ τις τελευταίες δεκαετίες. Είναι σημαντικό να εξεταστεί το ευρωπαϊκό τραπεζικό μοντέλο σε σχέση με άλλα προκειμένου να επιβεβαιωθεί η τάση διαχωρισμού των ΚΤ από τις ρυθμιστικές λειτουργίες πριν από την κρίση και η αντίθετη τάση ενοποίησης μετά την κρίση, με κρίσιμο σημείο τη σχέση μεταξύ μικρό - και μακρο - προληπτικής εποπτείας. Άρα το θέμα που προκύπτει προς αξιολόγηση είναι το υπόδειγμα στο οποίο σχεδιάστηκε το ευρωπαϊκό ρυθμιστικό και εποπτικό μοντέλο. Είναι δεδομένο ότι ο ΕΕΜ αποτελεί σαφώς "*μοναδικότητα*" λόγω των θεσμικών χαρακτηριστικών και ιδιαιτεροτήτων των νομικών εργαλείων της ΕΕ και αυτό στερεί οποιαδήποτε εξομοίωση με συναφή μοντέλα λ.χ. το Αμερικάνικο ή των ευρωπαϊκών εθνών μελών. Μέχρι σήμερα, το θέμα αυτό δεν έχει προσελκύσει την δέουσα προσοχή. Παρ'όλα αυτά, οι υφιστάμενες μελέτες επί του θέματος υποδεικνύουν ότι δεν υπάρχει βέλτιστο μοντέλο, και, δεδομένου ότι κάθε διαφορετικό υπόδειγμα έχει τις δικές του ιδιαιτερότητες, η κατηγοριοποίηση της ΕΚΤ είναι μια πρόκληση.

Το τρίτο ζήτημα αφορά τη συμβολή στην επιστημονική συζήτηση της δυνατότητας εφαρμογής, σημασίας και "*εκλεκτικής*" χρήσης (Heipertz & Verdun, 2010) των θεωριών ολοκλήρωσης – του ΝΛ και ΦΔ – που παρέχουν εξηγήσεις και ερμηνείες για τις κινήσεις δρώντων και προσδιορίζουν τους λόγους ολοκλήρωσης στο πλαίσιο του ΕΕΜ.

Η σημαντικότητα της παρούσης έρευνας έγκειται στη αντιμετώπιση θεσμικά του ΕΕΜ καθώς μετά την βιβλιογραφική αναθεώρηση διαφάνηκε ότι το μεγαλύτερο μέρος εστιάζεται κυρίως στις λογικές (*rationales*) πίσω από τη δημιουργία του ΕΕΜ (Salines et al., 2012; Kudrna, 2012; Gandrud & Hallerberg, 2013; Veron, 2013) και όχι στην εμπειρική εξέταση των θεωριών ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Επιπροσθέτως, η έρευνα είναι σημαντική και για την εξέταση των μελλοντικών πολιτικών συνεπειών καθώς τα αποτελέσματα της εποπτικής ολοκλήρωσης μπορεί να έχει θετικό ή αρνητικό αντίκτυπο στις χρηματοπιστωτικές αγορές και οικονομίες των ΚΜ. Κατά συνέπεια, ο στόχος του ερευνητικού αυτού έργου είναι η εφαρμογή των θεωριών ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης στη νέα αυτή περίπτωση.

Το τέταρτο ζήτημα αφορά τη λογοδοσία της ΕΚΤ καθώς υπάρχουν διάφοροι λόγοι για τους οποίους είναι σημαντικό να παρακολουθείται εκ του σύνεγγυς η λογοδοσία της ΕΚΤ. Κατά πρώτον, η συνολική τάση προς μια πιο ενωμένη ευρωπαϊκή ιδέα είναι σε εξέλιξη, γεγονός που καθιστά την λογοδοσία επιτακτική. Ωστόσο, παρά τις σοβαρές προσπάθειες από το Ευρωσύστημα για να εμφανιστεί η ΕΚΤ υπόλογη, εξακολουθεί να

θεωρείται ότι δρα με μυστικότητα και έλλειψη διαφάνειας τόσο από ακαδημαϊκούς όσο και συμμετέχοντες στην αγορά. Κατά δεύτερον, η ΕΚΤ δεν είναι ένα δημοκρατικά εκλεγμένο όργανο και πρέπει να διατηρεί υψηλά επίπεδα εμπιστοσύνης για να υφίσταται νομιμοποίηση και εξασφάλιση ανεξαρτησίας από πολιτικές επιρροές (Fischer & Hahn, 2008). Η ανάγκη για μηχανισμούς λογοδοσίας πρέπει να νοηθεί ως αντίβαρο ενάντια στο δικαίωμα κυρώσεων και εξουσιών που ανατίθενται στην ΕΚΤ. Για τους ανωτέρω λόγους η λογοδοσία της ΕΚΤ αποτελεί ένα σοβαρότατο ερευνητικό θέμα.

Το πέμπτο θέμα αφορά την εμπιστοσύνη των πολιτών προς της ΕΚΤ, της οποίας η απώλεια αποτελεί αιτία ανησυχίας, διότι υπάρχει διάχυτη η αίσθηση ότι τα θεσμικά όργανα της ΕΕ διαθέτουν ανεξαρτησία αλλά όχι δημοκρατική λογοδοσία. Μέχρι στιγμής, η βιβλιογραφία έχει επικεντρωθεί στις συνέπειες της πολιτικής αβεβαιότητας στους οικονομικούς δείκτες (Fernandez - Villaverde, 2011) χωρίς να ερευνηθεί αν η αβεβαιότητα υπονομεύει την αξιοπιστία των θεσμών. Επιπροσθέτως, αν και έρευνες δείχνουν σαφή πτωτική τάση της εμπιστοσύνης προς τις ΚΤ, οι εμπειρικές έρευνες για τους καθοριστικούς παράγοντες εμπιστοσύνης στην ΕΚΤ είναι λιγοστές (Fischer & Hahn, 2008) καθώς οι μελετητές έχουν επικεντρωθεί στις στάσεις έναντι της οικονομικής νομισματικής ένωσης (ΟΝΕ) και στο ευρώ (Kaltenthaler & Anderson, 2001; Banducci et al., 2003). Ακόμη, οι μελέτες σχετικά με την γνώση των πολιτών για τους υπερεθνικούς θεσμούς και την υποχρέωση λογοδοσίας αυτών είναι εννοιολογικές και όχι εμπειρικές (Heisenberg, 2003; De Haan et al., 2004; Deroose et al., 2007; Kaelberer, 2007). Ως εκ τούτου, η συστηματική εξέταση των παραγόντων εμπιστοσύνης στην ΕΚΤ και στάσης των πολιτών σχετικά με την υποχρέωση λογοδοσίας είναι επιθυμητή με σκοπό να ανακαλυφθούν νέα στοιχεία.

1.4 Η Μεθοδολογία της έρευνας

Στην υποενότητα αυτή, θα γίνει μια σύντομη επισκόπηση της ερευνητικής μεθοδολογίας που εφαρμόζεται.

Η συγκεκριμένη έρευνα αποτελεί μελέτη περίπτωσης διερεύνηση ισχύος θεωρητικού πλαισίου (Johnston et al., 2000; Hillebrand et al., 2001), όπου η γενίκευση επιτυγχάνεται με αφαιρετική λογική - "*Deductive*" - και χρήση εμπειρικών δεδομένων για να ελεγχθούν *a priori* θεωρητικές προτάσεις (Yin, 2011). Με βάση το σκοπό της παρούσας έρευνας, την πολυπλοκότητα του ερευνητικού ζητήματος, το συγκυριακό πλαίσιο και το διαθέσιμο χρόνο και πόρων, αποφασίστηκε να γίνει διερεύνηση ισχύος της θεωρίας (διάψευση ή διαπίστωση) με χρήση επεξηγηματική περιπτώσιολογικής

μελέτης - της ΕΚΤ- η οποία είναι κρίσιμη, μοναδική και αντιπροσωπευτική (Dyer & Wilkins, 1991).

Η παρούσα έρευνα για τα τέσσερα πρώτα ερωτήματα στηρίζεται σε δευτερογενή δεδομένα τα οποία συλλέχτηκαν από διάφορες πηγές όπως, επιστημονικές δημοσιεύσεις, βιβλία, επίσημα έγγραφα της ΕΕ, δημοσιογραφικά άρθρα κτλ. Ακολουθείται, επίσης, η ποιοτική προσέγγιση καθώς επιδίωξη του ερευνητή ήταν να εξερευνήσει και να κατανοήσει σε βάθος το ζήτημα. Για την ανάλυση των ποιοτικών δεδομένων έχουν χρησιμοποιηθεί οι τεχνικές "ταύτισης" που περιλαμβάνει την εύρεση και σύγκριση μοντέλων με εμπειρικά δεδομένα και η "επεξήγηση" που περιλαμβάνει τη διαδικασία αναζήτησης αιτιωδών σχέσεων των εμπειρικών δεδομένων (Yin, 2009).

Για το τελευταίο ερώτημα τα δεδομένα είναι πρωτογενή και συλλέχτηκαν με χρήση ερωτηματολογίου. Η λογική χρήσης πολλαπλών πηγών εμπρικλείει την έννοια του "τριγωνισμού" (Tellis, 1997). Όσον αφορά το ερωτηματολόγιο, οι ερωτήσεις ήταν "κλειστού τύπου", με διαβαθμίσεις σύμφωνα με την κλίμακα Likert (1932). Η επιλογή και αλληλουχία των ερωτημάτων έγινε με βάση συναφή ερωτηματολόγια κα εμπειρικά δεδομένα του Κεφαλαίου 2. Το δείγμα ήταν 146 Έλληνες πολίτες και συλλέχτηκαν κατηγορικά δεδομένα. Για την ανάλυση ακολουθήθηκε μια απλή προσέγγιση κωδικοποίησης και εισαγωγής συλλεχθέντων στοιχείων σε λογισμικό SPSS v.16. και η δημιουργία γραφημάτων, πινάκων και σχημάτων έλαβε χώρα με χρήση Excel.

Μια πιο λεπτομερής περιγραφή και αιτιολόγηση της κύριας ερευνητικής μεθοδολογίας, της μεθόδου έρευνας και της διαδικασίας συλλογής και ανάλυσης δεδομένων καθώς και των ηθικών ζητημάτων παρέχονται στο κεφάλαιο 3.

1.5 Η Διάρθρωση της έρευνας

Η εργασία αυτή διαρθρώνεται σε πέντε κεφάλαια.

Στο *Κεφάλαιο 1* παρουσιάζονται τα κυριότερα θέματα, η δομή και η αιτιολόγηση αυτής της έρευνας. Επίσης τίθενται τα βασικά ερωτήματα της εργασίας και περιγράφεται εν συντομία η ερευνητική μεθοδολογία.

Στο *Κεφάλαιο 2* παρουσιάζεται μια συνολική αναθεώρηση της θεωρητικής και εμπειρικής βιβλιογραφίας όσον αφορά το κεντρικό προβληματισμό της έρευνας, δηλαδή το σύστημα εποπτείας και κοινωνικής λογοδοσίας των ΚΤ. Οι υπάρχουσες

θεωρίες και μοντέλα, καθώς και τα πορίσματα άλλων παρόμοιων μελετών εντοπίζονται και ένα εννοιολογικό πλαίσιο αναπτύσσεται για να καθοδηγήσει τη διαδικασία της συλλογής και ανάλυσης των δεδομένων .

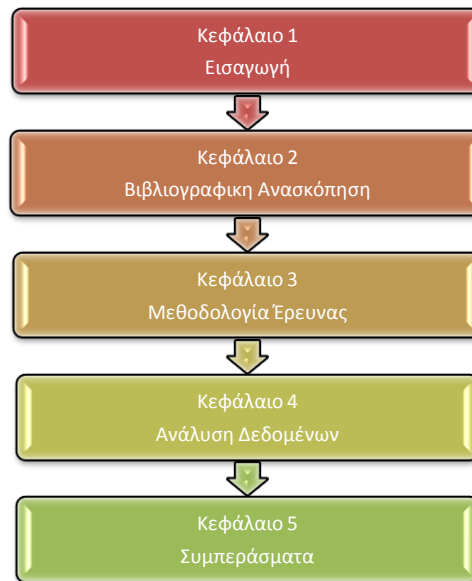
Στο *Κεφάλαιο 3* γίνεται περιγραφή και αιτιολόγηση του ερευνητικού μεθοδολογικού πλαισίου που εφαρμόζεται σε αυτή τη μελέτη, με έμφαση στις μεθόδους που χρησιμοποιούνται. Επιπλέον, παρουσιάζεται η διαδικασία έρευνας, συλλογής και ανάλυσης δεδομένων και ζητήματα εγκυρότητας και αξιοπιστίας.

Στο *Κεφάλαιο 4* παρουσιάζονται και αναλύονται τα δεδομένα που συγκεντρώθηκαν για τη μελέτη, τα οποία συλλέχτηκαν σε σχέση με τα πέντε ερευνητικά ερωτήματα και λαμβάνει χώρα η επιβεβαίωση ή διάψευση των θεωρητικών μοντέλων καθώς και η περιγραφή και ανάλυση των αποτελεσμάτων του ερωτηματολογίου. Επιπλέον, το κεφάλαιο αυτό παρέχει μια σύντομη ιστορική αναδρομή πριν την εισαγωγή του ΕΕΜ, τις αντιδράσεις των κύριων φορέων κατά τις διαπραγματεύσεις για τον ΕΕΜ και μια επισκόπηση του τρόπου λειτουργίας και των διαύλων λογοδοσίας του ΕΕΜ.

Στο *Κεφάλαιο 5*, αναλύονται τα συμπεράσματα και οι συνέπειες των ευρημάτων σε σχέση με κάθε ερώτημα της έρευνας και επαναξιολογούνται στο πλαίσιο της βιβλιογραφικής ανασκόπησης του Κεφαλαίου 2. Επιπλέον, οι περιορισμοί της έρευνας επεξηγούνται και προτείνονται ζητήματα για περαιτέρω έρευνα .

Το βασικό περίγραμμα της παρούσας εργασίας προκύπτει στο Σχήμα 1.1.

Σχήμα 1.1 Η Δομή της Εργασίας

Πηγή: Δημιουργήθηκε για την παρούσα έρευνα

1.6 Συμπεράσματα

Το κεφάλαιο αυτό παρείχε μια επισκόπηση του ερευνητικού προβλήματος. Επίσης υπογραμμίστηκαν τα βασικά στοιχεία της τραπεζικής εποπτείας και λογοδοσίας, τεκμηριώθηκε εν συντομία η ερευνητική μεθοδολογία και έγινε περιγραφή της δομής της παρούσας διπλωματικής εργασίας. Στο επόμενο κεφάλαιο - κεφάλαιο 2 - θα γίνει επισκόπηση της υπάρχουσας βιβλιογραφίας, των θεωριών και μοντέλων σχετικά με τα ζητήματα υπό μελέτη.

Κεφάλαιο 2 – Θεωρητικό υπόβαθρο

2.1 Οι Κεντρικές Τράπεζες (ΚΤ)

Η κατανόηση του ρόλου της ΚΤ είναι ζωτικής σημασίας για την ανάλυση της παρούσας έρευνας. Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα μόνο οι ευρωπαϊκές χώρες διέθεταν ΚΤ. Σήμερα οι ΚΤ είναι ανεξάρτητες, "οικονομικά" και "πολιτικά" (Grilli et al., 1991; Alesina & Summers, 1992), διαθέτουν αυτονομία επιλογής στόχου (Blinder, 1996) αλλά και ελευθερία χρήσης νομισματικών εργαλείων (Forder, 1996). Στις μέρες μας σχεδόν το 90% των χωρών που συμμετάσχουν στον ΟΗΕ διαθέτουν ΚΤ.

Ωστόσο, ο ρόλος των ΚΤ έχει υποστεί σημαντικές αλλαγές τα τελευταία χρόνια. Αρχικώς, οι ΚΤ ήταν υπεύθυνες κυρίως για τη διασφάλιση της σταθερότητας των τιμών και της οικονομίας μιας χώρας. Μετά το ξέσπασμα της οικονομικής κρίσης, οι δραστηριότητες των ΚΤ μεταλλάχθηκαν και οι ΚΤ απέκτησαν αυξανόμενα καθήκοντα όπως η διατήρηση χαμηλών επιτοκίων, η αγορά δημοσίου χρέους, η (μικρό - μακρο) εποπτεία άλλων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, κ.α. Βιβλιογραφικά, κάποιοι ερευνητές υποστηρίζουν ότι δεν υπάρχει κανένας λόγος για εποπτεία τραπεζών σε όλα (Glasner, 1989) ενώ άλλοι υποστηρίζουν την εποπτείας μόνο για την ασφάλιση των καταθέσεων (Tobin, 1985) . Ωστόσο , οι περισσότεροι θεωρητικοί τίθενται υπέρ ενός ευρύτερο εποπτικό τομέα , αν και υπάρχει σημαντική απόκλιση σχετικά με το βαθμό της εποπτείας (Benston & Kaufmann, 1995; Calomiris , 2003).

Τέτοιο παράδειγμα είναι η ΕΚΤ, η οποία ιδρύθηκε την 1^η Ιουνίου 1998². Από την 1^η Ιανουαρίου 1999 είναι υπεύθυνη για την άσκηση της νομισματικής πολιτικής στη ζώνη του ευρώ. Η ΕΚΤ και οι εθνικές ΚΤ αποτελούν από κοινού το Ευρωσύστημα, με κύριο στόχο τη διατήρηση της σταθερότητας των τιμών. Η ΕΚΤ είναι υπεύθυνη και για την προληπτική εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων τα οποία είναι εγκατεστημένα στη ζώνη του ευρώ και στα συμμετέχοντα ΚΜ που δεν ανήκουν στη ζώνη του ευρώ, στο πλαίσιο του ΕΕΜ, ο οποίος περιλαμβάνει και τις εθνικές αρμόδιες αρχές. Κατ' αυτόν τον τρόπο συμβάλλει στην ασφάλεια και ευρωστία του τραπεζικού συστήματος και τη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος στην ΕΕ και σε κάθε συμμετέχον ΚΜ.

---

² Η ΕΚΤ ιδρύθηκε με πρόβλεψη της Συνθήκης του Άμστερνταμ (http://europa.eu/eu-law/decision-making/treaties/pdf/treaty_of_amsterdam/treaty_of_amsterdam_el.pdf) και εδρεύει στην Φρανκφούρτη της Γερμανίας.

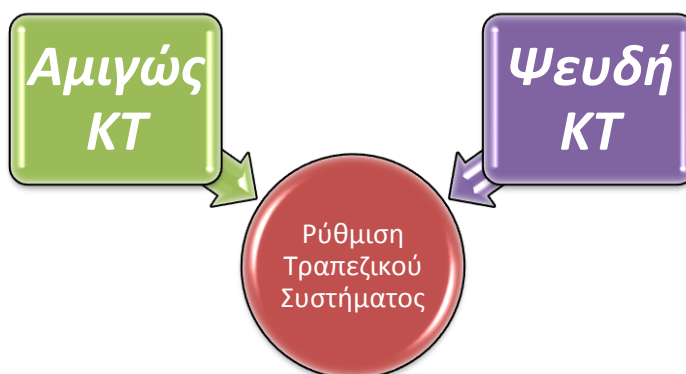
2.2 Τα Μοντέλα ρύθμισης τραπεζικού συστήματος και μικρό - προληπτικής) εποπτείας

Σε αυτή την υποενότητα θα περιγράψουν τα κυριότερα θεωρητικά μοντέλα ρύθμισης του τραπεζικού συστήματος και της μικρό - προληπτικής εποπτείας που ασκεί η εκάστοτε ΚΤ με βάση τις μέχρι τώρα μελέτες και δεδομένα που υπάρχουν βιβλιογραφικά προκειμένου να εξεταστεί το πλαίσιο της ONE με αναφορά στην ΕΚΤ.

2.2.1 Τα Μοντέλα Ρύθμισης τραπεζικού συστήματος

Σε βιβλιογραφικές αναφορές, υπάρχουν κυρίως δυο (2) μοντέλα ρύθμισης του τραπεζικού συστήματος (Σχήμα 2.1.) τα οποία διαφέρουν μεταξύ τους κυρίως όσον αφορά στο ρόλο της ΚΤ (Cuocolo & Miscia, 2014).

Σχήμα 2.1 Μοντέλα Ρύθμισης Τραπεζικού Συστήματος

Πηγή: Δημιουργήθηκε για την παρούσα έρευνα

Το πρώτο είναι η «**αμιγώς κεντρική τράπεζα** - *pure central bank*» (ή «*περιορισμένων καθηκόντων ΚΤ - narrow central bank*») (Cuocolo & Miscia, 2014, σ. 3). Σε αυτή των περιπτώσεων η ΚΤ πληροί μόνο καθήκοντα νομισματικής πολιτικής ενώ οι άλλες λειτουργίες ρύθμισης και παρακολούθησης γίνονται από άλλα όργανα. Η ΚΤ διατηρεί την ανεξαρτησία της από την εκτελεστική εξουσία, ασκεί τις λειτουργίες νομισματικής πολιτικής και δεν επιβαρύνεται με εποπτικές ευθύνες. Το αρμόδιο υπουργείο - υπό την καθοδήγηση της εκάστοτε κυβέρνησης - και τουλάχιστον ένα ακόμη θεσμικό όργανο - ανεξάρτητη αρχή - αποτελούν τους ρυθμιστικούς φορείς αυτού του συστήματος. Τα πιο γνωστά παραδείγματα ιδίου ρυθμιστικού μοντέλου είναι η Γερμανία και η Γαλλία.

Το δεύτερο μοντέλο, ορίζεται ως «**ψευδή/πλαστή ΚΤ - spurious central bank**» όπου η ΚΤ ασκεί ένα σύνολο δραστηριοτήτων, πέρα της νομισματικής πολιτικής (Cucolo & Miscia, 2014, σ. 3). Η τράπεζα αναλαμβάνει καθήκοντα παρακολούθησης, εποπτείας και ρύθμισης παραγκωνίζοντας την εξουσία του υπουργείου και άλλων φορέων. Η Ιταλία και Βρετανία έχουν υιοθετήσει ένα τέτοιο μοντέλο ρύθμισης.

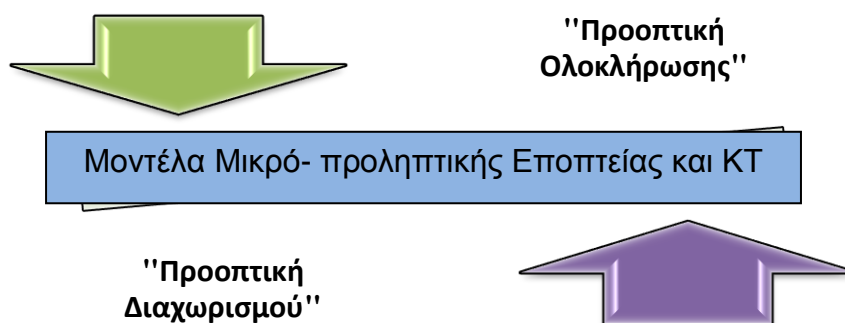
2.2.2 Τα Μοντέλα μικρό - προληπτικής εποπτείας τραπεζικού συστήματος

Σε θεωρητικό επίπεδο ένα άλλο θέμα άξιο αναφοράς είναι κατά πόσο οι ΚΤ *δύνανται* πέρα του καθήκοντος της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας να είναι επιφορτισμένες και με την προληπτική εποπτεία επιμέρους τραπεζών (μικρό - προληπτική εποπτεία).

Η συμμετοχή των ΚΤ στην προληπτική εποπτεία έχει μεταβληθεί ιστορικά (Ugolini, 2011) και για την ακρίβεια παρατηρείται έλλειμμα εποπτείας από τις ΚΤ τις τελευταίες δύο δεκαετίες (Bean, 2011).

Σε θεωρητικό πλαίσιο, 2 υποδείγματα έχουν προσδιοριστεί, η «**προοπτική ολοκλήρωσης**» και η «**προοπτική διαχωρισμού**» των νομισματικών και εποπτικών λειτουργιών της ΚΤ (Masciandaro, 2012, σ. 5) (Σχήμα 2.2.).

Σχήμα 2.2 Μοντέλα Μικρό - Προληπτικής Εποπτείας Τραπεζικού Συστήματος

Πηγή: Δημιουργήθηκε για την παρούσα έρευνα

Η συμμετοχή των ΚΤ στην εποπτεία, η λεγόμενη *προοπτική ολοκλήρωσης*, έχει δύο κύρια πλεονεκτήματα, τα πληροφοριακά οφέλη και τις οικονομίες κλίμακας που προκύπτουν από την ενσωμάτωση όλων των λειτουργιών υπό μια κοινή αρχή, αρμόδια

για τη διαχείριση της ρευστότητας (Herrings & Carmassi, 2008; Klomp & De Haan 2009; Blanchard et al., 2010; Blinder 2010; Papademos, 2010).

Ωστόσο, βιβλιογραφικά αναγνωρίζονται και κίνδυνοι αποτυχίας, υποστηρίζοντας την *προοπτική διαχωρισμού* ως καταλληλότερη. Τα κυριότερα μειονεκτήματα που προκύπτουν από την προοπτική ολοκλήρωσης είναι ο ηθικός κίνδυνος που αυξάνεται αν η εποπτική αρχή δεν μπορεί να διαχειριστεί τη ρευστότητα των τραπεζών (Masciandaro, 2007; Lamfalussy, 2010) και η αύξηση της αβεβαιότητας στην αγορά στις περιπτώσεις που η δράση της ΚΤ είναι ήπια. Ακόμη, η ΚΤ ως εποπτική αρχή δύναται να επηρεάσει αρνητικά τη νομισματική πολιτική (Ioannidou, 2005) λόγω ενδεχόμενης σύγκρουσης συμφερόντων (Gerlach et al., 2009; Blinder, 2010; Masciandaro et al., 2011) και υπάρχει πάντα η πιθανότητα να παραβλεφθεί η επιδίωξη της κοινωνικής πρόνοιας σε συμφέρον ισχυρών τραπεζικών ιδρυμάτων (Boyer & Ponce, 2011). Τέλος, ο κίνδυνος αύξησης γραφειοκρατίας είναι ορατός (Masciandaro, 2007; Blinder, 2010; Oritani, 2010; Eichengreen & Dincer, 2011).

Οι λίγες διαθέσιμες εμπειρικές μελέτες περί του θέματος είναι εξίσου ασαφείς. Η *προοπτική της ολοκλήρωσης* συναντά εμπειρική υποστήριξη από τους Arnone και Gambini (2007), οι οποίοι μελέτησαν το βαθμό συμμόρφωσης εποπτείας με πρότυπα της Βασιλείας των ΚΤ σε διαφορετικές χώρες. Εν αντιθέσει, οι Eichengreen και Dincer (2011) υποστήριξαν την *προοπτική του διαχωρισμού* συμπεραίνοντας ότι η απόδοση των χρηματοπιστωτικών αγορών είναι αυξημένες όταν η εποπτεία ανατίθεται σε ανεξάρτητο οργανισμό. Τέλος, οι Čihák και Podpiera (2007) συμπέραναν ότι η καθαυτή εποπτική αρχή δεν έχει σημαντικό αντίκτυπο στην ποιότητα της εποπτείας.

Εν ολίγοις, το θεωρητικό πλαίσιο είναι ασαφές αναφορικά με τη βέλτιστη συμμετοχή των ΚΤ στην προληπτική εποπτεία.

2.3 Ο Νέο - λειτουργισμός (ΝΛ) και Φιλελεύθερος Διακυβερνητισμός (ΦΔ)

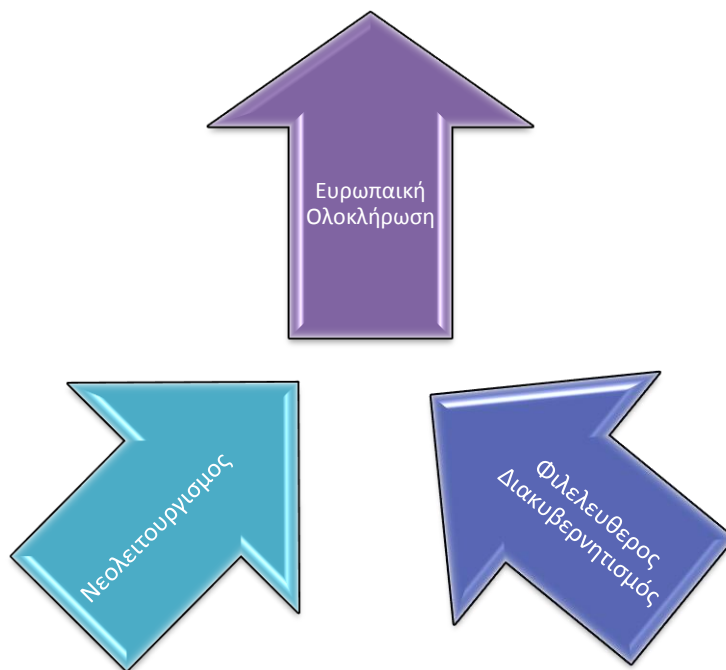
Σε αυτή την υποενότητα οι θεωρητικές προσεγγίσεις και σημαντικά βιβλιογραφικά στοιχεία αναφοράς θα περιγραφούν και αναλυθούν με σκοπό την θεωρητική κατανόηση και επεξήγηση της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης στα πλαίσια του ΕΕΜ.

2.3.1 Οι κύριες Θεωρητικές Προσεγγίσεις

Δυο είναι οι βασικές θεωρητικές προσεγγίσεις της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης (Σχήμα 2.3)

- ☞ ο Νέο Λειτουργισμός (ΝΛ) και
- ☞ ο Φιλελεύθερος Διακυβερνητισμός (ΦΔ) (Mattli & Stone, 2012)

Σχήμα 2.3 Θεωρητικές Προσεγγίσεις Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης

Πηγή: Δημιουργήθηκε για την παρούσα έρευνα

Οι δύο αυτές θεωρητικές προσεγγίσεις βρίσκονται στο επίκεντρο της επιστημονικής ανάλυσης και ερμηνείας της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης με βασικότερο σημείο αναφοράς και των δυο τα συμφέροντα των φορέων (διεθνείς οργανισμοί, τραπεζικές ενώσεις, κυβερνήσεις, κτλ). Οι δύο θεωρίες εξηγούν με διαφορετικό τρόπο πώς λαμβάνει χώρα ο μηχανισμός ενοποίησης καθώς ο ΝΛ επικεντρώνεται στη *δομή* και ο ΦΔ στο *μέσο* (Verdun, 2002).

Οι κυριότεροι λόγοι επιλογής των δύο αυτών θεωριών στην παρούσα έρευνα είναι τρεις. Κατά πρώτον σκοπός της εργασίας είναι η εξήγηση της ολοκλήρωσης του ΕΕΜ στα πλαίσια της ΟΝΕ. Αυτές οι δύο μακρό - θεωρίες είναι κατάλληλες δεδομένου ότι έχουν σχεδιαστεί για να περιγράψουν, εξηγήσουν και να προβλέψουν την διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης (Wiener & Diez, 2009). Δεύτερον, το επίπεδο ανάλυσης είναι ευρωπαϊκό και η εστίαση είναι σε παράγοντες όπως θεσμικά όργανα της ΕΕ και άλλοι διεθνείς οργανισμοί. Ο ΝΛ ερμηνεύει την ολοκλήρωση διαδοχικά με διαδικασίες και ο ΦΔ επεξηγεί το φαινόμενο όταν υπάρχουν σαφείς προτιμήσεις, οφέλη και ζημιές από παλιότερες δεσμεύσεις (Lavenex & Schimmelfennig, 2009). Τέλος, οι δύο θεωρίες θεωρούνται "*ανταγωνιστικές*", γεγονός που χρησιμεύει στην ανάλυση της ολοκλήρωσης του ΕΤΕ.

2.3.2 Ο Νέο - Λειτουργισμός (Neo - functionalism)

Ο ΝΛ διατυπώθηκε για πρώτη φορά στο πλαίσιο της εγκαθίδρυσης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ) από τον Ernst B. Haas (1975).

Ο ΝΛ εστιάζεται στην εξήγηση της μετάβασης από ένα άναρχο σύστημα κράτους προς την οικοδόμηση ενός υπερεθνικού οργάνου (Niemann & Schmitter, 2009). Αναφορικά με τις βασικές παραδοχές, η θεωρία εξετάζει την ενοποίηση ως "*διαδικασία*" και όχι ως μεμονωμένο γεγονός, όπως στην περίπτωση του Διακυβερνητισμού. Πρόκειται για "*πλουραλιστική*" προσέγγιση καθώς υποστηρίζεται ότι η ολοκλήρωση αποτελείται από πολλαπλούς, διαφορετικούς και εναλλασσόμενους παράγοντες και δρώντες που λειτουργούν πέρα από τα εθνικά σύνορα (Rosamond, 2000). Επίσης, οι νέο Λειτουργιστές υποστηρίζουν ότι οι δρώντες είναι ορθολογικοί, ιδιοτελείς και δύναται μέσα από την γνώση να τροποποιήσουν τις προτιμήσεις τους (Niemann & Ιοαννου, 2015).

Επιπλέον, οι κύριες έννοιες αυτής της θεωρητικής προσέγγισης είναι οι "*παράγοντες*" και οι "*μηχανισμοί*". Οι παράγοντες παίζουν καθοριστικό ρόλο κατά τη διάρκεια της διαδικασίας ολοκλήρωσης και οι μηχανισμοί καθοδηγούν την ολοκλήρωση.

2.3.2.1 Οι Κύριοι Παράγοντες

Όσον αφορά τους κύριους παράγοντες, οι νέο λειτουργιστές θεωρούν την ΕΕ ως "δημιούργημα των ελίτ" (Niemann & Schmitter, 2009). Οι ελίτ ομάδες μεταφέρουν αρμοδιότητες σε ένα υπερεθνικό όργανο που είναι σε θέση να τα αντιμετωπίσει προβλήματα άλυτα σε εθνικό επίπεδο. Ως εκ τούτου, οι κυβερνήσεις παίζουν περιθωριακό ρόλο.

Εκτός από εθνικούς και διεθνείς παράγοντες, οι οποίοι υποστηρίζουν την ανάγκη για περαιτέρω ενοποίηση, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι ο ΝΛ υποστηρίζει την ύπαρξη βασικής εξουσίας ως κύριο υποκινητή της περαιτέρω ολοκλήρωσης. Αυτή η εξουσία, στην περίπτωση της ΕΕ μπορεί να ταυτιστεί με την Επιτροπή (Rosamond, 2000) ή με εταιρείες και άλλους μη κρατικούς φορείς (Schimmelfennig, 2014).

2.3.2.2 Οι Μηχανισμοί

Οι κύριοι μηχανισμοί που καθοδηγούν την ολοκλήρωση και συνεπάγονται ως ένα ορισμένο βαθμό αυτοματισμού περιλαμβάνουν τις έννοιες:

- ∞ της "διάχυσης" (Spill - over) και
- ∞ της "εξάρτησης" (Path - dependence) (Niemann & Ioannou, 2015)(Σχήμα 2.4)

Σχήμα 2.4 Μηχανισμός Ολοκλήρωσης στα πλαίσια του Νέο-Λειτουργισμού

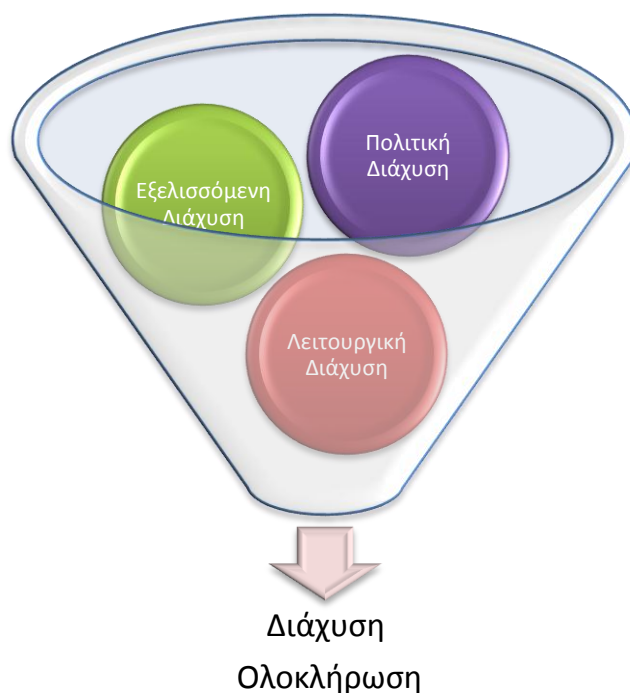

Πηγή: Δημιουργήθηκε για την παρούσα έρευνα

Η έννοια της "**διάχυσης**" είναι συνυφασμένη με το γεγονός ότι η ολοκλήρωση ενός τομέα δύναται να προκαλέσει πιέσεις στα κράτη οι οποίες αναπόφευκτα θα οδηγήσουν σε ολοκλήρωση και σε άλλους τομείς λόγω της αλληλεξάρτησης και των πιθανών αθέλητων ή εξωγενών συνεπειών (Rosamond, 2000). Στην περίπτωση του ΕΕΜ, η νομισματική ενοποίηση είχε επιπτώσεις στη χρηματοπιστωτική ολοκλήρωση, επιβάλλοντας έτσι την ανάγκη για τραπεζική ένωση.

Επιπλέον, η έννοια της διάχυσης έχει τρεις διαστάσεις – την "**λειτουργική**", "**πολιτική**" και "**εξελισσόμενη**" (Niemann & Ioannou, 2015) (Σχήμα 2.5)

Σχήμα 2.5 Η Διάχυση

Πηγή: Δημιουργήθηκε για την παρούσα έρευνα

Λειτουργική Διάχυση (Functional Spillover)

Η Λειτουργική Διάχυση λαμβάνει χώρα όταν η ενοποίηση σε έναν τομέα πολιτικής είναι ελλιπής και υπονομεύει την αποτελεσματική λειτουργία άλλων τομέων, δημιουργώντας έτσι πιέσεις και λειτουργικές απαιτήσεις για εμπάθυση και διεύρυνση των πολιτικών (Moravcsik, 1993). Η λειτουργική διάχυση αφορά τεχνικά ζητήματα ("**χαμηλή πολιτική**") και όχι ευαίσθητους τομείς της χάραξης πολιτικής ("**υψηλή πολιτική**") (Verdun, 2002).

Πολιτική Διάχυση (Political Spillover)

Η διαδικασία ολοκλήρωσης ξεκινά όταν οικονομικοί και πολιτικοί παράγοντες (κοινωνικές ομάδες, ομάδες εμπειρογνομώνων, γραφειοκράτες κυβερνήσεων, κ.α.) θεωρούν πρακτικό (π.χ., λόγω υψηλού κόστους συναλλαγής) την μεταφορά θεμάτων σε υπερεθνικό επίπεδο (Verdun, 2002). Επομένως η πολιτική διάχυση είναι μια διαδικασία όπου ομάδες συμφερόντων και άλλοι συναφείς δρώντες μετατοπίζουν τα δικαιώματα τους απαιτώντας περαιτέρω ενοποίηση προωθώντας μια αυτοσυντηρούμενη διαδικασία οικοδόμησης θεσμών. Στην περίπτωση της ΕΕ, τέτοιοι δρώντες θεωρούνται οι υπάλληλοι και βουλευτές στις Βρυξέλλες, το Λουξεμβούργο και το Στρασβούργο (Moravcsik, 1993).

Εξελισσόμενη Διάχυση (Cultivated Spillover)

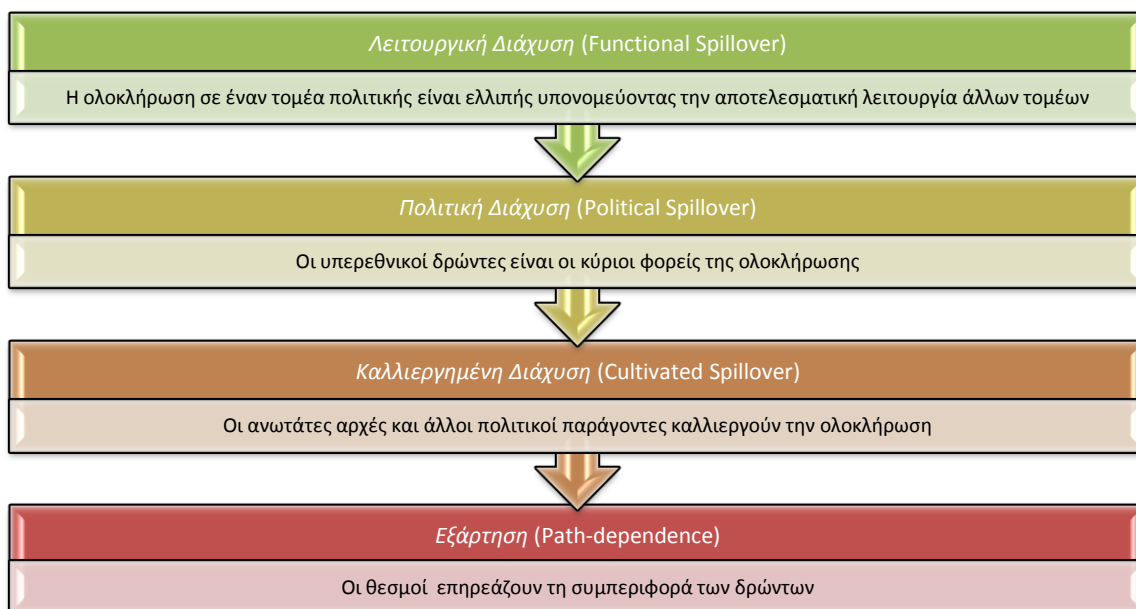
Σε αυτή την περίπτωση, ειδικά οι φορείς και δρώντες υπεύθυνοι για τη διακυβέρνηση σε υπερεθνικό επίπεδο θεωρείται ότι "καλλιεργούν" την ολοκλήρωση εξαιτίας του οφέλους που αποκομίζουν. Στο πλαίσιο της ΕΕ, το ρόλο αυτό έχει κυρίως η Επιτροπή (Wiener & Diez, 2009). Επιπλέον, οι επιστημονικές κοινότητες, μέσω της διαδικασίας της μάθησης, προβάλλουν κίνητρα ολοκλήρωσης (Stephenson, 2010).

Η έννοια της "**εξάρτησης**" αποτελεί ένα πρόσθετο μηχανισμό της διαδικασίας ολοκλήρωσης στα πλαίσια του ΝΛ. Σύμφωνα με Moravcsik (1993), η δυναμική και η πολυπλοκότητα της "διάχυσης" είναι πιθανό να παγιδεύσει τις κυβερνήσεις εξαιτίας προηγούμενων δεσμεύσεων. Ως εκ τούτου, οι θεσμοί δύναται να καταστήσουν τη διαδικασία ολοκλήρωσης μη αναστρέψιμη (Wiener & Diez, 2009). Ακόμη και αν η ΕΕ δίνει στα ΚΜ δικαίωμα επιλογής, το ίδιο το θεσμικό σύστημα της ΕΕ είναι πιθανό να περιορίσει και να διαμορφώσει τις προτιμήσεις των κυβερνήσεων (Rosamond, 2000).

Εν κατακλείδι, ο ΝΛ είναι μια θεωρία περιφερειακής ολοκλήρωσης με έμφαση στο ρόλο των περιφερειακών οργανώσεων και ομάδων συμφερόντων που εκμεταλλεύονται τις αναπόφευκτες "διαχύσεις" και "απρόβλεπτες συνέπειες" που εμφανίζονται όταν τα κράτη παραχωρήσουν αρμοδιότητες σε περιφερειακούς θεσμούς (Σχήμα 2.6). Σύμφωνα με τη θεωρία αυτή, η περιφερειακή ολοκλήρωση αποτελεί εγγενώς σποραδική και συγκρουσιακή διαδικασία, όπου οι εθνικές κυβερνήσεις βρίσκονται ολοένα και περισσότερο παγιδευμένες σε περιφερειακές πιέσεις παραχωρώντας μεγαλύτερη εξουσία στους περιφερειακούς οργανισμούς που έχουν δημιουργήσει.

Επιπλέον, οι Νέο - Λειτουργιστές αναμένουν ότι η βαθύτερη οικονομική ολοκλήρωση θα οδηγήσει σε πολιτική ολοκλήρωση, έτσι ώστε η «πολιτική θα ακολουθήσει την οικονομία» (Rosamond, 2000, σ. 60).

Σχήμα 2.6 Το Πλαίσιο Ανάλυσης του Νέο - Λειτουργισμού

Πηγή: Αναπτύχθηκε για την παρούσα έρευνα

2.3.3 Ο Φιλελεύθερος Διακυβερνητισμός ΦΔ (Liberal Intergovernmentalism)

Ο ΦΔ αποτελεί την συνέχεια του ρεαλισμού (Moravcsik, 1993), σύμφωνα με τον οποίο τα κράτη είναι ιδιοτελείς παράγοντες που λειτουργούν σε ένα άναρχο περιβάλλον διαμόρφωσης προτιμήσεων, μετά την αξιολόγηση της θέσης τους στο σύστημα των ΚΜ³. Ο ΦΔ θεωρεί ότι τα κράτη ορθολογικούς δρώντες που αξιολογούν τους εναλλακτικούς τρόπους δράσης και επιλέγουν αυτούς που μεγιστοποιούν το όφελος (Schimmelfennig, 2014).

Ο ΦΔ ενσωματώνει και την θεωρία διαμόρφωσης θέσης και προτιμήσεων ενός κράτους (Schimmelfennig, 2014). Σύμφωνα με Moravcsik (1998), οι επιλογές και οι

³ Σύμφωνα με τον ρεαλισμό, το έθνος κράτος αποτελεί την βασική μονάδα στη διεθνή πολιτική σκηνή. Όταν η εθνική αυτονομία είναι σε κίνδυνο, «τα έθνη προτιμούν τη βεβαιότητα ή την αυτό-ελεγχόμενη αβεβαιότητα της εθνικής αυτάρκειας παρά την ανεξέλεγκτη αβεβαιότητα» (Rosamond, 2000, σ. 77). Επιπλέον, ο ρεαλισμός κατέχει μια απαισιόδοξη άποψη για τη διεθνή συνεργασία δεδομένου ότι τα κράτη με σκοπό την αύξηση της κατανομής της εξουσίας οδηγούνται σε σύγκρουση και ανταγωνισμό. Ως εκ τούτου, ακόμη και αν έχουν κοινά συμφέροντα, συχνά δεν καταλήγουν σε συμφωνία. Και οι διεθνείς οργανισμοί δεν επηρεάζουν τη διεθνή συνεργασία (Grieco, 1988).

προτιμήσεις καθορίζονται από περιορισμούς και ευκαιρίες με βάση τα οικονομικά συμφέροντα, τη σχετική διαπραγματευτική ισχύ και τον ρόλο των θεσμών (Moravcsik & Schimmelfennig, 2009) .

2.3.3.1 Οι Κύριοι Παράγοντες

Οι κύριοι παράγοντες του ΦΔ είναι οι εθνικές κυβερνήσεις που αποτελούν τους κυρίαρχους πρωταγωνιστές της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Τα ΚΜ υπερασπίζονται τα εθνικά συμφέροντα, διαπραγματεύονται και θεσμοθετούν την ολοκλήρωση με σκοπό την διατήρηση του έλεγχου (Moravcsik & Schimmelfennig, 2009).

Πέραν τούτου, πρόσθετοι δρώντες είναι οι θεσμοί. Συγκεκριμένα, τα ΚΜ αξιοποιούν το θεσμικό περιβάλλον των υπερεθνικών οργανισμών - όπως η Επιτροπή και το ΕΚ - για να νομιμοποιήσουν τις αποφάσεις τους και να υποστηρίξουν τις προτιμήσεις τους (Rosamond, 2000). Σύμφωνα με τους Moravcsik και Schimmelfennig (2009) οι υπερεθνικοί οργανισμοί έχουν παθητική θέση διότι δεν έχουν ικανότητα λήψης αποφάσεων, αλλά διευκολύνουν τα κράτη με παροχή απαραίτητων πληροφοριών και μείωση του κόστους των συναλλαγών.

2.3.3.2 Οι Μηχανισμοί

Οι κύριοι μηχανισμοί της ολοκλήρωσης που διαμορφώνουν το εννοιολογικό πλαίσιο του ΦΔ, είναι οι εξής (Σχήμα 2.7):

- ⌘ ο "*Σχηματισμός Εθνικής Προτίμησης*",
- ⌘ οι "*Διακρατικές Διαπραγματεύσεις*" και
- ⌘ η "*Θεσμική Επιλογή*" (Schimmelfennig, 2014)

Σχήμα 2.7 Ο Μηχανισμός Ολοκλήρωσης στα πλαίσια του Φιλελεύθερου Διακυβερνητισμού

Πηγή: Δημιουργήθηκε για την παρούσα έρευνα

Σχηματισμός Εθνικής Προτίμησης

Σε πρωταρχικό στάδιο αυτής της προσέγγισης, οι εθνικές κυβερνήσεις διατυπώνουν τις προτιμήσεις και θέσεις τους με βάση τα συμφέροντά τους (Schimmelfennig, 2014). Η εκάστοτε εθνική επιλογή επηρεάζεται από την κατανομή του κόστους και οφέλους (Moravcsik, 1993). Ακόμη, οι κυβερνήσεις τείνουν να έχουν διαφορετικές προτιμήσεις, ακόμη και αν οι συμφωνίες είναι αμοιβαία επωφελείς.

Αυτή είναι μια εξαιρετικά πολύπλοκη διαδικασία καθώς «το κύριο ενδιαφέρον των κυβερνήσεων είναι να διατηρούν στην θέση τους [...] Αυτό προϋποθέτει την υποστήριξη των εγχώριων ψηφοφόρων, κόμματων, ομάδων συμφερόντων και γραφειοκρατών, οι απόψεις των οποίων έχουν γνωστοποιηθεί, μέσω των εγχώριων θεσμών και πρακτικών πολιτικής εκπροσώπησης. Μέσω αυτής της διαδικασίας προκύπτει το σύνολο των εθνικών συμφερόντων ή στόχων που θέτουν τα κράτη στις διεθνείς διαπραγματεύσεις» (Rosamond, 2000, σ. 137).

Τα ανωτέρω αφορούν τη σχέση "εντολέα – αντιπρόσωπου" (principal – agent) όπου ο εντολέας (εγχώριες ομάδες) μεταβιβάζει ισχύ στους εκάστοτε αντιπροσώπους (κυβερνήσεις) (Moravcsik, 1993).

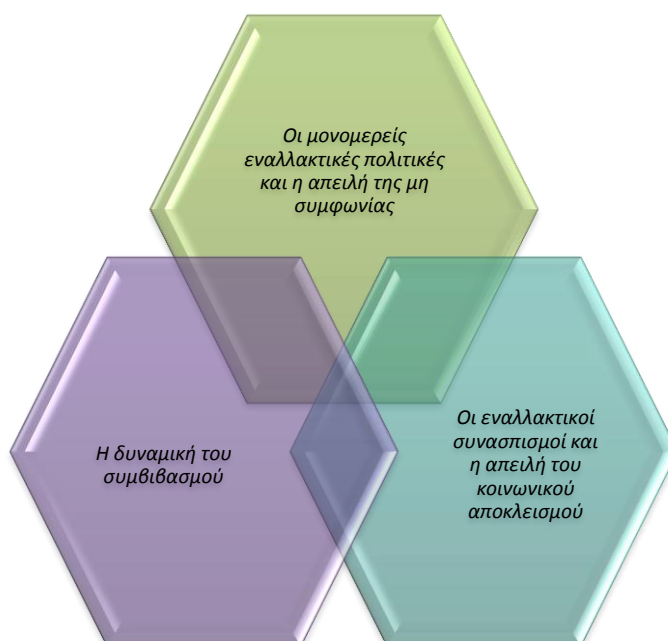
Διακρατικές Διαπραγματεύσεις

Σε δεύτερο στάδιο, οι εθνικές κυβερνήσεις των ΚΜ γνωστοποιούν και υπερασπίζονται τις θέσεις τους στις διαπραγματεύσεις, προκειμένου να επιτευχθεί το κατά *Pareto* βέλτιστο. Η έκβαση των διακρατικών διαπραγματεύσεων καθορίζεται από τη "σχετική διαπραγματευτική ισχύ", δηλαδή τη ισχύ της επιβολής, τους πόρους που διατίθενται

προς τα ΚΜ, την επιρροή των ανταγωνιστικών συνασπισμών και των προτύπων της ασύμμετρης αλληλεξάρτησης (Moravcsik & Schimmelfennig, 2009). Η σχετική διαπραγματευτική ισχύς καθορίζεται επίσης από ασυμμετρίες στη σχετική "δυναμική και ένταση" των εθνικών προτιμήσεων, (Moravcsik, 1993). Ως εκ τούτου, οι παράγοντες που επηρεάζουν τις διακρατικές διαπραγματεύσεις καθορίζονται από την ύπαρξη (Σχήμα 2.8):

- ✿ *μονομερών εναλλακτικών πολιτικών και την απειλή της μη συμφωνίας ,*
- ✿ *εναλλακτικών συνασπισμών και την απειλή του κοινωνικού αποκλεισμού καθώς και*
- ✿ *της δυναμικής του συμβιβασμού (Moravcsik, 1993).*

Σχήμα 2.8 Οι Διακρατικές Διαπραγματεύσεις

Πηγή: Δημιουργήθηκε για την παρούσα έρευνα

Ο πρώτος παράγοντας είναι συνυφασμένος με την ύπαρξη μιας εναλλακτικής πολιτικής. Σε αυτή την περίπτωση το ΚΜ δεν είναι πρόθυμο να καταλήξει σε συμφωνία και η αυξανόμενη διαπραγματευτική ισχύς βασίζεται στην ασύμμετρη αλληλεξάρτηση. Ως εκ τούτου, το ΚΜ είναι σε θέση να απειλήσει άλλες κυβερνήσεις με μη - συμφωνία και να τις αναγκάσει σε παραχωρήσεις (Schimmelfennig, 2014).

Εν συνεχεία, ορισμένες φορές μια εναλλακτική συνασπισμού και συμμαχίας διαμορφώνεται με αποτέλεσμα την ενίσχυση της διαπραγματευτικής ισχύς των μελών του συνασπισμού έναντι εκείνων που απειλούνται με αποκλεισμό (Moravcsik, 1993).

Τέλος, αναφορικά με το ενδεχόμενο συμβιβασμού, η σχετική διαπραγματευτική ισχύς καθορίζεται από το βαθμό "*δυναμικής και έντασης*" των εθνικών προτιμήσεων. Όταν υπάρχει αβεβαιότητα των διαπραγματεύσεων ή πίεση του χρόνου, οι κυβερνήσεις πιθανώς να προβούν σε παραχωρήσεις (Moravcsik, 1993).

Θεσμική Επιλογή

Σύμφωνα με τον ΦΔ, οι υπερεθνικοί οργανισμοί αποτελούν εργαλεία βελτίωσης αποτελεσματικότητας των διακρατικών διαπραγματεύσεων.

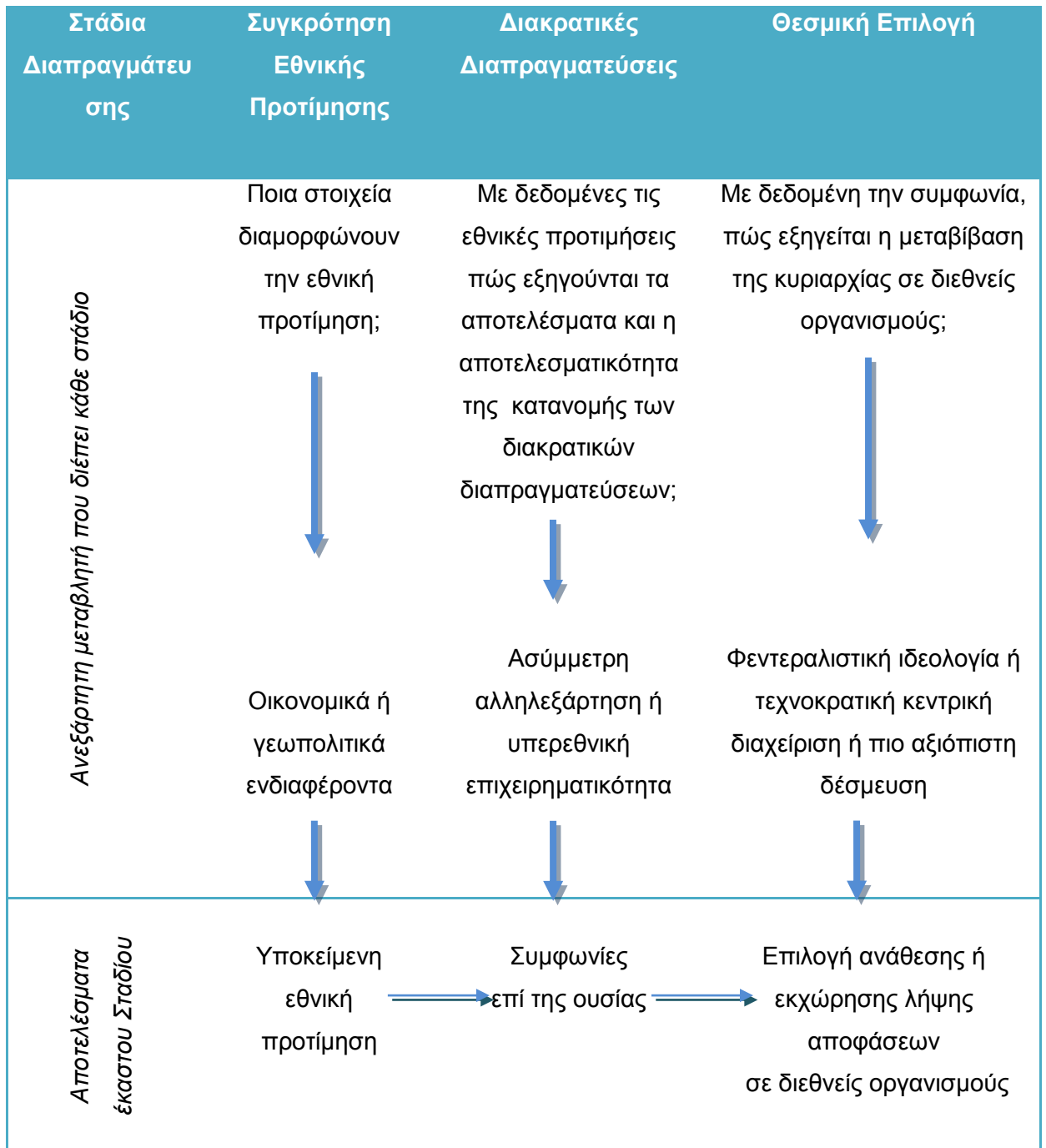
Τα θεσμικά όργανα της ΕΕ ενεργούν ως "*αντιπρόσωποι*" (agents) των ΚΜ, μειώνουν τα προβλήματα συντονισμού και αυξάνουν την νομιμοποίηση τους (Moravcsik, 1993).

Σύμφωνα με την ΦΔ, οι κυβερνήσεις δύναται να εξουσιοδοτήσουν την λήψη αποφάσεων σε υπερεθνικούς οργανισμούς όταν υφίστανται αυξημένα δυνητικά οφέλη συνεργασίας, όταν οι διαπραγματεύσεις υπό ομοφωνία προτιμώνται έναντι ειδικής πλειοψηφίας και όταν υπάρχει μικρή πιθανότητα μεροληπτικών αποφάσεων εναντίων εθνικών συμφερόντων (Moravcsik, 1993). Τέλος, σύμφωνα με τον Donnelly (2013), τα κράτη εγκαθιδρύουν αξιόπιστες δεσμεύσεις και θεσμούς με πολιτική βούληση με αποτέλεσμα να υπερισχύουν τα συμφέροντα των ισχυρότερων χώρων. Έτσι οι ισχυρότερες κυβερνήσεις χρησιμοποιούν τα θεσμικά όργανα για να επιβάλουν τα συμφέροντά τους σε λιγότερο ισχυρά κράτη.

Εν κατακλείδι, σύμφωνα με τον ΦΔ οι εθνικές κυβερνήσεις είναι οι βασικοί παράγοντες στη διαδικασία ολοκλήρωσης. Επιπροσθέτως, η προσέγγιση αυτή ενσωματώνει και την έννοια του σχηματισμού εθνικής προτίμησης και θέσης στις διαπραγματεύσεις υποστηρίζοντας ότι η διαπραγματευτική ισχύς των ΚΜ είναι σημαντική για την επίτευξη της ολοκλήρωσης. Οι θεσμοί, αν και περιορισμένης σημασίας, αποτελούν μέσο δημιουργίας αξιόπιστων δεσμεύσεων των κρατών, δηλαδή, αποτελούν τρόπο διασφάλισης ότι και άλλες κυβερνήσεις θα προβούν σε κοινές συμφωνίες. Στον παρακάτω πίνακα (Πίνακας 2.1) αναλύονται τα κύρια στοιχεία του ΦΔ.

Πίνακας 2.1 Το Πλαίσιο Ανάλυσης του Φιλελευθέρου Διακυβερνητισμού

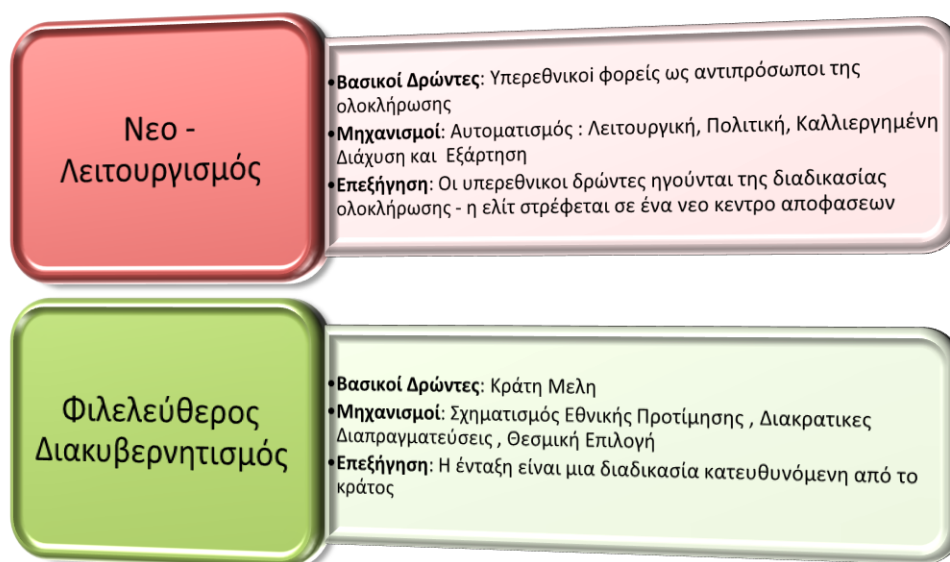
Πηγή: Moravcsik, 2008, σ. 160

2.3.4 Συμπεράσματα

Εν κατακλείδι, οι δύο θεωρίες υπό ανάλυση παρέχουν μια διαφορετική εξήγηση της διαδικασίας ολοκλήρωσης.

Συγκεκριμένα, μία από τις βασικές διαφορές μεταξύ τους είναι ότι ο ΝΛ θεωρεί τους υπερεθνικούς οργανισμούς κυρίαρχους φορείς στη διαμόρφωση της ολοκλήρωσης, ενώ ο ΦΔ τις πολιτειακές κυβερνήσεις. Επιπλέον, οι μηχανισμοί ολοκλήρωσης διαφέρουν μεταξύ των δύο προσεγγίσεων (Σχήμα 2.9).

Σχήμα 2.9 Οι Διαφορές ΝΛ και ΦΔ

Πηγή: Δημιουργήθηκε για την παρούσα έρευνα

Οι κύριες υποθέσεις των δύο προσεγγίσεων συνοψίζονται στον Πίνακα 2.2.

Πίνακας 2.2 Οι κύριες υποθέσεις του ΝΛ και ΦΔ

Νέο - Λειτουργισμός	Φιλελεύθερος Διακυβερνητισμός
<p>Υ1: Η λειτουργική διάχυση δημιουργεί κίνητρα και απαιτήσεις των ΚΜ για ολοκλήρωση σε πληθώρα τομέων, λόγω της αλληλεξάρτησης μεταξύ των εθνικών οικονομιών.</p>	<p>Υ1: Τα κράτη και οι φορείς υπολογίζουν τις ωφέλειες των εναλλακτικών τρόπων δράσης και επιλέγουν αυτό που μεγιστοποιεί τα κέρδη τους.</p>
<p>Υ2: Η ολοκλήρωση λαμβάνει χώρα διότι οικονομικοί και πολιτικοί παράγοντες πέρα από το έθνος - κράτος μετατοπίζουν κυριαρχία από εθνικό σε υπερεθνικό επίπεδο.</p>	<p>Υ2: Η σχετική διαπραγματευτική ισχύς των εθνικών κρατών, μαζί με τις θέσεις τους, οι οποίες αντανακλούν τα συμφέροντα των εγχώριων παραγόντων, διασαφηνίζει τα αποτελέσματα της ολοκλήρωσης.</p>
<p>Υ3: Ένα ισχυρό θεσμικό ευρωπαϊκό όργανο αναμένεται να έχει τον έλεγχο στη διαδικασία ολοκλήρωσης.</p>	<p>Υ3: Η ολοκλήρωση λαμβάνει χώρα μέσω διακρατικών διαπραγματεύσεων και όχι μέσω μιας κεντρικής ανώτατης αρχής.</p>
<p>Υ4: Οι προτιμήσεις των εθνικών κρατών αναμένεται να περιορίζονται από προηγούμενες θεσμικές δεσμεύσεις.</p>	<p>Υ4: Τα κράτη μέλη επιλέγουν να συγκεντρώσουν ή να μεταβιβάσουν κυριαρχία σε διεθνείς θεσμούς για την ενίσχυση αξιόπιστων δεσμεύσεων.</p>

Πηγή: Αναπτύχθηκε για την παρούσα έρευνα

2.4 Η Λογοδοσία

Σε αυτή την υποενότητα θα γίνει εκτενή ανάλυση του δεύτερου τμήματος της παρούσης έρευνας. Για την ακρίβεια, θα περιγραφούν, εξεταστούν και αναλυθούν τα κυριότερα βιβλιογραφικά δεδομένα αναφορικά με την έννοια της λογοδοσίας των ΚΤ. Επιπροσθέτως τα μέχρι τώρα εμπειρικά ευρήματα για την εμπιστοσύνη των πολιτών έναντι της ΕΚΤ θα παρουσιαστούν.

2.4.1 Τα Μοντέλα Λογοδοσίας

Δεν υπάρχει συναίνεση σχετικά με αυτή την ευρεία έννοια της λογοδοσίας (Fisher, 2004) καθώς είναι μια πολυδιάστατη έννοια (Blinder, 2000).

Σύμφωνα με τους Grant και Keohane (2005, σ.29) λογοδοσία «σημαίνει ότι οι φορείς έχουν το δικαίωμα να απαιτήσουν από τους δρώντες να λειτουργούν υπό ένα σύνολο προτύπων και να κρίνουν κατά πόσον έχουν εκπληρώσει τις υποχρεώσεις τους επιβάλλοντας κυρώσεις». Στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού πολιτικού λόγου η λογοδοσία θεωρείται μηχανισμός (Meijer & Schillemans, 2008), μια θεσμική σχέση όπου ένας δρών - άτομο ή δημόσιο ίδρυμα - λογοδοτεί σε ένα φόρουμ - σε υπουργό ή κοινοβουλίου ή δικαστήριο.

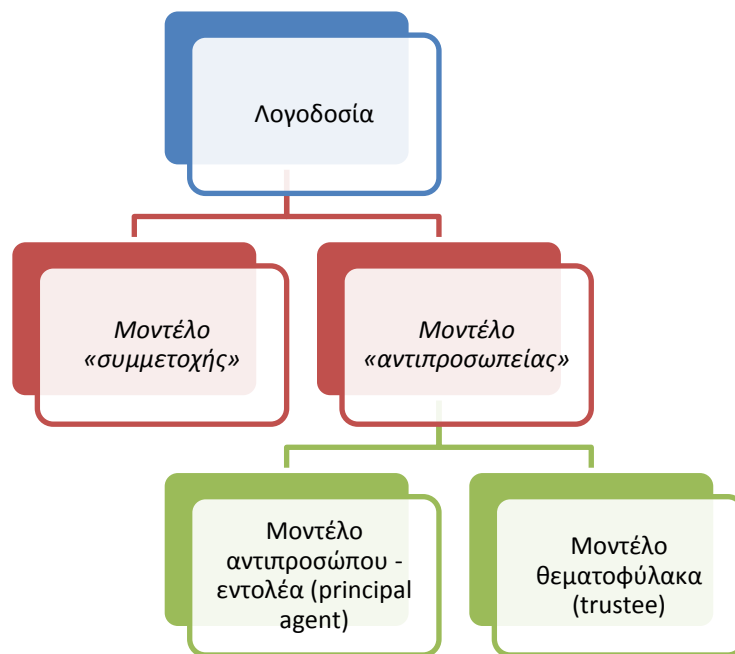
Σε σχέση με τις τράπεζες, σύμφωνα με τον Schedler (1999) η λογοδοσία είναι δύο διαστάσεων. Η υπόλογος ΚΤ υποχρεούται να ενημερώνει και να δικαιολογεί τις πολιτικές αποφάσεις της στους εκπροσώπους του λαού και τα Κοινοβούλια (ή κυβερνήσεις) τα οποία θα πρέπει να είναι σε θέση να επιβάλουν κυρώσεις στις ΚΤ αν αποτύχουν στην αποστολή τους.

Επιπροσθέτως, οι Grant και Keohane (2005) εντοπίζουν δύο μοντέλα λογοδοσίας, ένα μοντέλο "**συμμετοχής**" και ένα "**αντιπροσωπείας**" (Σχήμα 2.10). Σύμφωνα με το μοντέλο *συμμετοχής*, η απόδοση των υπευθύνων της χάραξης πολιτικής αξιολογείται από τους παράγοντες που *επηρεάζονται* από τις πολιτικές. Η απόδοση στο μοντέλο της *αντιπροσωπείας* αξιολογείται από τους φορείς οι οποίοι *παρέχουν* τη πολιτική εξουσία.

Το μοντέλο της αντιπροσωπείας έχει δύο παραλλαγές: ένα μοντέλο "*αντιπροσώπου - εντολέα*" (*principal - agent*), όπου οι ασκούντες την εξουσία δρουν σύμφωνα με τις προτιμήσεις των εντολέων τους, και ένα "*μοντέλο θεματοφύλακα*" (*trustee*), όπου οι

ασκούντες την εξουσία μπορεί να αποκλίνουν από τις προτιμήσεις των αντιπροσώπων (*principals*) για την εξυπηρέτηση των σκοπών που είναι εξουσιοδοτημένοι. Οι ανεξάρτητες ΚΤ τείνουν να προσεγγίζουν το μοντέλο θεματοφύλακα.

Σχήμα 2.10 Μοντέλα Λογοδοσίας

Πηγή: Δημιουργήθηκε για την παρούσα έρευνα

Ακόμη, σύμφωνα με τον Henning (2007) υπάρχει η "**δημοκρατική**" και η "**διαφανής**" λογοδοσία (Σχήμα 2.11). Η **δημοκρατική** λαμβάνει χώρα μέσω των νομίμως αναγνωρισμένων οργανισμών από την κυβέρνηση και τις πολιτικές διαδικασίες, όπως είναι ο νομοθέτης και η νομοθετική εποπτεία που πραγματοποιούνται από εκλεγμένους αντιπροσώπους. Η **διαφανής** λογοδοσία δίνει δικαίωμα έκφρασης άποψης σε ένα ευρύ φάσμα δρώντων και φορέων και είναι επαρκώς διαφανής ώστε να επιτρέπει εκείνους έξω από τον κλειστό κύκλο, όπως ο νομοθέτης, να αξιολογούν την πολιτική.

Σχήμα 2.11 Δημοκρατική - Διαφανής Λογοδοσία

Πηγή: Δημιουργήθηκε για την παρούσα έρευνα

Σε άλλο πλαίσιο, είναι αξιοσημείωτο ότι κάποιοι συγγραφείς επικεντρώνονται στην αξιολόγηση της λογοδοσίας της ΚΤ, με τη δημιουργία δεικτών.

Οι De Haan και Eijfinger (1999; 2000) παρέχουν αριθμητικούς δείκτες, με έμφαση στη λογοδοσία που ορίζεται ως η αλληλεπίδραση της ΚΤ με την πολιτική. Οι Briault et al. (1996) έχουν δημιουργήσει δείκτες λογοδοσίας με βάση τέσσερα κριτήρια: α) εάν η ΚΤ υπόκειται σε εξωτερική παρακολούθηση από το Κοινοβούλιο β) εάν τα πρακτικά των συνεδριάσεων περί αποφάσεων δημοσιεύονται γ) εάν η ΚΤ εκδίδει εκθέσεις πέραν των τυπικών ανακοινώσεων και δ) αν υπάρχει ρήτρα που επιτρέπει στην κυβέρνηση να παρακάμψει αποφάσεις της ΚΤ.

Υπάρχουν ελάχιστες μελέτες αναφορικά με την λογοδοσία της ΕΚΤ. Συγκεκριμένα, η ΕΚΤ είναι μια νομικά ανεξάρτητη ΚΤ, δεν λογοδοτεί σε εθνικές κυβερνήσεις και οι υπεύθυνοι της ΕΚΤ δεν δύναται να καθαιρεθούν από τις θέσεις τους. Ουσιαστικά, οι αποφάσεις της ΕΚΤ είναι ζωτικής σημασίας για τη διαμόρφωση της οικονομικής ευημερίας των 500 εκατομμύριων Ευρωπαίων, αλλά οι τραπεζίτες δεν είναι άμεσα υπόλογοι για τις πράξεις τους.

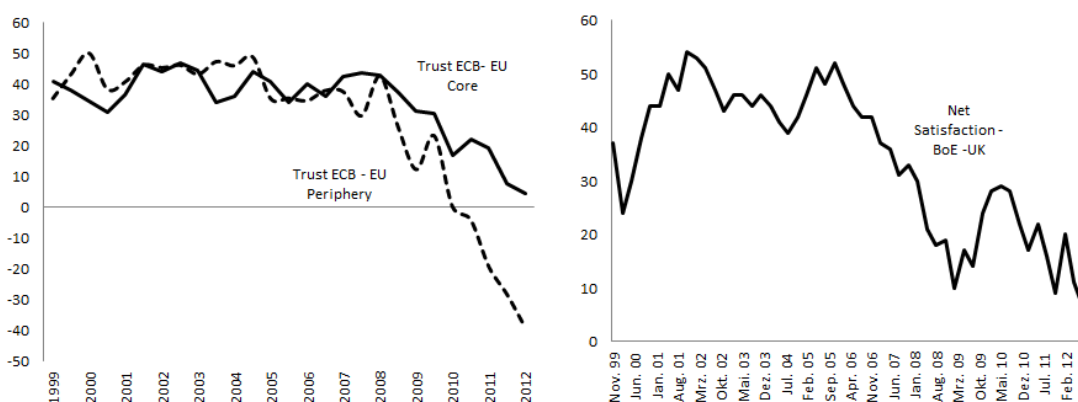
Αρκετοί ερευνητές έχουν εκφράσει ανησυχίες για αυτή την έλλειψη λογοδοσίας της ΕΚΤ. Οι Berman και McNamara (1999), έχουν υποστηρίξει ότι η ΕΚΤ ασκεί εξουσία με τρόπο αντίθετο από τις δημοκρατικές παραδόσεις καθώς «έρχεται σε αντίθεση με την πρόσφατη παγκόσμια τάση: μεταβίβαση της εξουσίας από την αυταρχική ελίτ στη δημοκρατική κοινότητα» (Berman & McNamara, 1999, σ 2). Οι συγκεκριμένοι ερευνητές

αναφέρουν ότι η λογοδοσία είναι υψίστης σημασίας και ότι οι πολίτες θα εμπιστεύονταν τα ιδρύματα και θα τα νομιμοποιούσαν, αν τους επέτρεπαν να συμμετάσχουν στον καθορισμό πολιτικής και να τιμωρούν τους υπεύθυνους σε περίπτωση αποτυχίας.

2.4.2 Η Εμπιστοσύνη των πολιτών προς την ΕΚΤ και Εμπειρικά Δεδομένα

Οι νομισματικές αρχές αναγνωρίζουν ότι ο βαθμός εμπιστοσύνης των πολιτών εξασφαλίζει ανεξαρτησία και αξιοπιστία, σημαντικά στοιχεία για την εύρυθμη λειτουργία της νομισματικής πολιτικής (Gonzalez - Paramo, 2007; Asmussen, 2012⁴). Η σημασία της φήμης, της αξιοπιστίας και εμπιστοσύνης των ΚΤ έχει επίσης αναγνωρισθεί, σε περιόδους κρίσης, όταν αυξάνεται η οικονομική αβεβαιότητα (Blinder, 2000). Σήμερα, το ευρύ κοινό στην Ευρώπη - αλλά και τις ΗΠΑ - θεωρεί ότι οι νομισματικές αρχές δεν ανταποκρίνονται κατάλληλα στις προκλήσεις της οικονομικής ύφεσης (FT/ Harris poll, 2008⁵) και υπάρχει σαφής πτωτική τάση της εμπιστοσύνης και ικανοποίησης των πολιτών για τις ΚΤ (Διάγραμμα 2.1).

Διάγραμμα 2.1 Η Κοινή Γνώμη για τις Κεντρικές Τράπεζες (ΚΤ) στην Ευρώπη

Πηγή: Standard Eurobarometer Survey, BoE.

Πέραν τούτου, κατά τα τελευταία χρόνια, υπάρχει μια γενική απώλεια της εμπιστοσύνης

⁴ Ομιλία του Jose Manuel Gonzalez-Paramo, Μέλος της Εκτελεστικής Επιτροπής της ΕΚΤ, 'Expectations and credibility in modern central banking: A practitioner's view', Conference on Inflation Targeting, Central Bank Independence and Transparency, Cambridge, 15 June 2007, <https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2007/html/sp070615.en.html>

Ομιλία του Joerg Asmussen, Μέλος της Εκτελεστικής Επιτροπής της ΕΚΤ, 'Building trust in a world of unknown unknowns: central bank communication between markets and politics in the crisis', European Communication Summit 2012, Brussels, 6 July 2012, <https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2012/html/sp120706.en.html>

⁵ FT / Harris poll, (2008), 'Americans and Europeans Have Very Little Confidence in the Abilities of Their Governments and Central Banks to Deal with Their Economic Problems', Wednesday, April 16, 2008, <http://www.harrisinteractive.com/uk/NewsRoom/HarrisPolls/FinancialTimesHarrisPolls/tabid/567/ctl/ReadCustom%20Default/mid/1802/ArticleId/537/Default.aspx>,

του κοινού και στους ευρωπαϊκούς θεσμούς. Το ΕΚ και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή γνώρισαν μείωση της αξιοπιστίας τους, αλλά λιγότερο σοβαρή από ό, τι η ΕΚΤ (Roth et al., 2011; Walti, 2012). Σύμφωνα με συναφείς μελέτες (Walti, 2012; Roth et al., 2012a; Roth et al., 2012b) η ΕΚΤ έχει κατηγορηθεί από τους Ευρωπαίους για την ανεργία και την μείωση ρυθμών ανάπτυξης. Συγκεκριμένα, οι ευρωπαίοι πολίτες υποστηρίζουν την ιδέα ενός ενιαίου ευρωπαϊκού νομίσματος (Roth et al., 2011), αλλά είναι δύσπιστοι όσον αφορά τα μέτρα αντιμετώπισης της κρίσης που έλαβε η ΕΚΤ.

Επιπροσθέτως, οι εμπειρικές έρευνες για το βαθμό εμπιστοσύνης προς την ΕΚΤ είναι λιγοστές. Η πιο σημαντική είναι αυτή του Ευρωβαρόμετρου (ΕΒ), μια εξαμηνιαία έρευνα από το 1999 (ΕΒ51) (ΕΒ, 2008, 2009a, 2009b, 2009c, 2009d)⁶.

Στο παρακάτω διάγραμμα (Διάγραμμα 2.2) απεικονίζεται ο βαθμός εμπιστοσύνης προς την ΕΚΤ από τους πολίτες 12 κρατών μελών της ευρωζώνης, όπως μετράται στο ΕΒ, σε δείγμα ΕΑ - 12, ΕΑ - 8 και ΕΑ - 4⁷ χώρων (η χρονολογική εξέλιξη όλων των χωρών μεμονωμένα υπάρχει στο Παράρτημα ΙΙ, όπου το χαμηλότερο επίπεδο της εμπιστοσύνης επιτεύχθηκε κατά το δεύτερο εξάμηνο του 2010 στην Ελλάδα⁸).

Είναι προφανές ότι η εμπιστοσύνη στην ΕΚΤ μειώθηκε δραματικά στο απόηχο της χρηματοπιστωτικής κρίσης (Farvaque et al., 2012). Στις ΕΑ - 12 χώρες η εμπιστοσύνη μειώθηκε σημαντικά καθ' όλη την περίοδο της κρίσης (10 - 11/2008 έως 11/2012) σε σύγκριση με την περίοδο πριν από την κρίση με τα επίπεδα να μειώνονται κατά 24 ποσοστιαίες μονάδες, δηλαδή μέχρι 25%). Η πτώση ήταν εντονότερη στις ΕΑ - 4 χώρες (συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδος) με μέση πτώση σε επίπεδο 34 ποσοστιαίων μονάδων σε σύγκριση με 22 ποσοστιαίες μονάδες στην ΕΑ - 8. Ακόμη είναι αξιοσημείωτο, ότι ενώ οι ΕΑ - 4 και ΕΑ - 8 χώρες παρουσιάζουν υψηλή συσχέτιση καθ' όλη τη διάρκεια της περιόδου πριν από την κρίση, στο άμεσο απόηχο της οικονομική κρίση η μείωση του ΕΑ - 4 συνεχίστηκε σταθερά φθάνοντας στο - 50 %, σε σύγκριση με ένα - 7 % για τις ΕΑ - 8 (De Grauwe, 2010).

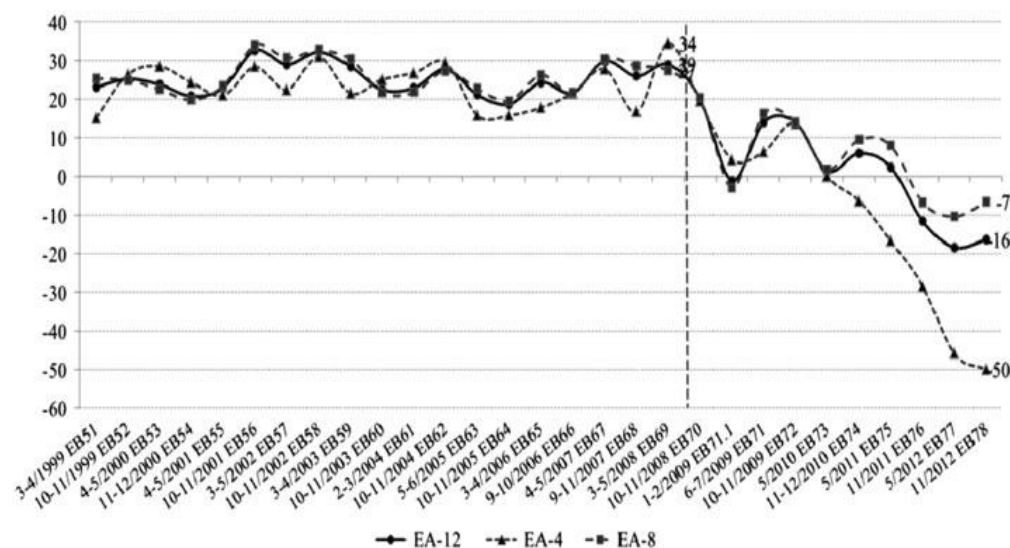
⁶Οι έρευνες του ΕΒ περιλαμβάνουν περίπου 1.000 ερωτηθέντες ανά χώρα της ΕΕ. Οι συνεντεύξεις πραγματοποιούνται πρόσωπο με πρόσωπο στο σπίτι των ερωτηθέντων. Για να εξασφαλιστεί ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα του πληθυσμού, το σχέδιο δειγματοληψίας είναι πολλαπλών σταδίων και τυχαίο.

⁷Οι ΕΑ-4 περιλαμβάνει τις χώρες Ελλάδα, Ισπανία, Πορτογαλία και Ιρλανδία, οι ΕΑ-8 Γερμανία, Βέλγιο, Ολλανδία, Ιταλία, Φιλανδία, Λουξεμβούργο, Γαλλία και Αυστρία και οι ΕΑ-12 όλες τις παραπάνω.

⁸Στο Παράρτημα ΙΙ διαφαίνεται ότι το χαμηλότερο επίπεδο της εμπιστοσύνης επιτεύχθηκε κατά το δεύτερο εξάμηνο του 2010 στην Ελλάδα. Αυτό δεν αποτελεί έκπληξη, υπό το φως των τρεχουσών παρεμβάσεων της ΕΚΤ στην Ελλάδα και ιδίως η συνεχιζόμενη δημοσιονομική κρίση.

Διάγραμμα 2.2 Η Κρίση και η Εμπιστοσύνη των πολιτών στην ΕΚΤ

Πηγή: Standard Eurobarometer Survey, BoE.

Παρά τη σημασία για τις ΚΤ της εμπιστοσύνη των πολιτών και ειδικότερα την επιδείνωση αυτής κατά την οικονομική κρίση, έχουν υπάρξει μόνο λίγες μελέτες - πέραν του ΕΒ - με εμπειρικά στοιχεία και καθοριστικούς παράγοντες μείωσης αξιοπιστίας. Οι μελέτες αυτές συνήθως καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι η μείωση της εμπιστοσύνης στην ΕΚΤ είναι αποτέλεσμα οικονομικών συνθηκών και ο βαθμός επιδείνωσης διαφέρει κυρίως όσον αφορά την επίδραση των μακροοικονομικών μεταβλητών

Συγκεκριμένα, οι Gros και Roth (2010) διαπίστωσαν σε μια μελέτη από το 1999 - 2009 ότι μόνο η αύξηση του ΑΕΠ (και όχι του πληθωρισμού) είχε ισχυρή θετική επίδραση κατά την χρηματοπιστωτική κρίσης για την ΕΚΤ, ωστόσο, οι ερευνητές ερμηνεύουν την πτώση της εμπιστοσύνης ως αποτέλεσμα της αποτυχίας της ΕΚΤ να αποτρέψει την οικονομική κρίση. Σε μια άλλη μελέτη, οι Roth et al. (2012b) επιβεβαιώνουν ότι το ξέσπασμα της κρίσης αποτελεί διαρθρωτική ρήξη. Με τη σειρά τους, οι Farvaque et al. (2012) σε σύνολο 27 χωρών της ΕΕ, διαπίστωσαν ότι η εμπιστοσύνη στην ΕΚΤ καθορίζεται από τα χαρακτηριστικά του ερωτώμενου (εκπαίδευση, ηλικία, εισόδημα, κτλ.) και όχι από μακροοικονομικές μεταβλητές.

Εν αντιθέσει, οι Ehrmann et al. (2012) απέδειξαν ότι τα μακροοικονομικά στοιχεία διαδραματίζουν το πιο σημαντικό ρόλο στην εξήγηση εμπιστοσύνης στην ΕΚΤ, και ότι οι επιδεινούμενες οικονομικές συνθήκες κατά τη διάρκεια της κρίσης επηρέασαν την εμπιστοσύνη με σχεδόν τον ίδιο τρόπο όπως και πριν την κρίση. Στο ίδιο πνεύμα, ο Walti, (2012) υποστηρίζει ότι οι δημοσιονομικές εξελίξεις επηρεάζουν την εμπιστοσύνη

των νοικοκυριών στην ΕΚΤ. Οι Bursian και Furth (2011) επιβεβαιώνουν τη σημασία των μακροοικονομικών μεταβλητών και υποδεικνύουν ότι η αύξηση του ΑΕΠ έχει ισχυρότερες επιπτώσεις από τον πληθωρισμό. Επιπροσθέτως, οι Bursian και Faia (2013) απέδειξαν ότι, αν και η απόκλιση του πληθωρισμού από το στόχο της ΕΚΤ, έχει άμεση επίδραση στον βαθμό εμπιστοσύνης, η αξιοπιστία επηρεάζεται και από μεταβλητές, όπως η αύξηση του ΑΕΠ, η οποία δεν αποτελεί άμεσο στόχο της ΕΚΤ. Τέλος, οι Fischer και Hahn (2008) σε μια μελέτη διαπίστωσαν ότι η μείωση του πληθωρισμού και το υψηλό εθνικό εισόδημα αυξάνει την εμπιστοσύνη στην ΕΚΤ.

Είναι αξιοσημείωτο πάντως, ότι μολονότι κάποιοι συγγραφείς θεωρούσαν ότι μόνο μακροοικονομικές μεταβλητές ήταν οι καθοριστικοί παράγοντες στήριξης ή μη της ΕΚΤ σήμερα έχουν αναθεωρήσει αυτές οι διαπιστώσεις και εστιάζουν στην επίδραση της πρόσφατης χρηματοπιστωτικής κρίσης, υποστηρίζοντας ότι το τραπεζικό σύστημα και ο δημοσιονομικός αναβρασμός έχουν επηρεάσει αρνητικά το βαθμό εμπιστοσύνης στην ΕΚΤ (Gros & Roth, 2010; Ehrmann et al., 2010; Walti, 2012).

Τέλος, οι Kaltenthaler et al. (2010) θεωρούν ότι η δυσπιστία έναντι της ΕΚΤ είναι ισχυρότερη όταν οι πολίτες θεωρούν ότι η τράπεζα είναι πολύ αυτόνομη ώστε να αντικατοπτρίζει τις δικές τους προτιμήσεις. Τα αποτελέσματά της έρευνας τους δείχνουν ειδικότερα ότι οι γυναίκες είναι λιγότερο πιθανό να εμπιστεύονται την ΕΚΤ, όταν είναι μεγαλύτερης ηλικίας και έχουν ένα υψηλό επίπεδο μόρφωσης.

Τέλος σύμφωνα με τους Gros et al. (2000), σε σχετική έρευνα οι συμμετέχοντες βαθμολόγησαν σε κλίμακα από 1 έως 5 το πόσο καλά αντιλαμβάνονται το σκεπτικό των αποφάσεων της νομισματικής πολιτικής τεσσάρων ΚΤ. Είναι αξιοσημείωτο ότι η ΕΚΤ έρχεται στην τέταρτη θέση με βαθμολογία μόλις 2.2 από το 2000 όταν πραγματοποιήθηκε αυτή η έρευνα (Πίνακας 2.3).

Πίνακας 2.3 Αξιολόγηση των Αποφάσεων ΚΤ

	Κατανομή (%)					Μέσος όρος
	1	2	3	4	5	
Ομοσπονδιακή Τράπεζα (ΗΠΑ)	0.0	1.8	7.1	48.7	42.5	4.3
Τράπεζα της Αγγλίας	5.5	10.0	42.7	33.6	8.2	3.3
Bundesbank*	2.7	10.0	35.5	38.2	13.6	3.5
<i>Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ)</i>	<i>21.2</i>	<i>43.4</i>	<i>27.4</i>	<i>7.1</i>	<i>0.9</i>	<i>2.2</i>

Πηγή: Gros et al., 2000

Στο ίδιο πλαίσιο, η έρευνα που πραγματοποιήθηκε από το Reuters το 2001 για τη διαφάνεια και αποτελεσματικότητα της πολιτικής ΚΤ κατέληξε σε παρόμοιο αποτέλεσμα (Cicccone et al., 2004) (Πίνακας 2.4).

Πίνακας 2.4 Αξιολόγηση Αποτελεσματικότητας και Διαφάνειας των ΚΤ

	Μέσος όρος	
	Αποτελεσματικότητα νομισματικής πολιτικής	Διαφάνεια
<i>Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ)</i>	<i>6.2</i>	<i>3.8</i>
Ομοσπονδιακή Τράπεζα (ΗΠΑ)	7.3	7.3

ΠΜΣ - ΔΕΣ

Τράπεζα της Ιαπωνίας	4.6	5
Τράπεζα της Αγγλίας	7.5	8
Τράπεζα του Καναδά	7.2	7

Source: Zsolt De Souza, 2003, σ. 19

Η ΕΚΤ κατατάσσεται στα χαμηλότερα συγκριτικά επίπεδα αναφορικά με την διαφάνεια. Είναι ενδιαφέρον όμως ότι στην αποτελεσματικότητα της πολιτικής, η ΕΚΤ δεν λαμβάνει χαμηλότερα ποσοστά από άλλες μεγάλες ΚΤ. Αυτό υποδηλώνει ότι η αρνητική βαθμολογία που αφορά τη διαφάνεια, δεν είναι το αποτέλεσμα γενικής έλλειψης ικανοποίησης των Ευρωπαίων έναντι της ΕΚΤ, αλλά ένα ξεχωριστό, καλά καθορισμένο πρόβλημα (Ciccarone et al., 2004).

Κεφάλαιο 3 – Μεθοδολογία Έρευνας

3.1 Εισαγωγή

Με βάση το προηγούμενο κεφάλαιο (2) και την επανεξέταση της σχετικής βιβλιογραφίας, στο παρόν κεφάλαιο – κεφάλαιο 3 - θα γίνει περιγραφή, επεξήγηση και αιτιολόγηση της κύριας μεθοδολογίας της έρευνας και της ερευνητικής μεθόδου που χρησιμοποιήθηκε σε αυτή τη μελέτη. Επιπλέον θα γίνει αναφορά στη συλλογή δεδομένων καθώς και σε ζητήματα αξιοπιστίας και εγκυρότητας.

3.2 Η Αιτιολόγηση της Μεθόδου Διερεύνησης Ισχύος της Θεωρίας με χρήση Περιπτωσιολογικής Μελέτης

Σε αυτή την υποενότητα θα αποσαφηνιστούν οι λόγοι εφαρμογής διερεύνησης ισχύος της θεωρίας με χρήση της επεξηγηματική περιπτωσιολογικής μελέτης για τα πρώτα (4) ερωτήματα της έρευνας σχετικά με το σύστημα εποπτείας της ΕΚΤ.

3.2.1 Η Περιπτωσιολογική Μελέτη

Η αυξανόμενη δημοτικότητα του όρου *"μελέτη περίπτωσης"* συνοδεύεται με ένα ευρύ φάσμα ορισμών. Η περιπτωσιολογική μελέτη θεωρείται μέθοδος ή στρατηγική έρευνας (Yin, 2003) ή ένας τρόπος παρουσίασης ευρημάτων μιας έρευνας (Patton, 2002). Σύμφωνα με τον Yin (2003, σ. 13), η μελέτη περίπτωσης είναι μια *«έρευνα ενός σύγχρονου φαινομένου στο πλαίσιο της πραγματικής ζωής, ιδίως όταν τα όρια μεταξύ του φαινομένου και πλαισίου δεν είναι εμφανή»*. Παρομοίως, η μελέτη περίπτωσης ορίζεται από τους Orum et al. (1991, σ. 2) ως *«εις βάθος, πολύπλευρη έρευνα»*, η οποία διεξάγεται με *«μεγάλη λεπτομέρεια»*.

Βιβλιογραφικά, αναφέρονται πληθώρα πλεονεκτημάτων χρήσης της περιπτωσιακής μελέτης. Κατά πρώτον παρέχει μια ολιστική άποψη πολύπλοκων διεργασιών (Orum et al., 1991) και πληροφορίες για περιπλοκές καταστάσεις της πραγματικής ζωής (Taylor & Renner, 2003). Επίσης, θεωρείται ότι είναι χρήσιμη λόγω του εύρους των τεχνικών συλλογής πληροφοριών και των πολλαπλών πηγών (Flyvbjerg, 2006).

Από την άλλη, η ισχυρότερη επίκριση της περιπτωσιολογικής μελέτης αφορά την έλλειψη επιστημονικής ακρίβειας, εγκυρότητας και αξιοπιστίας (Parkhe, 1993; Yin,

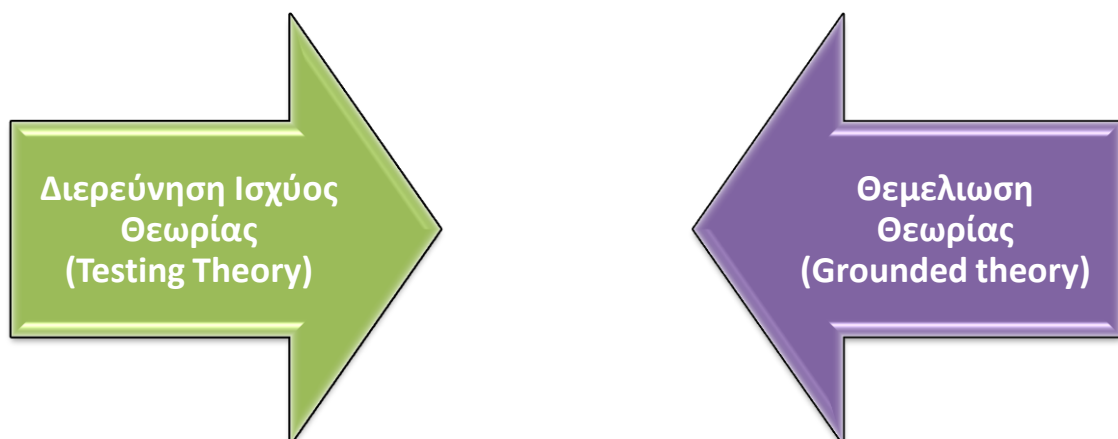
2003) που εξασφαλίζονται όμως με μια κατάλληλη διαδικασία συλλογής και ανάλυσης δεδομένων (Perry, 1998; Yin, 2003)(Υποενότητα 3.7). Ένα άλλο σημαντικό σημείο είναι η γενίκευση καθώς βασίζεται σε περιορισμένο αριθμό περιπτώσεων και δεν πληροί το κριτήριο της στατιστικής αντιπροσωπευτικότητας. Ωστόσο, ο Parkhe (1993, σ. 237) υποστηρίζει ότι «η δύναμη της μεθόδου μελέτη περίπτωσης πηγάζει από την ικανότητά να βοηθήσει στην ανάπτυξη θεωρίας [...] όχι μέσω στατιστικών γενικεύσεων [...] αλλά μέσω της αναλυτικής γενίκευσης» (Υποενότητα 3.2.3). Τέλος, η προκατάληψη του ερευνητή είναι πιθανή (Flyvbjerg, 2006).

3.2.2 Η Κατηγοριοποίηση της παρούσης Περιπτωσιολογικής Μελέτης: Διερεύνηση Ισχύος Θεωρίας (Testing Theory) ή Θεμελίωση Θεωρίας (Grounded theory)

Είναι αξιοσημείωτο ότι οι μελέτες περιπτώσεων μπορούν να κατηγοριοποιηθούν σε σχέση με διάφορες πτυχές, όπως η υποκείμενη φιλοσοφική υπόθεση ή η λογική ανάλυσης δεδομένων (Myers, 2009). Η πιο σχετική από μεθοδολογική άποψη, είναι η τελευταία σύμφωνα με την οποία υπάρχουν δύο κατηγοριοποιήσεις (Σχήμα 3.1):

- ⇔ Διερεύνηση Ισχύος Θεωρίας (Testing Theory) (Johnston et al., 2000; Hillebrand et al., 2001)
- ⇔ Θεμελίωση Θεωρίας (Grounded theory) (Eisenhardt, 1989; 1991; Fox - Wolfgramm, 1997; Woodside & Wilson, 2003)

Σχήμα 3.1 Η Κατηγοριοποίηση της Μελέτης Περίπτωσης

Πηγή: Δημιουργήθηκε για την παρούσα έρευνα

Επομένως, υπάρχουν μελέτες περίπτωσης θεμελίωσης θεωρίας, οι οποίες ακολουθούν μια επαγωγική λογική - "Inductive" - και επιδιώκουν να χτίσουν νέα θεωρία

από τα δεδομένα χωρίς καθορισμένες εκ των προτέρων προτάσεις (Eisenhardt & Graebner, 2007). Από την άλλη πλευρά, υπάρχουν οι μελέτες περίπτωσης διερεύνησης ισχύος της θεωρίας, οι οποίες ακολουθούν μια αφαιρετική λογική - "Deductive" - και χρήση εμπειρικών δεδομένων για να ελεγχτεί ένα θεωρητικό πλαίσιο που βασίζεται σε *a priori* προτάσεις. Βιβλιογραφικά, μέχρι σήμερα δεν υπάρχει ξεκάθαρη διάκριση στον προσδιορισμό της διαδικασίας για την μία ή την άλλη περίπτωση (Lynham, 2002).

Η παρούσα έρευνα είναι σύμφωνη με την μέθοδο διερεύνησης ισχύος της θεωρίας (διάψευση ή διαπίστωση) με χρήση της περιπτωσιολογικής μελέτης - της ΕΚΤ - καθώς τα εμπειρικά ευρήματα υποστηρίζουν το επιλεγμένο (ή ένα διαφορετικό) θεωρητικό υπόβαθρο, όπως αναπτύχθηκε στο Κεφάλαιο 2 (Yin, 2009).

3.2.3 Η Γενίκευση

Η γενίκευση επιτυγχάνεται μέσω αφαίρεσης ή επαγωγής, όπως αναφέρθηκε παραπάνω.

Όταν η γενίκευση δεδομένων μιας περιπτωσιολογικής μελέτης βασίζεται στην αφαιρετική αρχή (Deductive), μία υπόθεση διατυπώνεται και ελέγχεται. Με σύγκριση θεωρητικών και εμπειρικών ευρημάτων, είναι δυνατόν να ελεγχθεί μια υπόθεση ή θεωρία (διάψευση ή διαπίστωση) ώστε να καθοριστεί ένας τομέας εντός του οποίου η θεωρία είναι έγκυρη ακριβέστερα (Yin, 2011). Η γενίκευση υποθέσεων έχει διατυπωθεί από τον Eckstein (1975, σ. 116) , ο οποίος αναφέρει ότι «*οι μελέτες περιπτώσεων αποτελούν εναλλακτικά μέσα για την διερεύνηση ισχύος θεωριών, οι επιλογές μεταξύ των οποίων πρέπει να διέπονται από αυθαίρετες ή πρακτικές, παρά λογικές εκτιμήσεις*»⁹. *Η συγκεκριμένη μέθοδος ελέγχου ισχύος θεωρίας (διάψευση ή διαπίστωση) νέο-λειτουργισμού – Διακυβερνητισμού, αμιγώς ή πλαστή ΚΤ, συμμετέχουσα ή αντιπροσωπευτική λογοδοσία) με χρήση περιπτωσιολογικής μελέτης (ΕΚΤ) και γενίκευση μέσω αφαίρεσης αποτελεί την επιλογή για την παρούσα έρευνα.*

Ο δεύτερος τρόπος γενίκευσης επιτυγχάνεται μέσω επαγωγής (Inductive), όπου σε μελέτες περιπτώσεων μέσω της επαγωγικής θεμελίωσης θεωρίας, που βασίζεται σε

⁹Ο Eckstein (1975) υπερασπίζεται την μελέτη περίπτωσης καθώς υποστηρίζει ότι αν οι προγνωστικές θεωρίες υπήρχαν στις κοινωνικές επιστήμες, η μελέτη περίπτωσης θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για να εξετάσει αυτές τις θεωρίες εξίσου καλά όπως και άλλες μεθόδους.

στοιχεία υποθέσεων γενικεύονται τα αποτελέσματα και θεμελιώνεται μια θεωρία (Grounded Theory) (Πίνακας 3.1).

Πίνακας 3.1 Η γενίκευση μιας περιπτωσιολογικής μελέτης μέσω Διερεύνησης Ισχύος Θεωρίας και Θεμελίωσης Θεωρίας

<i>Διαδικασία</i>	<i>Λειτουργία συλλογιστικής</i>	<i>Αποτέλεσμα</i>	<i>Γενίκευση</i>
<u><i>Διερεύνησης Ισχύος Θεωρίας:</i></u> Μια θεωρία διερευνάται με μια υπόθεση (περιπτωσιολογικής μελέτης), και επικυρώνεται ή διαψεύδεται	Αφαιρετική (Deductive)	Δημιουργία πεδίου της θεωρίας	Από μια υπόθεση και εμπειρικά γεγονότα στην επικύρωση ή διάψευση θεωρίας
<u><i>Θεμελίωση Θεωρίας:</i></u> Μια αρχή (θεωρία) παράγεται από δεδομένα περιπτωσιολογικής μελέτη	Επαγωγική (Inductive)	Σύλληψη/εννοιολόγηση θεωρίας	Από δεδομένα μιας μελέτης περίπτωσης στη θεμελίωση πεδίου θεωρίας

Πηγή: Αναπτύχθηκε για την παρούσα έρευνα

3.3 Ο Σχεδιασμός της παρούσης Περιπτωσιολογικής Μελέτης

Ο σχεδιασμός της περιπτωσιολογικής μελέτης περιλαμβάνει την εξερεύνηση και επεξήγηση (Yin, 2009). Η μελέτη περίπτωσης δεν είναι αποκλειστικά διερευνητική, αλλά χρησιμοποιείται σε αιτιολογικές και περιγραφικές μελέτες (Yin, 2009) Ο περιγραφικός και διερευνητικός σχεδιασμός μπορεί να αφορά την θεμελίωση θεωρίας (Yin, 2009; Basse, 1999), αλλά μόνο ένας επεξηγηματικός σχεδιασμός περιπτωσιολογικής μελέτης είναι κατάλληλος για διερεύνηση ισχύος θεωρίας (Yin, 2009).

Η εργασία αυτή επικεντρώνεται στο επεξηγηματικό σχεδιασμό περιπτωσιολογικής μελέτης και τη διερεύνηση ισχύος θεωρίας.

3.3.2 Ο Σχεδιασμός της παρούσης Επεξηγηματικής Μελέτης Περίπτωσης και η Διερεύνηση Ισχύος Θεωρίας

Οι Επεξηγηματικές περιπτωσιολογικές μελέτες χαρακτηρίζεται από ερευνητικά ερωτήματα "πώς" και "γιατί" επειδή ερευνούν τις σχέσεις μεταξύ των συστατικών στοιχείων μιας θεωρίας (Yin, 2009). Οι αντιφάσεις και διαφοροποιήσεις μεταξύ της προκαταρκτική θεωρίας και των εμπειρικών κυρίως στοιχείων δύναται να εξηγηθούν στα πλαίσια ενός επεξηγηματικού σχεδιασμού μελέτης περίπτωσης με την αναθεώρηση της προκαταρκτικής θεωρίας.

Στην παρούσα έρευνα, η προκαταρκτική θεωρία αναπτύχθηκε στο κεφάλαιο 2 όπου προσδιορίστηκαν τα κύρια σημεία του ερευνητικού ενδιαφέροντος μέσα από μια ανασκόπηση (Robson, 1993). Η προσέγγιση αυτή αναγνωρίζει τη σημασία της προηγούμενης θεωρίας στο σχεδιασμό της έρευνας (Miles & Huberman, 1994; Yin, 2009). Εν συνεχεία με χρήση επεξηγηματικής μελέτης περίπτωσης διαπιστώθηκε ή διαψεύστηκε το θεωρητικό μέρος.

Αν και περιπτωσιολογικές μελέτες δεν εμπεριέχουν στατιστική γενίκευσης, δηλαδή απαρίθμηση συχνοτήτων, οι επεξηγηματικές περιπτωσιολογικές μελέτες – όπως και η παρούσα - εμπεριέχουν ανάλυση γενίκευσης εξαιτίας των σύνδεσης ανάμεσα στη θεωρία και τα εμπειρικά στοιχεία (Yin, 2009).

3.4 Ο αριθμός των περιπτωσιολογικών μελετών: Μία vs πολλαπλές περιπτώσεις

Όσον αφορά την επιλογή των περιπτώσεων ο ερευνητής πρέπει να αποφασίσει για τον αριθμό των περιπτώσεων, δηλαδή μια και μοναδική ή πολλαπλές (Meyer, 2001).

Όταν γίνεται χρήση μίας περίπτωσης, αυξάνεται η ικανότητά παροχής πλούσιας και σε βάθος εξερεύνησης των ακραίων ή μοναδικών φαινομένων (Siggelkow, 2007; Eisenhardt & Graebner, 2007). Ωστόσο, αν η γενίκευση είναι ο πρωταρχικός στόχος, οι πολλαπλές μελέτες περιπτώσεων προτιμώνται διότι σκοπός είναι η εναλλαγή

στοιχείων διαφόρων περιπτώσιολογικών μελετών για τη βελτίωση της ευρωστίας των ευρημάτων (Eisenhardt, 1989; Yin, 2009).

Η επιλογή του αριθμού των περιπτώσεων εξαρτάται από πολλούς παράγοντες. Ο Yin (2009) υποστηρίζει ότι, όταν υπάρχουν οι πόροι, οι πολλαπλές μελέτες περιπτώσεων προτιμώνται αλλά οι Dyer και Wilkins (1991) τίθενται υπέρ της μίας και μοναδικής.

Στην παρούσα έρευνα, μια και μοναδική μελέτη περίπτωσης έχει εφαρμοστεί (η ΕΚΤ) διότι είναι:

- ☞ κρίσιμη και μοναδική
- ☞ αξιοσημείωτη για τη διερεύνηση ισχύος ήδη διατυπωμένων θεωριών, και
- ☞ ένας αντιπροσωπευτικός θεσμός στα πλαίσια της ΕΕ.

Ακόμη, η επιλογή της ΕΚΤ βασίστηκε στο πλαίσιο και το σκοπό της έρευνας, καθώς και το χρόνο και τους πόρους που διατίθενται. Με τα ανωτέρω δεδομένα ένα *"trade - off"* συνήθως απαιτείται μεταξύ πλάτους (περισσότερες περιπτώσεις) και βάθους (λιγότερες περιπτώσεις) (Patton, 2002). Λαμβάνοντας υπόψη το σκοπό της παρούσας έρευνας, τα ερευνητικά ερωτήματα που αναπτύχθηκαν, την πολυπλοκότητα του φαινομένου, καθώς και το διαθέσιμο χρόνο και πόρων, ο συγγραφέας επέλεξε την ΕΚΤ για την διερεύνηση των 5 ερωτημάτων.

3.5 Οι Πηγές και η Συλλογή δεδομένων

Η έρευνα με χρήση μελέτης περίπτωσης περιλαμβάνει τη χρήση κυρίως ποιοτικών αλλά και ποσοτικών δεδομένων. Οι τυπικές πηγές συλλογής δεδομένων στην περιπτώσιολογική ερευνητική μελέτη περιλαμβάνουν αρχεία (έγγραφα, αρχειακό υλικό), συνεντεύξεις, ερωτηματολόγια και παρατηρήσεις (Yin, 2009), τα οποία ο ερευνητής μπορεί να συνδυάσει (Myers, 2009).

Τα δεδομένα δύναται να είναι πρωτογενή ή δευτερογενή. Τα πρωτογενή δεδομένα είναι πληροφορίες που συλλέγονται από πηγές όπως συνεντεύξεις, ερωτηματολόγια με συγκεκριμένη πρόθεση και σε ένα συγκεκριμένο θέμα (Roth et al., 2013) ενώ τα δευτερογενή είναι ήδη διαθέσιμα (Irwin, 2013).

Η παρούσα έρευνα για τα τέσσερα πρώτα ερωτήματα στηρίζεται σε δευτερογενή δεδομένα. Η συλλογή πραγματοποιήθηκε από διάφορες πηγές όπως:

- ∞ βάσεις δεδομένων,
- ∞ ηλεκτρονικές βιβλιοθήκες,
- ∞ επιστημονικές δημοσιεύσεις,
- ∞ συγγράμματα,
- ∞ βιβλία,
- ∞ επίσημα έγγραφα της ΕΕ,
- ∞ δημοσιογραφικά άρθρα και
- ∞ δημοσιεύματα εφημερίδων

Για το τελευταίο ερώτημα (5) τα δεδομένα είναι πρωτογενή και συλλέχτηκαν με χρήση ερωτηματολογίου (Υποενότητα 3.5.1).

Η λογική χρήσης πολλαπλών πηγών εμπειρικλείει την έννοια του "τριγωνισμού". Στο πλαίσιο της συλλογής δεδομένων από διάφορες πηγές αυξάνεται τόσο η αξιοπιστία της διαδικασίας συλλογής δεδομένων όσο και η αξιοπιστία των ίδιων των δεδομένων (Tellis, 1997) καθώς και η εγκυρότητα της έρευνας. Με αυτό τον τρόπο επιβεβαιώνεται και ο τριγωνισμός.

3.5.1 Το Ερωτηματολόγιο

Ένας από τους βασικούς στόχους της παρούσας έρευνας είναι να προσδιορίσει τις πεποιθήσεις των Ελλήνων για την ΕΚΤ (ερώτημα 5). Το κύριο εργαλείο που χρησιμοποιείται για συλλογή πεποιθήσεων είναι το ερωτηματολόγιο (Malhotra et al., 1996; De Vaus, 2002). Η δυνατότητα υψηλών ποσοστών ανταπόκρισης και αυξημένου μεγέθους δείγματος αποτελούν προτεραιότητα για τέτοιου είδους ανάλυση (Zikmund 2003).

Τα βασικά πλεονεκτήματα χρήσης του ερωτηματολογίου για το ερώτημα περί λογοδοσίας της ΕΚΤ ήταν η δυνατότητα μείωσης των ζητημάτων απόκρισης (De Vaus 2002; Zikmund 2003), η ανωνυμία (Zikmund 2003), το χαμηλό κόστος χρήσης του ερωτηματολογίου και οι σχετικά χαμηλές απαιτήσεις προς τους ερωτηθέντες (Malhotra et al., 1996; Zikmund 2003).

3.5.2 Η Δομή του Ερωτηματολογίου

Μία τυπική εισαγωγική επιστολή αναπτύχθηκε (Παράρτημα Ι) και συζητήθηκε εν συντομία με κάθε ερωτώμενο (De Vaus, 2002). Σε αυτό αναφέρονταν κάποιες βασικές πληροφορίες σχετικά με το ερευνητικό έργο, το θέμα και τους στόχους της παρούσας μελέτης. Στη συνέχεια, ηθικά θέματα συζητήθηκαν, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος του ερωτώμενου για ανωνυμία και εμπιστευτικότητα.

Ο Πίνακας 3.2. παρουσιάζει το ερωτηματολόγιο και τις αντίστοιχες ερωτήσεις.

Πίνακας 3.2 Το Ερωτηματολόγιο

<i>Ερωτηματολόγιο</i>		
1)Φύλο	☐	Άντρας
	☐	Γυναίκα
2)Ηλικία	☐	18-34
	☐	35-49
	☐	50-65
3)Εκπαίδευση	☐	Βασική Εκπαίδευση
	☐	Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση
	☐	Μεταπτυχιακός Τίτλος
4)Υποστηρίζετε την ιδέα ενός ενιαίου ευρωπαϊκού νομίσματος;	☐	Ναι
	☐	Όχι
5)Γνωρίζετε την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ);	☐	Ναι
	☐	Όχι
6)Εμπιστεύεστε την ΕΚΤ;	☐	τείνω να την εμπιστεύονται
	☐	τείνω να μην την εμπιστεύονται
	☐	δεν ξέρω
7)Ο βαθμός εμπιστοσύνης σας προς την ΕΚΤ επηρεάζεται από:	☐	την οικονομική κρίση
	☐	τις δημοσιονομικές εξελίξεις
	☐	την αύξηση του ΑΕΠ
	☐	τον πληθωρισμού
	☐	το υψηλό εθνικό εισόδημα
8)Πόσο σημαντικό είναι να λογοδοτεί η ΕΚΤ;	☐	1 (Ασήμαντο)
	☐	2 (Ήσσονος σημασίας)
	☐	3 (Μέτριας σημασίας)
	☐	4 (Πολύ σημαντικό)

	☐	5 (Υψίστης σημασίας)
9) Γνωρίζετε ότι η ΕΚΤ		
α) εκδίδει εκθέσεις	☐	Εκδίδει εκθέσεις
β) είναι υπόλογη στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο	☐	Είναι υπόλογη στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο
για τα νομισματικά και εποπτικά της καθήκοντα;	☐	Ούτε το ένα ούτε το άλλο
	☐	1 (Καθόλου)
	☐	2 (Λίγο)
	☐	3 (Μέτρια)
	☐	4 (Καλά)
	☐	5 (Πολύ καλά)
10) Πόσο καλά καταλαβαίνετε το σκεπτικό των αποφάσεων		
α) της νομισματικής πολιτικής;	☐	1 (Καθόλου)
β) της εποπτικής πολιτικής;	☐	2 (Λίγο)
	☐	3 (Μέτρια)
	☐	4 (Καλά)
	☐	5 (Πολύ καλά)
11)Βαθμολογήστε από κλίμακα 1 έως 5		
α) τη διαφάνεια	☐	1 (Καθόλου)
β) την αποτελεσματικότητα της πολιτικής της ΕΚΤ	☐	2 (Λίγο)
	☐	3 (Μέτρια)
	☐	4 (Αρκετά)
	☐	5 (Πολύ)
12) Θεωρείται ότι η ΕΚΤ είναι πολύ ανεξάρτητη ώστε να αντικατοπτρίζει τις δικές σας προτιμήσεις;		
	☐	Ναι
	☐	Όχι

3.5.3 Οι Τύποι των Ερωτήσεων

Ανάλογα με το βαθμό ανεξαρτησίας απαντήσεων, οι ερωτήσεις που συγκροτούν ένα ερωτηματολόγιο διακρίνονται σε δύο τύπους:

- ❖ "ανοιχτές ερωτήσεις ή ανοιχτού τύπου"
- ❖ "κλειστές ερωτήσεις ή κλειστού τύπου".

Αν και οι κλειστές ερωτήσεις έχουν μειονεκτήματα, όπως ότι η ελευθερία του υποκειμένου περιορίζεται στο ελάχιστο (Dillman, 2000; De Vaus, 2002; Sekaran, 2003), οι ανοιχτές είναι πιο προβληματικές στην καταγραφή των δεδομένων. Ουσιαστικά οι απαντήσεις σε ανοιχτές ερωτήσεις, πρέπει να είναι κωδικοποιημένες (Miles & Huberman, 1994; Ryan & Bernard, 2000) και απαιτούν περισσότερη προσπάθεια από τους ερωτηθέντες.

Στην παρούσα έρευνα χρησιμοποιήθηκαν κλειστές ερωτήσεις διότι προσέφεραν πολλά πρακτικά πλεονεκτήματα κατάλληλα για την έρευνα και μεθοδολογία. Το ερωτηματολόγιο συμπληρώθηκε γρήγορα, με λιγότερη προσπάθεια από τους ερωτηθέντες και οι απαντήσεις κωδικοποιήθηκαν και αναλύθηκαν εύκολα (Dillman, 2000; De Vaus, 2002; Sekaran, 2003).

3.5.4 Η Κλίμακα Διαβαθμίσεων

Η κλίμακα Likert (1932) ήταν η κύρια μέθοδος διαβαθμίσεων που χρησιμοποιήθηκε στα ερωτήματα.

Η συγκεκριμένη κλίμακα επιλέχτηκε διότι αυξάνει την αξιοπιστία και εγκυρότητα (Blankenship et al., 1998). Επίσης κλειστές ερωτήσεις με τέτοιου είδους διαβαθμίσεις, απαιτούν σχετικά χαμηλή συμμετοχή, που σημαίνει ότι οι ερωτηθέντες είναι πιο πιθανό να συμπληρώσουν το ερωτηματολόγιο (Neuman, 2006). Πιο συγκεκριμένα, αριθμημένες κλίμακες διαβάθμισης χρησιμοποιήθηκαν όχι μόνο λόγω της πρόθεσης να υπάρχουν συγκριμένα διαστήματα κλίμακας (Zikmund, 2003) αλλά για να διευκολυνθεί και η ανάλυση δεδομένων.

3.5.5 Η Επιλογή και η Αλληλουχία των Ερωτημάτων

Η γενική ακολουθία των ερωτήσεων του ερωτηματολογίου ήταν η εξής.

Οι βασικές ερωτήσεις για προσωπικές πληροφορίες (ερωτήματα 1,2, και 3) βρίσκονταν στην πρώτη θέση, λόγω της σχετικής ευκολίας ολοκλήρωσης τους.

Το τέταρτο (4) ερώτημα είναι γενικό περί της ONE και ο συγγραφέας το είχε αντλήσει από τους Roth et al. (2012b). Τα ερωτήματα 5 και 6¹⁰ – τα οποία ήταν επί της ουσίας του ζητήματος υπό διερεύνηση – είναι ίδια με τα ερωτήματα της έρευνας του Ευρωβαρόμετρου (EB) η οποία διεξάγεται κάθε εξάμηνο όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ για λογαριασμό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Το ερώτημα 7 – σε ακολουθία των ερωτημάτων του EB είχε αντληθεί από τους Gros και Roth (2010) Roth, Gros και Nowak-Lehmann, (2012), Ehrmann, Soudan και Stracca (2012), Walti, (2012) Bursian και Furth (2011) και Fischer και Hahn (2008).

Έπειτα από τα ερωτήματα εμπιστοσύνης επακολούθησαν τα ερωτήματα λογοδοσίας της ΕΚΤ. Συγκεκριμένα, τα ερωτήματα 8 και 9 είναι σε πλήρη συνάφεια με τα ερωτήματα του Blinder (2000) ο οποίος έχει αποστείλει ερωτηματολόγιο προς τους επικεφαλές 127 ΚΤ. Ειδικότερα, το ερώτημα 9 είναι συνυφασμένο με τα αποτελέσματα της παρούσης έρευνας σχετικά με τους διαύλους λογοδοσίας της ΕΚΤ (Κεφάλαιο 4).

Το ερώτημα 10 είναι συναφές με το ερώτημα των Gros et al. (2000) όπου οι συμμετέχοντες έρευνας βαθμολόγησαν σε κλίμακα (1) έως (5) την αντίληψη τους περί νομισματικής πολιτικής. Στο παρόν ερωτηματολόγιο προστέθηκε και η εποπτική πολιτική, η οποία είναι σε ισχύ μερικούς μήνες από την συγγραφή της παρούσης μελέτης.

Το ερώτημα 11 είναι ίδιο με το ερώτημα από την έρευνα του Reuters το 2001 (Ciccarone et al., 2004) για τη διαφάνεια καθώς και την αποτελεσματικότητα της πολιτικής και τέλος, το τελευταίο ερώτημα (12) έχει αντληθεί από τους Kaltenthaler et al. (2010).

---

¹⁰ Το ερώτημα 6 ήταν το ερώτημα n_28_6 στο Ευρωβαρόμετρο (EB) 52.0.

3.5.6 Το Δείγμα

Στην παρούσα έρευνα έγινε χρήση ευχερής δειγματοληψίας με σκοπό να λάβει μέρος ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα του συνολικού πληθυσμού (Cavana et al., 2001; Neuman, 2003).

Ο πληθυσμός στόχος ήταν ενήλικες (18 ετών και άνω) που διαμένουν στο λεκανοπέδιο της Αττικής. Εξαιρέθηκαν ηλικίες άνω των 65 διότι τείνουν να μη δίνουν αξιόπιστες απαντήσεις. Δεν υπήρχαν προϋποθέσεις για την συμμετοχή στο ερωτηματολόγιο.

Συνολικά, απαντήθηκαν 146 ερωτηματολόγια τα οποία συμπληρώθηκαν τον Φεβρουάριο και Μάρτιο του 2015. Τα ερωτηματολόγια απαντήθηκαν στην Αθήνα και οι ερωτηθέντες ομιλούσαν την ελληνική γλώσσα. Ο ερευνητής παρέδωσε προσωπικά τα ερωτηματολόγια. Ο χρόνος συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου δεν ξεπέρασε τα 15 λεπτά για κανέναν ερωτώμενο. Δεν υπήρξε καμία παρέμβαση του ερευνητή καθώς τα ερωτηματολόγια συμπληρώθηκαν από τον ίδιο τον ερωτώμενο.

3.5.7 Η Άρνηση συμμετοχής και απόκριση

Η άρνηση συμμετοχής μεγάλου ποσοστού του δείγματος και η μη – απόκριση στα επιμέρους ερωτήματα είναι σημαντικά ζητήματα άξια αναφοράς (Yu & Cooper, 1983).

Για να μειωθεί η επίπτωση της μη ανταπόκρισης το ερωτηματολόγιο ήταν μικρό (2 σελίδες) και ο αριθμός των πιο ευαίσθητων ζητημάτων (π.χ. δημογραφικά ζητήματα) περιορίστηκε στο ελάχιστο (Dillman, 2000). Η άρνηση συμμετοχής αντιμετωπίστηκε με αρχικό δείγμα μεγαλύτερο από το προκαθορισμένο ή ιδανικά με αύξηση του ποσοστού ανταπόκρισης (Yu & Cooper, 1983; Zikmund, 2003).

3.6 Η Ποιοτική και Ποσοτική Προσέγγιση

Ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της έρευνας περιπτώσιολογικής μελέτης είναι η δυνατότητα συνδυασμού ποιοτικών και ποσοτικών δεδομένων (Stoecker, 1991; Yin, 2009). Πάρα ταύτα, η μελέτη περίπτωσης θεωρείται σε μεγάλο βαθμό ποιοτικής φύσεως (Perry, 2000). Αν και κάποιοι ερευνητές επισημαίνουν ότι οι ποιοτικές και ποσοτικές μέθοδοι είναι συμβατές και συμπληρωματικές (Ticehurst & Veal, 2000), στην συγκεκριμένη έρευνα, υπερισχύει η μεθοδολογική "καθαρότητα" (Ticehurst & Veal,

2000), καθώς επιλέγεται η καταλληλότερη προσέγγιση (ποιοτική) για να απαντηθούν τα συγκεκριμένα ερευνητικά ερωτήματα.

Η ποιοτική προσέγγιση έχει επιλεχθεί διότι σκοπός είναι η αναζήτηση εννοιών, παραγόντων, τρόπων και κινήτρων με στόχο ένα συνολικό απολογισμό της κατάστασης και διότι *«μπορεί να ανιχνεύσει τους βαθύτερους λόγους για στάσεις και απόψεις σε θέματα δυσνόητα»* (Grossnickle & Raskin, 2001, p. 50). Επιπροσθέτως, η φύση των ερωτημάτων είναι τέτοια που η ποιοτική μέθοδος μπορεί να παρέχει τρόπους αποσαφήνισης και επεξεργασίας των δεδομένων και μπορεί να προσφέρει *«τον πλούτο και την λεπτότητα της κατανόησης»* (Parkhe, 1993, pp. 248 - 249). Σύμφωνα με τον Neuman (2006, p. 157), στην ποιοτική έρευνα οι ερευνητές εξετάζουν *«κοινωνικές διεργασίες και καταστάσεις»* και παρατηρούν *«ερμηνείες ή δημιουργία νοημάτων»*.

Για τέσσερα (4) πρώτα ερωτήματα ακολουθείται η ποιοτική προσέγγιση καθώς επιδίωξη του ερευνητή ήταν να εξερευνήσει και να κατανοήσει σε βάθος ένα θέμα ώστε να δημιουργηθεί μια βαθύτερη, αρτιότερη και περισσότερο επεξεργασμένη γνώση για το υπό έρευνα φαινόμενο, η οποία θα εμπεριέχει μια ολιστική και βαθύτερη ερμηνεία. *Για το τελευταίο ερώτημα (5) περί λογοδοσίας συλλέχτηκαν κατηγορικά ποιοτικά (categorical) δεδομένα*, δηλαδή μεγέθη ποιοτικών μεταβλητών μη αριθμητικά που χωρίζονται σε διάφορες κατηγορίες, κλάσεις και συχνότητες. Οι αιτιώδεις σχέσεις προσδιορίστηκαν με συνδέσμους και όχι με ποσότητες.

Από την άλλη, στην ποσοτική έρευνα γίνεται ποσοτικοποίηση των δεδομένων (Neuman, 2006). Για την μελέτη του φαινομένου της τραπεζικής εποπτείας και λογοδοσίας θα απαιτούνταν η χρήση τυποποιημένων μέτρων. Με χρήση τυποποιημένων μέτρων, τα τέσσερα πρώτα ερωτήματα θα ήταν δύσκολο να απαντηθούν και στο τελευταίο θα περιορίζονταν οι ποικίλες προοπτικές και πεποιθήσεις των ερωτώμενων (Patton, 2002).

Συνοψίζοντας, οι μελέτες περιπτώσεων με μικρό δείγμα αποδίδουν ένα είδος θεωρητικού πλαισίου που είναι ποιοτικό και εμπειρικά καλά θεμελιωμένο, και ως εκ τούτου εύλογο σε οριοθετημένο χρόνο και τόπο αλλά επίσης προσωρινό, εν αναμονή επέκτασης σε πιο μεγάλα δείγματα.

3.7 Η Ανάλυση Δεδομένων

Αν και υπάρχουν περιορισμένοι κανόνες και έλλειψη από κοινού συμφωνημένων προτύπων ανάλυσης ποιοτικών δεδομένων (Patton, 2002; Yin, 2009) σύμφωνα με τον Yin (2009, p. 109), η ανάλυση των δεδομένων της περιπτώσιακής μελέτης «*συνίσταται στην εξέταση, στην κατηγοριοποίηση, στην κατάταξη και τον έλεγχο (...) για να απαντηθούν τα αρχικά ερευνητικά ερωτήματα*».

Πολλοί συγγραφείς έχουν αποπειραθεί να προτείνουν τρόπους ανάλυσης ποιοτικών δεδομένων (Eisenhardt, 1989; Miles & Huberman, 1994; Yin, 2009). Ο Eisenhardt (1989) προτείνει την έναρξη της ανάλυσης σε επίπεδο περίπτωσης ώστε να επιτευχθεί πλήρης κατανόηση της περίπτωσης υπό μελέτη.

Ο Yin (2009) προτείνει πέντε (5) διαφορετικές τεχνικές ανάλυσης για την έρευνα μελέτης περίπτωσης (Σχήμα 3.2).

Σχήμα 3.2 Τεχνικές Ανάλυσης Δεδομένων για Μελέτη Περίπτωσης

Πηγή: Δημιουργήθηκε για την παρούσα έρευνα

Η Τεχνική Ταύτισης Υποδειγμάτων συγκρίνει προβλεπόμενα θεωρητικά σχήματα με εμπειρικά. Η διαδικασία Επεξήγησης χαρακτηρίζεται από αμφισβήτηση και διερεύνηση θεωρητικών μοτίβων με εμπειρικά ευρήματα που προέρχονται από τις μελέτες περιπτώσεων. Η Ανάλυση Χρονολογικών Σειρών συγκρίνει προβλεπόμενες χρονοσειρές με παρατηρούμενες τάσεις. Η τέταρτη τεχνική, Λογικά Μοντέλα, σχετίζεται με παρατηρημένα γεγονότα και σύγκριση προβλεπόμενων αποτελεσμάτων¹¹. Τέλος, η Σύνθεση αποτελείται από ανεξάρτητες μελέτες περιπτώσεων που συγκρίνονται μεταξύ τους για περαιτέρω ανάλυση.

¹¹Η εστίαση είναι σε σύνθετα αλυσιδωτά γεγονότα, τα οποία οργανώνονται σε επαναλαμβανόμενα μοτίβα αιτιατού-αποτελέσματος. Αυτά στη συνέχεια συγκρίνονται με προβλεπόμενα θεωρητικά γεγονότα.

Στην παρούσα μελέτη έχουν χρησιμοποιηθεί οι δυο πρώτες τεχνικές, η *Τεχνική Ταύτισης* που περιλαμβάνει την εύρεση μοντέλων από εμπειρικά δεδομένα και τη σύγκρισή τους με προτάσεις προκαθορισμένες με βάση την υπάρχουσα θεωρία και η *Επεξήγηση* που περιλαμβάνει μια επαναληπτική διαδικασία αναζήτησης αιτιωδών σχέσεων των εμπειρικών δεδομένων, τα οποία στη συνέχεια παρουσιάζονται σε αφηγηματική μορφή.

Όσον αφορά τα κατηγορικά δεδομένα του ερωτηματολογίου, ακολουθήθηκε μια απλή προσέγγιση εισαγωγής και κωδικοποίησης των συλλεχθέντων στοιχείων (περιγραφική στατιστική) σε λογισμικό στατιστικής ανάλυσης, και συγκεκριμένα στο SPSS v.16. με χρήση περιγραφικής στατιστικής. Για την ακρίβεια έγινε μέτρηση και καταχώρηση των απαντήσεων και εν συνεχεία μετρήθηκε η συχνότητα, αναλογία και το ποσοστό όλων των αποκρίσεων μέσω του SPSS. Σε δεύτερο στάδιο έγινε η παρουσίαση των δεδομένων, που αφορά την δημιουργία γραφημάτων, πινάκων και σχημάτων με χρήση Excel, τα οποία παρέχουν τη δυνατότητα στον ερευνητή να συναρμολογήσει τις οργανωμένες πληροφορίες σε μια πιο συμπαγή μορφή (αιτιολογημένα συμπεράσματα). Το τελευταίο στάδιο είναι ο σχεδιασμός συμπερασμάτων και επαλήθευσης. Το στάδιο αυτό περιλαμβάνει την αντιστοίχιση εννοιών με παρατηρήσεις κανονικότητας και πρότυπων. Σε αυτό το στάδιο ο ερευνητής προχώρησε σε σύγκριση απαντήσεων αναζητώντας πρότυπα, ομοιότητες και διαφορές μεταξύ των αποκρίσεων των ερωτώμενων και συναφών ερωτηματολογίων.

3.8 Τα Κριτήρια Εγκυρότητας και Αξιοπιστίας της περιπτωσιολογικής μελέτης και Ηθικά ζητήματα

Τα κριτήρια που εφαρμόζονται για να αυξηθεί η εγκυρότητα και αξιοπιστία της παρούσας έρευνας είναι κατά πρώτον, η εγκυρότητα της δομής δηλαδή η «ικανότητα ενός εργαλείου για μέτρηση ή κατασκευή μιας έννοιας» (Aaker et al., 1995, σ. 770). Σε αυτή την έρευνα, η δομική εγκυρότητα στηρίχθηκε στην ανασκόπηση της βιβλιογραφίας, στη χρήση πολλαπλών πηγών συλλογής και στην ακολουθία των αποδεικτικών στοιχείων (Yin, 2009).

Κατά δεύτερον, το κριτήριο της αξιοπιστίας αφορά την αληθοφάνεια και αυθεντικότητα των ευρημάτων μιας μελέτης (Miles & Huberman, 1994). Σε αυτή τη μελέτη, διάφορες τεχνικές χρησιμοποιήθηκαν για να εδραιωθεί η αξιοπιστία όπως η χρήση πολλαπλών

πηγών, και η σύγκριση όλων των αποτελεσμάτων με την προηγούμενη θεωρητική ή εμπειρική έρευνα.

Τέλος, συγκεκριμένες διαδικασίες και μέθοδοι χρησιμοποιήθηκαν σε αυτή την εργασία για την αντιμετώπιση των **ηθικών θεμάτων** και ιδιαίτερα για την προστασία των δικαιωμάτων της εμπιστευτικότητας και του απόρρητου των συμμετεχόντων (Creswell, 2003). Από την άλλη, όλοι οι συμμετέχοντες είχαν πλήρη επίγνωση του σκοπού της έρευνας και είχαν συναινέσει για να συμμετάσχουν.

3.9 Συμπεράσματα

Στο κεφάλαιο 3 έγινε περιγραφή και αιτιολόγηση της μεθόδου της έρευνας (ποιοτική έρευνα) και της περιπτώσιολογικής μελέτης που χρησιμοποιήθηκαν σε αυτή την έρευνα. Επιπλέον, οι διαδικασίες, οι τεχνικές και τα εργαλεία συλλογής και ανάλυσης δεδομένων, καθώς και ηθικά ζητήματα αναλύθηκαν. Στο επόμενο κεφάλαιο (4), παρουσιάζονται και περιγράφονται λεπτομερώς τα αποτελέσματα της ανάλυσης των δεδομένων.

Κεφάλαιο 4 – Ανάλυση Δεδομένων

4.1 Εισαγωγή

Στο προηγούμενο κεφάλαιο (3) παρουσιάστηκε και αιτιολογήθηκε η επιλογή της ερευνητικής μεθοδολογίας και μεθόδου. Σε αυτό το κεφάλαιο (Κεφάλαιο 4) θα παρουσιαστούν τα δεδομένα και ευρήματα της έρευνας και θα αναλυθούν σε σχέση με τις ερευνητικές ερωτήσεις της μελέτης αυτής (Υποενότητα 1.2)

Το υπόλοιπο αυτού του κεφαλαίου είναι οργανωμένο ως εξής. Μετά από αυτή την εισαγωγή (Ενότητα 4.1), η ενότητα 4.2 παρουσιάζει μια σύντομη ιστορική αναδρομή του ΕΕΜ, η 4.3 τις αντιδράσεις των φορέων κατά τις διαπραγματεύσεις για την εισαγωγή του ΕΕΜ και η 4.4 τον ΕΕΜ, έτσι όπως εισήχθη στα πλαίσια της ΕΕ. Οι ενότητες 4.5 και 4.6 γίνεται διερεύνηση ισχύος των μοντέλων ρύθμισης και μικρό - προληπτικής εποπτείας τραπεζικού συστήματος και θεωρητικών προσεγγίσεων του ΝΛ και ΦΔ στα πλαίσια της ΕΚΤ. Στο δεύτερο μέρος - ενότητα 4.7 - συγκρίνονται τα θεωρητικά μοντέλα λογοδοσίας και παρουσιάζονται και εξετάζονται τα αποτελέσματα του ερωτηματολογίου αναφορικά με την κοινωνική λογοδοσία της ΕΚΤ.

4.2 Σύντομη Ιστορική Εξέλιξη του ΕΕΜ

Επιχειρώντας μία ιστορική αναδρομή σχετικά με την εμφάνιση και την εγκαθίδρυση της ΕΤΕ καθώς και του πλαισίου, της αρχιτεκτονικής, του συντονισμού και της διακυβέρνησης του ΕΕΜ, μπορούμε να αναφέρουμε συνοπτικά κάποια σημαντικά πρόσωπα, γεγονότα και ΚΜ.

4.2.1 Η εικόνα της προ - κρίσης εξυγίανσης των τραπεζών και η έκθεση de Larosière

Πριν από την κρίση, η μόνη ρύθμιση διαχείρισης κρίσεων σε επίπεδο ΕΕ ήταν ένα μνημόνιο συμφωνίας που συστήθηκε το 2005 με δρώντες τα εκάστοτε εθνικά δημόσια ταμεία (Pisani - Ferry & Sapir, 2010).

Το 2009, με πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, συντάχθηκε η έκθεση de Larosière¹² (Spendzharova, 2012) στην οποία υπήρχαν εισηγήσεις για μια νέα δομή που να διασφαλίζει πιο συντονισμένη και αποτελεσματικότερη διασυνοριακή εποπτεία.

4.2.2 Ο ΕΜΣ, το ΕΣΣΚ και το ΕΣΧΕ

Όταν η Ελλάδα αποκλείστηκε από τις αγορές κεφαλαίων το Μάιο του 2010, δεν υπήρχε "τείχος προστασίας" για τη στήριξη των ΚΜ με δυσκολίες χρηματοδότησης. Αυτό το γεγονός σε συνδυασμό με την έκθεση de Larosière οδήγησε σε ένα προσωρινό σύστημα διάσωσης με δύο πυλώνες, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Συστημικού Κινδύνου (ΕΣΣΚ - ESRB) και το Ευρωπαϊκό Σύστημα Χρηματοπιστωτικής Εποπτείας (ΕΣΧΕ - ESFS)¹³ (Veron, 2013).

Αυτά τα πρώτα μέτρα αντικαταστάθηκαν τον Οκτώβριο του 2012 από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας (ΕΜΣ - ESM)¹⁴, ένα μόνιμο τείχος προστασίας και διασφάλισης της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας στη ευρωζώνη.

¹² Η έκθεση de Larosière εκπονήθηκε από ομάδα εμπειρογνομώνων υπό την προεδρία του Jacques de Larosière και περιελάμβανε 31 συστάσεις για τη βελτίωση των ευρωπαϊκών εποπτικών ρυθμίσεων. Συγκεκριμένα, η ομάδα εισηγήθηκε την σύσταση α) Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Συστημικού Κινδύνου (ΕΣΣΚ) υπό την ΕΚΤ, β) Ευρωπαϊκού Συστήματος Χρηματοπιστωτικής Εποπτείας (ΕΣΧΕ) από τρεις Ευρωπαϊκές Εποπτικές Αρχές γ) μιας συμφωνίας με τις συστάσεις της Βασιλείας III για επάρκεια κεφαλαίων και δ) ενός μελλοντικού ολοκληρωμένου Ευρωπαϊκού Συστήματος το οποίο θα αναθέτει την εποπτεία των 30-40 μεγάλων συστημικών, διασυνοριακών, χρηματοπιστωτικών ομίλων είτε στην ΕΚΤ είτε σε ανεξάρτητο ευρωπαϊκό Οργανισμό (De Larosière, 2011).

¹³ Το ΕΣΣΚ (Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Συστημικού Κινδύνου) (μέρος του ΕΣΧΕ) σχεδιάστηκε με στόχο να αποκρούει ενδεχόμενες κρίσεις καθώς έχει κύριο σκοπό να προειδοποιεί για δυνητικές απειλές και να παρέχει συστάσεις για την αντιμετώπισή τους. Το Ευρωπαϊκό Σύστημα Χρηματοπιστωτικής Εποπτείας (ΕΣΧΕ-ESFS) περιλαμβάνει: το ΕΣΣΚ, την Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών (ΕΑΤ), την Ευρωπαϊκή Αρχή Ασφαλίσεων και Επαγγελματικών Συντάξεων (ΕΑΑΕΣ), την Ευρωπαϊκή Αρχή Κινητών Αξιών και Αγορών (ΕΑΚΑΑ), τη Μεικτή Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Εποπτικών Αρχών, και τις αρμόδιες ή εποπτικές αρχές των κρατών μελών, όπως ορίζονται στη νομοθεσία για τη σύσταση των τριών Ευρωπαϊκών Εποπτικών Αρχών. Το ΕΣΧΕ αποτελεί ένα αποκεντρωμένο, πολυεπίπεδο σύστημα αρχών μικρο-προληπτικής και μακρο-προληπτικής εποπτείας, που θα συνέβαλε στην ανάπτυξη ενιαίων εποπτικών κανόνων και στη βελτίωση της εποπτείας διασυνοριακών ιδρυμάτων (Masera, 2010).

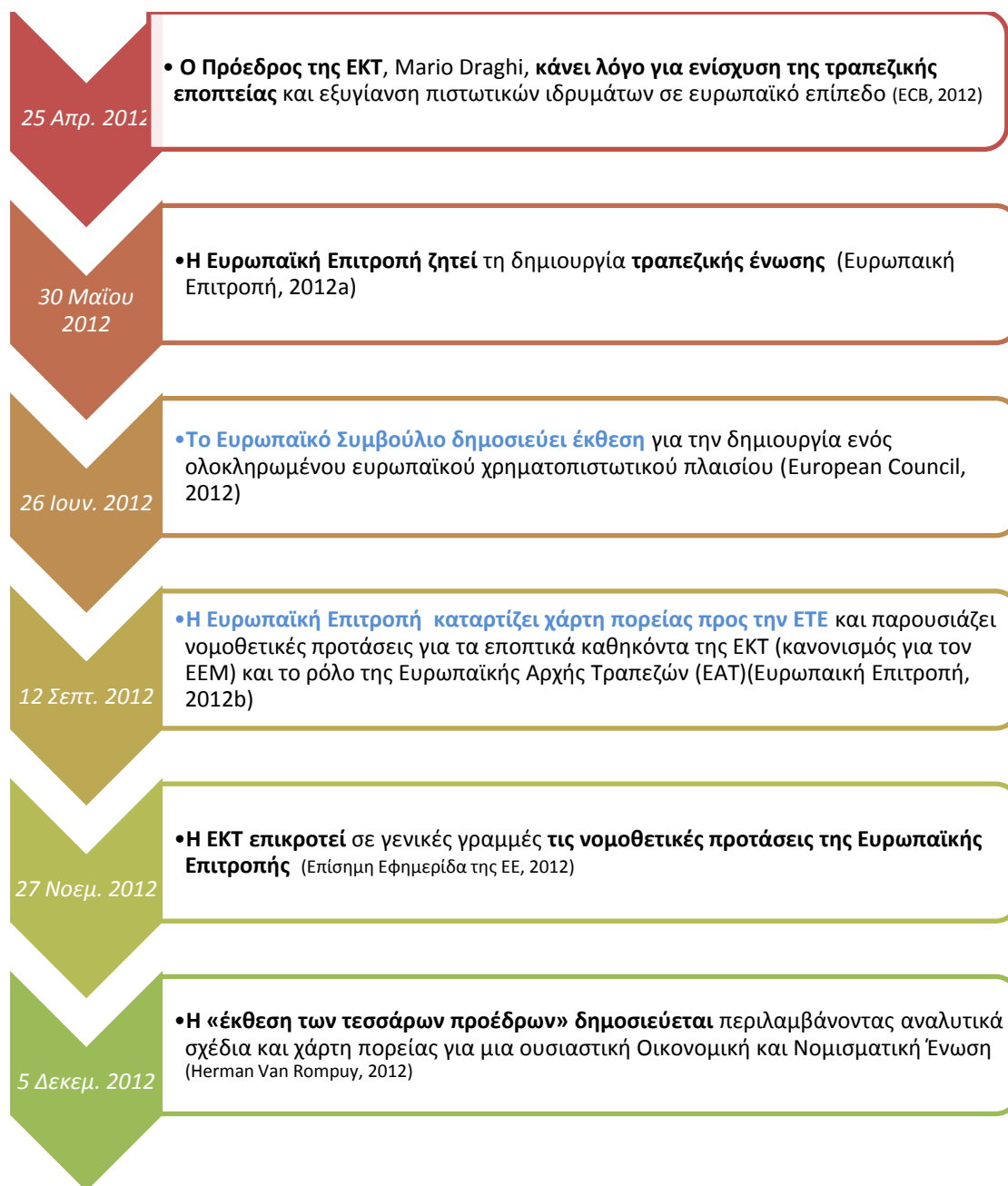
¹⁴ Ο ΕΜΣ - ESM ενεργοποιήθηκε τον Οκτώβριο του 2012 και λειτούργησε παράλληλα με τον ΕΣΧΕ και τον ΕΜΧΣ (Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Χρηματοπιστωτικής Σταθεροποίησης - EFSM) μέχρι τα μέσα του 2013 και εν συνεχεία τους αντικατέστησε πλήρως. Ο ΕΜΧΣ ήταν ένα (προσωρινό) πρόγραμμα χρηματοδότησης έκτακτης ανάγκης, το οποίο βασίζεται σε αντληθέντα κεφάλαια από τις χρηματοπιστωτικές αγορές και αποσκοπεί στη παροχή οικονομικής βοήθειας προς τα κράτη μέλη που βρίσκονται σε οικονομική δυσκολία. Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (EFSF) ήταν ένα όργανο ειδικού σκοπού που συμφωνήθηκε από τα 27 κράτη μέλη και εξουσιοδοτείται να δανειστεί έως και € 440.000.000.000 με σκοπό τη στήριξη των κρατών-μελών που βρίσκονται σε έντονη οικονομική κρίση για την διατήρηση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας στην Ευρώπη με την. Ο ΕΜΣ αντικατέστησε τον ΕΜΧΣ και ΕFSF ως μία μόνιμη και πιο αποτελεσματική λύση για την αντιμετώπιση των οικονομικών προβλημάτων. Συγκεκριμένα, μέσω αυτού του μηχανισμού τα ΚΜ έχουν τη δυνατότητα να δανειζονται από τις αγορές με συμφέροντα επιτόκια (De Witte, 2011).

4.2.3 Η ΕΤΕ και ο ΕΕΜ

Χρονική αφετηρία της εξέλιξη της ΕΤΕ και του ΕΕΜ είναι η 25 Απριλίου 2012, όταν ο Πρόεδρος της ΕΚΤ, έκανε λόγο για ενίσχυση της τραπεζικής εποπτείας και εξυγίανση των ευρωπαϊκών πιστωτικών ιδρυμάτων.

Στα παρακάτω σχήματα (Χρονολόγια 4.1, 4.2 και 4.3) παρουσιάζονται τα σημαντικότερα στάδια της εξέλιξης της ευρωπαϊκής τραπεζικής εποπτείας – και συγκεκριμένα από τις αρχικές προτάσεις για μια ΕΤΕ και κοινή εποπτική γραμμή, τη νομοθετική διαδικασία μέχρι και την έναρξη του ΕΕΜ.

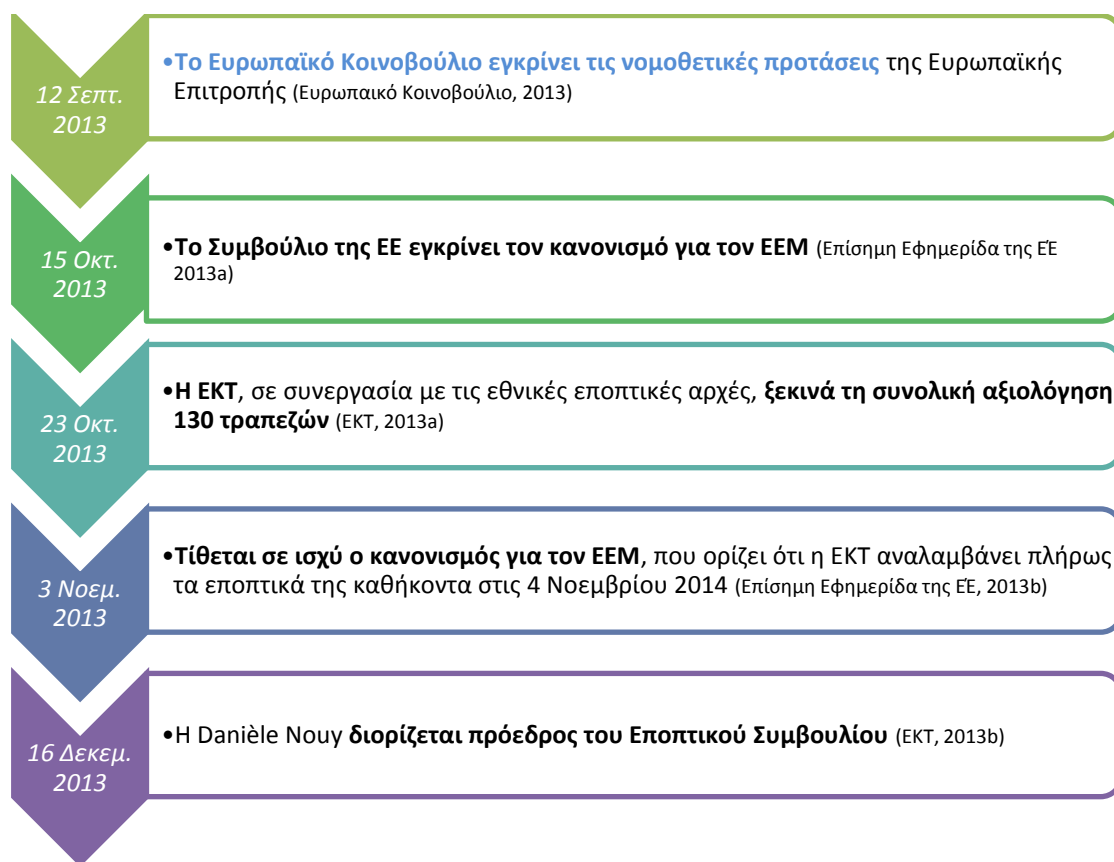
Σχήμα 4.1 Χρονολόγιο 2012

Πηγή: Δημιουργήθηκε για την παρούσα έρευνα

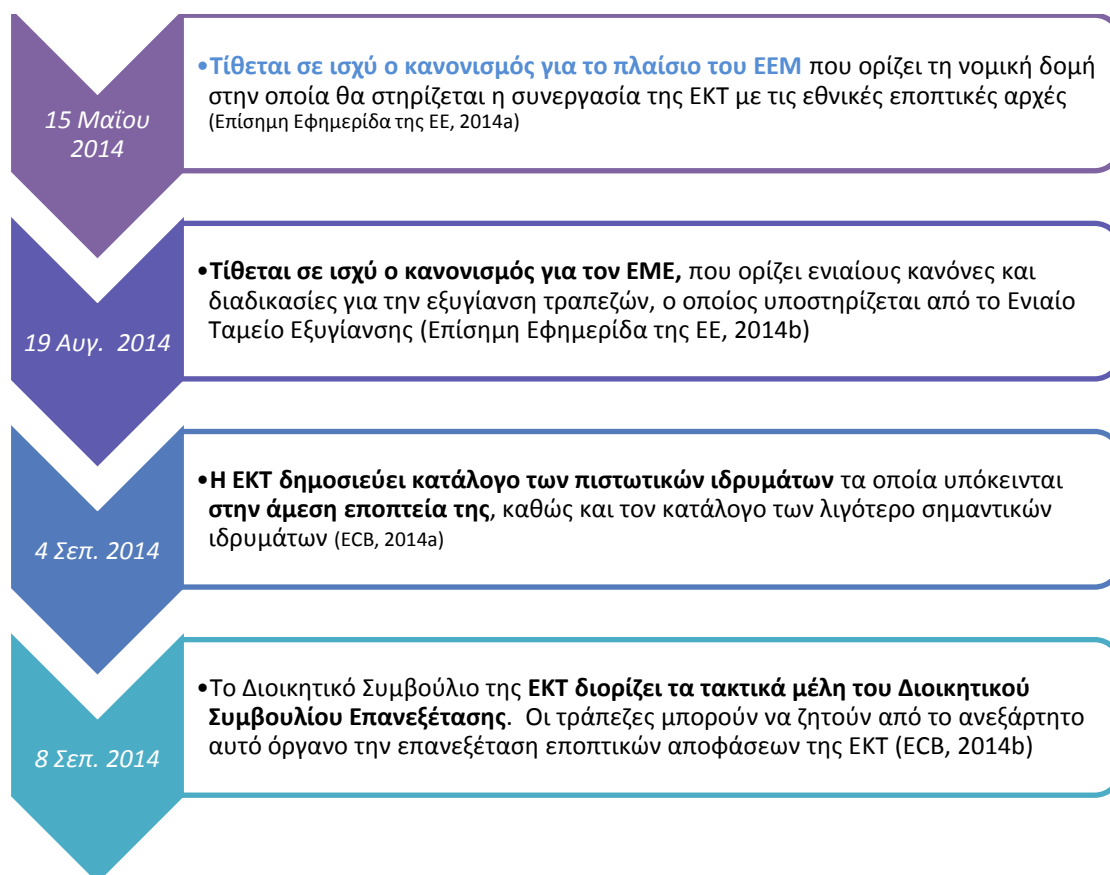

Σχήμα 4.2 Χρονολόγιο 2013

Πηγή: Δημιουργήθηκε για την παρούσα έρευνα

Σχήμα 4.3 Χρονολόγιο 2014

Πηγή: Δημιουργήθηκε για την παρούσα έρευνα

Κατά το έτος 2012, ημερομηνία σταθμός είναι η 26^η Ιουνίου, όταν ο Πρόεδρος του Συμβουλίου, δημοσίευσε με τους Προέδρους της Επιτροπής, της Ευρωμάδας και της ΕΚΤ μια έκθεση¹⁵ προτείνοντας ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο οικονομικής πολιτικής και χρηματοπιστωτικού τομέα (Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, 2012), η οποία τελειοποιήθηκε το Δεκέμβριο του ίδιου έτους. Ακολούθησε την 12^η Σεπτεμβρίου, η δημοσίευση της έκθεσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής¹⁶. Εν συνεχεία, σταθμός χρονικά κατά το έτος 2013 ήταν η 12^η Σεπτεμβρίου όπου το Κοινοβούλιο ενέκρινε τις προτάσεις της

¹⁵Η έκθεση έχει τίτλο "Προς μια ουσιαστική Οικονομική και Νομισματική Ένωση (Towards a genuine Economic and Monetary Union)". Τα κύρια σημεία της έκθεσης είναι η χρηματοδότηση των προβληματικών ιδρυμάτων για την προστασία των φορολογούμενων, η δημιουργία μιας κοινής αρχής εξυγίανσης υπεύθυνη για την ασφάλιση των καταθέσεων και το ταμείο εξυγίανσης. (European Council, 2012).

¹⁶ Η έκθεση της Επιτροπής - "Ένας οδικός χάρτης για την Τραπεζική Ένωση (A Roadmap towards a Banking Union)" - εισαγάγει μια βαθύτερη μορφή ολοκλήρωσης της τραπεζικής εποπτείας στη ζώνη του ευρώ (η οποία περιελάμβανε 17 από τα 27 κράτη μέλη της ΕΕ). Ακόμη προτείνει τη δημιουργία ενός ολοκληρωμένου μηχανισμού διαχείρισης κρίσης καθώς το ευρωπαϊκό πλαίσιο συντονισμού ήταν αδύναμο στα πλαίσια ενός ενιαίου νομίσματος (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2012b).

Επιτροπής και το 2014, η 15^η Μαΐου όταν τέθηκε σε ισχύ ο κανονισμός για το πλαίσιο του ΕΕΜ.

4.3. Οι Αντιδράσεις των Δρώντων για τον ΕΕΜ εντός και εκτός της ΕΕ

Σε αυτή την υποενότητα θα αναφερθούν οι αντιδράσεις των ΚΜ, θεσμικών οργάνων και άλλων διεθνών παραγόντων κατά την διάρκεια των διαπραγματεύσεων για την εισαγωγή του ΕΕΜ.

4.3.1 Τα Κράτη Μέλη (ΚΜ)

Η *Γερμανία και βόρειος Συνασπισμός* εξέφρασαν ανησυχίες για τον ΕΕΜ λόγω του ότι θα υπάρξει διάσταση συμφερόντων μεταξύ νομισματικών και εποπτικών εξουσιών της ΕΚΤ (Stahlhut, 2014) αλλά και για τον ΕΜΕ διότι θα χρειαστεί αλλαγή της Συνθήκης (Barker, 2013) και πρότειναν ευρωπαϊκό συντονισμό αλλά αποκεντρωμένη προσέγγιση (Schäuble, 2013). Μάλιστα πρόσφατα, μήνυση κατά της ΕΚΤ κατέθεσε γερμανική τράπεζα, καθώς αρνείται να τεθεί υπό την εποπτεία της, όπως μεταδίδει ο FT (Shotter, 2015). Άλλες χώρες της Βόρειας Ευρώπης (Σουηδία, Ολλανδία, Φινλανδία, κ.α.) κινήθηκαν στα ίδια πλαίσια.

Η *Γαλλία* στήριξε την συγκεντροποίηση των ευρωπαϊκών χρηματοπιστωτικών ρυθμίσεων (Spendzharova, 2013). Μάλιστα, ο Ολάντ πρότεινε την ΕΚΤ ως ανώτατη εποπτική αρχή και ανέφερε ότι όσο νωρίτερα εφαρμοστεί ο ΕΕΜ τόσο το καλύτερο (Gros, 2012; Howarth & Quaglia, 2013; Veron, 2013).

Η *Ελλάδα και ο Νότιος Συνασπισμός* υποστήριξαν την ΕΤΕ (Carbó, 2013). Ο Έλληνας πρωθυπουργός Αντώνης Σαμαράς, δήλωσε ότι «*η Ελληνική Προεδρία θα προωθήσει [...] την ΟΝΕ, με άμεσο βήμα την ολοκλήρωση της Τραπεζικής Ένωσης*» (Σαμαράς, 2014). Η Ισπανία συμφώνησε πλήρως, καθώς και η Ιταλία και Πορτογαλία (Barker, 2013; Hewitt, 2013; Christie, 2014).

Το *Ηνωμένο Βασίλειο* παραμένει απρόθυμο να μεταφέρει εθνική κυριαρχία στην ΕΕ (Bootle, 2014) αλλά εμμένει στην ίση μεταχείριση άνευ συμμετοχής (Hewitt, 2013).

4.3.2 Τα θεσμικά όργανα της ΕΕ και άλλοι διεθνείς παράγοντες

Η *Ευρωπαϊκή Επιτροπή* υποστήριξε τη δημιουργία του ΕΕΜ και ΕΜΕ ως σημαντικά βήματα για την ολοκλήρωση της ΟΝΕ και εξασφάλιση της δημοκρατικής τάξης της ΕΕ (Rompruy, 2012; Commission, 2013a).

Το *Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο* (ΕΚ) στήριξε τις προτάσεις περί ΕΕΜ καθώς υπερψήφισε τις προτάσεις της Επιτροπής (Veron, 2013).

Το *Ευρωπαϊκό Συμβούλιο* κινήθηκε στα ίδια πλαίσια καθώς ενέκρινε τον κανονισμό του ΕΕΜ.

Η *ΕΚΤ* στήριξε την ολοκλήρωση της ΕΤΕ σθεναρά (Veron et al., 2013) και επισήμανε ότι ο ΕΕΜ θα αποκαταστήσει την εμπιστοσύνη στον τραπεζικό κλάδο καθώς η εποπτεία είναι καταλυτικής σημασίας για την αναθέρμανση του διατραπεζικού δανεισμού και τη διασυνοριακή ροή κεφαλαίων (Howarth & Quaglia, 2013).

Το *Διεθνές Νομισματικό Ταμείο* (ΔΝΤ) υπερασπίστηκε τη μεταφορά της ευθύνης για χρηματοδοτική στήριξη από εθνικό σε υπερεθνικό επίπεδο στην ΕΕ, ώστε να υπάρχει προστασία από τις αδυναμίες του τραπεζικού τομέα (Goyal et al., 2013). Επιπλέον, η Λαγκάρντ, υποστήριξε ότι «*η τραπεζική ένωση (...) πρέπει να ολοκληρωθεί και η ταχύτητα είναι η ουσία...*» (BBC News, 2013).

4.4 Ο ΕΕΜ

Σημαντικός σταθμός της πορείας της ΕΕ προς την ΕΤΕ αποτελεί η λειτουργία του ΕΕΜ όπου η ΕΚΤ αποκτά σημαντικές εποπτικές αρμοδιότητες. Στην υποενότητα αυτή θα αναφερθεί ο τρόπος λειτουργίας του ΕΕΜ.

4.4.1 Εισαγωγή

Ο ΕΕΜ τέθηκε σε πλήρη λειτουργία το Νοέμβριο του 2014, όταν η ΕΚΤ ανέλαβε πλήρη εποπτικά καθήκοντα. Ουσιαστικά, μέσω της μεταφοράς των προτύπων της Βασιλείας III στο νομικό πλαίσιο της ΕΕ (Howarth & Quaglia, 2013) έλαβε χώρα ένα «*κρίσιμο και σημαντικό πρώτο βήμα*» (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2012b, σ. 3), για μια ολοκληρωμένη ΕΤΕ.

Οι τρεις κύριοι στόχοι του ΕΕΜ είναι οι εξής:

- ⊗ Η διαφύλαξη της ασφάλειας του τραπεζικού συστήματος,
- ⊗ Η ενίσχυση της χρηματοπιστωτικής ολοκλήρωσης,
- ⊗ Η διασφάλιση συνεπούς εποπτείας (ΕΚΤ, 2014).

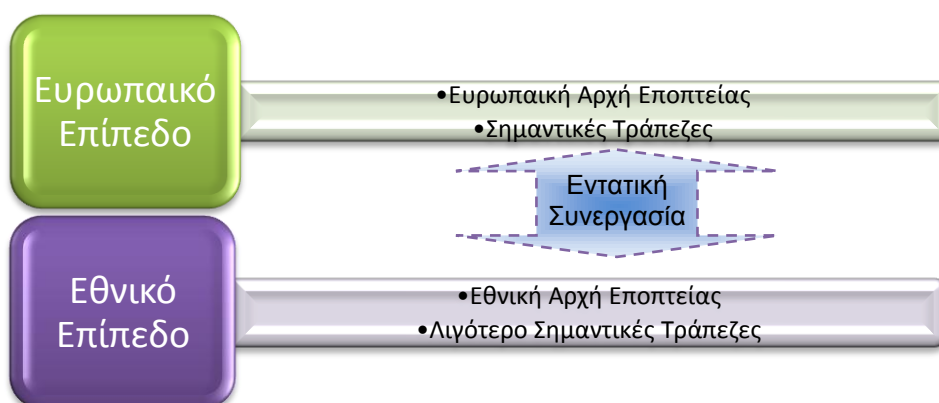
Ακόμη η ΕΚΤ θα πρέπει να συντονιστεί με το ΕΣΧΕ ¹⁷ (την ΕΑΤ, την ΕΕΑΕΣ, και την ΕΑΚΑΑ) γεγονός που αναδεικνύει την ύπαρξη μεμονωμένων συστημάτων εποπτείας για τον τραπεζικό κλάδο, τις κινητές αξίες και ασφαλιστικές.

Στην Ελλάδα, υπό την καθημερινή εποπτεία και έλεγχο της ΕΚΤ βρίσκονται τέσσερις συστημικοί όμιλοι – Εθνική Τράπεζα, Τράπεζα Πειραιώς, Alpha Bank και Eurobank. Η Τράπεζα της Ελλάδος έχει δευτερεύοντα και επικουρικό ρόλο στις τέσσερις συστημικές και ελέγχει απευθείας την Attica Bank και τις συνεταιριστικές τράπεζες (ΕΤΕ, 2014).

4.4.2 Ο καταμερισμός των καθηκόντων μεταξύ της ΕΚΤ και των ΕΕΑ

Στα πλαίσια του ΕΕΜ ένα καθεστώς "διπλής εποπτείας" έχει εγκατασταθεί «από πάνω προς τα κάτω» (Lo Schiavo, 2014, σ. 131) (Σχήμα 4.4).

Σχήμα 4.4 Διτή Προσέγγιση Εποπτείας των ευρωπαϊκών τραπεζών

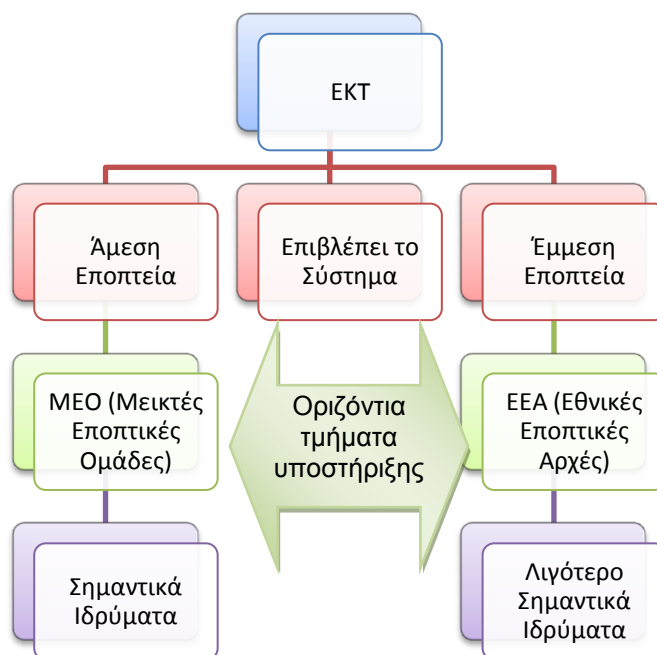

Πηγή: Δημιουργήθηκε για την παρούσα έρευνα

¹⁷Η νομική βάση της παρούσας πρότασης είναι το άρθρο 3 της ΣΛΕΕ (Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης - TFEU).

Η ΕΚΤ εκτελεί εποπτικές αρμοδιότητες σε όλα τα "σημαντικά"¹⁸ πιστωτικά ιδρύματα και συγκεκριμένα σε περίπου 120 ομίλους οι οποίοι αντιπροσωπεύουν σχεδόν το 85% του συνόλου των στοιχείων ενεργητικού του τραπεζικού κλάδου (Binder, 2015). Οι ΕΕΑ παρέχουν βοήθεια στην ΕΚΤ για τα "λιγότερο σημαντικά" ιδρύματα (περίπου 3.500) (βλ. Σχήμα 4.5) (Wiggins et al., 2014; Lackhoff, 2014).

Σχήμα 4.5 Ο Καταμερισμός των Καθηκόντων εντός του ΕΕΜ

Πηγή: Δημιουργήθηκε για την παρούσα έρευνα

Η ΕΚΤ μπορεί οποιαδήποτε στιγμή να παρέμβει και να καθορίσει τι μέλει γενέσθαι για οποιοδήποτε ίδρυμα. Επιπλέον, η ΕΚΤ μπορεί να έχει στενή συνεργασία με εποπτικές αρχές εκτός ευρωζώνης κατόπιν συμφωνίας με την εκάστοτε Εθνική Τράπεζα.

Η καθημερινή εποπτεία γίνεται από μεικτές εποπτικές ομάδες (ΜΕΟ) με προσωπικό των ΕΕΑ και της ΕΚΤ (Tröger, 2014).

¹⁸Πέντε βασικές προϋποθέσεις παρατίθενται ως τη διαχωριστική γραμμή μεταξύ εθνικής και υπερεθνικής δικαιοδοσία των τραπεζών στα πλαίσια του ΕΕΜ:

i) η συνολική αξία των στοιχείων του ενεργητικού της (να υπερβαίνει τα € 30 δισεκατομμύρια),
 ii) η σημασία της για την οικονομία της χώρας στην οποία είναι εγκατεστημένη ή της ΕΕ συνολικά (η αξία των στοιχείων ενεργητικού των τραπεζών υπερβαίνει τα € 5 δισεκατομμύρια και το 20% των το ΑΕΠ του κράτους μέλους στο οποίο βρίσκεται),
 iii) το φάσμα των διασυννοριακών της συναλλαγών,
 iv) αν έχει ζητήσει ή λάβει δημόσια χρηματοδοτική στήριξη από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας (ΕΜΣ) ή την Ευρωπαϊκή Διευκόλυνση Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΕΔΧΣ) και
 v) αν ανήκει στις τρεις σημαντικότερες τράπεζες της οικείας χώρας.

Μια τράπεζα χαρακτηρίζεται σημαντική, εφόσον πληροί οποιοδήποτε από τα πέντε αυτά κριτήρια (ECB, 2014d, Article 39).

4.4.3 Η Λήψη αποφάσεων εντός του ΕΕΜ

Η λήψη αποφάσεων στα πλαίσια του ΕΕΜ γίνεται διαμέσου του Εποπτικού Συμβουλίου¹⁹, που ασκεί εποπτεία και υποβάλλει σχέδια προς έγκριση ή μη στο Διοικητικό Συμβούλιο (ΔΣ) της ΕΚΤ (Masciandaro & Nieto, 2014). Το ΔΣ αποτελεί την απόλυτη εξουσία λήψης αποφάσεων²⁰.

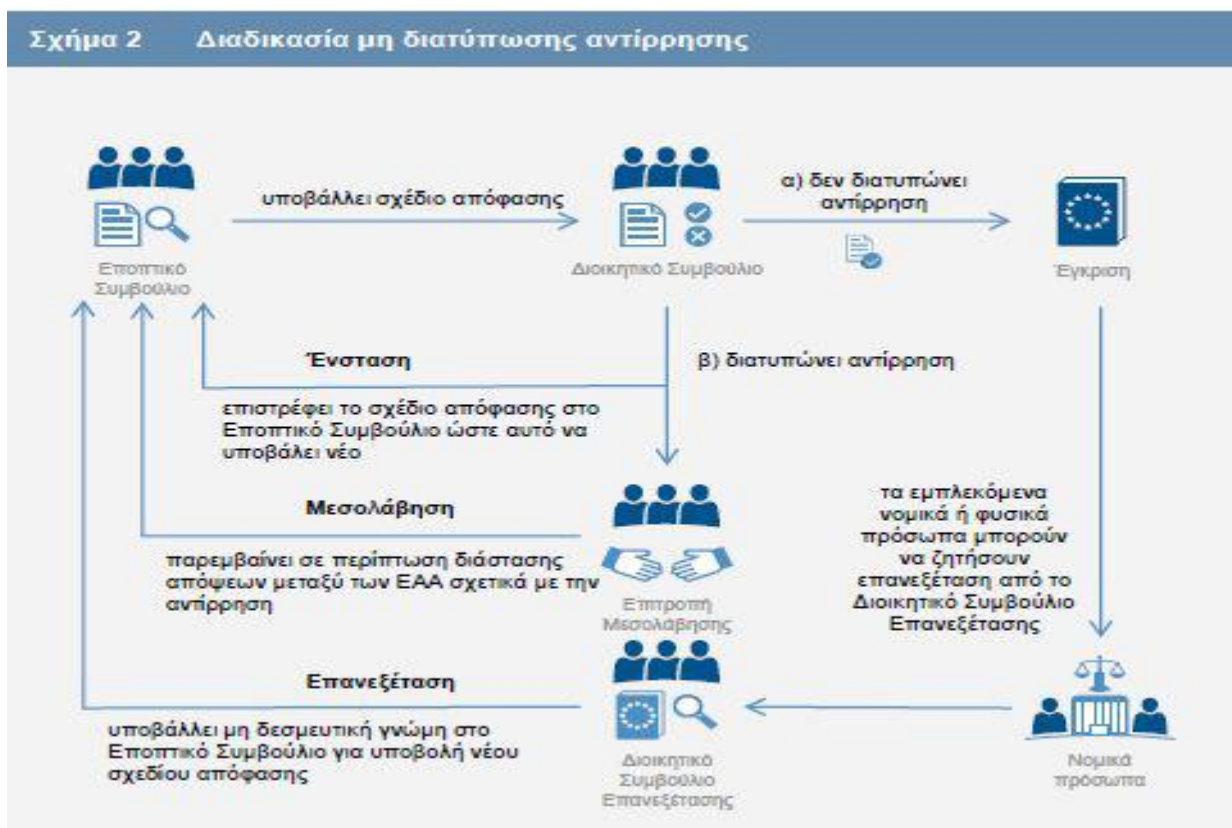
Η λήψη αποφάσεων γίνεται βάσει μιας διαδικασίας μη διατύπωσης αντίρρησης (Wiggins et al., 2014), (Σχήμα 4.6). Το ΔΣ δύναται να εγκρίνει σχέδια ή να διατυπώνει αντιρρήσεις εντός προκαθορισμένου χρονικού διαστήματος, χωρίς ωστόσο να τα τροποποιεί. Επιπροσθέτως, η ΕΚΤ έχει συγκροτήσει και την "*Επιτροπή Μεσολάβησης*" (Macchia, 2014) η οποία παρεμβαίνει σε περίπτωση διάστασης απόψεων μεταξύ των εμπλεκόμενων ΕΕΑ και του ΔΣ και "*ΔΣ Επανεξέτασης*" (Kern, 2014), αρμόδιο για την επανεξέταση των αποφάσεων.

---

¹⁹ Το Εποπτικό Συμβούλιο απαρτίζεται από τον πρόεδρο, τον αντιπρόεδρο, τέσσερις εκπροσώπους της ΕΚΤ και έναν εκπρόσωπο της ΕΕΑ από κάθε συμμετέχον κράτος μέλος. Συνήθως το ανώτατο διοικητικό στέλεχος της αντίστοιχης ΕΕΑ που είναι υπεύθυνη για την τραπεζική εποπτεία (Hodson, 2014)

²⁰ Η νομική βάση της παρούσας πρότασης είναι το άρθρο 129 της ΣΛΕΕ (TFEU).

Σχήμα 4.6 Η Διαδικασία μη Διατύπωσης Αντίρρησης

Πηγή: ΕΚΤ, 2014c

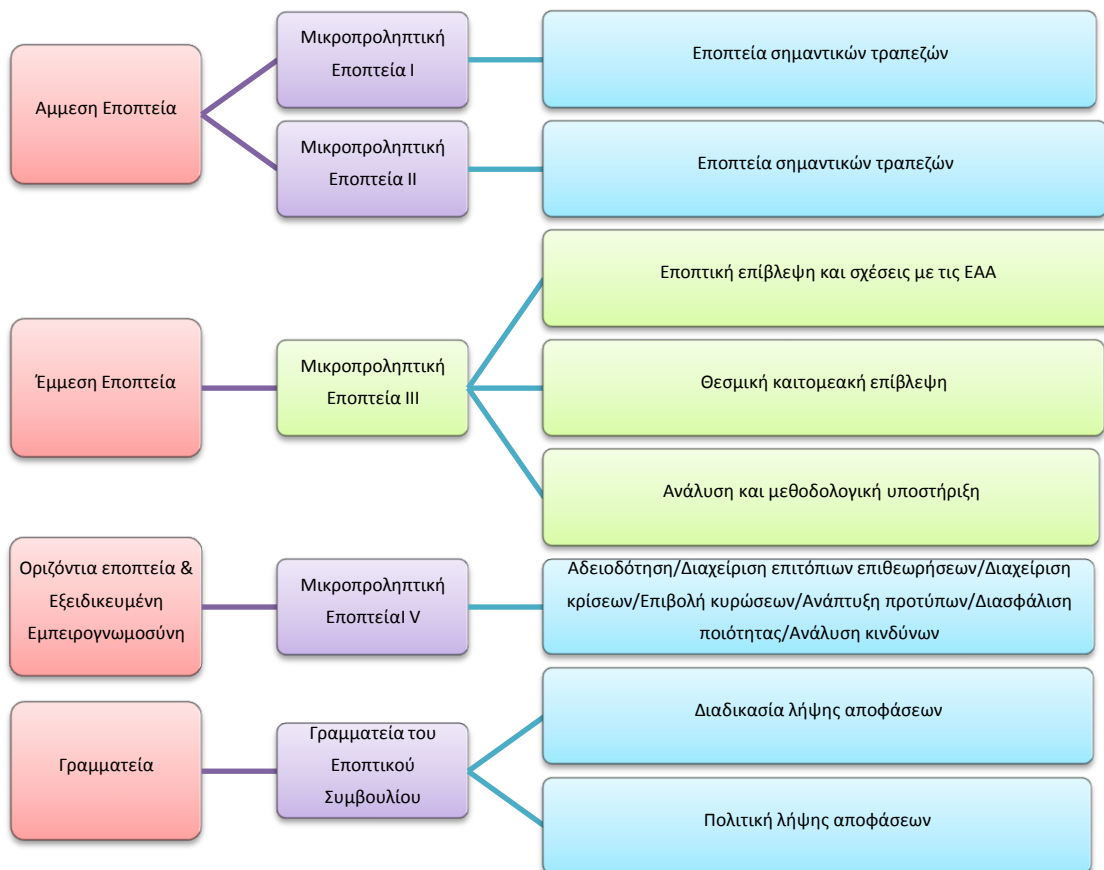
4.4.4 Η Λειτουργική δομή του ΕΕΜ

Η ΕΚΤ έχει συγκροτήσει τέσσερις (4) Γενικές Διευθύνσεις (ΓΔ) για την εκτέλεση εποπτικών καθηκόντων, την ΓΔ Μικρό-προληπτικής Εποπτείας I, υπεύθυνη για την εποπτεία των πιο σημαντικών ομίλων (περίπου 30), την ΓΔ II για τους υπόλοιπους οργανισμούς, την ΓΔ III, υπεύθυνη για τα λιγότερα σημαντικά ιδρύματα μαζί με τις ΕΕΑ (Wiggins et al., 2014). Η καθημερινή εποπτεία των σημαντικών ομίλων γίνεται από ΜΕΟ²¹, (Wissink et al., 2014), οι οποίες υποστηρίζονται από εξειδικευμένα οριζόντια τμήματα της ΓΔ Μικρό - προληπτικής Εποπτείας IV (Σχήμα 4.7).

²¹ Οι ΜΕΟ αποτελούνται από προσωπικό της ΕΚΤ και των ΕΕΑ. Υπάρχει αντίστοιχη ΜΕΟ για κάθε σημαντικό πιστωτικό ίδρυμα, της οποίας η σύνθεση και το μέγεθος εξαρτάται από τη φύση, την πολυπλοκότητα και το προφίλ κινδύνου του εποπτευόμενου πιστωτικού ιδρύματος (ΕΚΤ, 2014d)

Σχήμα 4.7 Η Οργάνωση των Εποπτικών Μονάδων του ΕΕΜ

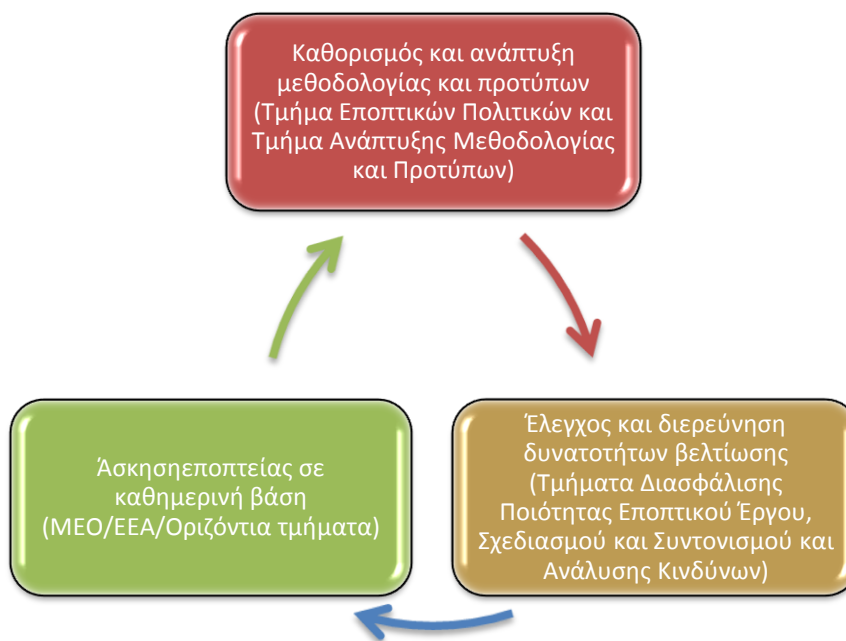

Πηγή: Δημιουργήθηκε για την παρούσα έρευνα

4.4.5 Η διαδικασία εποπτικού ελέγχου και αξιολόγησης

Ο εποπτικός κύκλος διασφαλίζει την υψηλών προδιαγραφών διαδικασία εποπτείας (Σχήμα 4.8).

Σχήμα 4.8 Ο Εποπτικός Κύκλος

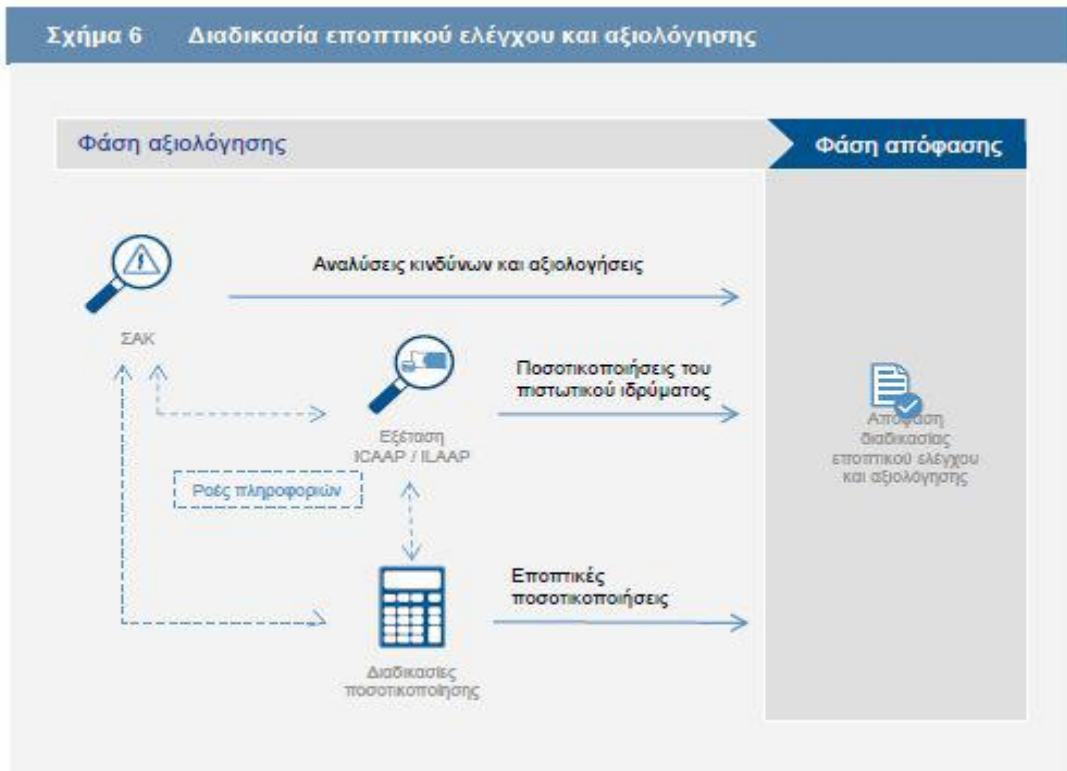

Πηγή: ΕΚΤ, 2014d

Ακόμη, η διαδικασία εποπτικού ελέγχου και αξιολόγησης του ΕΕΜ περιλαμβάνει τρία στοιχεία (Σχήμα 4.9). Ένα σύστημα:

- ✚ αξιολόγησης κινδύνων
- ✚ αξιολόγησης α) κεφαλαίου και β) ρευστότητας
- ✚ ποσοτικού προσδιορισμού κεφαλαίου και ρευστότητας με βάση την αξιολόγηση κινδύνων (ΕΚΤ, 2014c).

Σχήμα 4.9 Η Διαδικασία Εποπτικού Ελέγχου και Αξιολόγησης

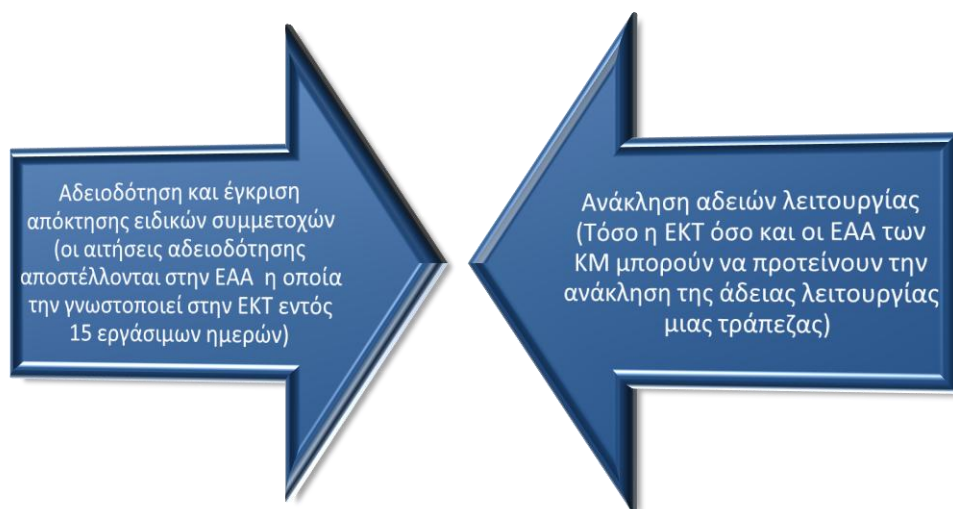

Πηγή: ΕΚΤ, 2014d

4.4.6 Η διενέργεια της εποπτείας στον ΕΕΜ

Όλα τα πιστωτικά ιδρύματα υπόκεινται στην ίδια εποπτική πρακτική από την ΕΚΤ ή τις ΕΕΑ. Ωστόσο ο κανονισμός ΕΕΜ έχει θεσπίσει μια σειρά διαδικασιών, γνωστών ως "κοινές διαδικασίες" (χορήγηση και ανάκληση αδειών), οι οποίες αποφασίζονται εν τέλει από την ΕΚΤ (Gren, 2014) (Σχήμα 4.10).

Σχήμα 4.10 Οι Κοινές Διαδικασίες

Πηγή: Δημιουργήθηκε για την παρούσα έρευνα

Ο κανονισμός ΕΕΜ ορίζει τον τρόπο με τον οποίο η ΕΚΤ και οι ΕΑΑ συμμετέχουν στις εν λόγω κοινές διαδικασίες (Σχήμα 4.11) (ΕΚΤ, 2014d).

Σχήμα 4.11 Η Τελική Απόφαση Κοινών Διαδικασιών

Πηγή: Δημιουργήθηκε για την παρούσα έρευνα

4.4.7 Η Εποπτεία των σημαντικών πιστωτικών ιδρυμάτων

Οι εποπτικές δραστηριότητες των σημαντικών πιστωτικών ιδρυμάτων λαμβάνουν χώρα μέσω μιας διαδικασίας δύο σταδίων, του "στρατηγικού" και "επιχειρησιακού" προγραμματισμού (Σχήμα 4.12) (ΕΚΤ, 2014c).

Σχήμα 4.12 Η Εποπτεία των "Σημαντικών" πιστωτικών ιδρυμάτων

Πηγή: Δημιουργήθηκε για την παρούσα έρευνα

Επιπλέον η ΕΚΤ είναι υπεύθυνη για την αξιολόγηση της καταλληλότητας των μελών των διοικητικών οργάνων των τραπεζών (Rynck, 2014) Ακόμη, ο ΕΕΜ διενεργεί επιτόπιες επιθεωρήσεις²², πλήρεις ή στοχευόμενες επιθεωρήσεις (Gren, 2014). Τέλος, για την εποπτεία των λιγότερο σημαντικών πιστωτικών ιδρυμάτων οι ΕΕΑ είναι υπεύθυνες με εξαίρεση τις κοινές διαδικασίες.

4.4.8 Ο ΕΜΕ

Τον Απρίλιο του 2014, το ΕΚ ενέκρινε ψήφισμα σχετικά με την θέσπιση του Συμβουλίου του ΕΜΕ και του Ενιαίου Ταμείου Εξυγίανσης Τραπεζών (ΕΤΕΤ), χρηματοδοτούμενο από τον τραπεζικό τομέα.

Ο ΕΜΕ αφορά την επίλυση και εκκαθάριση χρεοκοπημένων τραπεζών και παρέχει μέσα και εργαλεία για ανάκαμψη και εξυγίανση πιστωτικών ιδρυμάτων. Τον κεντρικό ρόλο έχει η ΕΚΤ που όταν εντοπίζει ένα ίδρυμα με οικονομικές δυσκολίες θα απευθύνεται στο Συμβούλιο Εξυγίανσης, το οποίο θα αναλαμβάνει την διαδικασία εξυγίανσης. Ο ΕΜΕ άρχισε να λειτουργεί τον Ιανουάριο του 2015.

²² Κατά κανόνα, ο σκοπός των επιτόπιων επιθεωρήσεων είναι να εξετάζονται οι κίνδυνοι και να αξιολογείται η εταιρική διακυβέρνηση (ΕΚΤ, 2014d).

Το ενιαίο εγχειρίδιο κανόνων, ο ΕΕΜ και ο ΕΜΕ αποτελούν τα τρία κύρια τμήματα της ΕΤΕ. Ο ΕΜΕ αποσκοπεί στην αποτελεσματική αντιμετώπιση των προβληματικών τραπεζών, με ελάχιστο κόστος για τους φορολογούμενους και την πραγματική οικονομία.

4.5 Τα Μοντέλα ρύθμισης και μικρό - προληπτικής εποπτείας τραπεζικού συστήματος

Η υποενότητα αυτή αφορά το δεύτερο ερώτημα της έρευνας δηλ., την ρύθμιση του τραπεζικού συστήματος. Στην παρούσα υποενότητα θα γίνει αξιολόγηση στο πλαίσιο των μοντέλων που σκιαγραφήθηκαν στο Κεφάλαιο 2 σε σχέση με το ευρωπαϊκό μοντέλο ρύθμισης και μικρό - προληπτικής εποπτείας τραπεζικού και χρηματοπιστωτικού τομέα με βάση το πλαίσιο της ΟΝΕ με αναφορά στην ΕΚΤ μετά την έναρξη του ΕΕΜ.

4.5.1 Τα Μοντέλα Ρύθμισης τραπεζικού συστήματος

Το Ευρωπαϊκό σύστημα αποτελεί σαφώς ένα μοναδικό μοντέλο. Ειδικότερα, τα ιδιόμορφα θεσμικά χαρακτηριστικά της ΕΕ, μαζί με τις ιδιαιτερότητες των νομικών εργαλείων, επιφέρει ένα ιδιαίζων μοντέλο που προέκυψε μεταξύ των ΚΜ.

Το κύριο χαρακτηριστικό του ΕΕΜ σχετίζεται με τη "δυσαικότητα" που προέκυψε από την υιοθέτηση του ενιαίου νομίσματος και την εκτέλεση καθηκόντων από την ΕΚΤ που ανατίθεται συνήθως σε μια ΚΤ. Τέτοια δυσαικότητα ενισχύει αναπόφευκτα την καθιέρωση του ΕΕΜ, με αποτέλεσμα την ανάθεση στην ΕΚΤ εποπτικών εξουσιών. Για τις χώρες της ευρωζώνης αυτό θεωρείται *μετατόπιση από μια καθαρή ΚΤ σε ένα πλαστό/ψευδό μοντέλο ΚΤ* (Cuocolo & Miscia, 2014) (Σχήμα 4.13).

Σχήμα 4.13 Το Μοντέλο Ρύθμισης τραπεζικού συστήματος της ΕΕ

Πηγή: Δημιουργήθηκε για την παρούσα έρευνα

Από την άλλη, αξίζει να αναφερθεί το θεσμικό πλαίσιο της ΕΕ ήταν ανέκαθεν περίπλοκο. Πράγματι, όλα τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα διαδραματίζουν κάποιο ρόλο στη ρύθμιση του τραπεζικού συστήματος, είτε με πρωτοβουλίες, με επιβολή ή παροχή τεχνικών συμβουλών (η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η ΕΑΤ), με έγκριση νομικών πράξεων (το Συμβούλιο, το ΕΚ) και με δικαστική μέριμνα (Ευρωπαϊκό Δικαστήριο).

Επομένως, με την έναρξη του ΕΕΜ, η ΕΚΤ έχει επιφορτιστεί με εποπτικά καθήκοντα και αυξημένες αρμοδιότητες (*πλαστό μοντέλο ΚΤ*) σε ένα πλαίσιο αυξημένης δυαδικότητας λόγω της ενεργούς συμμετοχής των εποπτικών αρχών.

4.5.2 Τα Μοντέλα μικρό – προληπτικής εποπτείας

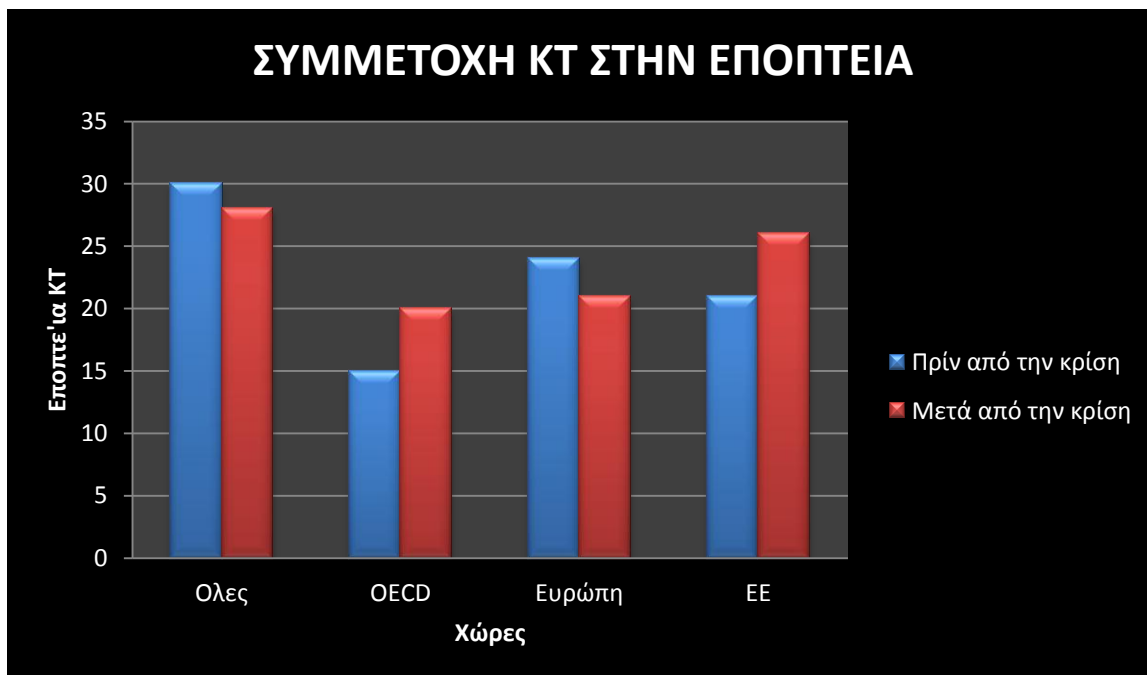
Είναι φανερό ότι ο ρόλος της προληπτικής εποπτείας της ΚΤ έχει αλλάξει πριν και μετά την οικονομική κρίση και η έναρξη του ΕΕΜ υποδεικνύει "*προοπτική ολοκλήρωσης*" στα πλαίσια της ΕΕ (Masciandaro, 2012).

Πριν από την έναρξη της κρίσης, η "*προοπτική διαχωρισμού*" της ΕΚΤ από τη προληπτική εποπτεία ήταν κυρίαρχη. Στην χάραξη της μέχρι τώρα πολιτικής, τα αναμενόμενα οφέλη που θα αποκομίζονταν από την ανάθεση καθηκόντων νομισματικής ρύθμισης στην ΕΚΤ και εποπτικών σε ένα διαφορετικό φορέα θεωρούνταν αυξανόμενα σε σύγκριση με την ανάθεση και των δύο λειτουργιών στην ΕΚΤ.

Στο Διάγραμμα 4.1 απεικονίζεται ότι πριν από την κρίση οι προηγμένες χώρες παρουσιάζουν κατά μέσο όρο χαμηλότερο επίπεδο συμμετοχής της ΚΤ στην εποπτεία στο συνολικό δείγμα. Αντιστρόφως, μεταξύ αυτών, οι ευρωπαϊκές χώρες και κράτη μέλη της ΕΕ παρουσιάζουν υψηλότερο βαθμό.

Ωστόσο, με την έναρξη της κρίσης, όπως φαίνεται από τα στοιχεία του 2009 τόσο οι προηγμένες όσο και οι χώρες της ΕΕ παρουσιάζουν αυξημένα επίπεδα συμμετοχής ΚΤ στην εποπτεία, ενώ διαφαίνεται ελαφρά μείωση στο σύνολο του δείγματος.

Διάγραμμα 4.1 Η Συμμετοχή ΚΤ στην Εποπτεία

Πηγή: Masciandaro & Nieto, 2014, σ. 9

Επομένως, η "προοπτική ολοκλήρωσης" των νομισματικών και εποπτικών εξουσιών της ΚΤ φαίνεται να είναι η νέα κοινή αντίληψη και ευρωπαϊκή συναίνεση για ανάπτυξη. Αν και η ολοκλήρωση στην ΕΕ έχει λάβει χώρα θεσμικά, ο διαχωρισμός της νομισματικής και εποπτικής πολιτικής υλοποιείται με την "αρχή της μη παρέμβασης" και τον οργανωτικό διαχωρισμό μεταξύ των δύο λειτουργιών στα πλαίσια της ΕΚΤ (π.χ. Εποπτικό Συμβούλιο, Διοικητικό Συμβούλιο και Επιτροπή Διαμεσολάβησης με εποπτικές αρμοδιότητες και Εκτελεστική Επιτροπή, Διοικητικό Συμβούλιο και Γενικό Συμβούλιο για την διαφύλαξη της σταθερότητας των τιμών).

4.6 Νέο - Λειτουργισμός (ΝΛ) vs Φιλελεύθερος Διακυβερνητισμός (ΦΔ)

Η υποενότητα αυτή αφορά το τρίτο ερώτημα της έρευνας δηλ την εφαρμογή του ΝΛ και ΦΔ στην περίπτωση του κανονισμού του ΕΕΜ. Οι κυριότερες θεωρητικές προσεγγίσεις στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, όπως προσδιορίστηκαν στο Κεφάλαιο 2, θα εξεταστούν και διερευνηθούν με βάση το πλαίσιο που διαμορφώθηκε στην ΟΝΕ με την έναρξη του ΕΕΜ και συναφών διευθετήσεων.

4.6.1 Η Εφαρμογή του ΝΛ στον ΕΕΜ

Σε αυτή την υποενότητα θα γίνει προσπάθεια εννοιολογικής ανάλυσης της "διάχυσης" καθώς και της "εξάρτησης" του ΝΛ (Υποενότητα 2.3.2.2).

Η "λειτουργική" διάχυση είναι συνυφασμένη με κίνητρα συνεργασίας των ΚΜ για δημιουργία μιας κεντρικής εξουσίας για όλες τις ευρωπαϊκές τράπεζες. Ο υψηλός βαθμός συγκεντρωτισμού είναι αναγκαίος διότι θα πρέπει να ληφθούν αποφάσεις υψηλού κινδύνου σε σύντομο χρονικό διάστημα (Veron et al., 2013). Επιπροσθέτως, η δημιουργία ενός ΕΕΜ μπορεί να επιλύσει το οικονομικό τρίλημμα (Schoenmaker, 2012) (Σχήμα 4.14).

Σχήμα 4.14 Το Οικονομικό Τρίλημμα

Πηγή: Schoenmaker, 2012, σ. 5

Με βάση τα ανωτέρω, εάν αυτή η θεωρία ισχύει, τα λειτουργικά κίνητρα συνεργασίας θα διατηρήσουν υψηλό το βαθμό αλληλεξάρτησης (Παρέτο) και θα οδηγήσουν τις κυβερνήσεις να συναθροιστούν μέσω ενός ΕΕΜ.

Η εννοιολογική ανάλυση της "πολιτικής διάχυσης" εμπεριέχει στην διαδικασία ολοκλήρωσης του ΕΕΜ διαπραγματεύσεις από ομάδες συμφερόντων (Peterson, 2001). Με βάση τα ανωτέρω, εάν αυτή η θεωρία ισχύει, η θεσμική δομή του ΕΕΜ θα αντικατοπτρίζει τις προτιμήσεις των ευρωπαϊκών θεσμικών και διεθνών φορέων.

Η εννοιολογική ανάλυση της "εξελισσόμενης διάχυσης" αφορά τον ρόλο που διαδραμάτισαν ευρωπαϊκοί και άλλοι φορείς, ασκώντας πιέσεις για την ολοκλήρωση του ΕΕΜ. Άρα, με βάση τα ανωτέρω, εάν αυτή η θεωρία ισχύει η ΕΚΤ, η Επιτροπή και

το ΕΚ θα αναλάβουν ηγετικό ρόλο στην δημιουργία του ΕΕΜ διότι είναι σε θέση να ωθήσουν τα ΚΜ προς νέες υπερεθνικές συμφωνίες.

Τέλος, η "εξάρτηση" αφορά την πολυπλοκότητα και δυναμική των ΚΜ που έχουν εμπλακεί σε προηγούμενες δεσμεύσεις με μόνιμη εξάρτηση και ακούσιες συνέπειες. Με βάση τα ανωτέρω, εάν αυτή η θεωρία ισχύει, τότε τα ΚΜ θα περιορίζονται από προηγούμενες θεσμικές δεσμεύσεις (π.χ., ΟΝΕ και ενιαία αγορά). Σε αυτή την περίπτωση, τον ΕΕΜ θα υπερασπίζονταν τα ΚΜ της ευρωζώνης που αντιμετωπίζουν προβλήματα λόγω των αποτυχημένων διασυνοριακών τραπεζών.

4.6.2 Η Εφαρμογή του ΦΔ στον ΕΕΜ

Σε αυτή την υποενότητα θα γίνει προσπάθεια εννοιολογικής ανάλυσης του "σχηματισμού εθνικής προτίμησης", των "διακρατικών διαπραγματεύσεων" και "θεσμικών επιλογών" (Υποενότητα 2.3.3.2).

Ο "σχηματισμός εθνικής θέσης" είναι συνυφασμένος με το γεγονός ότι τα ΚΜ υπολογίζουν εναλλακτικούς τρόπους δράσης επιλέγοντας αυτόν που μεγιστοποιεί το όφελος. Με βάση τα ανωτέρω, σύμφωνα με τον ΦΔ, αν τα ΚΜ διαθέτουν αποτελεσματικά μέσα ενχώριας πολιτικής, δηλαδή εργαλεία τραπεζικής εποπτείας, θα αντιταχτούν στην ολοκλήρωση, ενώ τα ΚΜ που δεν διαθέτουν τα κατάλληλα εργαλεία θα είναι υπέρ της κοινής πολιτικής.

Οι "διακρατικές διαπραγματεύσεις" εμπεριέχουν έννοιες όπως η "ένταση των εθνικών προτιμήσεων" και η "σχετική διαπραγματευτική ισχύς".

Αναφορικά με τις "ασυμμετρίες στη σχετική ένταση των προτιμήσεων", κάποια ΚΜ θα τίθενται υπέρ του ΕΕΜ και θα είναι πρόθυμα να αναλάβουν τον ελάχιστο κίνδυνο της μη συμφωνίας (μειωμένη διαπραγματευτική ισχύ). Αναφορικά με τις "μονομερείς εναλλακτικές πολιτικές", τα ΚΜ που έχουν μια καλή εναλλακτική λύση (αυξημένη διαπραγματευτική δύναμη), δύναται να κάνουν χρήση της "απειλής της μη συμφωνίας". Όσον αφορά τους "εναλλακτικούς συνασπισμούς και την απειλή του αποκλεισμού", ορισμένα ΚΜ μπορεί να στραφούν στη δημιουργία εναλλακτικών συνασπισμών αντί μιας συμφωνίας συνεργασίας. Ακόμη, σύμφωνα με τον ΦΔ η "σχετική διαπραγματευτική ισχύς" αποτελεί το κύριο παράγοντα στη διαδικασία ολοκλήρωσης του ΕΕΜ και όχι η κεντρική αρχή των θεσμικών οργάνων. Επομένως, αν ισχύει ο ΦΔ,

τα αποτελέσματα της διαπραγμάτευσης θα αντικατοπτρίζουν τις προτιμήσεις των πιο ισχυρών ΚΜ (ισχυρή διαπραγματευτική ισχύς).

Επιπροσθέτως, σε πλήρη εναρμόνιση με τον ΦΔ είναι ο μηχανισμός των "διακρατικών διαπραγματεύσεων", όπου τα ΚΜ θα υπερασπίζονται τις θέσεις τους στις διαπραγματεύσεις, προκειμένου να επιτευχθεί το βέλτιστο Αν ισχύει ο ΦΔ, τα ΚΜ είναι οι βασικοί παράγοντες της ολοκλήρωσης του ΕΕΜ στα πλαίσια των διακρατικών διαπραγματεύσεων.

Τέλος, η "θεσμική επιλογή" αφορά την υπόθεση ότι οι χώρες της ευρωζώνης, των οποίων οι τράπεζες έχουν υψηλό βαθμό αλληλεξάρτησης λόγω διασυνοριακών επενδύσεων, έχουν συμφέρον από την κοινή δράση. Αν ισχύει ο ΦΔ, τα ΚΜ θα μεταβιβάσουν ή αναθέσουν κυριαρχία σε θεσμικά όργανα της ΕΕ, προκειμένου να επιτευχθούν αξιόπιστες δεσμεύσεις από λιγότερο συνεργάσιμα ΚΜ.

4.6.3 Η επιβεβαίωση η μη των θεωρητικών προσεγγίσεων

Σε αυτή την υποενότητα θα γίνει αξιολόγηση των ανωτέρω υποθέσεων στο πλαίσιο του ΕΕΜ.

4.6.3.1 Η ανάγκη για ένα ΕΕΜ σε επίπεδο ΕΕ

Όπως αναφέρθηκε στην παραπάνω υποενότητα, αν ισχύει ο ΝΛ, οι λειτουργικές διαχύσεις θα δημιουργήσουν κίνητρα ολοκλήρωσης εργαλείων τραπεζικής εποπτείας, με την εισαγωγή του ΕΕΜ.

Πρώτα απ' όλα, η κρίση υπογράμμισε την απουσία χρηματοπιστωτικών ρυθμίσεων και ως εκ τούτου, υπήρχε ζήτηση κυρίως από υπερεθνικούς φορείς για ένα ΕΕΜ σε επίπεδο ΕΕ (Υποενότητες 4.2 και 4.3). Το γεγονός ότι ένας πανευρωπαϊκός μηχανισμός κρίθηκε απαραίτητος για την εύρυθμη λειτουργία του τραπεζικού συστήματος, πυροδότησε την δημιουργία του ΕΕΜ ("λειτουργική διάχυση"). Ωστόσο, η ΕΕ κατέληξε σε μια "υβριδική κατασκευή" καθώς η ρύθμιση και εποπτεία των χρηματοπιστωτικών δραστηριοτήτων θεωρούνταν "κόκκινη γραμμή" για κάποια ΚΜ (Υποενότητα 4.3). Ωστόσο, η ΕΕ έκανε ένα σημαντικό βήμα για τη μεταρρύθμιση του ευρωπαϊκού χρηματοπιστωτικού τομέα και την εφαρμογή των συστάσεων των υπερεθνικών φορέων όμως, η δημιουργία του ΕΕΜ με καταμερισμό, όμως

καθηκόντων της ΕΚΤ και των ΕΕΑ. Ωστόσο είναι αποδεκτό ότι λειτούργησε ο ΝΛ σε επίπεδο λειτουργικών διαχύσεων.

Από την άλλη, στα πλαίσια του ΦΔ, τα διάφορα ΚΜ υπολόγισαν τη ωφέλεια των εναλλακτικών τρόπων δράσης στα πλαίσια του "σχηματισμού εθνικής θέσης και προτίμησης". Για παράδειγμα, ο Βόρειος συνασπισμός αντιτάχθηκε στον υψηλό βαθμό συγκέντρωσης της εξουσίας σε αντίθεση με το Νότιο συνασπισμό που υποστήριξε σθεναρά τον ΕΕΜ (Υποενότητα 4.3.1). Αξίζει να αναφερθεί ότι ακόμη και αν υπήρχε η ευκαιρία για μεταρρύθμιση, οι πολιτικοί περιορισμοί και απροθυμία των ΚΜ να παραδώσουν αρμοδιότητες και εξουσίες σε υπερεθνικούς οργανισμούς επικράτησαν ως ένα σημείο (Kudrta, 2012). Επομένως, η υπόθεση του ΦΔ περί υπολογισμού κέρδους μπορεί να θεωρηθεί ως αποδεκτή επειδή τα ΚΜ υπολόγισαν τον πιο ωφέλιμο τρόπο για να επιτευχθεί ένας ΕΕΜ.

Εν κατακλείδι, ο ΝΛ είναι η θεωρία που εξηγεί την αναζήτηση για ένα κεντρικό ΕΕΜ σε επίπεδο ΕΕ καθώς λειτουργικά κίνητρα υφίστανται από υπερεθνικούς και μη κυβερνητικούς φορείς. Αντίθετα, σε εθνικό επίπεδο, οι εθνικές κυβερνήσεις όλων των ΚΜ δεν απαιτήσαν συγκεντρωτική ρύθμιση σε αυτόν τον τομέα πολιτικής.

4.6.3.2 Η παροχή και επίτευξη του ΕΕΜ σε επίπεδο ΕΕ

Όπως αναφέρθηκε στην παραπάνω υποενότητα (4.6.1), αν ισχύει ο ΝΛ, τότε η θεσμική δομή του ΕΕΜ θα εμπεριέχει τις συστάσεις των θεσμικών οργάνων της ΕΕ και άλλων διεθνών οργανισμών. Πράγματι, η τελική θεσμική δομή του ΕΕΜ αντανακλά κυρίως τις εισηγήσεις οργάνων και φορέων που δρουν στο πλαίσιο της ΕΕ (Υποενότητες 4.2 και 4.3) και όχι τα συμφέροντα των πιο ισχυρών ΚΜ στη ζώνη του ευρώ (π.χ., της Γερμανίας) (Υποενότητα 4.3). Πράγματι μολονότι τα ΚΜ εξέφρασαν αντιρρήσεις για τον ΕΕΜ, εν τέλει υποστήριξαν τη δημιουργία ενός πανευρωπαϊκού πλαισίου εποπτείας, προκειμένου να διασφαλιστεί η εύρυθμη λειτουργία της τραπεζικής αγοράς ευνοώντας όμως τον καταμερισμό των καθηκόντων (Υποενότητα 4.4.2.) και την "δυσαικότητα" του μηχανισμού (λ.χ. το Εποπτικό Συμβούλιο περιλαμβάνει στελέχη ΕΕΑ) (Υποενότητα 4.4.3.). Επομένως, η ανωτέρω υπόθεση περί πολιτικής διάχυσης είναι αποδεκτή.

Ακόμη, αν ισχύει ο ΝΛ, τότε τα θεσμικά όργανα της ΕΕ όχι μόνο θα υποκινούσαν αλλά θα εξουσιοδοτούσαν και ένα θεσμικό όργανο ως απόλυτη αρχή στα πλαίσια του ΕΕΜ. Οι αρχικές εισηγήσεις για τον ΕΕΜ συστήθηκαν από θεσμικά όργανα (Υποενότητα 4.2) και στην ολοκλήρωση του ΕΕΜ, η ΕΚΤ παίζει τον ηγετικό ρόλο με αρμοδιότητες

ημερήσιας διάταξης (Υποενότητα 4.4) σε σύμπραξη με το ΕΚ και το ΕΣΧΕ (Υποενότητα 4.4.1) Ως εκ τούτου, η υπόθεση περί καλλιεργημένης/εξελισσόμενης διάχυσης είναι αποδεκτή.

Από την άλλη αν ισχύει ο ΦΔ, η "σχετική διαπραγματευτική ισχύς" των ΚΜ, μαζί με τις θέσεις τους, οι οποίες αντανakλούν εγχώρια συμφέροντα, θα εξηγεί την εισαγωγή του ΕΕΜ. Τα ισχυρά ΚΜ δεν κατάφεραν να επιβάλουν τις προτιμήσεις τους στα πιο αδύναμα (π.χ. η Γερμανία αντιτάχθηκε στην δημιουργία του ΕΕΜ με ανώτατη αρχή την ΕΚΤ. Μην διαθέτοντας άλλη επιλογή υποστήριξε και πέτυχε τη σύμπραξη με ΕΕΑ (Υποενότητα 4.4.2) και καθεστώς "κοινών διαδικασιών" (Υποενότητα 4.4.6) Όσον αφορά τη "σχετική ένταση και δυναμική" των θέσεων, η Γαλλία, η Ισπανία και η Ελλάδα στήριξαν τη δημιουργία ενός πανευρωπαϊκού ΕΕΜ ως ασπίδας προστασίας σε αντίθεση με την Βόρεια συμμαχία (Υποενότητα 4.3.1). Ο Βόρειος συνασπισμός ήταν πιο ισχυρός οικονομικά και μολονότι απολάμβανε μεγαλύτερη διαπραγματευτική ισχύ δεν επηρέασε το τελικό αποτέλεσμα και κατά συνέπεια, οι υποθέσεις περί "σχετικής διαπραγματευτικής ισχύς" και "έντασης των εθνικών προτιμήσεων" δεν είναι αποδεκτές. Είναι άξιο αναφοράς όμως ότι μολονότι τα εθνικά στελέχη των ΚΜ έπαιξαν πρωταγωνιστικό ρόλο στη διαπραγματευτική διαδικασία, η επιρροή όμως και των υπερεθνικών φορέων υπήρξε καταλυτική (Υποενότητες 4.2. και 4.3). Συμπερασματικά, το γεγονός ότι ο ΕΕΜ εισήχθη μέσω διακυβερνητικών διαπραγματεύσεων, παρά μέσω των θεσμικών οργάνων της ΕΕ στα πλαίσια του μηχανισμού των "διακρατικών διαπραγματεύσεων" είναι μια αποδεκτή υπόθεση αλλά με ιδιαίτερες επιφυλάξεις.

Επιπροσθέτως, σε σχέση με τον ΦΔ θα αναμένονταν ότι τα ΚΜ θα επέλεγαν να μεταβιβάσουν ή να αναθέσουν κυριαρχία, σε θεσμικά όργανα της ΕΕ για να ενισχύσουν αξιόπιστες δεσμεύσεις. Αυτό αναδεικνύεται καθώς η Ελλάδα και η Γαλλία δέχτηκαν με προθυμία να μεταβιβάσουν την εποπτική κυριαρχία στην ΕΚΤ (Υποενότητα 4.3.1) προκειμένου να επιτευχθούν αξιόπιστες δεσμεύσεις από άλλα ΚΜ, όπως η Γερμανία καθώς είχαν ανάγκη για συμφωνία και δέσμευση από ΚΜ που δεν είχαν πληγεί τόσο από την κρίση. Πάρα ταύτα, τα ΚΜ από το Βόρειο συνασπισμό δεν κατάφεραν να χρησιμοποιήσουν τους θεσμούς στο μέτρο του δυνατού για την εγγύηση των συμφερόντων τους. Άρα, η υπόθεση περί "θεσμικής επιλογής" είναι αποδεκτή με επιφυλάξεις.

Τέλος, αν ισχύει ο ΝΛ, τότε οι προτιμήσεις των ΚΜ θα περιορίζονταν από προηγούμενες δεσμεύσεις, όπως η δημιουργία της ΟΝΕ και της εσωτερικής αγοράς. Αυτή η παραδοχή και η εξάρτηση φαίνεται να ισχύει καθώς η προηγούμενη διαδικασία

ολοκλήρωσης και, ως εκ τούτου η αυξημένη οικονομική αλληλεξάρτηση αποτέλεσε το υπόβαθρο για τη μεταρρύθμιση του ΕΕΜ. Επομένως, η υπόθεση περί "εξάρτησης" είναι αποδεκτή.

4.6.4 Συμπεράσματα

Σε γενικές γραμμές, όπως ο Πίνακας 4.1 επιδεικνύει, ο ΝΛ εξηγεί πλήρως τη διαδικασία αποδοχής και επικύρωσης του ΕΕΜ. Η ανάγκη για ΕΕΜ εξηγείται πλήρως από την εννοιολογική ανάλυση της "λειτουργικής διάχυσης" ως κίνητρα για ρυθμίσεις. Η επίτευξη του ΕΕΜ μπορεί να αξιολογηθεί στα πλαίσια της "πολιτικής" και "καλλιεργημένης" διάχυσης καθώς το αποτέλεσμα ήταν σύμφωνο με τις προτιμήσεις των θεσμικών φορέων και της "εξάρτησης" καθώς υπάρχει οικονομική αλληλεξάρτηση.

Εν αντιθέσει, οι δύο από τις τέσσερις υποθέσεις που προέρχονται από το ΦΔ είναι δέκτες, υπό επιφυλάξεις. Αν και τα ΚΜ σχημάτισαν εθνική θέση και προτίμηση βάσει ωφέλειας, δεν κατάφεραν να την επιβάλλουν στα πιο αδύναμα ΚΜ ("ένταση προτιμήσεων" και "διαπραγματευτική ισχύς"). Ακόμη δεν επιβεβαιώνεται ότι το αποτέλεσμα εισήχθη μόνο μέσω "διακυβερνητικών διαπραγματεύσεων" και "επίτευξη αξιόπιστων δεσμεύσεων"

Πίνακας 4.1 Η Επιβεβαίωση των Θεωρητικών Προσεγγίσεων του ΝΛ και ΦΔ

Θεωρητική Προσέγγιση	ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ	ΕΜΠΕΙΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	Έκβαση
Νέο – Λειτουργισμός (ΝΛ)	Λειτουργική Διάχυση: Η λειτουργική διάχυση δημιουργεί κίνητρα στα ΚΜ για ένα πανευρωπαϊκό μηχανισμό τραπεζικής ρύθμισης, όπως η εισαγωγή του ΕΕΜ	Οι λειτουργικές πιέσεις από προγενέστερες διαδικασίες ολοκλήρωσης και σωρεία προβλημάτων λόγω κρίσης πυροδότησαν την δημιουργία ΕΕΜ για την εύρυθμη λειτουργία του τραπεζικού	+

		συστήματος,	
	<i>Πολιτική Διάχυση: Η θεσμική δομή του ΕΕΜ θα αντικατοπτρίζει τις επιθυμίες των θεσμικών οργάνων της ΕΕ και άλλων διεθνών παραγόντων</i>	Η τελική θεσμική δομή του ΕΕΜ αντανακλά κυρίως τις εισηγήσεις οργάνων και φορέων που δρουν στο πλαίσιο της ΕΕ	+
	<i>Εξελισσόμενη Διάχυση: Ο ΕΕΜ θα εξουσιοδοτήσει ένα ευρωπαϊκό θεσμικό όργανο ως απόλυτη αρχή εξουσίας.</i>	Η ΕΚΤ αποτέλεσε σημαντικό παράγοντα στο στάδιο καθορισμού προγράμματος για εύρυθμη λειτουργία του τραπεζικού συστήματος και είχε καταλυτική επιρροή στο στάδιο της έναρξης της λειτουργίας του ΕΕΜ	+
	<i>Εξάρτηση: Οι προτιμήσεις των ΚΜ θα περιορίζονται από τις προηγούμενες θεσμικές δεσμεύσεις, όπως η δημιουργία της ΟΝΕ και Εσωτερικής Αγοράς.</i>	Η εξάρτηση του ΕΕΜ από την ΟΝΕ και την εσωτερική αγορά πραγματώνεται κυρίως λόγω της οικονομικής αλληλεξάρτησης των ΚΜ.	+

Θεωρητική Προσέγγιση	ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ	ΕΜΠΕΙΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	Έκβαση
Φιλελεύθερος Διακυβερνητισμός (ΦΔ)	<p><u>Σχηματισμός Εθνικής Θέσης</u>: Τα ΚΜ υπολογίζουν τους εναλλακτικούς τρόπους δράσης και επιλέγουν αυτό που μεγιστοποιεί το όφελος σχετικά με τον ΕΕΜ</p>	<p>Τα ΚΜ υπολόγισαν το κέρδος και τις ωφέλειες που θα αποκόμιζαν αν λειτουργούσε ένας ΕΕΜ και τάχθηκαν υπέρ της πρότασης που υπερασπιζονταν τα συμφέροντα τους.</p>	+
	<p><u>Διαπραγματευτική Ισχύς</u>: Η σχετική διαπραγματευτική ισχύς των ΚΜ, μαζί με τις θέσεις τους, οι οποίες αντανακλούν τα συμφέροντα των εγχώριων παραγόντων, θα εξηγούν την εισαγωγή του ΕΕΜ.</p>	<p>Το τελικό αποτέλεσμα δεν ήταν σύμφωνο με τις προτιμήσεις του πιο ισχυρού ΚΜ (Βόρειος Συνασπισμός). Τα ισχυρά ΚΜ δεν κατάφεραν να επιβάλουν τις προτιμήσεις τους στα πιο αδύναμα.</p>	-
	<p><u>Διακρατικές Διαπραγματεύσεις</u>: Ο ΕΕΜ θα εισάγονταν μέσω διακυβερνητικών διαπραγματεύσεων, παρά μέσω της κεντρικής αρχής των θεσμικών οργάνων της ΕΕ.</p>	<p>Τα ΚΜ ήταν οι βασικοί παράγοντες στο στάδιο της λήψης αποφάσεων του ΕΕΜ αλλά σε συνάρτηση με τις εισηγήσεις των θεσμικών οργάνων και άλλων φορέων.</p>	(+)

	<p><u>Θεσμική Επιλογή:</u> Τα ΚΜ επιλέγουν να μεταβιβάσουν ή αναθέσουν την κυριαρχία σε όργανα της ΕΕ για να ενισχύσουν αξιόπιστες δεσμεύσεις.</p>	<p>Τα ΚΜ από το Νότιο Συνασπισμό και τη Γαλλία επέλεξαν την μεταβίβαση εξουσιών στην ΕΚΤ για την ενίσχυση δεσμεύσεων. Ο Βόρειος συνασπισμός δεν κατάφερε να χρησιμοποιήσει τους θεσμούς στο μέτρο του δυνατού για την εγγύηση των συμφερόντων τους</p>	<p>(+)</p>
--	--	--	------------

Πηγή: Αναπτύχθηκε για την παρούσα έρευνα

4.7 Η Λογοδοσία της ΕΚΤ (Επιβεβαίωση ή μη Θεωρητικών Προσεγγίσεων) και τα Ευρήματα από το Ερωτηματολόγιο (Επιβεβαίωση ή μη Εμπειρικών Ευρημάτων)

Σε αυτό το τμήμα της εργασίας θα γίνει εκτενή ανάλυση στον τρόπο που η ΕΚΤ λογοδοτεί σε φορείς αλλά και στο κοινωνικό σύνολο της Ευρώπης και δη της Ελλάδας. Οι διάλογοι λογοδοσίας που ακολουθεί η ΕΚΤ στα πλαίσια της ΕΕ θα περιγράφουν, θα επιβεβαιωθούν ή διαψευστεί το θεωρητικό μοντέλο προσέγγισης της ΕΚΤ και η αποτελεσματικότητα της λογοδοσίας θα διαπιστωθεί η αμφισβητηθεί με βάση το θεωρητικό υπόβαθρο όπως αναπτύχθηκε στο Κεφάλαιο 2 (Υποενότητα 2.4.1) και θα επιβεβαιωθούν το θεωρητικό μοντέλο της ΕΚΤ. Επιπλέον, τα εμπειρικά ευρήματα του ερωτηματολογίου που διεξήχθη στην Ελλάδα για την παρούσα έρευνα θα συγκριθούν με ήδη υπάρχοντα εμπειρικά δεδομένα για τους διαύλους λογοδοσίας και για το επίπεδο εμπιστοσύνης της ΕΚΤ (Υποενότητα 2.4.2).

4.7.1 Η Λογοδοσία της ΕΚΤ

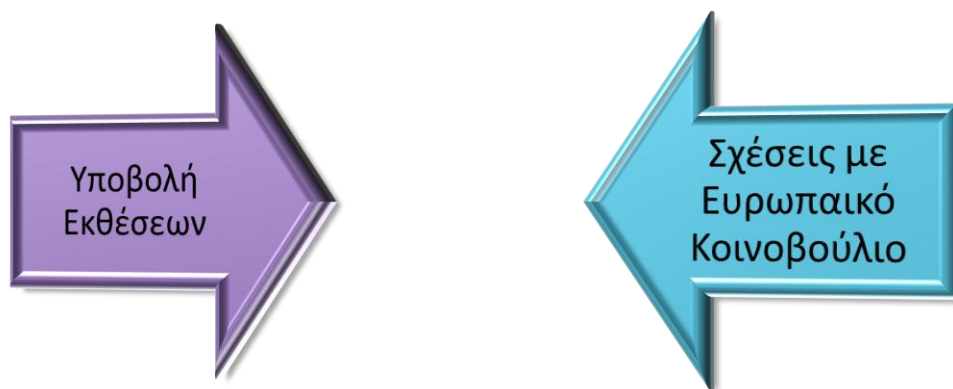
Η ΕΚΤ είναι ανεξάρτητη τράπεζα αλλά στα πλαίσια της δημοκρατίας και εφόσον επιτελεί δημόσια λειτουργία έχει υποχρέωση να λογοδοτεί στους πολίτες και τους εκλεγμένους αντιπροσώπους τους.

4.7.1.1 Η Λογοδοσία της ΕΚΤ περί νομισματικής πολιτικής

Η ΕΚΤ λογοδοτεί στα πλαίσια των καθηκόντων της νομισματικής πολιτικής μέσω δύο διαύλων²³ (Σχήμα 4.15):

- Υποβολή Εκθέσεων
- Σχέσεις με το ΕΚ

Σχήμα 4.15 Η Λογοδοσία της ΕΚΤ για την νομισματική πολιτική

Πηγή: Δημιουργήθηκε για την παρούσα έρευνα

4.7.1.1.1 Η Υποχρέωση υποβολής Εκθέσεων

Σύμφωνα με το Καταστατικό του ΕΣΚΤ (Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών) και της ΕΚΤ, η ΕΚΤ υποχρεούται να δημοσιεύει τις εξής εκθέσεις (Σχήμα 4.16):

- ⊗ Τριμηνιαίες Εκθέσεις για τις δραστηριότητες του ΕΣΚΤ. Αντ' αυτού, η ΕΚΤ δημοσιεύει ένα Μηνιαίο Δελτίο (Monthly Bulletin), (ECB, 2014c)
- ⊗ Ενοποιημένη Εβδομαδιαία Λογιστική Κατάσταση (Weekly Financial Statement²⁴)
- ⊗ Ετήσια Έκθεση για τις δραστηριότητες του ΕΣΚΤ και τη νομισματική πολιτική του προηγούμενου και τρέχοντος έτους προς το ΕΚ, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Annual Report) (ΕΚΤ, 2014b).

²³ Πηγή: <https://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/accountability/html/index.el.html>

²⁴ Πηγή: <https://www.ecb.europa.eu/press/pr/wfs/2015/html/index.en.html>

Σχήμα 4.16 Η Υποβολή Εκθέσεων

Πηγή: Δημιουργήθηκε για την παρούσα έρευνα

Επιπροσθέτως, ο Πρόεδρος και Αντιπρόεδρος της ΕΚΤ²⁵ καθώς και τα μέλη του ΔΣ εκφωνούν πολυάριθμες ομιλίες για ζητήματα που απασχολούν τους πολίτες. Εκτός αυτών, η ΕΚΤ δημοσιεύει ευρύ φάσμα εκδόσεων αναφορικά με τα καθήκοντά της.

4.7.1.1.2 Οι Σχέσεις με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

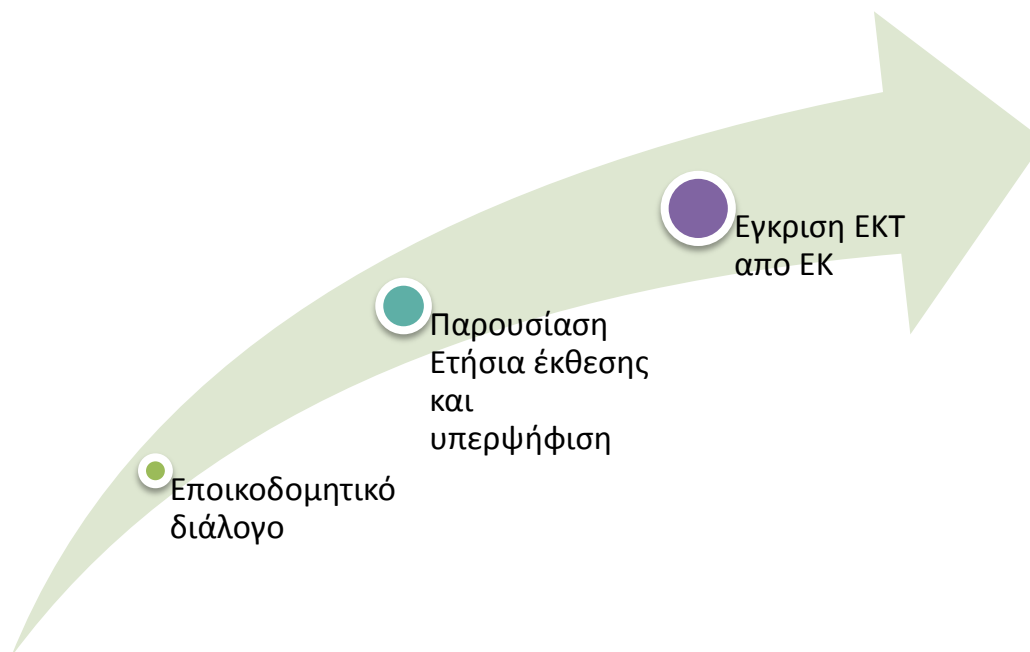
Το ΕΚ, που διαθέτει νομιμοποίησή απευθείας από τους πολίτες, διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη λογοδοσία της ΕΚΤ μέσω δύο διαύλων (Σχήμα 4.17):

- ✿ Τακτικό Διάλογο - Ο Πρόεδρος της ΕΚΤ ενώπιον του ΕΚ παρέχει κάθε τρίμηνο ενημέρωση σχετικά με τη νομισματική πολιτική. Πέραν αυτών, η ΕΚΤ απαντά σε γραπτές ερωτήσεις μελών του ΕΚ²⁶.
- ✿ Παρουσίαση Ετήσιας έκθεσης και υπερψήφιση, όπου ο Πρόεδρος προσέρχεται στην ολομέλεια του ΕΚ για να παρουσιάσει την Ετήσια Έκθεση της ΕΚΤ και το ΕΚ, εκδίδει, κατά κανόνα, σχετικό υπερψήφιση²⁷.

²⁵ Ο Πρόεδρος και ο Αντιπρόεδρος της ΕΚΤ αναλύουν λεπτομερώς την αξιολόγηση της ΕΚΤ σχετικά με την οικονομική κατάσταση, καθώς και το σκεπτικό των αποφάσεών της για τη νομισματική πολιτική, στη διάρκεια τακτικής συνέντευξης Τύπου η οποία πραγματοποιείται αμέσως μετά την πρώτη συνεδρίαση του Διοικητικού Συμβουλίου κάθε μήνα (Πηγή: <https://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/accountability/html/index.el.html>).

²⁶ Η ΕΚΤ διατηρεί στενές σχέσεις εποικοδομητικού διαλόγου με το ΕΚ. Ο Πρόεδρος της ΕΚΤ παρέχει κάθε τρίμηνο ενημέρωση σχετικά με τη νομισματική πολιτική στο πλαίσιο ακροάσεων ενώπιον της Επιτροπής Οικονομικής και Νομισματικής Πολιτικής του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Ενώπιον του ΕΚ εμφανίζονται και άλλα μέλη της Εκτελεστικής Επιτροπής της ΕΚΤ για ανάλυση συγκεκριμένων θεμάτων. Πέραν αυτών, η ΕΚΤ απαντά σε γραπτές ερωτήσεις μελών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου που δημοσιεύονται στην Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ (Πηγή: <https://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/accountability/html/index.el.html>).

Σχήμα 4.17 Οι Σχέσεις με το ΕΚ

Πηγή: Δημιουργήθηκε για την παρούσα έρευνα

Τέλος, ανεπίσημες συζητήσεις πραγματοποιούνται μεταξύ εκπροσώπων της ΕΚΤ και μελών του ΕΚ αναφορικά με τις πολιτικές της ΕΚΤ.

4.7.1.2 Η Λογοδοσία της ΕΚΤ περί εποπτικού μηχανισμού

Η ΕΚΤ έχει υποχρεώσεις λογοδοσίας σε σχέση και με τις νέες εποπτικές λειτουργίες και αρμοδιότητές της. Η λογοδοσία αποτελεί βασική προϋπόθεση για τη διασφάλιση της διαφάνειας, νομιμότητας και ανεξαρτησίας των εποπτικών αποφάσεων.

Στην προπαρασκευαστική φάση έναρξης του ΕΕΜ η ΕΚΤ υπέβαλλε τριμηνιαίες εκθέσεις προς το ΕΚ, το Συμβούλιο και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή σχετικά με την πρόοδο που είχε σημειωθεί²⁸ (ΕΚΤ, 2014ε).

Ο κανονισμός για τον ΕΕΜ καθορίζει ένα πλαίσιο λογοδοσίας όπου οι υποχρεώσεις παρουσιάζονται λεπτομερώς στα επίσημα έγγραφα:

²⁷ Η ΕΚΤ συμμετέχει σε διάλογο με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο μέσω της παρουσίασης της Ετήσιας Έκθεσης από τον Πρόεδρό της στην Ολομέλεια του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (Πηγή: (<https://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/accountability/html/index.el.html>))

²⁸ Στη διάρκεια της δωδεκάμηνης περιόδου που προηγήθηκε της επίσημης έναρξης του ΕΕΜ (δηλ. από τις 3 Νοεμβρίου 2013 έως το 2014), η ΕΚΤ υπέβαλλε τριμηνιαίες εκθέσεις με την πρόοδο που είχε σημειωθεί προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο της ΕΕ και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Quarterly Reports (preparatory phase) (ΕΚΤ, 2014ε).

⇔ της Διοργανική Συμφωνία μεταξύ του ΕΚ και της ΕΚΤ, (Interinstitutional Agreement) (Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ, 2013c),

⇔ στο Μνημόνιο Συνεννόησης μεταξύ του Συμβουλίου και της ΕΚΤ, (Memorandum of Understanding) (ECB, 2013)

Οι υποχρεώσεις λογοδοσίας βάση των ανωτέρω εγγράφων εκπληρώνονται στην πράξη με (Πίνακας 4.2):

- ✓ Ακροάσεις και ανταλλαγή απόψεων
- ✓ Γραπτές Ερωτήσεις
- ✓ Ετήσιες Εκθέσεις

Πίνακας 4.2 Οι Βασικοί Δίαυλοι Λογοδοσίας για την Εποπτεία

Βασικοί δίαυλοι λογοδοσίας	
<div style="border: 1px solid white; padding: 5px; margin: 10px auto; width: 80%;"> <p><u>Ακροάσεις και ανταλλαγή απόψεων</u> ²⁹</p> </div> <div style="border: 1px solid white; padding: 5px; margin: 10px auto; width: 80%;"> <p><u>Γραπτές ερωτήσεις</u> ³⁰</p> </div> <div style="border: 1px solid white; padding: 5px; margin: 10px auto; width: 80%;"> <p><u>Ετήσιες εκθέσεις</u> ³¹</p> </div>	<p>Ο Πρόεδρος του Εποπτικού Συμβουλίου συμμετέχει τακτικά σε ακροάσεις και συναντήσεις για την ανταλλαγή απόψεων στο ΕΚ και στην Ευρωμάδα παρουσία όλων των ΚΜ που συμμετέχουν στον ΕΕΜ.</p> <p>Μέλη του ΕΚ και της Ευρωμάδας μπορούν να υποβάλλουν γραπτές ερωτήσεις στον Πρόεδρο του Εποπτικού Συμβουλίου.</p> <p>Η ΕΚΤ υποβάλλει ετήσιες εκθέσεις σχετικά με την εκτέλεση των εποπτικών καθηκόντων της προς το ΕΚ, το Συμβούλιο της ΕΕ, την Ευρωμάδα, την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα εθνικά κοινοβούλια των συμμετεχόντων κρατών μελών.</p>

Πηγή: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/organisation/accountability/html/index.el.html>

²⁹ Πηγή: Hearings at the European Parliament, <https://www.bankingsupervision.europa.eu/press/tvservices/hearings/html/index.en.html> και <http://www.europarl.europa.eu/committees/en/ECON/home.html>

³⁰ Πηγή: Letters to MEPs, <https://www.bankingsupervision.europa.eu/press/publications/date/2015/html/index.en.html?skey=letter>

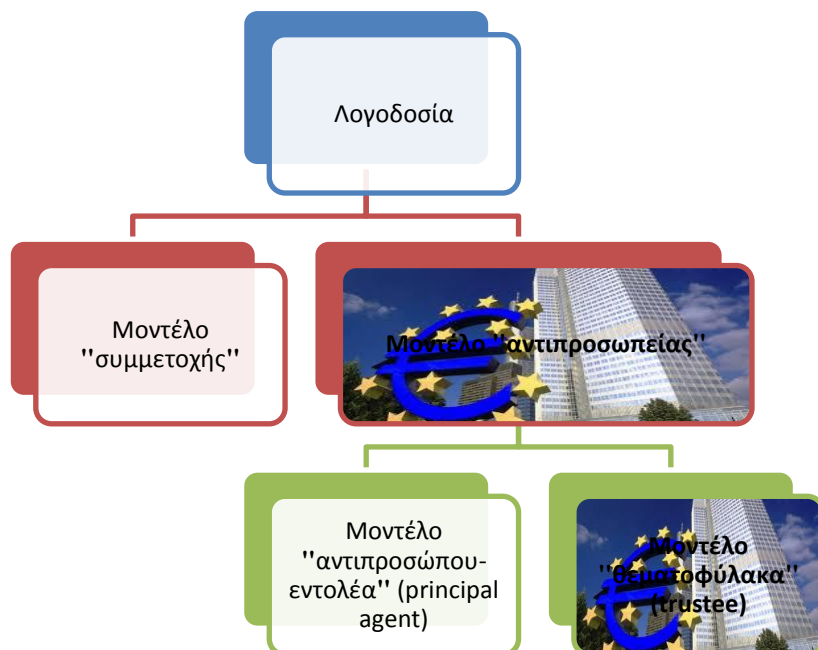
³¹ Πηγή: Annual Report, <https://www.bankingsupervision.europa.eu/press/publications/annual-report/html/index.en.html>

4.7.2 Η Επιβεβαίωση ή μη των μοντέλων λογοδοσίας

Τα διάφορα μοντέλα λογοδοσίας αναπτύχθηκαν στο κεφάλαιο 2 (Υποενότητα 2.4.1).

Αναφορικά με το μοντέλο της "συμμετοχής" και "αντιπροσωπείας" (Grant & Keohane, 2005), η ΕΚΤ τείνει να πλησιάζει το μοντέλο "αντιπροσωπείας". Συγκριμένα, η αποτελεσματικότητα της ΕΚΤ σε επίπεδο νομισματικής αλλά και εποπτικής εξουσίας αξιολογείται από τους ίδιους φορείς οι οποίοι παρέχουν τη πολιτική εξουσία. Η ΕΚΤ λογοδοτεί μέσω του ΕΚ είτε με διάλογο, ερωτήσεις, ακροάσεις και ανταλλαγή απόψεων (Υποενότητα 4.7.1) Συγκεκριμένα, ανάμεσα στις δύο παραλλαγές του μοντέλου αντιπροσωπείας (μοντέλο "αντιπροσώπου - εντολέα" - principal agent - και "θεματοφύλακα" - trustee), η ΕΚΤ προσεγγίζει το μοντέλο "θεματοφύλακα" (Σχήμα 4.18) καθώς δύναται να αποκλίνει από τις προτιμήσεις των αντιπροσώπων (principals) για την εξυπηρέτηση των σκοπών που είναι εξουσιοδοτημένη. Όπως διαφαίνεται οι ιθύνοντες της ΕΚΤ έχουν μεγάλη διακριτική ευχέρεια νομισματικών και εποπτικών αποφάσεων εφόσον εξυπηρετούν τους σκοπούς για τους οποίους διορίζονται.

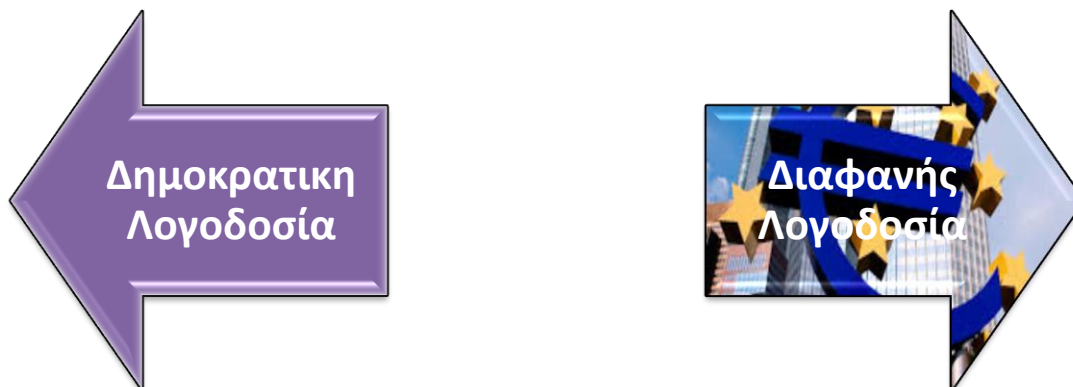
Σχήμα 4.18 Το Μοντέλο Λογοδοσίας της ΕΚΤ

Πηγή: Δημιουργήθηκε για την παρούσα έρευνα

Επιπλέον, στα πλαίσια της "δημοκρατικής" και "διαφανής" λογοδοσίας, η ΕΚΤ τείνει να προσεγγίζει την "διαφανή" λογοδοσία διότι υπάρχει διαφοροποίηση της δημοκρατικής λογοδοσίας λόγω πολιτικών επιρροών (Σχήμα 4.19).

Σχήμα 4.19 Η Δημοκρατική και Διαφανής Λογοδοσία της ΕΚΤ

Πηγή: Δημιουργήθηκε για την παρούσα έρευνα

Συγκεκριμένα, μολονότι, η "δημοκρατική" λογοδοσία λαμβάνει χώρα μέσω των νόμιμα αναγνωρισμένων εκλεγμένων αντιπροσώπων (ΕΚ), η ΕΚΤ δίνει φωνή σε ένα ευρύ φάσμα παραγόντων και είναι επαρκώς διαφανής ώστε να επιτρέπει εκείνους έξω από τον κλειστό κύκλο (λ.χ. ΔΝΤ, Ομοσπονδιακή Τράπεζα, κτλ) να αξιολογούν την πολιτική της. Επιλεγμένες ομάδες συμφερόντων (όπως μέλη εθνικών κοινοβουλίων, διοικητές τραπεζών, ΚΜ, θεσμικοί παράγοντες έκτος ευρωζώνης) έχουν προνομιακή πρόσβαση στους υπαλλήλους χάραξης πολιτικής και συνεπώς την ικανότητα να τους προτρέψουν υιοθέτηση ή αλλαγή συγκεκριμένων πολιτικών.

Ακόμη, δεν υπάρχει εγγύηση ότι η πολιτική (νομισματική ή εποπτική) αντανακλά το "εθνικό συμφέρον" ή δεν υπάγεται στον έλεγχο ομάδων, αλλά συνάδει περισσότερο με προτιμήσεις από ένα κλειστό σύστημα εμπιστευτικών πληροφοριών.

Επιπροσθέτως, σύμφωνα με τα κριτήρια λογοδοσίας έτσι όπως έχουν αναπτυχθεί από τους Briault et al. (1996) (Υποενότητα 2.4.1), η ΕΚΤ λογοδοτεί επαρκώς στα πλαίσια των καθηκόντων της νομισματικής και εποπτικής εξουσίας (Σχήμα 4.20).

Σχήμα 4.20 Οι Δείκτες Λογοδοσίας της ΕΚΤ

Πηγή: Δημιουργήθηκε για την παρούσα έρευνα (Τα πρακτικά των συνεδριάσεων περί νομισματικής Πολιτικής δημοσιεύονται (https://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2014/html/pr140703_1.en.html)).

Τέλος, είναι αξιοσημείωτο ότι η ΕΚΤ ενημερώνει το ΕΚ, το οποίο όμως δεν είναι σε θέση να επιβάλει κυρώσεις σε περίπτωση αποτυχίας της αποστολής της. Αρά υφίσταται επάρκεια στα πλαίσια της μιας από τις δύο διαστάσεις της λογοδοσίας (ενημέρωση για τις αποφάσεις αλλά όχι δικαίωμα κυρώσεων) σύμφωνα με τον Schedler (1999) (Υποενότητα 2.4.1).

4.7.3 Ευρήματα ερωτηματολογίου

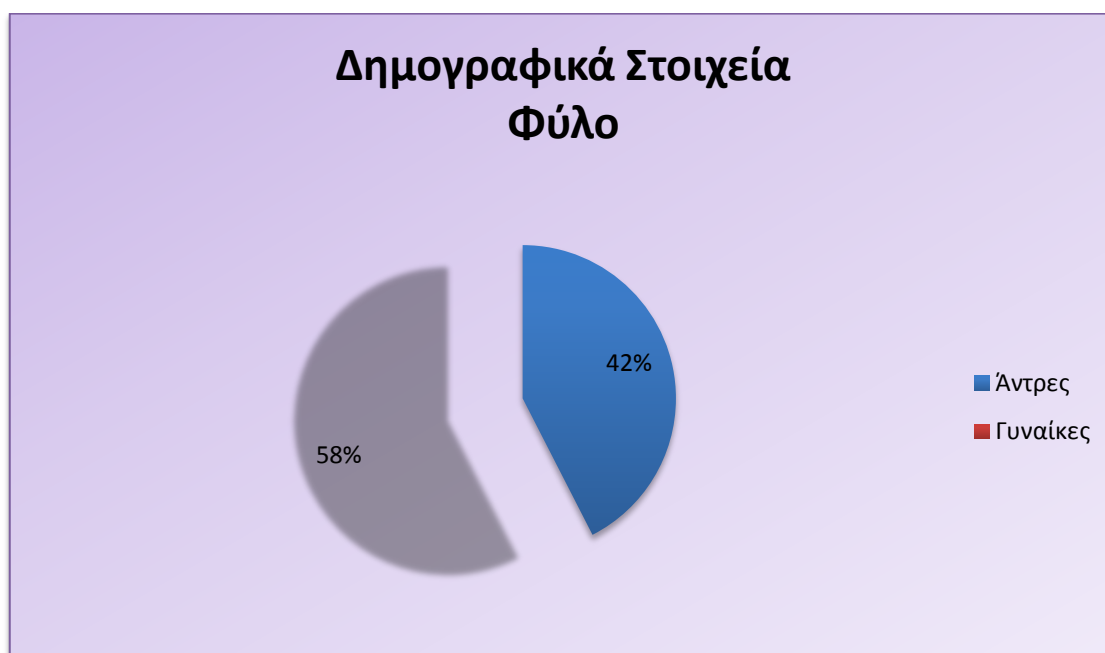
Στην υποενότητα αυτή θα παρουσιαστούν τα ευρήματα από το ερωτηματολόγιο (Παράρτημα Ι) και θα συγκριθούν με τα εμπειρικά δεδομένα περί λογοδοσίας έτσι όπως περιγράφηκαν στο κεφάλαιο 2 (Υποενότητα 2.4.2). Το ερωτηματολόγιο περί της άποψης των πολιτών για την ΕΚΤ και τη λογοδοσία αυτής έναντι τους συμπληρώθηκε από 146 Έλληνες πολίτες κατά το πρώτο εξάμηνο του 2015.

Όσον αφορά τα δημογραφικά χαρακτηριστικά, από τους 146 ερωτηθέντες, οι 84 είναι γυναίκες και οι 62 άντρες (Διάγραμμα 4.2). Οι 64 (44%) ανήκουν ηλικιακά στην δεύτερη υποομάδα (35 - 50 - όπου οι 36 είναι γυναίκες και οι 28 άντρες), οι 42 (29%) στην πρώτη (18 - 34 - όπου οι 25 είναι άντρες και 17 γυναίκες) και οι υπόλοιποι 40

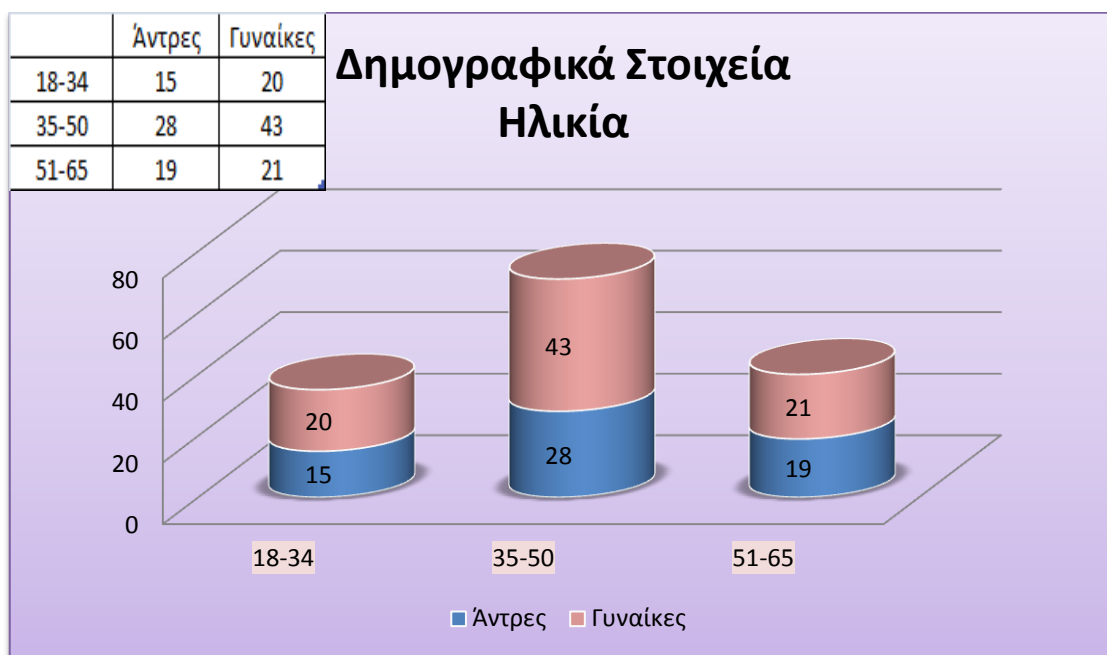
(27%) στην τρίτη (51 - 65 - όπου οι 29 είναι άντρες και οι υπόλοιποι 11 γυναίκες) (Διάγραμμα 4.3). Ακόμη, η πλειοψηφία των ερωτηθέντων είναι πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, καθώς από τους 146, 53 (36%) γυναίκες και 32 (22%) άντρες έχουν μεταπτυχιακό, 18 (12%) άντρες και 21 (14%) γυναίκες είναι πανεπιστημιακής εκπαίδευσης και από τους 22 με βασική εκπαίδευση, οι 12 (8%) είναι άντρες και 10 (7%) γυναίκες (Διάγραμμα 4.4).

Διάγραμμα 4.2 Το Φύλο των Ερωτηθέντων

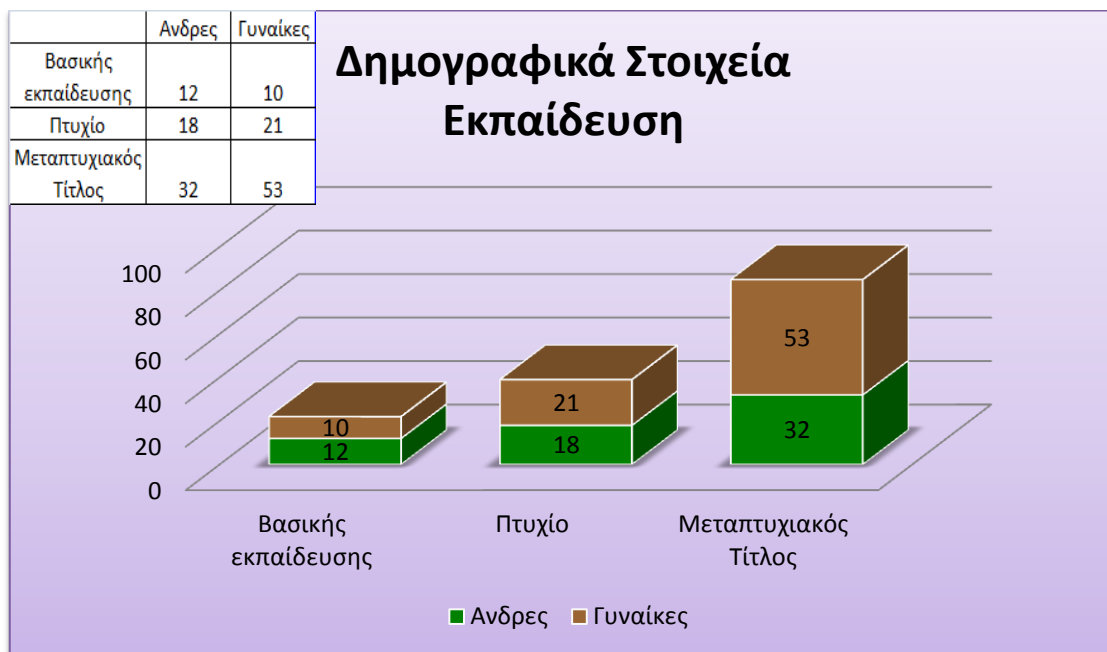
Πηγή: Δημιουργήθηκε για την παρούσα έρευνα

Διάγραμμα 4.3 Η Ηλικία των Ερωτηθέντων

Πηγή: Δημιουργήθηκε για την παρούσα έρευνα

Διάγραμμα 4.4 Η Εκπαίδευση των Ερωτηθέντων

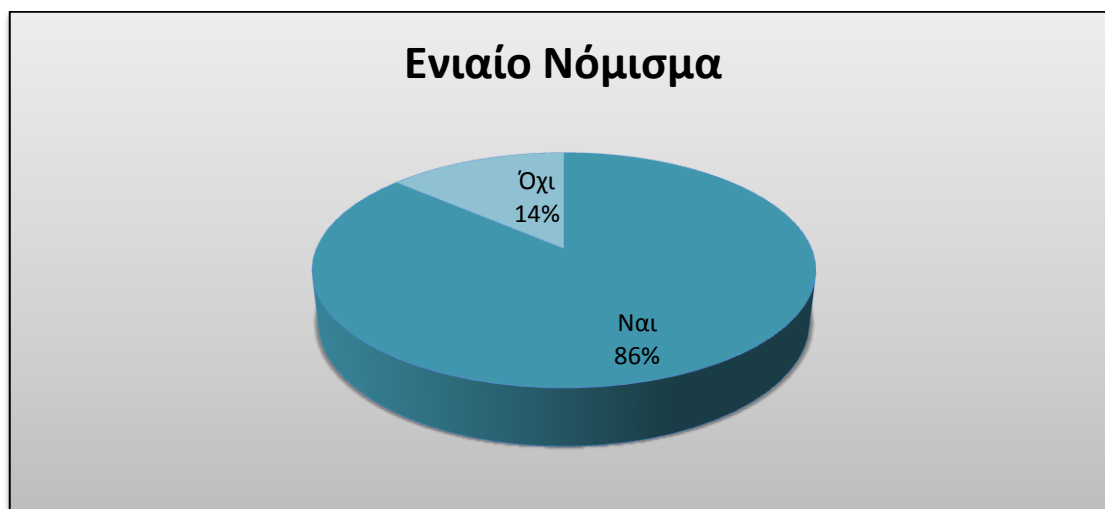

Πηγή: Δημιουργήθηκε για την παρούσα έρευνα

Αναφορικά με τις προτιμήσεις των πολιτών για το ενιαίο νόμισμα, είναι προφανές ότι η συντριπτική πλειοψηφία (126 από τους 146 ερωτηθέντες) συνεχίζει να υπερασπίζεται

το ευρώ (Διάγραμμα 4.5). Τα ευρήματα αυτά συνάδουν με τα αποτελέσματα της έρευνας του Roth et al. (2012b) στην οποία οι Ευρωπαίοι τίθενται υπέρ του ενιαίου νομίσματος στον απόηχο της οικονομικής κρίσης.

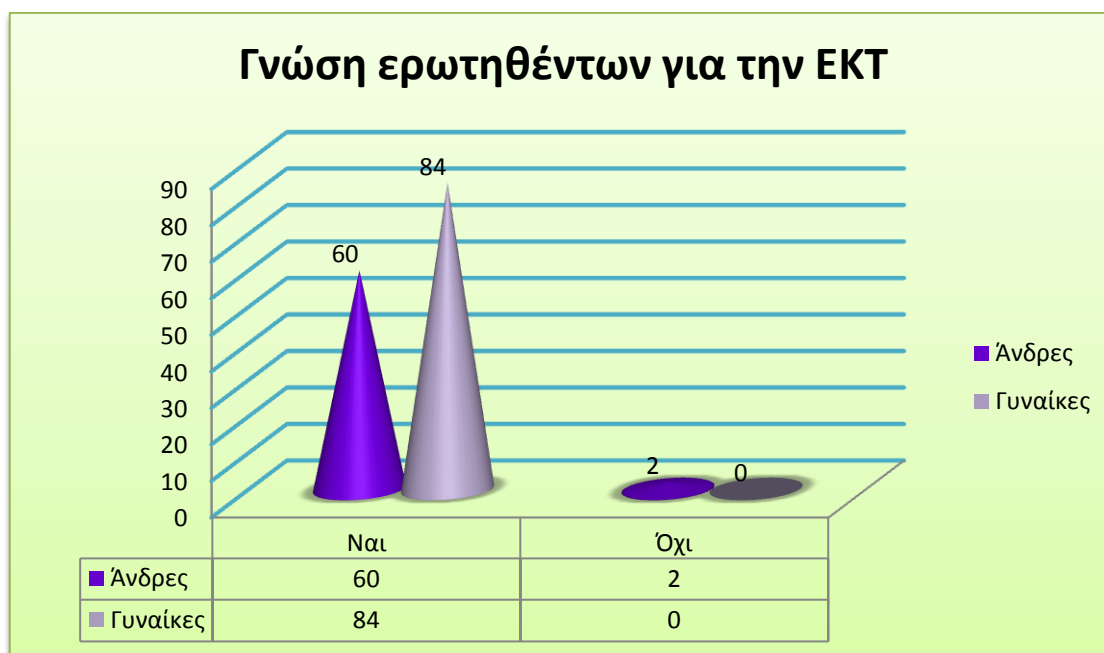
Διάγραμμα 4.5 Η Άποψη των Ερωτηθέντων για το Ενιαίο Νόμισμα

Πηγή: Δημιουργήθηκε για την παρούσα έρευνα

Στο ερώτημα (5) για το αν οι ερωτηθέντες γνωρίζουν την ΕΚΤ, είναι προφανές ότι σχεδόν όλοι οι υποψήφιοι (πλην 2 αντρών, οι οποίοι δεν απάντησαν και στο υπόλοιπο του ερωτηματολογίου) είναι ενημερωμένοι για την ΕΚΤ (Διάγραμμα 4.6). Όπως και στη έρευνα του ΕΒ (ΕΒ, 2008, 2009a, 2009b, 2009c, 2009d) οι Έλληνες, όπως και οι Ευρωπαίοι, έχουν γνώση θεσμικών οργάνων και δη της ΕΚΤ.

Διάγραμμα 4.6 Η Γνώση των Ερωτηθέντων για την ΕΚΤ

Πηγή: Δημιουργήθηκε για την παρούσα έρευνα

Στο 6ο ερώτημα, για την εμπιστοσύνη των ερωτηθέντων στην ΕΚΤ, η πλειοψηφία αυτών δεν εμπιστεύονται την ΕΚΤ καθώς μόνο 16 από τους 144 (14 (10%) άντρες και 12 (8%) γυναίκες) την εμπιστεύονται, 6 άντρες (4%) δεν γνωρίζουν/απάντουν και 122 – η μέγιστη πλειοψηφία - (48 άντρες (33%) και 74 γυναίκες (51%) δεν την εμπιστεύονται (Διάγραμμα 4.7) . Τα ευρήματα αυτά είναι κοινά με τα ευρήματα των Roth et al. (2011), του Walti (2012) καθώς και του ΕΒ (Υποενότητα 2.4.2).

Διάγραμμα 4.7 Η Εμπιστοσύνη των Ερωτηθέντων στην ΕΚΤ

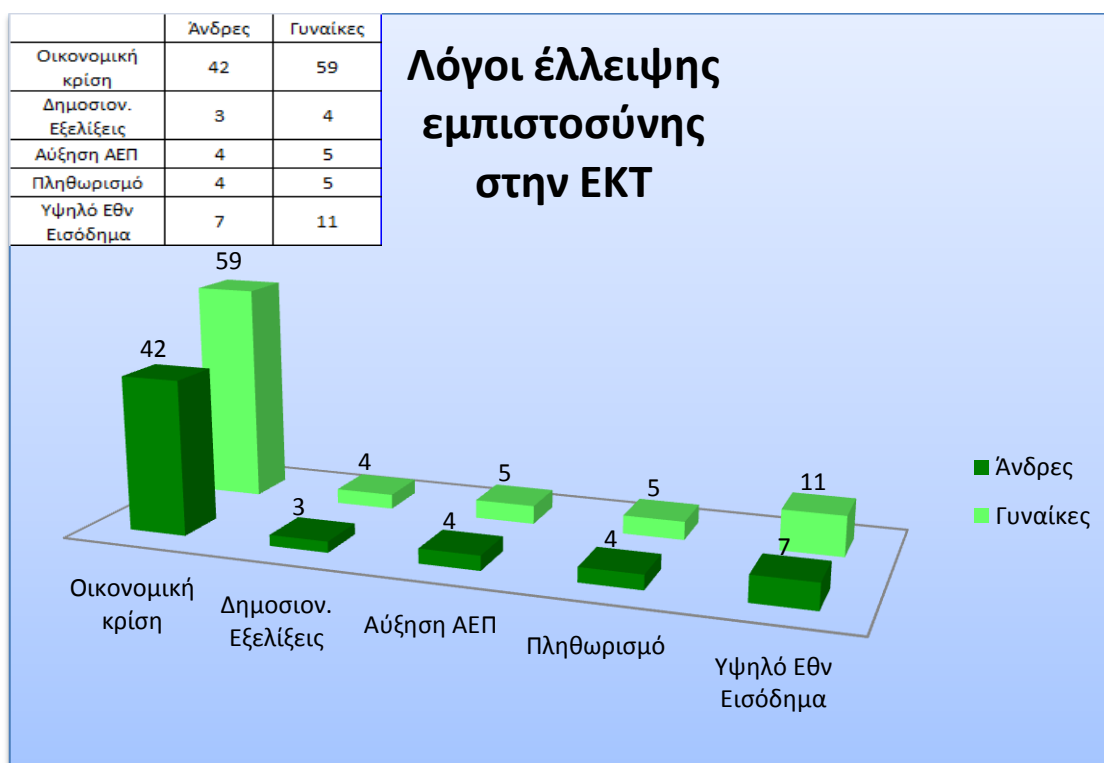
Πηγή: Δημιουργήθηκε για την παρούσα έρευνα

Οι λόγοι έλλειψης εμπιστοσύνης στην ΕΚΤ αντικατοπτρίζεται στο ερώτημα 7. Είναι σαφές ότι η αξιοπιστία της ΕΚΤ επηρεάζεται κυρίως από την οικονομική κρίση καθώς 101 από τους 144 (70%) ερωτηθέντες απάντησαν θετικά και δευτερευόντως από το εθνικό εισόδημα (18 ερωτηθέντες, 12,5%) (Διάγραμμα 4.8). Είναι εμφανές ότι το εύρημα αυτό συνάδει με τα μέχρι τώρα εμπειρικά δεδομένα ερευνών όπου οι μελετητές εστιάζουν στην επίδραση της πρόσφατης χρηματοπιστωτικής κρίσης, στο βαθμό εμπιστοσύνης στην ΕΚΤ (Roth, 2009; Gros & Roth, 2010; Ehrmann et al., 2010; Walti, 2012; Roth et al., 2012b).

Από την άλλη τα ευρήματα του Gros και Roth (2010) ότι μόνο η αύξηση του ΑΕΠ (και όχι του πληθωρισμού) έχει ισχυρή θετική επίδραση για την ΕΚΤ δεν επαληθεύονται στην Ελλάδα. Επιπροσθέτως, ούτε τα αποτελέσματα των Ehrmann et al. (2012) ότι τα μακροοικονομικά στοιχεία διαδραματίζουν το πιο σημαντικό ρόλο στην εξήγηση εμπιστοσύνης στην ΕΚΤ, του Walti, (2012) ότι οι δημοσιονομικές εξελίξεις επηρεάζουν την εμπιστοσύνη, των Bursian και Faia (2013) ότι, ο πληθωρισμός και η αύξηση του ΑΕΠ έχει άμεση επίδραση στον βαθμό εμπιστοσύνης προς την ΕΚΤ και των Bursian και Furth (2011) ότι η αύξηση του ΑΕΠ έχει ισχυρότερες επιπτώσεις από τον πληθωρισμό δεν επιβεβαιώνονται από τους Έλληνες πολίτες.

Τέλος, τα αποτελέσματα των Fischer και Hahn (2008) ότι η μείωση του πληθωρισμού και το υψηλό εθνικό εισόδημα αυξάνει την εμπιστοσύνη στην ΕΚΤ και των Farvaque et al. (2012) ότι η εμπιστοσύνη στην ΕΚΤ καθορίζεται από χαρακτηριστικά του ερωτώμενου (εκπαίδευση, ηλικία, εισόδημα, κτλ) και όχι από μακροοικονομικές μεταβλητές δεν δύναται να πιστοποιηθούν.

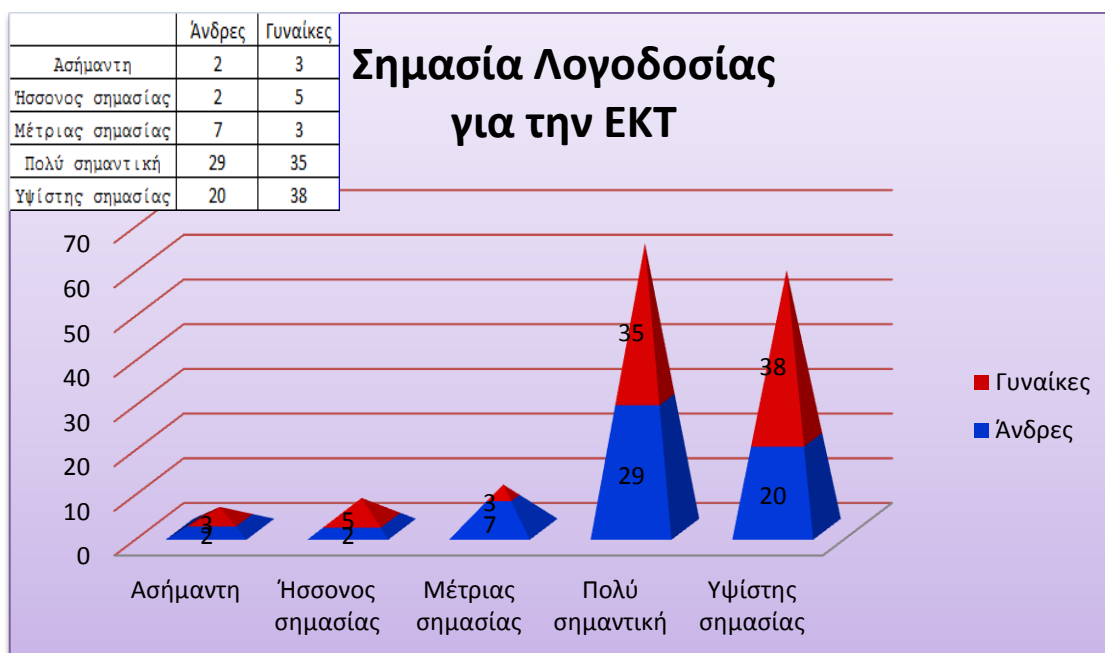
Διάγραμμα 4.8 Οι Λόγοι έλλειψης Εμπιστοσύνης των Ερωτηθέντων στην ΕΚΤ

Πηγή: Δημιουργήθηκε για την παρούσα έρευνα

Όσον αφορά το ερώτημα 8, περί λογοδοσίας της ΕΚΤ, η πλειονότητα των ερωτηθέντων θεωρεί υψίστης σημασίας την λογοδοσία. Για την ακρίβεια 64 άτομα από τα 144 (44%) θεωρούν πολύ σημαντική την λογοδοσία, 58 (40%) υψίστης, 10 (7%) μετρίας σημασίας, 7 (5%) ήσσονος και 5 (3%) ασήμαντη (Διάγραμμα 4.9). Το εύρημα αυτό είναι σε πλήρη συσχέτιση με τα ευρήματα των Berman και McNamara (1999) ότι η λογοδοσία είναι υψίστης σημασίας για θεσμούς όπως η ΕΚΤ.

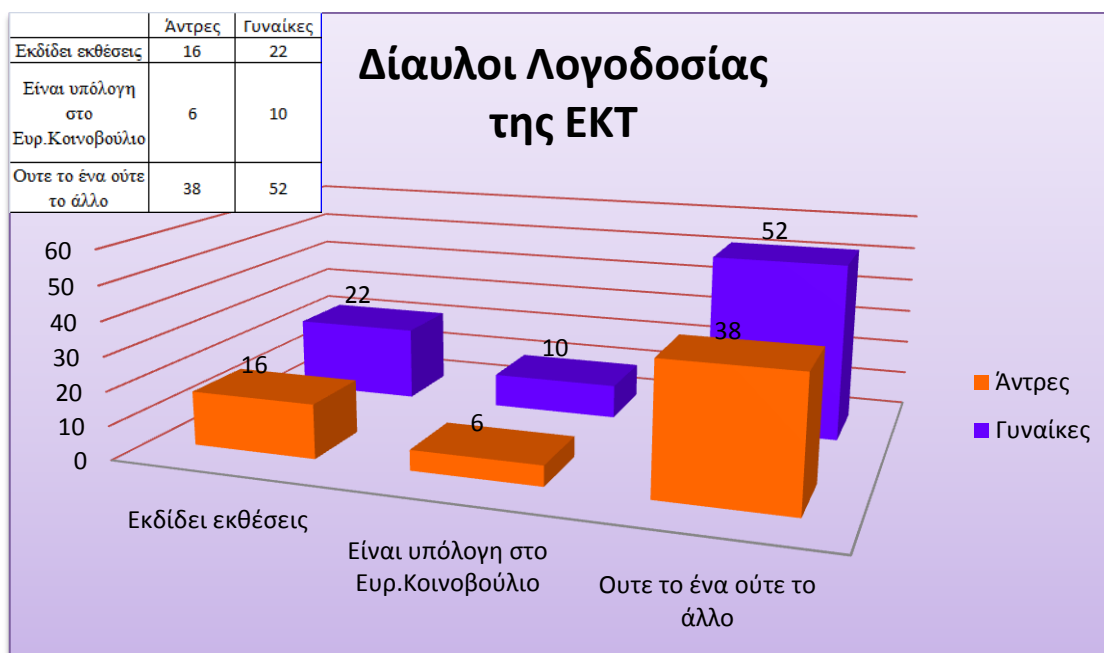
Διάγραμμα 4.9 Η σημασία της Λογοδοσίας

Πηγή: Δημιουργήθηκε για την παρούσα έρευνα

Αναφορικά με τους διαύλους λογοδοσίας της ΕΚΤ, είναι αξιοσημείωτο ότι η πλειονότητα των ερωτηθέντων δεν γνωρίζει ότι η ΕΚΤ είναι υπόλογη στο ΕΚ (16) αλλά αρκετοί ερωτηθέντες (38) γνώριζαν ότι εκδίδει εκθέσεις. Συγκεκριμένα, όπως διαφαίνεται στο Διάγραμμα 4.10 το κύριο εύρημα είναι ότι οι πολίτες δεν γνωρίζουν τους διαύλους επικοινωνίας της ΕΚΤ (90 από τους 144, 62,5%). Αυτό είναι ένα πολύ ενδιαφέρον εύρημα διότι μολονότι οι Έλληνες θεωρούν την λογοδοσία υψίστης σημασίας δεν γνωρίζουν τους τρόπους επικοινωνίας που διαθέτει η ΕΚΤ.

Διάγραμμα 4.10 Οι Δίαυλοι Λογοδοσίας της ΕΚΤ

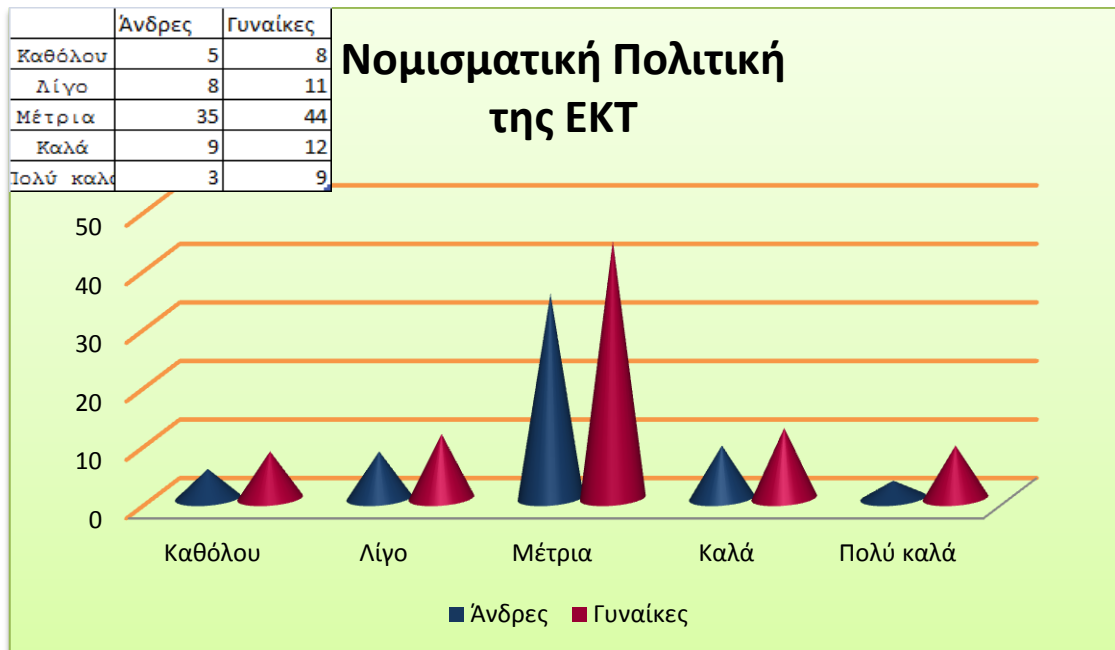

Πηγή: Δημιουργήθηκε για την παρούσα έρευνα

Για το ερώτημα (10) το κύριο εύρημα είναι ότι οι πολίτες δεν αντιλαμβάνονται καλά την πολιτική που ασκεί η ΕΚΤ σε επίπεδο νομισματικών αποφάσεων (μέτρια την αντιλαμβάνεται το 55%) αλλά ιδιαίτερα την πολιτική της εποπτείας (49% καθόλου και 28% λίγο) (Διαγράμματα 4.11.1 και 4.11.2). Τα ευρήματα περί νομισματικής πολιτικής έχουν μια *σχετική* απόκλιση από τα ευρήματα της έρευνας των Gros et al. (2000) όπου οι συμμετέχοντες βαθμολόγησαν την αντίληψη τους περί νομισματικής πολιτικής της ΕΚΤ στην τελευταία θέση μεταξύ άλλων ΚΤ. Αποτελεί όμως ενδιαφέρον ότι η εποπτική πολιτική δεν γίνεται καθόλου αντιληπτή από τους Έλληνες, εύρημα που χρήζει περαιτέρω διερεύνησης.

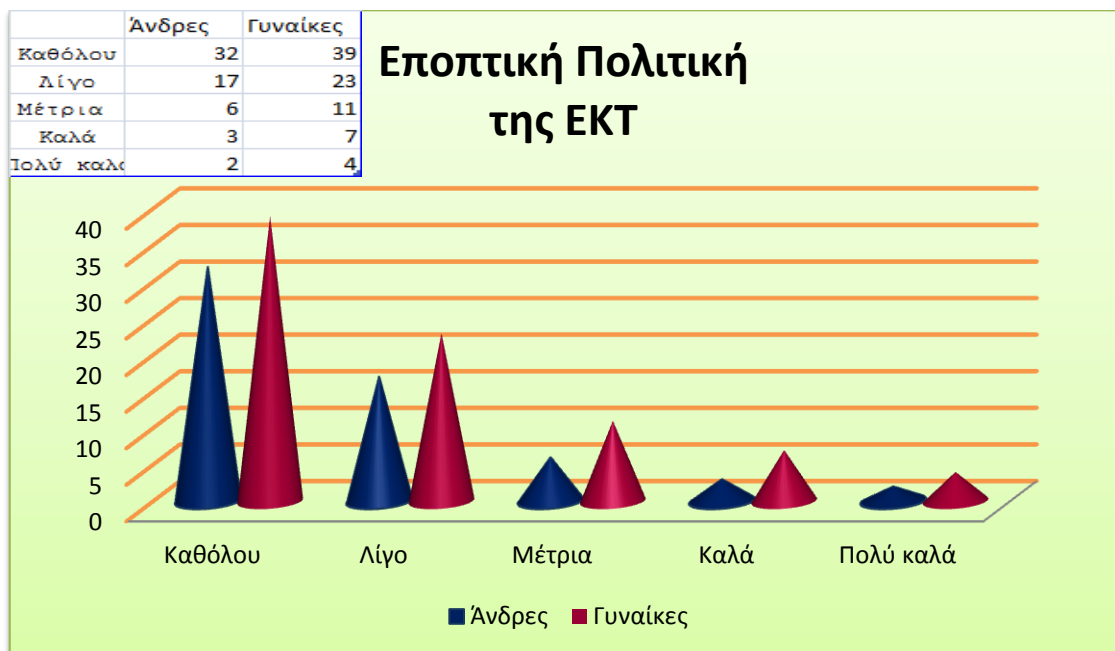

Διάγραμμα 4.11.1 Η Αντίληψη των Ερωτηθέντων για την Νομισματική Πολιτική της ΕΚΤ

Πηγή: Δημιουργήθηκε για την παρούσα έρευνα

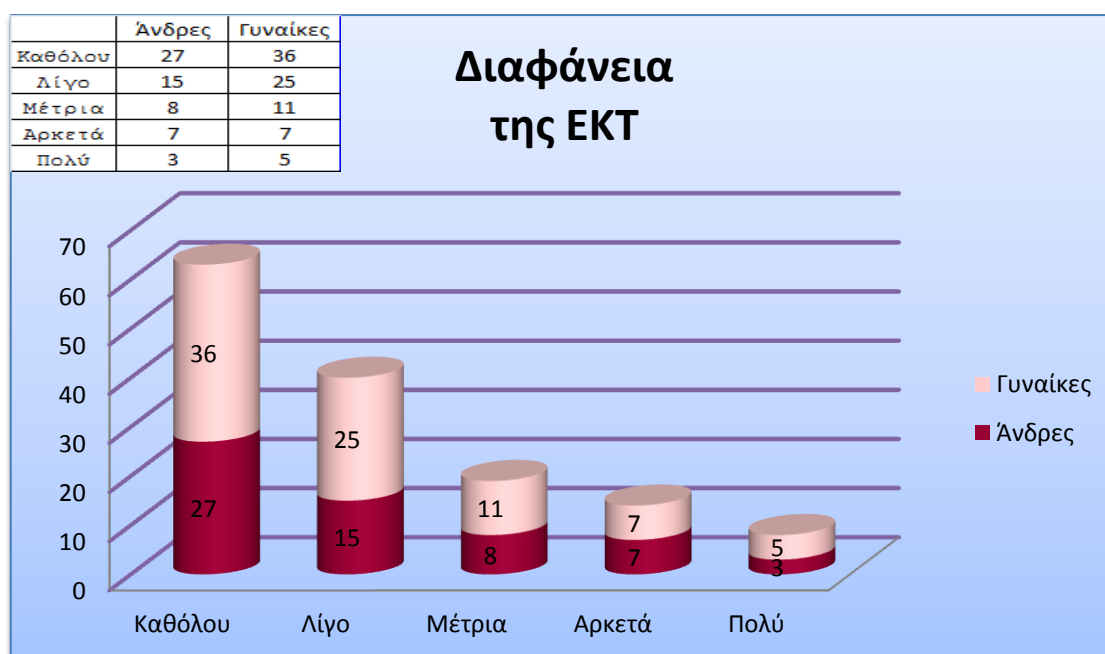
Διάγραμμα 4.11.2 Η Αντίληψη των Ερωτηθέντων για την Εποπτική πολιτική της ΕΚΤ

Πηγή: Δημιουργήθηκε για την παρούσα έρευνα

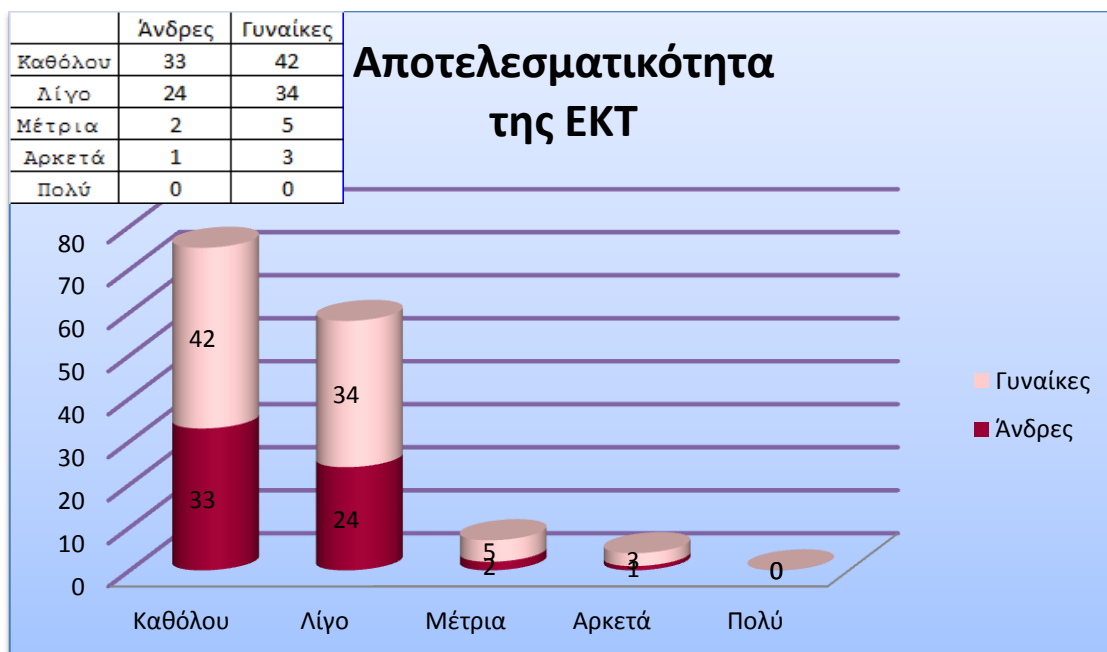
Στο ερώτημα της διαφάνειας και αποτελεσματικότητας, είναι αξιοπρόσεκτο το εύρημα ότι η πλειονότητα θεωρεί ότι η ΕΚΤ είναι αδιαφανής και μη αποτελεσματική (Διάγραμμα 4.12.1 και 4.12.2). Συγκεκριμένα, 63 από τους 144 ερωτηθέντες (44%) θεωρούν την ΕΚΤ αδιαφανή και 75 (52%) μη αποτελεσματική. Τα ευρήματα αυτά επιβεβαιώνονται και από την έρευνα του Reuters (Ciccarone et al., 2004) όπου εν έτη 2001, η ΕΚΤ κατατασσόταν στα χαμηλότερα συγκριτικά επίπεδα αναφορικά με την διαφάνεια. Είναι ενδιαφέρον όμως ότι στην αποτελεσματικότητα της πολιτικής, η ΕΚΤ εν έτη 2015 λαμβάνει χαμηλότερα ποσοστά εν αντιθέσει με το 2001 όπου λάμβανε καλύτερη βαθμολογία από τους πολίτες.

Διάγραμμα 4.12.1 Η Διαφάνεια της ΕΚΤ

Πηγή: Δημιουργήθηκε για την παρούσα έρευνα

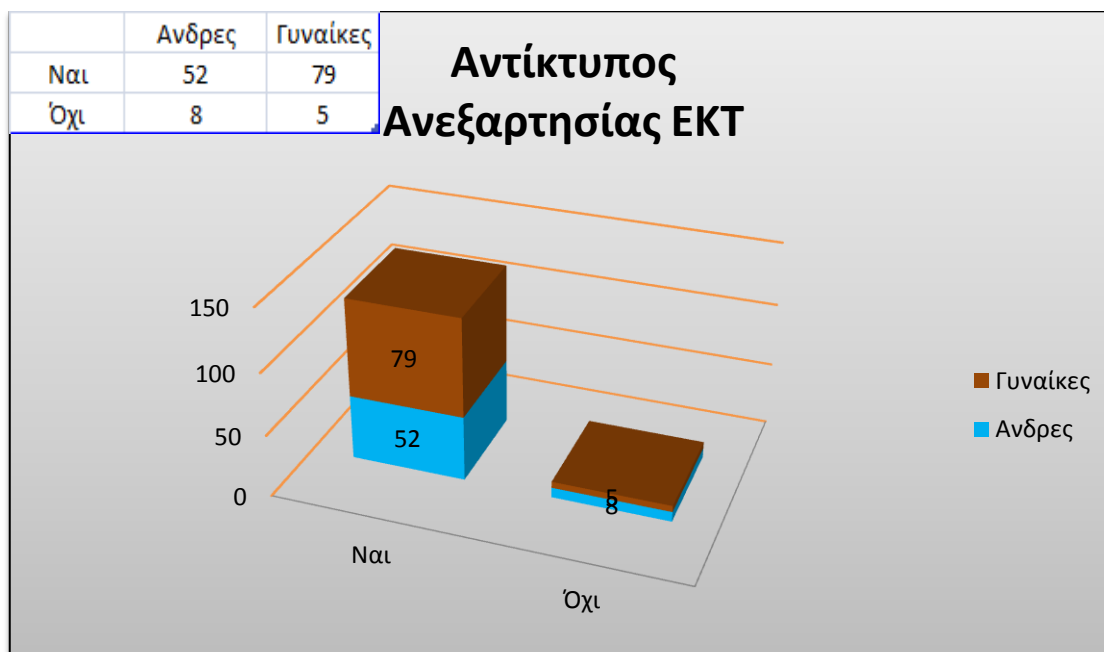
Διάγραμμα 4.12.2 Η Αποτελεσματικότητα της ΕΚΤ

Πηγή: Δημιουργήθηκε για την παρούσα έρευνα

Τέλος στο τελευταίο ερώτημα περί ανεξαρτησίας και προτιμήσεων των Ευρωπαίων, η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων απάντησε θετικά (131 από τους 144 ερωτηθέντες, δηλαδή το 91%) (Διάγραμμα 4.13). Το συγκεκριμένο ερώτημα επιβεβαιώνει τα ευρήματα των Kaltenthaler et al. (2010) οι οποίοι θεωρούν ότι η δυσπιστία έναντι της ΕΚΤ είναι ισχυρότερη όταν οι πολίτες θεωρούν ότι η τράπεζα είναι πολύ αυτόνομη ώστε να αντικατοπτρίζει τις δικές τους προτιμήσεις. Τα αποτελέσματά των ανωτέρων ερευνητών και της παρούσης έρευνας συνάδουν και με το φύλο, ότι δηλαδή ειδικότερα οι γυναίκες είναι λιγότερο πιθανό να εμπιστεύονται την ΕΚΤ, όταν είναι μεγαλύτερης ηλικίας, και έχουν ένα υψηλό επίπεδο μόρφωσης.

Διάγραμμα 4.13 Ο Αντίκτυπος της Ανεξαρτησίας της ΕΚΤ

Πηγή: Δημιουργήθηκε για την παρούσα έρευνα

4.8 Συμπεράσματα

Σε αυτό το κεφάλαιο παρουσιάστηκε η ανάλυση των δεδομένων που συλλέχτηκαν είτε ήταν πρωτογενή (ερωτηματολόγιο) είτε δευτερογενή σε σχέση με τις πέντε ερευνητικές ερωτήσεις της μελέτης αυτής. Στο επόμενο κεφάλαιο θα γίνει περαιτέρω συμπερασματική ανάλυση των πορίσματα του κεφαλαίου 4 στο πλαίσιο της προηγούμενης έρευνας που παρουσιάστηκε στο Κεφάλαιο 2.

Κεφάλαιο 5 - Συμπεράσματα

5.1 Εισαγωγή

Ο σκοπός της παρούσας μελέτης ήταν να διερευνήσει το σύστημα εποπτείας και κοινωνικής λογοδοσίας της ΕΚΤ. Σε αυτό το τελευταίο κεφάλαιο, θα γίνει ανάλυση και αξιολόγηση των ευρημάτων του Κεφαλαίου 4 για κάθε ερώτημα της έρευνας στο πλαίσιο της θεωρητικής ανασκόπησης του Κεφαλαίου 2. Επιπροσθέτως οι επιπτώσεις των πορισμάτων της μελέτης αυτής θα εξεταστούν.

Το υπόλοιπο αυτού του κεφαλαίου οργανώνεται ως εξής: Μετά από αυτή την εισαγωγή, θα γίνει σύντομη μνεία στην εφαρμογή του ΕΕΜ και θα ακολουθήσει μια παρουσίαση των συμπερασμάτων για τα πέντε ερευνητικά ερωτήματα. Στη συνέχεια, οι συνέπειες των ευρημάτων θα αναλυθούν και θα επακολουθήσουν προτάσεις για περαιτέρω διερεύνηση (Υποενότητα 5.4). Τέλος, θα προσδιοριστούν οι περιορισμοί της παρούσας εργασίας (Υποενότητα 5.5).

5.2 Η Εφαρμογή του ΕΕΜ

Η οικονομική κρίση ώθησε τους ιθύνοντες της ΕΕ στο δίλλημα αν η Ένωση είναι σε θέση να επιβιώσει ή αν στην πραγματικότητα είχε φτάσει στα όριά της. Το ερώτημα που πλανιόνταν ήταν «*αν το κληροδότημα αυτής της κρίσης [θα είναι] ένα ολοκληρωμένο ευρωπαϊκό τραπεζικό σύστημα ή μια κίνηση πίσω στον κατακερματισμό*» (Veron, 2011). Όταν εξετάζονταν οι επιλογές για την ΕΕ, καθίσταται σαφές ότι η κοινή εποπτεία ήταν η μόνη δυνατή λύση για τη μείωση των συστημικών κινδύνων και τις αλυσιδωτές αστοχίες των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων.

Αν η ζώνη του ευρώ ήταν μια ένωση παρόμοιων συμμετρικά χωρών, τα προβλήματα της εφαρμογής μιας ΕΤΕ θα ήταν σχετικά απλά. Ωστόσο, ορισμένα ΚΜ της ευρωζώνης έχουν υγιή δημόσια οικονομικά και αποτελεσματική εποπτεία τραπεζών ενώ άλλα έχουν εξαιρετικά επισφαλή δημόσια οικονομικά, εύθραυστες βιομηχανίες με δυνητικά μεγάλα χρηματοδοτικά ανοίγματα σε μη - εξυπηρετούμενα δάνεια και υπερβολικά υψηλό δημόσιο χρέος. Οι μετασχηματισμοί στην τραπεζική πολιτική έλαβαν χώρα μέσα από μια ξαφνική πολιτική διαδικασία αν και το στοιχείο της τυχαιότητας δεν μπορεί να αγνοηθεί. Οι δράσεις της ΕΚΤ ενέτειναν σύζευξη της λύσης καθώς συνέβαλε ενεργά στη διαδικασία διαπραγμάτευσης.

Η δημιουργία του ΕΕΜ αντιπροσώπευε ένα φιλόδοξο σχέδιο, δεδομένου ότι συνεπάγονταν μια άνευ προηγουμένου μεταφορά της κυριαρχίας των ΚΜ στη ζώνη του ευρώ. Η ΕΤΕ και η εισαγωγή του ΕΕΜ αποτελεί τη μεγαλύτερη αλλαγή στην ευρωπαϊκή οικονομική διακυβέρνηση από την εισαγωγή του ευρώ. Σύμφωνα με τον κανονισμό ΕΕΜ, όλα τα εποπτικά καθήκοντα ανατίθενται στην ΕΚΤ. "*Πολυάριθμες δυνάμεις*" επιτρέπουν ταχεία εκτέλεση εποπτικών καθηκόντων καθώς η ΕΚΤ είναι πλέον η κεντρική ευρωπαϊκή αρχή εποπτείας των τραπεζών.

Όλα τα ανωτέρω εγείρουν ερωτήματα για την εφαρμογή του ΕΕΜ, σε σχέση με τα πρακτικά προσόντα της ΕΚΤ και, σε νομική βάση, για την επίσημη και δημοκρατική νομιμοποίηση της.

5.3 Συμπεράσματα ερευνητικών ερωτημάτων

Στην ενότητα αυτή, τα συμπεράσματα από την πρωτογενή και δευτερογενή συλλογή δεδομένων θα παρουσιαστούν για κάθε ερευνητικό ερώτημα ξεχωριστά σε σχέση με το θεωρητικό υπόβαθρο.

5.3.1 Ερευνητικό Ερώτημα 1 – Ο τρόπος διενέργειας της εποπτείας της ΕΚΤ

Η ΕΚΤ δημοσίευσε το Σεπτέμβριο του 2014 τον οδηγό για το πλαίσιο του (ΕΕΜ). Ο εν λόγω οδηγός θέτει τις βάσεις για τη λειτουργία του νέου συστήματος χρηματοπιστωτικής εποπτείας

Ο ΕΕΜ απαρτίζεται από την ΕΚΤ και τις ΕΕΑ (Διττή προσέγγιση) των συμμετεχόντων ΚΜ και συνδυάζει επομένως τα πλεονεκτήματα, την εμπειρία και την ικανότητα όλων αυτών των οργανισμών. Η ΕΚΤ εποπτεύει άμεσα τις σημαντικές τράπεζες ενώ οι ΕΕΑ αναλαμβάνουν την εποπτεία των λιγότερο σημαντικών τραπεζών (Υποενότητα 4.2.2). Η καθημερινή εποπτεία γίνεται από μεικτές εποπτικές ομάδες (ΜΕΟ) με προσωπικό των ΕΕΑ και της ΕΚΤ (πλαίσιο εντατικής συνεργασίας) και η λήψη αποφάσεων γίνεται διαμέσου του Εποπτικού Συμβουλίου μέσω μιας διαδικασίας μη διατύπωσης αντίρρησης (Υποενότητα 4.2.3).

Λειτουργικά, η ΕΚΤ έχει συγκροτήσει τέσσερις (4) Γενικές Διευθύνσεις (ΓΔ) για την εκτέλεση εποπτικών καθηκόντων, οι οποίες υποστηρίζουν τις ΜΕΟ. Η διαδικασία εποπτικού ελέγχου και αξιολόγησης διασφαλίζεται μέσω του εποπτικού κύκλου

(Υποενότητα 4.2.5). Επιπροσθέτως, ο κανονισμός ΕΕΜ έχει θεσπίσει μια σειρά διαδικασιών, γνωστών ως "κοινές διαδικασίες" (χορήγηση και ανάκληση αδειών), οι οποίες αξιολογούνται από κοινού με τις ΕΕΑ αν και η απόφαση ανήκει εν τέλει στην ΕΚΤ (Υποενότητα 4.2.6). Τέλος έχουν συγκροτηθεί Επιτροπές (*Επιτροπή Μεσολάβησης και ΔΣ Επανεξέτασης*) (Macchia, 2014; Kern, 2014) που παρεμβαίνουν σε περίπτωση διάστασης απόψεων με σκοπό την ενίσχυση της αρτιότητας του τραπεζικού συστήματος της ζώνης του ευρώ.

5.3.2 Ερευνητικό Ερώτημα 2 – Τα μοντέλα ρύθμισης και μικρό - προληπτικής εποπτείας της ΕΤΕ

Αφού ορίστηκε και περιγράφηκε το θεωρητικό υπόβαθρο ρύθμισης και εποπτείας, στη συνέχεια έγινε εφαρμογή στο πλαίσιο της ΕΚΤ προκειμένου να αξιολογηθεί εάν υπάρχει μοντέλο αναφοράς πιο διαδεδομένο στην ΕΕ.

Σε θεωρητικό επίπεδο, εντοπίστηκαν δυο τύποι τραπεζικής ρύθμισης με διαφοροποίηση στο ρόλο της ΚΤ.

Το πρώτο μοντέλο είναι η «**αμιγώς κεντρική τράπεζα** - *pure central bank*» (ή «**περιορισμένων καθηκόντων ΚΤ** - *narrow central bank*») και το δεύτερο «**ψευδή/πλαστή ΚΤ** - *spurious central bank*» (Cuocolo & Miscia, 2014, σ. 3). Το κύριο χαρακτηριστικό της ΕΚΤ σχετίζεται με τη "**δυσαικότητα**" που προέκυψε από την υιοθέτηση του ενιαίου νομίσματος και την εκτέλεση εποπτικών καθηκόντων από την ΕΚΤ γεγονός το οποίο θεωρείται *μετατόπιση από μια αμιγώς ΚΤ σε ένα πλαστό/ψευδό μοντέλο*.

Ακόμη, βιβλιογραφικά, 2 υποδείγματα μικρό-προληπτικής εποπτείας έχουν προσδιοριστεί, η «**προοπτική ολοκλήρωσης**» και η «**προοπτική διαχωρισμού**» νομισματικών και εποπτικών λειτουργιών της ΚΤ (Masciandaro, 2012, σ. 5).

Ο ΕΕΜ θα επιφέρει μια πολύ βαθύτερη διοικητική ενοποίηση, η οποία θα οδηγήσει τελικά σε μια βαθύτερη ανάμειξη της εποπτείας των πολιτισμών.

Όσον αφορά τις διοικητικές διαδικασίες, η συνολική σχέση μεταξύ των ΕΕΑ και της ΕΚΤ, θα υφίσταται υποστήριξη της πρώτης προς την ΕΚΤ, σε διαφορετικά στάδια, είτε πρόκειται για προετοιμασία, απόφαση και εφαρμογή των εποπτικής δράσης. Η στενή συνεργασία (ενοποίηση) μεταξύ της ΕΚΤ και των εθνικών αρχών θα είναι τόσο η αιτία

και όσο η συνέπεια της βαθιάς ανταλλαγή των πληροφοριών και τεχνογνωσίας που πρόκειται να χαρακτηρίζει τη σχέση αυτή. Σε ορισμένες, μάλιστα περιπτώσεις, οι αποφάσεις που σχετίζονται με την εποπτική δράση, θα πρέπει να λαμβάνονται από κοινού (αδειοδότηση).

Ωστόσο αν και έχει γίνει προσπάθεια η συγκέντρωση της εξουσίας στην ΕΚΤ να μετριαστεί είναι φανερό ότι ο ρόλος της ΚΤ έχει αλλάξει πριν και μετά την οικονομική κρίση και η έναρξη του ΕΕΜ υποδεικνύει "*προοπτική ολοκλήρωσης*" (Masciandaro, 2012) στα πλαίσια της ΕΕ σε αντίθεση με την "*προοπτική διαχωρισμού*" που μέχρι τώρα ενδυναμώνονταν.

5.3.3 Ερευνητικό Ερώτημα 3 – Η εξήγηση της ολοκλήρωσης της ΕΤΕ στα πλαίσια του Νέο – Λειτουργισμού (ΝΛ) και Φιλελεύθερου Διακυβερνητισμού(ΦΔ)

Στη μελέτη αυτή διερευνήθηκε η εφαρμογή των δύο θεωριών ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης στην περίπτωση του ΕΕΜ. Όπως συζητήθηκε στην υποενότητα 2.3, η προηγούμενη έρευνα εντόπισε δυο βασικές θεωρητικές προσεγγίσεις:

- ↻ *Νέο – Λειτουργισμός (ΝΛ)*
- ↻ *Φιλελεύθερος Διακυβερνητισμός (ΦΔ)*

Η δημιουργία ενός ΕΕΜ σε επίπεδο ΕΕ ήταν τόσο σημαντική διότι, κατά την κρίση του συγγραφέα, δίνει εν μέρει απάντηση στο ερώτημα για ποιο λόγο η ευρωπαϊκή χρηματοπιστωτική και οικονομική κρίση δεν επέφερε την κατάρρευση της ΟΝΕ, αλλά αντ' αυτού την περαιτέρω ενοποίηση. Ο λόγος είναι ότι η οικονομική αλληλεξάρτηση μεταξύ των ΚΜ της ΕΕ, που απορρέουν από προηγούμενες θεσμικές ρυθμίσεις, ήταν τέτοια που κανείς δεν επέτρεπε στην ΟΝΕ να αποτύχει, συμπεριλαμβανομένων και των πολιτών.

Αναφορικά με τον ΝΛ και ΦΔ, η έκβαση των διαπραγματεύσεων κατέληξε ως αναντιστοιχία μεταξύ των επιθυμιών ορισμένων παραγόντων και το πραγματικό αποτέλεσμα. Συγκεκριμένα, αυτή η μελέτη επέδειξε ότι ο ΝΛ είναι επιτυχής στην εξήγηση της ζήτησης για κεντρική ρύθμιση. Στην περίπτωση του ΦΔ, όσον αφορά το στάδιο της εθνικής συγκρότησης προτίμησης, αποδείχθηκε ότι όλα τα ΚΜ εξέφρασαν την ανάγκη – είτε έντονα είτε πιο ήπια - για ένα κεντρικό μηχανισμό σε επίπεδο ΕΕ (Υποενότητα 4.6.3.1).

Επιπλέον, ακόμα και αν ΦΔ είναι επιτυχής στην εξήγηση του σταδίου παροχής και επίτευξης του ΕΕΜ, η πιο επιτυχημένη θεωρία εξήγησης της εισαγωγής και δημιουργίας ΕΕΜ είναι ο ΦΔ δεδομένου ότι η "διάχυση και εξάρτηση" έπαιξαν καθοριστικό ρόλο (Υποενότητα 4.6.3.2). Είναι εμφανές ότι οι λογικές διάχυσης, το παρελθόν και οι υφιστάμενες θεσμικές ρυθμίσεις της ΕΕ και οι σχέσεις εξουσίας υπαγόρευαν τις θεσμικές επιλογές που έγιναν. Πιο λεπτομερώς, η ΕΕ σημείωσε περαιτέρω ενοποίηση με τρόπο που εισηγήθηκαν τα θεσμικά όργανα της ΕΕ και άλλοι διεθνείς παράγοντες (π.χ. ΕΚΤ και ΔΝΤ) και η οικονομική αλληλεξάρτηση των ΚΜ έφερε στο φώς τους περιορισμούς των ΚΜ (ΝΛ). Επιπλέον, μολονότι, ορισμένα ΚΜ είχαν μια μονομερή πολιτική επιλογή και υψηλό βαθμό σχετικής διαπραγματευτικής ισχύς βάσει των πόρων και έντασης των προτιμήσεων δεν αποτέλεσαν μοναδικούς παράγοντες λήψης αποφάσεων στις διαπραγματεύσεις αλλά ο ΕΕΜ εισήχθη μέσω εισηγήσεων της κεντρικής αρχής των θεσμικών οργάνων της ΕΕ (Υποενότητα 4.2.3).

Σύμφωνα με τα παραπάνω, είναι αξιοσημείωτο ότι τα ΚΜ δεν είναι πλέον κύριοι των Συνθηκών και είχαν συμμορφωθεί με προηγούμενες πολιτικές συμφωνίες και αναγκάστηκαν να προσαρμοστούν στις τρέχουσες πιέσεις μακροπρόθεσμα, έτσι ώστε να επιβιώσουν. Είναι αξιοσημείωτο ότι τα ΚΜ δεν είναι πλέον κύριοι των Συνθηκών.

5.3.4 Ερευνητικό Ερώτημα 4 – Οι διάυλοι λογοδοσίας και μοντέλα λογοδοσίας της ΕΚΤ

Σε αντίθεση με τις ΚΤ σε "συμβατικά" έθνη κράτη, η ΕΚΤ λειτουργεί κάτω από ειδικές πολιτικές, οικονομικές και θεσμικές συνθήκες. Πρόκειται ουσιαστικά για μια υπερεθνική ΚΤ η οποία εκτελεί τα καθήκοντά της – εποπτικά και νομισματικά - για τις οικονομίες πολλών χωρών.

Επειδή η δημοκρατική νομιμότητα των θεσμικών οργάνων της ΕΕ είναι στην καλύτερη περίπτωση μια μακροπρόθεσμη προοπτική, θα πρέπει να γίνεται χρήση μέτρων για να αντισταθμιστεί η αδυναμία των μηχανισμών λογοδοσίας. Η ΕΚΤ θα πρέπει να είναι διαφανής και υπόλογη, να ενημερώνει και να δικαιολογεί για τις αποφάσεις της στους εκπροσώπους του λαού και τα Κοινοβούλια (ή κυβερνήσεις) οι οποίοι θα μπορούν να αντιδρούν με κυρώσεις. Οι πρακτικές και οι διαδικασίες που έχουν θεσπιστεί τα τελευταία χρόνια - και ιδίως οι ενεργές σχέσεις με το ΕΚ και η υπέρβαση των απαιτήσεων υποβολής εκθέσεων από την ΕΚΤ διασφαλίζουν την εκπλήρωση των λογοδοτικών υποχρεώσεων της.

Σε πρακτικό επίπεδο η ΕΚΤ λογοδοτεί στα πλαίσια των νομισματικών της καθηκόντων μέσω Υποβολή Εκθέσεων (Τριμηνιαίες Εκθέσεις - αντ' αυτού δημοσιεύει ένα Μηνιαίο Δελτίο, Ενοποιημένη Εβδομαδιαία Λογιστική Κατάσταση και Ετήσια Έκθεση) και σχέσεις με το ΕΚ (Τακτικό Διάλογο και Παρουσίαση Ετήσιας έκθεσης με ψήφισμα)(Υποενότητα 4.7.1.1). Σε σχέση με τις νέες εποπτικές αρμοδιότητες το πλαίσιο λογοδοσίας έχει κανονιστεί από την διοργανική συμφωνία μεταξύ του ΕΚ και της ΕΚΤ και το μνημόνιο συνεννόησης μεταξύ του Συμβουλίου της ΕΕ και της ΕΚΤ. Συγκεκριμένα, η ΕΚΤ λογοδοτεί με ακροάσεις και ανταλλαγή απόψεων, απαντήσεις σε γραπτές ερωτήσεις και ετήσιες Εκθέσεις (Υποενότητα 4.7.1.2)

Συνεπώς, σύμφωνα με τα μοντέλα λογοδοσίας των Grant και Keohane (2005) - "συμμετοχής" και "αντιπροσωπείας" – η ΕΚΤ τείνει στο του μοντέλο αντιπροσωπείας καθώς λογοδοτεί μέσω του ΕΚ είτε με διάλογο, ερωτήσεις, ακροάσεις και ανταλλαγή απόψεων (Υποενότητα 4.7.1) και προσεγγίζει την παραλλαγή του μοντέλου "θεματοφύλακα" καθώς δύναται να αποκλίνει από τις προτιμήσεις των αντιπροσώπων (principals) για την εξυπηρέτηση των σκοπών που είναι εξουσιοδοτημένη. Τέλος, στα πλαίσια της *δημοκρατικής και διάφανης* λογοδοσίας, η ΕΚΤ τείνει να προσεγγίζει την διάφανη λόγω πολιτικών επιρροών (Υποενότητα 4.7.2).

5.3.5 Ερευνητικό Ερώτημα 5 - Ο βαθμός εμπιστοσύνης των Ελλήνων στην ΕΚΤ

Κατά τις τελευταίες δεκαετίες, οι πολίτες όλων των ΚΜ έχουν δείξει αυξανόμενη δυσαρέσκεια σε θέματα κράτους και δημόσιας ζωής γενικότερα. Η οικονομική κρίση είχε σημαντικό αντίκτυπο στο βαθμό εμπιστοσύνης των πολιτών προς το σύστημα και τους θεσμούς. Πρόσφατα στοιχεία δείχνουν σημαντική πτώση της εμπιστοσύνης των Ευρωπαίων στην ΕΚΤ (Walti 2012; Roth et al., 2012a; Roth et al., 2012b). Στην παρούσα μελέτη εξετάστηκαν οι τάσεις και οι καθοριστικούς παράγοντες της εμπιστοσύνη των Ελλήνων πολιτών στην ΕΚΤ, με έμφαση στην οικονομική κρίση, το εθνικό εισόδημα και τους μακροοικονομικούς παράγοντες, ως τους κύριους λόγους που ευθύνονται για τη δραματική απώλεια εμπιστοσύνης στον απόηχο της χρηματοπιστωτικής κρίσης καθώς και την αντίληψη των Ελλήνων για τις αποφάσεις και πολιτικές της ΕΚΤ (λογοδοσία).

Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι αυτή η εμπειρική ανάλυσή αφορά την Ελλάδα, την χώρα που "επλήγη" από την κρίση πολύ περισσότερο από άλλες. Η περίοδος αυτή για τον τόπο αυτό είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα, διότι η εμπιστοσύνη στην ΕΚΤ είναι πιθανό να

είναι πιο ευαίσθητη στις μεταβολές του οικονομικού περιβάλλοντος σε σύγκριση με προγενέστερες ή μεταγενέστερες περιόδους.

Το ερωτηματολόγιο περί της άποψης των πολιτών για την ΕΚΤ και τη λογοδοσία αυτής έναντι τους συμπληρώθηκε από 146 Έλληνες πολίτες (84 γυναίκες και 62 άντρες), εκ των οποίων οι περισσότεροι βρίσκονται στην ηλικία 35-50 και είναι πανεπιστημιακής εκπαίδευσης. Διάφορα συμπεράσματα προκύπτουν.

Η συντριπτική πλειοψηφία υπερασπίζεται το ενιαίο νόμισμα ευρώ σε συνάρτηση με τα ευρήματα των Roth et al. (2012b). Ακόμη όλοι οι υποψήφιοι (πλην 2 αντρών) είναι ενημερωμένοι για την ΕΚΤ όπως και στο ΕΒ (ΕΒ, 2008, 2009a, 2009b, 2009c, 2009d). Επίσης επιβεβαιώνονται τα αποτελέσματα των Roth et al. (2011), του Walti (2012) καθώς και του ΕΒ (Υποενότητα 2.4.2) ότι οι Έλληνες δεν εμπιστεύονται την ΕΚΤ (122 – η μέγιστη πλειοψηφία – από τους 144).

Η πτώση στην εμπιστοσύνη του κοινού στην ΕΚΤ μπορεί να εξηγηθεί καλύτερα από ένα συνδυασμό δυο καθοριστικών παραγόντων: (i) την απότομη επιδείνωση της οικονομικής κατάστασης κατά τη διάρκεια της κρίσης, (ii) το γεγονός ότι η ΕΚΤ συνδέθηκε, στην κοινή γνώμη με τραπεζικές ζημιές και τη σχετική δημόσια στήριξη προς τον χρηματοπιστωτικό τομέα. Αυτοί οι παράγοντες μπορούν να δώσουν μια ικανοποιητική εξήγηση.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα των προηγούμενων μελετών των Roth (2009), Gros και Roth (2010), Ehrmann et al. (2010), Walti, (2012) και Roth et al. (2012b), οι λόγοι έλλειψης εμπιστοσύνης οφείλονται στην οικονομική κρίση (70% των ερωτηθέντων) και δευτερευόντως στο εθνικό εισόδημα (12,5%). Τα ευρήματα των Gros και Roth (2010) ότι μόνο η αύξηση του ΑΕΠ (και όχι του πληθωρισμού) είχε ισχυρή θετική επίδραση για την ΕΚΤ δεν επαληθεύονται στην Ελλάδα. Το ίδιο ισχύει και για το γεγονός ότι τα μακροοικονομικά στοιχεία διαδραματίζουν σημαντικό στοιχείο εμπιστοσύνης στην ΕΚΤ (Ehrmann et al., 2012), ότι οι δημοσιονομικές εξελίξεις επηρεάζουν (Walti, 2012), και πως πληθωρισμός και το ΑΕΠ έχουν άμεση επίδραση (Bursian & Furth, 2011; Bursian & Faia, 2013). Τέλος, τα αποτελέσματα των Fischer και Hahn (2008) ότι η μείωση του πληθωρισμού και το υψηλό εθνικό εισόδημα αυξάνει την εμπιστοσύνη στην ΕΚΤ και των Farvaque et al. (2012) ότι η εμπιστοσύνη στην ΕΚΤ καθορίζεται από χαρακτηριστικά του ερωτώμενου (εκπαίδευση, ηλικία, εισόδημα, κτλ) και όχι από μακροοικονομικές μεταβλητές δεν δύναται να πιστοποιηθούν. Κατά συνέπεια, οι μεταβλητές που βρίσκονται βραχυπρόθεσμα ή μακροπρόθεσμα εκτός ελέγχου της

ΕΚΤ, όπως η αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ θα πρέπει να είναι άνευ σημασίας στη διαδικασία οικοδόμησης εμπιστοσύνης. Αυτό, ωστόσο, ενώ υποστηρίζεται από άλλες εμπειρικές αναλύσεις τις αναλύσεις μας δεν επιβεβαιώνεται στην Ελλάδα.

Όσον αφορά την λογοδοσία της ΕΚΤ, η πλειονότητα των ερωτηθέντων την θεωρεί υψίστης σημασίας (Berman & McNamara, 1999). Αναφορικά με τους διαύλους λογοδοσίας της ΕΚΤ, είναι αξιοσημείωτο ότι η πλειονότητα δεν γνωρίζει περί διαύλων επικοινωνίας της ΕΚΤ (90 από τους 144, 62,5%). Αυτό είναι ένα πολύ ενδιαφέρον εύρημα σε συνάρτηση με το ανωτέρω περί σημαντικότητας την αξιοπιστίας αλλά έλλειψης γνώσης για το πώς λαμβάνει χώρα αυτή.

Ακόμη, οι Έλληνες αντιλαμβάνονται μετρίως την νομισματική πολιτική της ΕΚΤ αλλά καθόλου τις εποπτικές αποφάσεις, εύρημα που χρήζει περαιτέρω διερεύνησης. Ακόμη, είναι αξιοπρόσεκτο ότι η πλειονότητα θεωρεί την ΕΚΤ αδιαφανή (44%) και μη αποτελεσματική (75%). Είναι ενδιαφέρον όμως ότι στην αποτελεσματικότητα της πολιτικής, η ΕΚΤ εν έτη 2015 λαμβάνει χαμηλότερα ποσοστά εν αντιθέσει με το 2001 όπου λάμβανε καλύτερη βαθμολογία από τους πολίτες (Ciccarone et al., 2004).

Τέλος *επιβεβαιώνονται τα ευρήματα των Kaltenthaler et al., (2010)* ότι η δυσπιστία των πολιτών ισχυροποιείται λόγω έντονης αυτονομίας της ΚΤ που δεν συμβαδίζει με τις θέσεις των πολιτών. Επιβεβαιώνεται ότι η δυσπιστία συνάδει και με το φύλο (γυναίκες), ηλικία (μεσήλικες) και μόρφωση (υψηλό επίπεδο).

Συνολικά, τα ευρήματα υποδηλώνουν ότι οι Έλληνες θεωρούν υπεύθυνη την ΕΚΤ για τη σταθερότητα σε μια ευρύτερη έννοια. Αν η ΕΚΤ πρέπει να θεωρηθεί υπεύθυνη γι 'αυτό είναι φυσικά ένα διαφορετικό ζήτημα, δεδομένου ότι θα μπορούσε κανείς να ισχυριστεί ότι δεν έχει τέτοια εξουσία. Ωστόσο, αυτό φαίνεται να είναι άσχετο για τους Έλληνες, οι οποίοι θεωρούν ότι η ΕΚΤ έχει μερίδιο ευθύνης για τη μη διατήρηση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και διαχείριση της οικονομικής ύφεσης που προκαλούνται από την οικονομική κρίση.

5.4 Οι επιπτώσεις της έρευνας

Στην ενότητα αυτή θα περιγραφούν οι επιπτώσεις της παρούσας έρευνας σε πολιτικό και πρακτικό επίπεδο και θα εντοπιστούν τομείς που χρήζουν περαιτέρω διερεύνησης.

5.4.1 Συνέπειες σε πολιτικό και πρακτικό επίπεδο

Σε πολιτικό επίπεδο, οι διαπιστώσεις αυτής της μελέτης αφορούν τους τρόπους που λαμβάνει χώρα η περαιτέρω ενοποίηση της Ευρώπης αλλά και την δυσαρέσκεια των πολιτών έναντι της ΕΕ για τον τρόπο αντιμετώπισης της κρίσης.

Η πρόσφατη κρίση κατάφερε να οξύνει μια βαθιά αντίφαση στην καρδιά της Ευρώπης: την ανάγκη των οικονομιών της Ευρωζώνης για ολοκλήρωση και την απόρριψη αυτού του σχεδίου από τους πολίτες. Το φαινόμενο αυτό θα αποτελέσει σύμπτωμα παθολογίας της ίδιας της ΕΕ, ενός σχεδίου ενοποίησης το οποίο ίσως καταλήξει να συνδέεται, στη συνείδηση εκατομμυρίων ψηφοφόρων, με βάσανα και αποτυχίες.

Ειδικά για τους Έλληνες διακρίνονται τάσεις απομονωτισμού από τις ευρωπαϊκές εξελίξεις, αδιαφορία και άγνοια των βασικών οργάνων της ΕΕ, αλλά και σαφής υποστήριξη του κοινού νομίσματος. Ενδεχομένως, η ΕΕ θα πρέπει να λάβει άμεσα δράσεις πιθανώς για ένα εναρμονισμένο σύστημα οικονομικής και κοινωνικής προστασίας ως εργαλείο για την ενίσχυση του αισθήματος της ευρωπαϊκής ιδέας και ίσως ιθαγένειας.

Σε πρακτικό επίπεδο, ο αγώνας για τη σωτηρία του ευρώ οδήγησε στη συγκέντρωση των εξουσιών αναφορικά με το τραπεζικό σύστημα, τη φορολογία και τους προϋπολογισμούς. Αν και οι περισσότεροι ψηφοφόροι της Ευρωζώνης τίθενται υπέρ του κοινού νομίσματος, έχουν καταστήσει μάλλον σαφές ότι αντιτίθενται στη μεταφορά ακόμη περισσότερων εξουσιών στην ΕΚΤ, στην Επιτροπή και στο ΕΚ.

Τα "διδάγματα" από τα αποτελέσματα αυτής της έρευνας είναι χρήσιμα για την ΕΚΤ καθώς και τους ιθύνοντες ευρωπαϊκών θεσμών και της κυβερνήσεις των ΚΜ, οι οποίοι σχεδιάζουν και ουσιαστικά αποφασίζουν για περαιτέρω ενοποίηση σε όλα τα επίπεδα. Το κυριότερο είναι η επανεξέταση του μοντέλου που εφαρμόζεται στην ΕΕ και δη στην ΕΤΕ και ίσως στο σύνολο της Ευρώπης στα πλαίσια του σχεδίου ενοποίησης. Οι αναπροσαρμογές σε τρέχουσες στρατηγικές μπορεί να περιλαμβάνουν τρόπους για την:

- ⇔ Ενίσχυση της νομιμότητας ευρωπαϊκών θεσμών
- ⇔ Περαιτέρω ενοποίηση υπό προϋποθέσεις "δημοκρατικής, νομικής, οικονομικής αλλά και κοινωνικής νομιμότητας".

5.4.2 Προτάσεις περαιτέρω έρευνας

Η ΕΕ αποδείχθηκε τα τελευταία χρόνια ανθεκτικότερη από τις προβλέψεις με την δημιουργία του ΕΕΜ καθώς οι επικριτές υποτίμησαν το πολιτικό υπόβαθρο της ένωσης, τους δεσμούς των μελών, και το μέγεθος του πολιτικού κεφαλαίου που έχει επενδυθεί σε αυτήν. Είναι ουσιαστικό όμως να διερευνηθεί και η πτυχή που περιλαμβάνει τα χρηστά ήθη, την επιλογή της νομικής βάσης και ανησυχίες για την εντατικοποίηση της "Ευρώπης των δύο ταχυτήτων". Πώς δύναται σε μια διαδικασία εντατικοποίησης της ευρωζώνης κάποια ΚΜ να κινούνται σε μια διαφορετική / βραδύτερη κατεύθυνση;

Επιπροσθέτως, ηθικώς πρέπει να αξιολογηθούν μελλοντικά οι επιπτώσεις από την παροχή εποπτικών εξουσιών στην ΕΚΤ. Σε νομική βάση τίθενται και αμφιβολίες του κατά πόσον ή όχι οι συνθήκες προβλέπουν τη δημιουργία επιβλέπων, εάν η ΕΚΤ έχει το νομικό δικαίωμα να λειτουργεί ως επόπτης και, επομένως, εάν και η επιλογή αυτού του θεσμού ήταν η καλύτερη. Επιπλέον, η διακυβέρνηση και η μελλοντική λειτουργία του ΕΕΜ και το ΕΕΜ στα πλαίσια της ΕΤΕ δύναται να διερευνηθούν (π.χ. όταν πραγματοποιούνται ασκήσεις προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων "stress tests").

Άλλα σημαντικά θέματα προς περαιτέρω διερεύνηση αφορούν την λογοδοσία και εμπιστοσύνη των πολιτών προς την ΕΚΤ. Ένα σημαντικό εύρημα είναι συνυφασμένο με το γεγονός ότι μολονότι η έννοια της λογοδοσίας θεωρείται υψίστης σημασίας, οι Έλληνες δεν γνωρίζουν σχετικά με τους διαύλους επικοινωνίας της ΕΚΤ. Αυτό αποτελεί ένα πολύ ενδιαφέρον ζήτημα σε συνάρτηση με το ανωτέρω περί σημαντικότητας της αξιοπιστίας αλλά έλλειψης γνώσης για το πώς λαμβάνει χώρα αυτή, εύρημα που χρήζει περαιτέρω διερεύνησης όχι μόνο για την ΕΚΤ αλλά και για άλλους θεσμούς. Όπως αναφέρθηκε από τους Blinder et al. (2008), η επικοινωνία με το ευρύ κοινό είναι μια περιοχή έρευνας ανεξερεύνητη αλλά συναρπαστική.

Ακόμη είναι άξιο αναφοράς ότι δεν έχει καταστεί σαφές ποιοι παράγοντες ουσιαστικά επηρεάζουν την εμπιστοσύνη των πολιτών στην ΕΚΤ και στις ΚΤ, συντελεστές που δεν έχουν λάβει την πρέπουσα προσοχή στην υπάρχουσα βιβλιογραφία.

Επιπροσθέτως, μολονότι η συντριπτική πλειοψηφία των Ελλήνων υπερασπίζεται το ενιαίο νόμισμα ευρώ δεν υπερασπίζεται την ΕΚΤ. Αυτό είναι εκ διαμέτρου αντίθετο με το θεσμικό πλαίσιο της ΟΝΕ και θα έπρεπε να διερευνηθεί.

Μια έννοια που δεν έχει λάβει την πρέπουσα προσοχή στην υπάρχουσα βιβλιογραφία είναι και αυτή της ανεξαρτησίας των θεσμών. Επί του προκειμένου, οι πολίτες είναι δύσπιστοι έναντι της ΕΚΤ καθώς τα όρια της ανεξαρτησίας και αυτονομίας της δεν συνάδουν με την υπεράσπιση των προτιμήσεών τους. Αξίζει να σημειωθεί ότι κανένα όργανο – ούτε το ΕΚ – μπορεί να επιβάλλει κυρώσεις στην ΕΚΤ, γεγονός που σε συνδυασμό με το γεγονός ότι οι ιθύνοντες δεν είναι εκλεγμένοι θέτει σε αμφισβήτηση την δημοκρατική της νομιμότητα. Τέλος, χρήζουν προσεκτικής ανάλυσης τα ευρήματα που υποδηλώνουν ότι οι πολίτες θεωρούν υπεύθυνη την ΕΚΤ για τη σταθερότητα σε μια ευρύτερη έννοια, χωρίς να είναι απαραίτητα υπεύθυνη γι αυτό.

5.5 Περιορισμοί της μελέτης

Οι περιορισμοί της περιπτώσιολογικής μελέτης αυτής της μελέτης συζητήθηκαν στην υποενότητα 3.2.1 του Κεφαλαίου 3. Μολονότι ορισμένα χαρακτηριστικά της ποιοτικής προσέγγισης και της μελέτης περίπτωσης διευκολύνουν την έρευνα, κάποια άλλα την περιορίζουν.

Με βάση το πρόβλημα της έρευνας, επιλέχθηκε η ΕΚΤ, που αποτελεί πολύ μικρό δείγμα για εξαγωγή γενικών πορισμάτων. Ακόμη, η ποιοτική προσέγγιση (και τα κατηγορικά δεδομένα) και το μοναδικό συγκυριακό περιβάλλον επιβάλλουν διάφορους περιορισμούς, ιδίως όσον αφορά τη γενίκευση και τη δυνατότητα μεταφοράς των αποτελεσμάτων.

Η οικονομική κρίση, το πρόσφατό άνοιγμα του τραπεζικού συστήματος, το μεταβαλλόμενο ρυθμιστικό περιβάλλον συμβάλλουν σε ένα μοναδικό συγκυριακό πλαίσιο, το οποίο πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά την ερμηνεία των ευρημάτων της έρευνας. Ομοίως, ορισμένα χαρακτηριστικά της ΕΚΤ, όπως το μέγεθος πρέπει να αποτελούν σημεία αναφοράς κατά την ερμηνεία των αποτελεσμάτων της μελέτης αυτής.

Επίσης, η συλλογή δεδομένων του ερωτηματολογίου περί λογοδοσίας και εμπιστοσύνης των Ελλήνων πραγματοποιήθηκε το πρώτο εξάμηνο 2015, όταν οι συνέπειες της οικονομική κρίσης, ειδικά στην Ελλάδα, ήταν ορατά εμφανείς. Αυτό το

οικονομικό περιβάλλον αντανακλά έναν από τους γενικούς περιορισμούς αυτής της μελέτης.

Παρά το γεγονός ότι αντικειμενικότητα των κοινωνικών επιστημών είναι δύσκολο να επιτευχθεί, το θέμα διασαφηνίστηκε με χρήση προοπτικών θεσμικών αλλά και των ΚΜ, διατηρώντας κατά νου ότι και οι δύο πλευρές έχουν υποχρεώσεις προς την ευρωπαϊκή κοινωνία και τους πολίτες. Κατά την αξιολόγηση του ΕΕΜ, ο βασικός στόχος ήταν συνεχώς να εκτιμηθεί το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα για τους πολίτες με εφαρμογή επιστημονικής έρευνας. Το πλαίσιο της επιστημονικής διεξαγωγής έρευνας παρέμεινε υψηλή προτεραιότητα σε όλη τη διαδικασία της έρευνας και δημοσίευσης αποτελεσμάτων.

5.6 Τελικές παρατηρήσεις

Η οικονομική κρίση έχει οδηγήσει μέχρι στιγμής την ΕΕ στο σχεδιασμό μιας σειράς μεταρρυθμίσεων που θα σημάνουν βαθύτερη ένταξη στην Ένωση. Το θέμα της εισαγωγής μιας ΕΤΕ και της δημιουργίας του ΕΕΜ υπήρξε θέμα έντονου διαλόγου συγγραφέων, σχολιαστών, ακαδημαϊκών και άλλων εμπειρογνομόνων. Ο ΕΕΜ είναι ένα καινοτόμο εργαλείο για ενίσχυση της θέσης της ΕΚΤ διεθνώς και ίσως το πρώτο βήμα προς μια "πιο τέλεια ένωση" πολιτικού χαρακτήρα. Με την παραχώρηση αρμοδιοτήτων στην ΕΚΤ, η εποπτεία θα επωφεληθεί από την συνεπαγόμενη διεθνή αξιοπιστία και την ισχυρή ευρωπαϊκή διάσταση.

Είναι δεδομένο ότι οι μεταρρυθμίσεις θα επιφέρουν σε μεγαλύτερο από τον ήδη υπάρχων βαθμό την επέκταση του ρόλου των υπερεθνικών θεσμικών οργάνων της ΕΕ. Ωστόσο η μεταφορά εξουσιών συστηματικά σε ανεξάρτητους φορείς χωρίς αύξηση λογοδοσίας είναι "καχύποπτη" καθώς ισοδυναμεί με άρνηση, αντί για λύση στο πρόβλημα της λογοδοσίας. Ένα άλλο θέμα είναι η συμβατότητα των νέων παρεμβάσεων για τη ρύθμιση του τραπεζικού συστήματος με την ύπαρξη κυρίαρχων ΚΜ (Niknejad, 2014).

Κάτω από το ισχύον πλαίσιο των Συνθηκών, η ανεξαρτησία της ΕΚΤ παρέχει τη δυνατότητα λήψης τεχνικών αποφάσεων που μπορεί να μειώσουν εκ των πραγμάτων το βαθμό της πολιτικής ελευθερίας των ΚΜ. Ωστόσο, οι αποφάσεις μιας ΚΤ, στο βαθμό που διατηρείται ο πολιτικός αντίκτυπος ακόμη και σε ένα καθεστώς ανεξαρτησίας, αξίζει σαφώς να είναι ένα αντικείμενο δημόσιας συζήτησης. Όπως τονίστηκε από τον Berman (2012, σ. 22), «είναι μια συνεχής διαδικασία προσαρμογής, επαναδιάρθρωσης

, απορρόφησης, αντοχής, [και] ανάπτυξης και κατά συνέπεια οι ερευνητές και οι φορείς χάραξης πολιτικής θα πρέπει να μελετήσουν την πολλαπλότητα, αντί να επιβάλλουν ένα μοναδικό και κλειστό πλαίσιο σκέψης που δεν μπορεί να βοηθήσει, αλλά στρεβλώνει την εκπληκτική ποικιλία του θέματος».

Ωστόσο οι τροποποιήσεις που έχουν ήδη δρομολογηθεί δεν είναι πολύ εκτεταμένες όσον αφορά την ενοποίηση. Οι σχεδιαζόμενες μεταρρυθμίσεις μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα, θα οδηγήσουν στη βαθύτερη ολοκλήρωση. Αν η κρίση υποχωρήσει θα μπορούσαν να επιβραδυνθούν οι διαδικασίες λόγω αλλαγής στην ασύμμετρη αλληλεξάρτηση μεταξύ ΚΜ. Ακόμη και αν, τελικά, οι επιλογές αυτές αποδιωχθούν αποτελεσματικές για την καταστολή της κρίσης, παρά το σημαντικό ρόλο της ΕΚΤ στη διαχείριση της κρίσης, σοβαρά ερωτήματα παραμένουν αναφορικά με τη μακροπρόθεσμη νομιμότητα και βιωσιμότητα της ΟΝΕ.

6. Βιβλιογραφία

6.1 Παραπομπές

- Aaker, D., Kumar, V. & Day, G. (1995), '*Marketing Research*', Wiley & Sons, New York
- Alesina, A. & Summers, L. (1992), 'Central Bank Independence & Macroeconomic Performance: Some Comparative Evidence', *Journal of Money, Credit & Banking*, pp.151-162
- Arnone, M. & Gambini, A. (2007), '*Architecture of Supervisory Authorities & Banking Supervision*' In: Masci&aro D. & Quintyn M. (Eds.), *Designing Financial Supervision Institutions: Independence, Accountability & Governance*, Edward Elgar, Cheltenham, pp. 262-308
- Arnone, M., Laurens, B., Segalotto, J. & Sommer, M. (2007), '*Central Bank Autonomy: Lessons from Global Trends*', IMF Working Paper, No. WP/ 07/88
- B&ucci, S., Karp, J. & Loedel, P. (2003), 'The Euro, Economic Interests & Multi-level Governance: Examining Support for the Common Currency', *European Journal of Political Research*, 42, pp. 685–703
- Bassegy, M. (1999), '*Case study research in educational settings*', Buckingham, Open University Press
- Bean, C. (2011), '*Central Banking Then & Now*', Australian National University, Canberra
- Beetsma, R. & Eijffinger, S. (2009), 'The restructuring of financial supervision in the EU', *European View*, 8 (1), pp. 3-12
- Benston, GI. & Kaufmann, GG. (1995), 'Is the banking & payments system fragile?', *Journal of Financial Services Research*, 9(3), pp. 209–240
- Berman, S. & McNamara, KR. (1999), 'Bank on democracy: why central banks need public oversight', *Foreign Affairs*, 2-8, http://www.jstor.org/stable/20049203?seq=1#page_scan_tab_contents, [assessed 7 May 2015]
- Berman, PS. (2012), '*Global Legal Pluralism: A Jurisprudence of Law beyonder Borders*', Cambridge: Cambridge University Press
- Binder, JH. (2015), '*Banking Union & the Governance of Credit Institutions - A Legal Perspective*', SAFE Working Paper No. 96, <http://ssrn.com/abstract=2591817>, [assessed 2 May 2015]

- Bini Smaghi, L. (2013), '*Austerity: European democracies against the wall*', *CEPS Paperbacks, July 2013*, <http://aei.pitt.edu/47681/>, [assessed 28 February 2015]
- Blanchard, O., Dell'Araccia, G. & Mauro, P. (2010), '*Rethinking Macroeconomic Policy*', IMF Working Paper Series, WP 10
- Blankenship, AB., Breen, GE. & Dutka, A. (1998), '*State of the Art Marketing Research*', 2nd ed. Lincolnwood IL, USA, NTC Business Books
- Blinder, A. (1999), 'Central-bank credibility: Why do we care? How do we build it?', *The American Economic Review*, 90 (5), pp. 1421-1465
- Blinder, A. (2010), 'How central should the central bank be', *Journal of Economic Literature*, 48(1), pp. 123–133
- Blinder, A., Ehrmann, M., Fratzscher, M., De Haan, J. & Jan Jansen, D. (2008), 'Central Bank Communication & Monetary Policy: A Survey of Theory & Evidence', *Journal of Economic Literature*, 46(4), pp.910-945
- Briault, C., Haldane, A. & Mervyn, K. (1996), '*Independence & Accountability*', Working Paper No. 49, Bank of Engl&
- Bursian, D. & Faia, E. (2013), '*Trust in the Monetary Authority*', SAFE Working Paper No. 14
- Bursian, D. & Furth, S. (2011), '*Trust in the European Central Bank: The Role of Macroeconomic Performance, Regional Developments, & the Crisis*', <http://ssrn.com/abstract=1932638>, [assessed 27 March 2015]
- Calomiris, CW. (2003), '*Blueprints for a new global financial architecture*', In Auernheimer, L. (Ed.), *International Financial Markets*, pp. 259–289, UCP
- Cavana, RY., Delahaye, BL. & Sekaran, U. (2001), '*Applied Business Research: Qualitative & Quantitative Methods*', Milton QLD, Australia, John Wiley & Sons, Australia
- Ciccarone, G., Di Bartolomeo, G. & Marchetti, E. (2004), '*Budget policy, conservativeness & the optimal degree of central bank transparency*', University of Rome La Sapienza
- Čihák, M. & Podpiera, R. (2007), '*Experience with Integrated Supervisors: Governance & Quality of Supervision*', in Masci&aro D. & Quintyn M. (eds.), *Designing Financial Supervision Institutions: Independence, Accountability & Governance*, Edward Elgar, Cheltenham, pp. 309-341
- Clement, P. (2010), 'The term macroprudential: origins & evolution', Bank for International Settlements, *Quarterly Review*, March,

http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1561624, [assessed 24 February 2015]

- Creswell, JW. (2003), *Research Design. Qualitative, Quantitative & Mixed Methods Approaches*, Sage, London
- Crowe, C. & Meade, E. (2007), 'The Evolution of Central Bank Governance Around the World', *Journal of Economic Perspectives*, 21, pp. 69–90
- Cuocolo, L. & Miscia, V. (2014), *The Gentle Revolution of European Banking Regulation: Models & Perspectives in Supervision*, BAFFI Center on International Markets, Money & Regulation, BAFFI Center Research Paper Series No. 2, http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2539641, [assessed 27 May 2015]
- De Grauwe, P. (2010), 'The Greek crisis & the future of the Eurozone', *Intereconomics*, 45(2), pp. 89–93
- De Haan, J., Amttenbrink, F. & Waller, S. (2004), 'The Transparency & Credibility of the European Central Bank', *Journal of Common Market Studies*, 42 (4), pp. 775–94
- De Haan, J. & Eijfinger, S. (1999), *Accountability Of Central Banks: Aspects & Quantification*, Banca Nazionale del Lavoro Quarterly Review, No. 209, June
- De Haan, J. & Eijfinger, S. (2000), 'The Democratic Accountability of the European Central Bank', *Journal of Common Market Studies*, 38(3), September
- De Larosière, J. (2011), *Towards a new framework for monetary policy*, In *Schuman Report on Europe* (pp. 55-59), Springer Paris, http://link.springer.com/chapter/10.1007/978-2-8178-0222-0_8#page-1, [assessed 23 February 2015]
- De Rynck, S. (2014), *Changing Banking Supervision in the Eurozone: the ECB as a Policy Entrepreneur*, European Political & Administrative Studies Bruges Political Research Papers, No 38
- De Vaus, DA. (2002), *Surveys in Social Research*, 5th ed, Crows Nest NSW, Australia, Allen & Unwin
- De Witte, B. (2011), *The European Treaty Amendment for the Creation of a Financial Stability Mechanism*, <http://cadmus.eui.eu/handle/1814/18338>, [assessed 17 February 2015]
- Deroose, S., Hodson, D. & Kuhlmann, J. (2007), 'The Legitimation of EMU: Lessons from the Early Years of the Euro', *Review of International Political Economy*, 14 (5), pp. 800–19

- Diez, T. & Wiener, A. (2009), '*Introducing the Mosaic of Integration Theory*', European Integration Theory
- Dijkstra, R. (2010), 'Accountability of financial supervisory agencies: An Incentive Approach', *Journal of Banking Regulation*, 11 (2), pp. 115-128
- Dillman, DA. (2000), '*Mail & Internet Surveys: The Tailored Design Method*', 2nd ed, New York NY, USA, Wiley
- Donnelly, S. (2013), 'Power Politics & the Undersupply of Financial Stability in Europe', *Review of International Political Economy*, pp. 1-20
- Dyer, WG. & Wilkins, AL. (1991), 'Better stories, not better constructs, to generate better theory: a rejoinder to Eisenhardt', *Academy of Management Review*, 16(3), pp. 613-619
- Dyson, K. (2000), '*The Politics of the Euro-Zone: Stability or Breakdown*', Oxford: Oxford University Press
- Eckstein, H. (1975), '*Case Study & Theory in Political Science*', in Greenstein, Fred, J. & Polsby, NW. (eds), *Handbook of Political Science*, Reading, MA, Addison-Wesley, pp. 79-137
- Ehrmann, M., Soudan, M. & Stracca, L. (2012), '*Explaining EU Citizens' Trust in the ECB in Normal & Crisis Times*', Economics Series No. 289, Institute for Advanced Studies, Vienna
- Ehrmann, M., Soudan, M. & Stracca, L. (2013), 'Explaining European Union Citizens' Trust in the European Central Bank in normal & crisis times', *Scandinavian Journal of Economics*, 115(3), pp. 781–807
- Eichengreen, B. & Dincer, N. (2011), '*Who Should Supervise? The Structure of Bank Supervision & the Performance of the Financial System*', NBER Working Paper Series, National Bureau of Economic Research, n.17401
- Eisenhardt, KM. (1989), 'Building theories from case study research', *Academy of Management Review*, 14 (4), pp. 532-550
- Eisenhardt, KM. (1991), 'Better stories & better constructs: The case for rigor & comparative logic', *Academy of Management Review*, 16 (3), pp. 620-627
- Eisenhardt, KM. & Graebner, M. (2007), 'Theory Building from cases: Opportunities & Challenges', *Academy of Management Journal*, 50(1), pp. 25-32
- Farvaque, E., Hayat, M. & Mihailov, A. (2012), '*Who Supports the ECB? Evidence from Eurobarometer Survey Data*', Economics & Management Discussion Papers, 2011-04, Henley Business School, Reading University

- Fernández-Villaverde, J., Guerrón-Quintana, PA., Rubio-Ramirez, J. & Uribe, M. (2009), '*Risk matters: The real effects of volatility shocks*', No. w14875, National Bureau of Economic Research
- Fisher, E. (2004), 'The European Union in the age of accountability', *Oxford Journal of Legal Studies*, 24(3), pp. 510 -536
- Fischer, J. & Hahn, V. (2008), '*Determinants of Trust in the ECB*', Research Paper Series, No. 26, Thurgau Institute for Economics, University of Konstanz
- Flyvbjerg, B. (2006), 'Five Misunderstandings about Case-Study Research,' Aalborg University, Denmark, *Qualitative Inquiry*, 12(2), pp. 219-245
- Forder, J. (1996), '*On the assessment & implementation of 'institutional remedies*', Oxford Economic Paper, pp.39-51
- Fox-Wolfgramm, SJ. (1997), 'Towards developing a methodology for doing qualitative research: The dynamic-comparative case study method', *Scandinavian Journal of Management* 13 (4), pp. 439-455
- Galati, G. & Moessner, R. (2013), 'Macroprudential policy—a literature review', *Journal of Economic Surveys*, 27 (5), pp. 846-878
- Gandrud, C. & Hallerberg, M. (2013), '*Who decides? Resolving failed banks in a European Framework*', Bruegel, 16, 1-12
- Gerlach, S. (2010), '*Are the Golden Years of Central Banking Over? Monetary Policy after the Crisis*', 38th Economic Conference, Austrian National Bank, Vienna
- Glasner, D. (1989), '*Free Banking & Monetary Reform*', CUP
- Goyal, R., Brooks, PK., Pradhan, M., Tressel, T., Dell'Ariccia, G., Leckow, R. & Pazarbasioglu, C. (2013), '*A Banking Union for the Euro Area*', IMF Staff Discussion Note, <http://www.imf.org/external/pubs/ft/sdn/2013/sdn1301.pdf>, [assessed 3 February 2015]
- Grant, R. & Keohane, RO. (2005), 'Accountability & Abuses of Power in World Politics', *American Political Science Review*, 99, pp. 29–44
- Gren, J. (2014), '*Controlling the controllers: the institutional design of Europe's new Single Supervisory Mechanism*', <https://publications.uni.lu/handle/10993/19833>, [assessed 22 May 2015]
- Grieco, JM. (1988), 'Realist theory & the problem of international cooperation: analysis with an amended prisoner's dilemma model', *The Journal of Politics*, 50 (3), pp. 600-624
- Grilli, V., Masciandro, D. & Tabellini, G. (1991), '*Institutions & Policies*', Economic Policies, October 1991

- Gros, D. & Roth, F. (2009), *'The crisis & citizens' trust in central banks'*, VOX, 10 September
- Gros, D. & Roth, F. (2010), *'The Financial crisis & citizen trust in the European Central Bank'*, CEPS Working Document No. 334
- Gros, D. (2012), *'The Single European Market in Banking in decline—ECB to the rescue?'*, Banking Union for Europe, 51, http://financial-stability.org/fileadmin/research/studien/2012/VoxEU-CEPR_Banking_Union_10-2012_kl.pdf#page=53, [assessed 7 March 2015]
- Gros, D., Davanne, O., Emerson, M., Mayer, T., Tabellini, G. & Thygesen, N. (2000), *'Quo vadis euro? The cost of muddling through'*, Second Report of the CEPS Macroeconomic Policy Group, Centre for European Policy Studies, Brussels
- Grossnickle, J. & Raskin, O. (2001), *'Handbook of Online Marketing Research'*, McGraw- Hill Inc, New York
- Gros, D. & Roth, F. (2010), *'The Financial crisis & citizen trust in the European Central Bank'*, CEPS Working Document No. 334
- Haas, EB. (*The Obsolescence of Regional Integration Theory*); *'Does Constructivism Subsume Neofunctionalism?'* in Christiansen, T., Jørgensen, KE. & Wiener, A. (eds), *The Social Construction of Europe*, London, Sage, 2001, p. 29
- Hayo, B. & Hefeker, C. (2002), *'Reconsidering central bank independence'*, *European Journal of Political Economy*, 18 (4), pp. 653-674
- Heipertz, M. & Verdun, A. (2010), *'Ruling Europe: The Politics of the Stability & Growth Pact'*, Cambridge, Cambridge University Press
- Heisenberg, D. (2003), *'Cutting the Bank Down to Size: Efficient & Legitimate Decision-making in the European Central Bank after Enlargement'*, *Journal of Common Market Studies*, 41 (3), pp. 397–420
- Hermings, RJ. & Carmassi, J. (2008), *'The Structure of Cross – Sector Financial Supervision'*, *Financial Markets, Institutions & Instruments*, 17(1), pp. 51-76
- Hillebr&, B., Kok, R. & Biemans, W. (2001), *'Theory-testing using case studies: a comment on Johnston, Leach, & Liu'*, *Industrial Marketing Management* 30 (8), pp. 651-657
- Hodson, D. (2014), *'Eurozone governance: recovery, reticence & reform'*, *Journal of Common Market Studies*, 52(S1), pp. 186-201

- Hodson, D. & Maher, I. (2002), 'Economic & Monetary Union: Balancing Credibility & Legitimacy in an Asymmetric Policy Mix', *Journal of European Public Policy*, 9(3), pp. 391–407
- Howarth, D. & Quaglia, L. (2013), 'Banking on stability: the political economy of new capital requirements in the European Union', *Journal of European Integration*, 35(3), pp. 336-367
- Howarth, D. & Quaglia, L. (2014), 'The Steep Road to European Banking Union: Constructing the Single Resolution Mechanism', *Journal of Common Market Studies*, 52 (S1), pp. 125-140
- Hüpkes, E., Quintyn, M. & Taylor, M. (2005), 'The Accountability of Financial Sector Supervisors: Principles & Practice' *European Business Law Review*, 16 (6), 1575-1620
- Ioannou, D., Leblond, P. & Niemann, A. (2015), 'European integration & the crisis: practice & theory', *Journal of European Public Policy*, 22 (2), pp. 155-176
- Ioannidou, VP. (2005), 'Does Monetary Policy affect the Central Bank's Role in Bank Supervision?', *Journal of Financial Intermediation*, 14, pp. 58-85
- Irwin, S. (2013), 'Qualitative secondary data analysis: ethics, epistemology & context', *Progress in Development Studies*, 13(4), pp. 295-306
- Johnston, WJ., Leach, MP. & Liu, AH. (1999), 'Theory testing using case studies in business-to-business research', *Industrial Marketing Management*, 28 (3), pp. 201-213
- Johnston, WJ., Leach, MP. & Liu, AH. (2000), 'Using case studies for theory testing in business-to-business research: the development of a more rigorous case study methodology', *Advances in Business Marketing & Purchasing*, 9 (1), pp. 215-41
- Kaelberer, M. (2007), 'Trust in the Euro: Exploring the Governance of a Supranational Currency', *European Societies*, 9(4), pp. 623–42
- Kaltenthaler, K. & Anderson, CJ. (2001), 'Europeans & their Money: Explaining Public Support for the Common European Currency', *European Journal of Political Research*, 40, pp. 139–70
- Kaltenthaler KC., Anderson, CJ. & Miller, WJ (2010), 'Accountability & Independent Central Banks: Europeans & Distrust of the European Central Bank', *Journal of Common Market Studies*, 48, pp. 1261–1281
- Kern, A. (2014), 'The ECB & Banking Supervision: Building Effective Prudential Supervision?', *Yearbook of European Law*, 33(1), pp. 417-432

- Klomp, J. & De Haan, J. (2009), 'Central Bank Independence & Financial Stability', *Journal of Financial Stability*, 5, pp. 321-338
- Kudrna, Z. (2012), 'Cross-Border Resolution of Failed Banks in the European Union after the Crisis: Business as Usual', *Journal of Common Market Studies*, 50, pp. 283-299
- Lackhoff, K. (2014), 'The Framework Regulation (FR) for the Single Supervisory Mechanism (SSM) – an overview', *Journal of International Banking & Regulation*, 498, pp. 512-542
- Lamfalussy, A. (2010), 'The Future of Central Banking under Post – Crisis Mandates', BIS Papers, n.55
- Lavenex, S., & Schimmelfennig, F. (2009), 'EU rules beyond EU borders: theorizing external governance in European politics', *Journal of European public policy*, 16(6), pp. 791-812
- Leblond, P. (2012), 'One for all & all for one: the global financial crisis & the European integration project', in L. Fioramonti, (ed.), *Regions & Crises: New Challenges for Contemporary Regionalisms*, New York: Palgrave Macmillan, pp. 50–66
- Likert, R. (1932), 'A Technique for the Measurement of Attitudes', *Archives of Psychology* 140, pp. 5-53
- Lynham, SA. (2002), 'The general method of theory-building research in applied disciplines', *Advances in Developing Human Resources*, 4(3), pp. 221-241
- Macchia, M. (2014), 'The Independence Status of the Supervisory Board & of the Single Resolution Board: an Expansive Claim of Autonomy?', *Towards the European Banking Union*, pp. 117-129
- Malhotra, NK., Hall, J., Shaw, M. & Crisp, M. (1996), 'Marketing Research: An Applied Orientation', Sydney NSW, Australia, Prentice Hall
- Masciandro, D. (2007), 'Divide et Impera: Financial Supervision Unification & Central Bank Fragmentation Effect', *European Journal of Political Economy*, 23 (2), pp. 285-315
- Masciandro, D. (2012), 'Back to the Future? Central Banks as Prudential Supervisors in the Aftermath of the Crisis', *European Company & Financial Law Review*, 12 (2), pp.112-130
- Masciandro, D. & Nieto, M. (2014), 'Governance of the Single Supervisory Mechanism: Some Reflections', Baffi Center Research Paper No. 2014-149, <http://ssrn.com/abstract=2384594> [assessed 6 April 2015]

- Masci&aro, D., Nieto, M. & Prast, H. (2007), 'Who Pays for Banking Supervision? Principles & Trends', *Journal of Financial Regulation & Compliance*, 2007, 15 (3)
- Masci&aro D., Nieto M. & Quintyn, M. (2011), 'Exploring Governance of the New European Banking Authority: a Case for Harmonization?', *Journal of Financial Stability*, 7(4), pp. 204-214
- Masera, R. (2010), 'Reforming financial systems after the crisis: a comparison of EU & USA', *PSL Quarterly Review*, 63(255), pp. 297-360
- Mattli, W. & Stone Sweet, A. (2012), 'Regional integration & the evolution of the European polity: on the fiftieth anniversary of the Journal of Common Market Studies', *Journal of Common Market Studies*, 50(S1), pp. 1–17
- Meijer, A. & Schillemans, T. (2008), 'Fictional citizens & real effects: accountability to citizens in competitive & monopolistic markets', *Public Administration & Management*, 14(2), p. 255
- Meyer, CB. (2011), 'A case in case study methodology', <http://www.uk.sagepub.com/gray/Website%20material/Journals/fmx.pdf>, [assessed 16 March 2015]
- Miles, MB. & Huberman, AM. (1994), 'Qualitative data analysis: An Expanded Sourcebook of New Methods', 2ND ed., Sage, Thousand Oaks
- Moravcsik, A. (1993), 'Preferences & Power in the European Community: A Liberal Intergovernmentalist Approach', *Journal of Common Market Studies*, 31, pp. 474-519
- Moravcsik, A. (2005), 'The European Constitutional Compromise & the Neofunctionalist Legacy', *Journal of European Public Policy*, 12 (2), pp. 349-386
- Moravcsik, A. (2008), 'The European Constitutional Settlement', *The World Economy*
- Moravcsik, A., & Schimmelfennig, F. (2009), 'Liberal Intergovernmentalism', in Wiener & T. Diez (eds.), *European Integration Theory* (pp. 67-87), UK, Oxford University Press
- Myers, M. (2009), 'Qualitative Research in Information Systems', Association for Information System, <http://www.qual.auckland.ac.nz/>, [assessed 27 February 2015]
- Neuman, WL. (2006), 'Social research methods: Qualitative & quantitative approaches,' Pearson, Allyn & Bacon, Boston

- Niemann, A. & Ioannou, D. (2015), 'European economic integration in times of crisis: a case of neofunctionalism?', *Journal of European Public Policy*, pp. 1-23
- Niemann, A. & Schmitter, PC. (2009), 'Neofunctionalism', <http://dare.uva.nl/record/1/312013>, [assessed 1 April 2015]
- Nikneajd, M. (2014), 'European Union Towards the Banking Union, Single Supervisory Mechanism & Challenges on the Road Ahead', *European Journal of Legal Studies*, 7(1), pp. 94-112
- Oritani, Y. (2010), 'Public Governance of Central Banks: An Approach from New Institutional Economics', BIS Working Papers, Bank for International Settlements, n. 299
- Orum, A., Feagin, J. & Sjoberg, G. (1991), 'Introduction: The Nature of the Case Study,' in 'A Case for the Case Study,' eds Feagin, Orum, & G Sjoberg, The University of North Carolina Press, Chapel Hill, USA
- Papademos, L. (2010), 'Central Bank M&ates & Governance Arrangements', BIS Papers, n.55
- Parkhe, A. (1993), 'Messy Research, Methodological Predispositions & Theory Development,' International Joint Ventures, *Academy of Management*, 18(2), pp. 227-268
- Patton, MQ. (2002), 'Qualitative Research & Evaluation Methods,' Sage Pub, Inc, London, Saint Paul, MN
- Perry, C. (1998), 'Processes of a Case Study Methodology for Postgraduate Research in Marketing,' *European Journal of Marketing*, 32(9/10), pp. 785-802
- Perry, C. (2000), 'Case Research in Marketing,' *The Marketing Review*, 1(3), pp. 303-332
- Peterson, J. (2001), 'The choice for EU theorists: Establishing a common framework for analysis', *European Journal of Political Research*, 39, pp. 289-318
- Pisani-Ferry, J. & Sapir, A. (2010), 'EU Banking Policies', Economic Policy
- Quintyn, M. & Taylor, M. (2003), 'Regulatory & Supervisory Independence & Financial Stability', CESifo, *Economic Studies*, 49 (2), 259-294
- Randall Henning, C. (2007), 'Democratic accountability & the exchange-rate policy of the euro area', *Review of International Political Economy*, 14(5), pp. 774-799
- Robson, C. (1993), 'Real World Research: A Resource for Social Scientists & Practitioners-Researchers', Blackwell, Oxford

- Rohrschneider, R. (2002), 'The Democracy Deficit & Mass Support for an EU-Wide Government', *American Journal of Political Science*, 46(2), pp. 463–75
- Rosamond, B. (2000), 'Theories of European integration', <https://blackboard.angelo.edu/bbcswebdav/institution/LFA/CSS/Course%20Material/CCSS3321/Readings/Rosamond%20-%20Theories%20of%20European%20Integration%20-%202000%20-%2050-73.pdf>, [assessed 22 May 2015]
- Roth, A., Gray, J., Shockley, J. & Weng, H. (2013), 'The Use of Secondary Source Data for Measuring Performance in Operations Management Research', http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2271202, [assessed 27 February 2015]
- Roth, F., Gros, D., Nowak-Lehmann, D. (2012a), 'Has the financial crisis eroded citizens' trust in the European Central Bank? Panel data evidence for the Euro area', 1999-2011', Center for European, Governance & Economic Development Research, Discussion Papers 124, University of Goettingen, Department of Economics
- Roth, F., Jonung, L., & Nowak-Lehmann, F. (2012b), 'Public support for the single European currency, the euro, 1990 to 2011. Does the financial crisis matter?', Department of Economics, Lund University, Working Papers Series, WP1220
- Roth, F., Nowak-Lehmann, F. & Otter, T. (2011), 'Has the financial crisis shattered citizens' trust in national & European governmental institutions? Evidence from the EU member states', 1999-2010, CEPS Working Documents, No. 343
- Ryan, GW. & Bernard, HR. (2000), 'Data Management & Analysis Methods', In *Handbook of Qualitative Research*, Thousand Oaks CA, USA, Sage Publications
- Salines, M., Glöckler, G. & Truchlewski, Z. (2012), 'Existential crisis, incremental response: the eurozone's dual institutional evolution 2007-2011', *Journal of European Public Policy*, 19, pp. 665-681.
- Samitas, A. & Tsakalos, I. (2013), 'How can a small country affect the European economy? The Greek contagion phenomenon' *Journal of International Financial Markets, Institutions & Money*, 25, pp. 18-32
- Sapienza, P. & Zingales, L. (2012), 'A trust crisis', *International Review of Finance*, 12(2), pp. 123–31

- Schedler, A., Diamond, L. & Plattner, M., (1999), *'The Self-Restraining State: Power & Accountability in New Democracies'*, Boulder & London, Lynne Rienner Publishers
- Schiavo, GL. (2014), 'From National Banking Supervision to a Centralized Model of Prudential Supervision in Europe: The Stability Function of the Single Supervisory Mechanism', *Maastricht journal of European & Comparative Law*, 21(1), pp. 110-140
- Schimmelfennig, F. (2014), 'Liberal intergovernmentalism & the euro area crisis', *Journal of European Public Policy*, pp.1-19
- Schoenmaker, D. (2012), *'Banking Supervision & Resolution: The European Dimension'*, DSF Policy Paper, 19, pp. 1-13
- Schuler, M. (2003), *'Incentive Problems in Banking Supervision—The European Case'*, Centre for European Economic Research, ZEW Discussion Paper 03-62
- Schwarzer, D. (2012), 'The Euro Area Crises, Shifting Power Relations & Institutional Change in the European Union', *Global Policy*, 3 (s1), pp. 28-41
- Sekaran, U. (2003), *'Research Methods for Business: A Skill-Building Approach'*, 4th ed, New York NY, USA, Wiley
- Siggelkow, N. (2007), 'Persuasion with case studies', *Academy of Management Journal*, 50(1), pp. 20-24
- Spendzharova, AB. (2012), *'Power to the European Supervisory Authorities: Explaining the Incremental Evolution of European Financial Regulation'*, 2012 UACES conference, 3-5 September 2012, <http://uaces.org/documents/papers/1201/spendzharova.pdf>, [assessed 17 May 2015]
- Spendzharova, AB. (2013), 'Banking Union under construction: The impact of foreign ownership & domestic bank internationalization on European Union member-states' regulatory preferences in banking supervision', *Review of International Political Economy*, pp. 1-26
- Stahlhut, A. (2014), *'Really Blocking a Banking Union?: Germany's Reluctance towards pan-European Banking-Resolution'*, <http://essay.utwente.nl/65230/>, [assessed 26 February 2015]
- Stephenson, P. (2010), 'Let's get physical: the European Commission & cultivated spillover in completing the single market's transport infrastructure', *Journal of European Public Policy*, 17, pp. 1039-1057
- Stoecker, R. (1991), 'Evaluating & rethinking the case study', *The sociological review* 39 (1), pp. 88-112

- Taylor-Powell, E. & Renner, M. (2003), 'Analyzing Qualitative Data,' Program Development & Evaluation, University of Wisconsin-Extension, Corporate Extension, Madison Wisconsin, <http://learningstore.uwex.edu/assets/pdfs/g3658-12.pdf> [assessed 6 March 2015]
- Tellis, W. (1997), 'Application of a Case Study Methodology,' *The Qualitative Report*, 3(3), <http://www.nova.edu/ssss/QR/QR3-3/tellis2.html> [assessed 25 March 2015]
- Ticehurst, G. & Veal, A. (2000), 'Business research methods: a managerial approach,' Addison Wesley Longman, South Melbourne
- Tobias, HT. (2014), 'The Single Supervisory Mechanism – Panacea or Quack Banking Regulation? Preliminary Assessment of the New Regime for the Prudential Supervision of Banks with ECB Involvement', 15(4), pp. 449-497
- Tobin, J. (1985), 'Financial innovation & deregulation in perspective', Bank of Japan, *Monetary & Economics Studies*, 3(2), pp. 19–29
- Ugolini, S. (2011), 'What Do We Really Know About the Long Term Evolution of Central Banking?', Working Paper Series, n.15, Norges Bank
- Verdun, A. (2002), 'Merging Neofunctionalism & Intergovernmentalism: Lessons from EMU' in a. Verdun (eds.), *The Euro: European Integration Theory & Economic & Monetary Union*, pp. 9-29, USA, Rowman & Littlefield Publishers, Inc.
- Veron, N. (2013), 'A realistic bridge towards European banking union', (No. 2013/09), Bruegel Policy Contribution, <http://www.econstor.eu/handle/10419/106306>, [assessed 12 March 2015]
- Veron, N., Beck, T. & Eijffinger, S. (2013), 'Banking Union: The Single Resolution Mechanism', DG for Internal Policies, Policy department, Economic & Scientific Policy, European Parliament, <http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201304/20130422ATT64861/20130422ATT64861EN.pdf>, [assessed 16 April 2015]
- Walti, S. (2012), 'Trust no more? The impact of the crisis on citizens' trust in central banks', *Journal of International Money & Finance*, 31(3), pp. 593–605
- Wiener, A. & Diez, T. (2009), 'European Integration Theory', UK, Oxford University Press
- Wiggins, RZ., Wedow, M. & Metrick, A. (2014), 'European Banking Union A: The Single Supervisory Mechanism', Yale Program on Financial Stability Case Study 2014-5A-V1, <http://ssrn.com/abstract=2577316>, [assessed 7 April 2015]

- Wissink, L., Duijkersloot, TP. & Widdershoven, JM. (2014), 'Shifts in Competences between Member States & the EU in the New Supervisory System for Credit Institutions & their Consequences for Judicial Protection', *Utrecht Law Review* 10(5), pp. 92-115
- Woodside, AG. & Wilson, E. (2003), 'Case study research methods for theory building', *Journal of Business & Industrial Marketing* 18 (6/7), pp. 493-508
- Yiangou, J., O'keeffe, M. & Glöckler, G. (2013), 'Tough love: how the ECB's monetary financing prohibition pushes deeper euro area integration', *Journal of European Integration*, 35(3), pp. 223-237
- Yin, RK. (2009), '*Case study research. Design & methods*', Sage, Newbury Park
- Yin, RK. (2011), '*Applications of case study research*', Sage, Newbury Park
- Yu, J. & Cooper, H. (1983), 'A Quantitative Review of Research Design Effects on Response Rates to Questionnaires', *Journal of Marketing Research*, 20 (1), p. 36-44
- Zettelmeyer, J., Trebesch, C. & Gulati, M. (2013), 'The Greek debt restructuring: an autopsy', *Economic Policy*, 28 (75), pp. 513-563
- Zikmund, WG. (2003), '*Business Research Methods*', 7th ed, Mason OH, USA, Thomson South-Western
- Zsolt De Souza, H. (2003), '*The ECB & the Monetary Policy*', Groupement de etudes et de Recherches, Notre Europe, President, Jacques DELORS, Policy Papers N° 3, June, <http://www.institutdelors.eu/media/policypaper3-2.pdf?pdf=ok>, [assessed 12 February 2015]

6.2 Επίσημα έγγραφα της Ευρωπαϊκής Ένωσης - Official Documents of the European Union

6.2.1 Ξενόγλωσσα

- ECB, (2012), '*Hearing at the Committee on Economic and Monetary Affairs of the European Parliament*', Introductory statement by Mario Draghi, President of the ECB Brussels, 25 April 2012, <http://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2012/html/sp120425.en.html>, [assessed 1 March 2015]
- ECB (2013), '*Memorandum of Understanding between the Council of the European Union and the European Central Bank on the cooperation on*

procedures related to the Single Supervisory Mechanism (SSM),
https://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/mou_between_eucouncil_ecb.pdf,

[assessed 2 May 2015]

- ECB, (2014a), Press Release, '*ECB publishes final list of significant credit institutions*', 4 September 2014, https://www.bankingsupervision.europa.eu/press/pr/date/2014/html/sr140904_2_en.html, [assessed 3 April 2015]
- ECB, (2014b), Press Release, '*Members of the Administrative Board of Review appointed*', 8 September 2014, https://www.bankingsupervision.europa.eu/press/pr/date/2014/html/sr140908_en.html, [assessed 3 April 2015]
- ECB (2014c), Monthly Bulletin, December 2014, <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/mobu/mb201412en.pdf>, [assessed 6 May 2015]
- Eurobarometer (2008), *Standard Eurobarometer 70*, autumn 2008, European Commission, DG Communication, Brussels, December, (http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb70/eb70_first_en.pdf), [assessed 16 March 2015]
- Eurobarometer (2009a), *National Report: United Kingdom – Standard Eurobarometer 70*, autumn 2008, European Commission, DG Communication, Brussels, February, http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb70/eb70_en.htm, [assessed 16 March 2015]
- Eurobarometer (2009b), *The Europeans in 2009 - Special Eurobarometer 308/Wave 71.1 Jan., Feb.2009*, European Commission, DG Communication, Brussels, April, http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_308_en.pdf, [assessed 16 March 2015]
- Eurobarometer (2009c), *Standard Eurobarometer 71, spring 2009*, European Commission, DG Communication, Brussels, September, http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb71/eb71_std_part1.pdf, [assessed 16 March 2015]
- Eurobarometer (2009d). *Standard Eurobarometer 72, Autumn 2009*, European Commission, DG Communication, Brussels, http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb72/eb72_vol1_fr.pdf, [assessed 16 March 2015]

- European Council (2012), The President, Brussels, 26 June 2012, ‘*Towards a Genuine Economic and Monetary Union*’, Report by President of the European Council Herman Van Rompuy, https://www.bankingsupervision.europa.eu/about/history/milestones/shared/pdf/20120626_Towards%20a%20genuine%20economic%20and%20monetary%20union_Report%20by%20EU%20Council%20President_EN.pdf, [assessed 10 April 2015]
- Herman Van Rompuy (2012), Herman Van Rompuy President of the European Council In close collaboration with, José Manuel Barroso, President of the European Commission Jean-Claude Juncker, President of the Eurogroup Mario Draghi, President of the European Central Bank, 5 DECEMBER 2012, ‘*Towards a genuine Economic and Monetary Union*, https://www.bankingsupervision.europa.eu/about/history/milestones/shared/pdf/Towards%20a%20genuine%20economic%20and%20monetary%20union_Four%20Presidents%20report_EN.pdf, [assessed 14 March 2015]

6.2.2 Ελληνόγλωσσα

- ΕΚΤ (2013a), Δελτίο Τύπου, ‘*Η ΕΚΤ ξεκινά συνολική αξιολόγηση ενόψει του εποπτικού της ρόλου*’, 23 Οκτωβρίου 2013, <https://www.bankingsupervision.europa.eu/press/pr/date/2013/html/sr131023.el.html>, [assessed 13 March 2015]
- ΕΚΤ (2013b), Δελτίο Τύπου, ‘*Η Danièle Nouy διορίζεται Πρόεδρος του Εποπτικού Συμβουλίου*’, 16 Δεκεμβρίου 2013, https://www.bankingsupervision.europa.eu/press/pr/date/2013/html/sr131216_2.el.html, [assessed 29 March 2015]
- ΕΚΤ (2014a), Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 468/2014 της ΕΚΤ της 16^{ης} Απριλίου 2014 που θεσπίζει το πλαίσιο συνεργασίας μεταξύ της ΕΚΤ, των εθνικών αρμόδιων αρχών και των εθνικών εντεταλμένων αρχών εντός του ενιαίου εποπτικού μηχανισμού (κανονισμός για το πλαίσιο ΕΕΜ), <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0468&from=EN>, [assessed 29 March 2015]
- ΕΚΤ (2014b), Ετήσια Έκθεση, <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/annrep/ar2014el.pdf?a4d6d25ef891fe36db99f709f2c6ac3e>, [assessed 29 March 2015]

- ΕΚΤ (2014c), 'Οδηγός τραπεζικής εποπτείας', Σεπτέμβριος 2014, <https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/ssmguidebankingsupervision201409el.pdf>, [assessed 26 February 2015]
- ΕΚΤ (2014d), 'Οδηγός τραπεζικής εποπτείας' Νοέμβριος 2014, <https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/ssmguidebankingsupervision201411.el.pdf>, [assessed 26 February 2015]
- ΕΚΤ (2014e), Τριμηνιαία Έκθεση του ΕΕΜ, 'Πρόοδος ως προς την επιχειρησιακή εφαρμογή του κανονισμού για τον Ενιαίο Εποπτικό Μηχανισμό', Απρίλιος 2014, <https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/ssmq20144.el.pdf>, [assessed 16 May 2015]
- Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, (2012), ΕΚΤ, Γνώμη της ΕΚΤ της 27^{ης} Νοεμβρίου 2012 αναφορικά με πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για την ανάθεση ειδικών καθηκόντων στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα σχετικά με τις πολιτικές που αφορούν την προληπτική εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων και με πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1093/2010 σχετικά με τη σύσταση Ευρωπαϊκής Εποπτικής Αρχής (Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών) (CON/2012/96), (2013/C 30/05), <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52012AB0096&from=EN>, [assessed 9 April 2015]
- Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, (2013a), Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1024/2013 του Συμβουλίου της 15^{ης} Οκτωβρίου 2013 για την ανάθεση ειδικών καθηκόντων στην ΕΚΤ σχετικά με τις πολιτικές που αφορούν την προληπτική εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R1024&from=EN>, [assessed 1 March 2015]
- Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, (2013b), Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1024/2013 του Συμβουλίου της 15^{ης} Οκτωβρίου 2013 για την ανάθεση ειδικών καθηκόντων στην ΕΚΤ σχετικά με τις πολιτικές που αφορούν την προληπτική εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R1024&from=EN>, [assessed 22 March 2015]
- Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, (2013c), Διεθνείς Συμφωνίες, Διοργανική συμφωνία μεταξύ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας σχετικά με τις πρακτικές λεπτομέρειες που

αφορούν την άσκηση της δημοκρατικής λογοδοσίας και την επίβλεψη της άσκησης των καθηκόντων που ανατίθενται στην ΕΚΤ στο πλαίσιο του ενιαίου εποπτικού μηχανισμού (2013/694/ ΕΕ), 30/11/2013, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013Q1130%2801%29&from=EN>, [assessed 2 May 2015]

- Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, (2014a), Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 468/2014 της ΕΚΤ της 16^{ης} Απριλίου 2014 που θεσπίζει το πλαίσιο συνεργασίας μεταξύ της ΕΚΤ, των εθνικών αρμόδιων αρχών και των εθνικών εντεταλμένων αρχών εντός του ενιαίου εποπτικού μηχανισμού (κανονισμός για το πλαίσιο ΕΕΜ) (ΕΚΤ/2014/17, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0468&from=EN> , [assessed 24 March 2015]
- Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, (2014b), Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 806/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 15ης Ιουλίου 2014 περί θεσπίσεως ενιαίων κανόνων και διαδικασίας για την εξυγίανση πιστωτικών ιδρυμάτων και ορισμένων επιχειρήσεων επενδύσεων στο πλαίσιο ενός Ενιαίου Μηχανισμού Εξυγίανσης και ενός Ενιαίου Ταμείου Εξυγίανσης και τροποποιήσεως του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1093/2010, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0806&from=EN>, [assessed 24 March 2015]
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2012a), Βρυξέλλες, 30.5.2012 , COM(2012) 299 final, Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, το Συμβούλιο, Την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, την Επιτροπή των Περιφερειών και την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, Δράση για την Σταθερότητα, την Ανάπτυξη και την Απασχόληση, http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nd/eccomm2012_el.pdf, [assessed 19 March 2015]
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, (2012b), Βρυξέλλες, 12.9.2012, COM(2012) 510 final, Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και του Συμβουλίου, Χάρτης πορείας προς την τραπεζική ένωση, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52012DC0510&from=En>, [assessed 6 April 2015]
- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, (2013), Θέση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου την 12/09/2013, που καθορίστηκε σε πρώτη ανάγνωση στις 12 Σεπτεμβρίου

2013εν όψει της έγκρισης κανονισμού (ΕΕ) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ .1093 /2010 σχετικά με τη σύσταση Ευρωπαϊκής Εποπτικής Αρχής (Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών) όσον αφορά την ανάθεση ειδικών καθηκόντων στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα σύμφωνα με τον κανονισμό του Συμβουλίου, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+TC+P7-TC1-COD-2012-0244+0+DOC+PDF+V0//EL>, [assessed 11 February 2015]

- Ομιλία του Jose Manuel Gonzalez-Paramo, Μέλος της Εκτελεστικής Επιτροπής της ΕΚΤ, 'Expectations and credibility in modern central banking: A practitioner's view', Conference on Inflation Targeting, Central Bank Independence and Transparency', Cambridge, 15 June 2007, <https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2007/html/sp070615.en.html> , [assessed 8 May 2015]
- Ομιλία του Joerg Asmussen, Μέλος της Εκτελεστικής Επιτροπής της ΕΚΤ, 'Building trust in a world of unknown unknowns: central bank communication between markets and politics in the crisis', European Communication Summit 2012, Brussels, 6 July 2012, <https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2012/html/sp120706.en.html>, [assessed 8 May 2015]
- Συνθήκη περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, (1997), *Επίσημη Εφημερίδα αριθ. C 340 της 10/11/1997 σ. 173, Ενοποιημένη έκδοση, άρθρο 8*, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:12002E/TXT>, [assessed 21 February 2015]
- Συνθήκη του Άμστερνταμ, http://europa.eu/eu-law/decision-making/treaties/pdf/treaty_of_amsterdam/treaty_of_amsterdam_el.pdf, [assessed 21 February 2015]

6.3 Αρθρογραφία και Μέσα ενημέρωσης – Articles and Media

6.3.1 Ξενόγλωσσα

- Barker, A. (2013). FT, '*Brussels sets up clash with Berlin over banks*', 10 July 2013, <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/674f1eac-e924-11e2-9f11-00144feabdc0.html#axzz3261mZ8j5>, [assessed 11 March 2015]

- BBC News (2013), '*IMF boss calls for speedy EU bank union*', 10 September 2013, <http://www.bbc.com/news/business-24030574>, [assessed 7 March 2015]
- Bootle, R. (2014), The Telegraph, '*Britain would be better off without the EU's ever closer union*', 28 April 2014, <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/eu/10792773/Britain-would-be-better-off-without-the-EUs-ever-closer-union.html>, [assessed 4 March 2015]
- Christie, R. (2014), Bloomberg, '*EU puzzles over emergency funds for bank-crisis agency*', 2 August 2014, <http://www.bloomberg.com/news/2014-07-30/eu-puzzles-over-emergency-funds-for-bank-crisis-agency.html>, [assessed 3 March 2015]
- FT / Harris poll, (2008), '*Americans and Europeans Have Very Little Confidence in the Abilities of Their Governments and Central Banks to Deal with Their Economic Problems*', Wednesday, April 16, 2008, <http://www.harrisinteractive.com/uk/NewsRoom/HarrisPolls/FinancialTimesHarrisPolls/tabid/567/ctl/ReadCustom%20Default/mid/1802/ArticleId/537/Default.aspx>, [assessed 22 February 2015]
- Hewitt, G. (2013), BBC News, '*Banking union: A giant step for Europe?*', 16 December 2013, <http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-25391674>, [assessed 7 March 2015]
- Schäuble, W. (2013), FT, '*Banking union must be built on firm foundations*', 12 May 2013, <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/8bdaf6e8-b89f-11e2-869f-00144feabdc0.html>, [assessed 27 April 2015]
- Shotter, J (2015), FT, '*German Bank files suit to avoid ECB monitors*', 02 April 2014, <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/b3704404-d92e-11e4-b907-00144feab7de.html#axzz3a6UvTzHu>, [assessed 27 May 2015]
- Veron, N. (2011), '*Europe must change course on banks*', Vox CEPR's Policy Portal, 22 December 2011, <http://www.voxeu.org/article/europe-must-change-course-banks>[assessed 15 February 2015]

6.3.2 Ελληνόγλωσσα

- ΕΤΕ (2014), '*Στην ΕΚΤ από το Νοέμβριο η εποπτεία των 4 συστημικών τραπεζών*', Σύλλογος Εργαζομένων Εθνικής Τράπεζας Ελλάδος, 20 Νοεμβρίου 2014, (<http://www.seete.gr/4-3/>), [assessed 26 March 2015]
- Σαμαράς, (2014), Ομιλία του Πρωθυπουργού κ. Αντώνη Σαμαρά, στην ολομέλεια του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου για την παρουσίαση των προτεραιοτήτων της

Ελληνικής Προεδρίας, 15-01-2014, ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΥΠΟΥ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΥ,
<http://www.primeminister.gov.gr/2014/01/15/12543>, [assessed 27 May 2015]

6.4 Ιστοσελίδες – Websites

- <https://www.bankingsupervision.europa.eu/organisation/accountability/html/index.el.html>
- <https://www.bankingsupervision.europa.eu/press/publications/date/2015/html/index.en.html?skey=letter>
- <https://www.bankingsupervision.europa.eu/press/publications/annual-report/html/index.en.html>
- <https://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/accountability/html/index.el.html>
- <https://www.ecb.europa.eu/press/pr/wfs/2015/html/index.en.html>
- <https://www.bankingsupervision.europa.eu/press/tvservices/hearings/html/index.en.html>
- <http://www.europarl.europa.eu/committees/en/ECON/home.html>
- https://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2014/html/pr140703_1.en.html

Παραρτήματα

Παράρτημα Ι - Το ερωτηματολόγιο

Ο ευρωπαϊκός τραπεζικός τομέας αυτή τη στιγμή διανύει μια διαδικασία μετασχηματισμού. Το τελευταίο έτος, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ), πέραν των καθηκόντων νομισματικής πολιτικής απέκτησε και καθήκοντα εποπτικής αρχής σε συνεργασία με τις εθνικές κεντρικές τράπεζες.

Η παρούσα έρευνα πραγματοποιείται το νέο σύστημα εποπτείας της ΕΚΤ . Ο στόχος της έρευνας αυτή είναι να περιγραφεί, να μελετηθεί και να διερευνηθεί το σύστημα εποπτείας και κοινωνικής λογοδοσίας της ΕΚΤ, ώστε αφενός να θεμελιώσει ένα γνωστικό υπόβαθρο στη μελέτη ΚΤ υπό το πρίσμα της εποπτείας αλλά και της λογοδοσίας και αφετέρου να εξακριβώσει την ύπαρξη συσχέτισης μεταξύ των θεωρητικών προσεγγίσεων και των ρεαλιστικών πρακτικών.

Σας καλώ να λάβετε μέρος σε αυτή την έρευνα, συμφωνώντας να συμμετάσχετε σε ένα συνοπτικό ερωτηματολόγιο, το οποίο παρατίθενται παρακάτω. Οι ερωτήσεις έχουν επικεντρωθεί σε πέντε βασικά ερευνητικά ερωτήματα:

Ερώτημα 1: Ποιος είναι ο κανονισμός λειτουργίας του συστήματος εποπτείας της ΕΚΤ;

Ερώτημα 2: Ποιό είναι το μοντέλο ρύθμισης και μικρό - προληπτικής εποπτείας του ευρωπαϊκού τραπεζικού συστήματος;

Ερώτημα 3: Πώς μπορεί να εξηγηθεί η βαθύτερη ολοκλήρωση της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Ένωσης (ΕΤΕ) σε σχέση με τις θεωρητικές προσεγγίσεις του Νέο – Λειτουργισμού (ΝΛ) και Φιλελεύθερου Διακυβερνητισμού(ΦΔ);

Ερώτημα 4: Ποιοί είναι οι κύριοι δίαυλοι λογοδοσίας των πολιτών με την ΕΚΤ και ποιο κύριο μοντέλο λογοδοσίας προσεγγίζει η ΕΚΤ;

Ερώτημα 5: Ποιος είναι ο βαθμός εμπιστοσύνης των Ελλήνων πολιτών στην ΕΚΤ;

ΠΜΣ - ΔΕΣ

Για να διασφαλιστεί η εμπιστευτικότητα των πληροφοριών που παρέχονται από εσάς, το όνομά σας και άλλες πληροφορίες αναγνώρισης, δεν θα συνδεθούν με τα δεδομένα που συλλέγονται.

Ερωτηματολόγιο		
1)Φύλο	☐	Άντρας
	☐	Γυναίκα
2)Ηλικία	☐	18-34
	☐	35-49
	☐	50-65
3)Εκπαίδευση	☐	Βασική Εκπαίδευση
	☐	Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση
	☐	Μεταπτυχιακός Τίτλος
4)Υποστηρίζετε την ιδέα ενός ενιαίου ευρωπαϊκού νομίσματος;	☐	Ναι
	☐	Όχι
5)Γνωρίζετε την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ);	☐	Ναι
	☐	Όχι
6)Εμπιστεύεστε την ΕΚΤ;	☐	τείνω να την εμπιστεύονται
	☐	τείνω να μην την εμπιστεύονται
	☐	δεν ξέρω
7)Ο βαθμός εμπιστοσύνης σας προς την ΕΚΤ επηρεάζεται από:	☐	την οικονομική κρίση
	☐	τις δημοσιονομικές εξελίξεις
	☐	την αύξηση του ΑΕΠ
	☐	τον πληθωρισμού
	☐	το υψηλό εθνικό εισόδημα
8)Πόσο σημαντικό είναι να λογοδοτεί η ΕΚΤ;	☐	1 (Ασήμαντο)
	☐	2 (Ήσσονος σημασίας)
	☐	3 (Μέτριας σημασίας)
	☐	4 (Πολύ σημαντικό)
	☐	5 (Υψίστης σημασίας)
9) Γνωρίζετε ότι η ΕΚΤ	☐	Εκδίδει εκθέσεις
	☐	Είναι υπόλογη
α) εκδίδει εκθέσεις		
β) είναι υπόλογη στο Ευρωπαϊκό		στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

ΠΜΣ - ΔΕΣ

Κοινοβούλιο για τα νομισματικά και εποπτικά της καθήκοντα;	☐	Ούτε το ένα ούτε το άλλο
10) Πόσο καλά καταλαβαίνετε το σκεπτικό των αποφάσεων α) της νομισματικής πολιτικής; β) της εποπτικής πολιτικής;	☐	1 (Καθόλου)
	☐	2 (Λίγο)
	☐	3 (Μέτρια)
	☐	4 (Καλά)
	☐	5 (Πολύ καλά)
	☐	1 (Καθόλου)
	☐	2 (Λίγο)
	☐	3 (Μέτρια)
	☐	4 (Καλά)
	☐	5 (Πολύ καλά)
11)Βαθμολογήστε από κλίμακα 1 έως 5 α) τη διαφάνεια β) την αποτελεσματικότητα της πολιτικής της ΕΚΤ	☐	1 (Καθόλου)
	☐	2 (Λίγο)
	☐	3 (Μέτρια)
	☐	4 (Αρκετά)
	☐	5 (Πολύ)
	☐	1 (Καθόλου)
	☐	2 (Λίγο)
	☐	3 (Μέτρια)
	☐	4 (Αρκετά)
	☐	5 (Πολύ)
12) Θεωρείται ότι η ΕΚΤ είναι πολύ ανεξάρτητη ώστε να αντικατοπτρίζει τις δικές σας προτιμήσεις;	☐	Ναι
	☐	Όχι

Σας ευχαριστώ

Μετά τιμής

Ευδοκία Τσώνη

Παράρτημα ΙΙ - Η εμπιστοσύνη στην ΕΚΤ για 12 χώρες , 1999-2012

Πηγή: Standard EBs 51-78 and Special EB 71.1.